శ్రీ ర స్తు

శ్రీ కృష్ణ పరబ్రహ్మణే నమః.



లీ లా శు క వి ర చి త

శ్రీకృష్ణకర్ణామృతము

ఆంధ్రపద్యటీకాతాత్పర్యసహితము.



చె న్న పు రి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

వా రి చే (బ్ర క టి త ము.

 [Price Rs. 3—0—0.

Printed by
V. VENKATESWARA SASTRULU
of V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
AT THE 'VAVILLA' PRESS,
Madras.



శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ కృష్ణ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ కృష్ణకర్ణామృతము

ఆంధ్రపద్యటీకాతాత్పర్యసహితము.



ప్రథమాశ్వాసము.

క. హృద్యాననవద్యకిన్నర, విద్యాధరవాద్యమానవీణాధృతికిన్
ఖద్యోతసమద్యుతిచ, క్రాద్యాయుధతతికి వేంకటాచలపతికిన్.

క. భండనముఖతాండవితా, ఖండితకోదండచండకాండోద్ధతికిన్
మండలితపిచండగతా, జాండావిష్కృతికి వేంకటాచలపతికిన్.

క. శుంభద్దోస్తంభగదా, స్తంభితమదజృంభమాణసాంభకధృతికిన్
సంభృతకనకాంబరతట, దంభోదాకృతికి వేంకటాచలపతికిన్.

ఉ. ఈమహనీయమూర్తికిఁ ద్రయీగృహవర్తికి శేషభూధర
స్వామికిఁ దార్క్ష్యగామికి భుజంగమశాయికి నిష్టదాయికిన్
మామకవాఙ్మరందరసమాధురికిన్ మది సొంపునింపుక
ర్ణామృత మాంధ్రవైఖరి సమర్పణ మే నొనరింతు వేడుకన్.

అవ. లీలాశుకుం డనుకవి తనగ్రంథము నిర్విఘ్నముగా ముగియుటకొఱ కిష్ట దేవతాస్తుతిరూపమంగళమును జేయుచున్నాఁడు:—

శ్లో. చిన్తామణి ర్జయతు సోమగిరి ర్గురు ర్మే
శిక్షాగురుశ్చ భగవా ఞ్ఛిఖిపిఞ్ఛమౌళిః,
యత్పాదకల్పతరుపల్లవశేఖరేషు
లీలాస్వయంవరరసం లభతే జయశ్రీః. 1

టీ. చిన్తామణిః=చింతామణి యనుయోగియుం, ఒకవేశ్య, (ఈయన చింతామణి యను సానియుపదేశమున సోమగిరి యనుగురువును జేరి గోపాలమంత్రసిద్ధినొందెనని

జనశ్రుతి యొండుగలదు.) జయతు=వెలయుఁగాత. మే = నాకు, గురుః = ఒజ్జయగు, సోమగిరిః = సోమగిరి, జయతు, శిక్షాగురుః = మంచినడవడి నలవడఁజేసిన, భగవాన్ = షడ్గుణైశ్వర్యయుక్తుఁడగు, శిఖిపిఞ్ఛమౌళిః = నెమలిపురి శిరమునఁగల శ్రీకృష్ణమూర్తి, జయతు, యత్పాద... శేఖర=ఎవనికల్పవృక్షపుఁ జిగుళ్లవంటి పాదములను తలఁదాల్చు వారియందు, జయశ్రీః = జయలక్ష్మి, లీలా...రసమ్ = ఒయ్యారముతోడి స్వయంవరా స్వాదమును, లభతే=పొందుచున్నదో.

శా. శ్రీచింతామణి యోగి సోమగిరియున్ శ్రీకృష్ణదేవుండుఁ దా
రాచార్యస్థితిఁ జెందఁ దచ్చరణకల్పాంకూరముల్ మౌళిపైఁ
దాచం గల్గినవారిఁ జూచి తనయంతం దాన లీలన్ శుభ
శ్రీచాతుర్యముతో వరించు జయలక్ష్మీకన్య ప్రౌఢాకృతిన్. 1

తా. చింతామణియోగి వెలయుఁగాత. అటులనే నాగురువగు సోమగిరియుం నా యిష్టదైవమగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మయు నన్నిటిలో మిన్నలయి యుందురు గాక.

అవ. వస్తునిర్దేశరూపమంగళముఁ జేయుచున్నాఁడు:—

శ్లో. అస్తి స్వస్తరుణీకరాగ్రవిలసత్కల్పప్రసూనాప్లుతం
వస్తు ప్రస్తుతవేణునాదలహరీనిర్వాణనిర్వ్యాకులమ్,
స్రస్తస్రస్తనిరుద్ధనీవివిలసద్గోపీసహస్రావృతం
హస్తన్యస్తనతాపవర్గమఖిలోదారం కిశోరాకృతి. 2

టీ. స్వస్తరుణీ...ప్లుతమ్=దేవతాస్త్రీలచేతులయందలి పుష్పములచే ముంచఁబడినదియు, ప్రస్తుత...కులమ్=మెప్పుగనిన పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁతయొక్క ప్రవాహమందలి సుఖముచేఁ గదలనిదియు, స్రస్తస్రస్త...వృతమ్=లేప లేపకు జాఱుచు నడ్డగింపఁబడుచున్న కోకలచే నందమైన వేనవేలుగోపికలచేఁ జుట్టుకోఁబడినదియు, హస్త...వర్గమ్ = చేత నుంచుకోఁబడిన మ్రొక్కెడివారి మోక్షముగలదియు, అఖిలోదారమ్ = ఎల్లదేవతలలో గొప్పదగు, కిశోరాకృతి=బాలరూపముగల, వస్తు=ఒకవస్తువు, అస్తి=కలదు.

శా. కోకల్ జాఱఁగఁ గేలఁ బూని గుములై గోపాంగనల్ గొల్వ నా
కౌకస్త్రీల్ దివినుండి కల్పసుమముల్ నిండార వర్షింపఁగా
జోకన్ వేణువినోదనాదలహరిం జొక్కించుచుం జొక్కుచున్
శ్రీకైశోరముఁ బూనుదేవుని నతశ్రీముక్తిదుం గొల్చెదన్. 2

తా. అచ్చరలు గురిసిన పుష్పములలో మునిఁగినదియు, ఇంపైన వేణుగానము వలననైనను సుఖపారవశ్యము గనదియు, జాఱిపోవుచున్న కోకలు చేతఁబట్టుకొనియున్న గొల్లెతలచేఁ జుట్టుకొనబడినదియు, తనభక్తుల కఱచేత వైకుంఠము నొసఁగునదియు నగు బాలరూపముఁ దాల్చిన యొకవస్తువు గలదు.

శ్లో. చాతుర్యైకనిధానసీమచపలాపాంగచ్ఛటామన్థరం
లావణ్యామృతవీచిలాలితదృశం లక్ష్మీకటాక్షాదృతమ్,
కాళిన్దీపులినాఙ్గణప్రణయినం కామావతారాఙ్కురం
బాలం నీలమమీ వయం మధురిమస్వారాజ్యమారాధ్నుమః. 3

టీ. అమీ=ఈ, వయమ్=మేము, చాతు...మన్థరమ్ = నేరుపున కునికిపట్టులగు కదలుకడకన్నుల కాంతులచే నిండినవాఁడును, లావణ్యా...దృశమ్ = నిగనిగ లనెడి యమృతతరంగములచేఁ బొదలు నేత్రములుఁగలవాఁడును, లక్ష్మీ...దృతమ్=లక్ష్మీదేవి క్రేగన్నులచే గారవింపఁబడినవాఁడును, కాళిన్దీ...ప్రణయినమ్ = యమునయందలి యిసుకతిన్నెలను బ్రేమించువాఁడును, కామావతారాఙ్కురమ్ = మన్మథుని పుట్టుకకు మూలమైనవాఁడును, మధురిమస్వారాజ్యమ్=సౌందర్యనిధియైన, నీలం=నల్లనివాఁడగు, బాలమ్=బాలగోపాలకృష్ణుని, ఆరాధ్నుమః=పూజింతుము.

శా. బాలుఁ మంజులతాలవాలచపలాపాంగోల్లసల్లీలునిం
గాళిందీపులినాంగణప్రణయిశృంగారైకఖేలుఁ శుభ
శ్రీలోలుం గరుణావలోకనసుధాశీలుఁ వినీలప్రభా
జాలుం గొల్చెద రామణీయకరసస్వారాజ్యపాలుఁ మదిన్. 3

తా. ఈ మేము నేర్పునకు నెలవులై చంచలములైన కడగన్నులకాంతులచే నందమైనవాఁడును, లావణ్యరసప్రవాహమునఁదేలుచున్న కన్నులుఁగలవాఁడును, లక్ష్మిచేత సాదరముగాఁ జూడఁబడినవాఁడును, యమునయొద్దను విహరించువాఁడును, మన్మథుని బుట్టించినవాఁడును, సౌందర్యరాశి యైనయానల్లని గోపాలబాలుని సేవించెదము.

శ్లో. బర్హోత్తంసవిలాసికున్తలభరం మాధుర్యమగ్నాననం
ప్రోన్మీలన్నవయౌవనం ప్రవిలసద్వేణుప్రణాదామృతమ్,
ఆపీనస్తనకుట్మలాభిరభితో గోపీభిరారాధితం
జ్యోతిశ్చేతసి నశ్చకాస్తి జగతామేకాభిరామాద్భుతమ్. 4

టీ. బర్హోత్తంస...భరమ్=నెమలిపురి యనుశిరోభూషణముచేత మెఱయుచున్న జుట్టుగలదియు, మాధుర్య...ననమ్=చక్కఁదనమున మునిఁగిన మోముగలదియు, ప్రోన్మీల...నమ్=ఉదయించుచున్న కొమరుఁబ్రాయముగలదియు, ప్రవిల...తమ్=ఒప్పిదమైన పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁత యనునమృతముగలదియు, ఆపీన...లాభిః=అంతట పొంగిన మొగ్గలవంటికుచములుగల, గోపీభిః=గొల్లభామలచేత, అభితః = నలువంకలను, ఆరాధితమ్ = కొలువఁబడినదియు, జగతామ్=లోకములకు, ఏకాభిరామాద్భుతమ్=ఈడులేక సొంపయి యాశ్చర్యమైనదియునైన, జ్యోతిః = ఒకదివ్యతేజము, నః=మాయొక్క, చేతసి=చిత్తమందు, చకాస్తి=వెలుఁగుచున్నది.

ఉ. చక్కని ముద్దునెమ్మొగము చందము నందపు మందహాసముం
జొక్కపు జవ్వనంబు సిగఁ జుట్టిన బర్హము వేణుగానముం
జెక్కొనఁ జొక్కి గోపికలు నిండుతమిం గుచకుట్మలాళి చే
నొక్కుచు గారవించిన మనోహర తేజము వొల్చె నామదిన్. 4

తా. నెమలిపురిని దాల్చినదియు, అందమైన మోముగలదియు, అంకురించిన నవయౌవనము గలదియు, చెలరేఁగుచున్న పిల్లఁగ్రోవిధ్వనియను నమృతముగలదియు, ఉబ్బిన స్తనములుగల గోపకాంతలచే నన్నివైపుల సేవింపఁబడునదియు, లోకములకు తులలేని యానందకరమై యాశ్చర్యకరమైన యొకానొక వెలుఁగు మామనములోఁ బొడ సూపుచున్నది.

శ్లో. మధురతరస్మితామృతవిముగ్ధముఖామ్బురుహం
మదశిఖిపిఞ్ఛలాఞ్ఛితమనోజ్ఞకచప్రచయమ్,
విషయవిషామిషగ్రసనగృధ్నుని చేతసి మే
విపులవిలోచనం కిమపి ధామ చకాస్తి చిరమ్. 5

టీ. విషయ...గృధ్నుని = శబ్దాదివిషయములను విషము గలిసినమాంసమును గోరుచున్న, మే=నాయొక్క, చేతసి=చిత్తమందు, మధుర...మ్బురుహమ్ = మిక్కిలి మనోహరమగు చిఱునగ యనునమృతముచే నందమైన ముఖకమలము గలదియు, మద శిఖి...ప్రచయమ్ = మదించిన నెమిలిపురిఁ జేరివినయందమైనకురులుగలదియు, విపుల విలోచనమ్ = వెడదకన్నులుగల, కిమపి=చెప్పనలవికాని, ధామ=తేజము, చిరమ్=చాల కాలమునుండి, చకాస్తి=ప్రకాశించుచున్నది.

చ. వదలక సహ్య మౌ విషయవాంఛకు లోనయి సంచరించు నా
మది శిఖిపింఛభూషణసమంచితకుంతలభవ్యవేషముం
మృదుమధురస్మితామృతసమృద్ధముఖాబ్జము లోలదృష్టులిం
పొదవినదివ్యతేజము సమున్నతి నున్నది నిత్యసిద్ధమై. 5

తా. చిఱునగవుచేత నందమైన మొగముగలదియు, నెమలిపురిఁజుట్టిన సొంపైన కురులు గలదియు, విశాలము లగునేత్రములు గలదియునగు నొక తేజము విషయలోల మైన నాచిత్తమునఁ జాలకాలమునుండి వెలుఁగుచున్నది.

శ్లో. ముకుళాయమాననయనామ్బుజం విభో
ర్మురళీనినాదమకరన్దనిర్భరమ్,
ముకురాయమాణమృదుగణ్డమణ్డలం
ముఖపఙ్కజం మనసి మే విజృమ్భతామ్. 6

టీ. ముకుళా...మ్బుజమ్=మొగ్గలవలె నున్న కన్నుదామరలు గలదియు, మురళీ ...రమ్=పిల్లఁగ్రోవి ధ్వనియను తేనెచే నిండిన, ముకురా...మణ్డలమ్ = అద్దములవలె నున్న నును జెక్కులుగల, విభోః=ప్రభువగు శ్రీకృష్ణునియొక్క, ముఖపఙ్కజమ్=కమలమువంటిముఖము, మే=నాయొక్క, మనసి = చిత్తమున, విజృమ్భతామ్ = ప్రకాశించుఁగాక.

మ ముర ళీనాదమరందబిందులహరీమోదంబుచే లోచనాం
బురుహంబుల్ ముకుళింప నోష్ఠమణి సొంపుల్ మీఱ నాదర్శభా
సురగండస్థలి యొప్ప ప్రస్తచికురస్తోమంబు ఫాలంబుపై
ముసవుల్ సూపఁ జెలంగుకృష్ణవదనాంభోజంబు భావించెదన్. 6

తా. సగముగా మూయఁబడిన కన్నులు కలిగి, వేణుగానామృతముతో నిండియున్న అద్దములవంటి చెక్కులుగల శ్రీకృష్ణదేవుని మోముదమ్మి నా మనమునందు నిలుచుఁ గాక.

శ్లో. కమనీయకిశోరముగ్ధమూర్తేః కలవేణుక్వణితాదృతాననేన్దోః,
మమ వాచి విజృమ్భతాం మురారేర్మధురిమ్ణః కణికాఽపి కాపి కాపి.

టీ. కమ...మూర్తేః = కోరఁదగిన బాలసుందరరూపముగలవాఁడును, కలవేణు ...నేన్దోః = అవ్యక్తమధురమైన పిల్లఁగ్రోవిధ్వనిచే నాదరింపఁబడిన చంద్రునివంటి ముఖముగలవాఁడగు, మురారేః = శ్రీకృష్ణునియొక్క, మధురిమ్ణః = సౌందర్యము యొక్క, కాపికాపి=ఏదేని, కణికాఽపి = లేశమైనను, మమ = నాయొక్క, వాచి= వాక్కునందు, విజృమ్భతామ్=విస్తరిల్లుఁగాక.

మ. కలవేణుక్వణితాదృతాననము రాకాచంద్రసాంద్రద్యుతిం
దిలకింపం గమనీయముగ్ధశిశుమూర్తిస్ఫూర్తి వర్తిల్లు ను
త్పలపత్త్రోజ్జ్వలనీలవర్ణుగుణసంథామాధురీసాధురీ
తులలో నించుక యైన నావచనసందోహంబులం జెందెడున్. 7

తా. కోరఁదగిన బాలసుందరరూపముగలిగి మధురమైన వేణుగానరవముచే ముద్దు లొలుకుచున్న శ్రీకృష్ణుని మాధుర్య లేశమైనను నానోట నొకింత గలుగుఁగాక.

శ్లో. మదశిఖణ్డిశిఖణ్డభూషణం మదనమన్థరముగ్ధముఖామ్బుజమ్,
వ్రజవధూనయనాఞ్చలవఞ్చితం విజయతాం మమ వాఙ్మయజీవితమ్.

టీ. మద...షణమ్=మత్తిల్లిన నెమిలిపింఛమే సొమ్ముగాఁ గలదియు, మదన... మ్బుజమ్=మన్మథునిచే నలసమైన సుందరమైన కమలమువంటి ముఖము గలదియు, వ్రజ వధూ...ఞ్చితమ్=గోపవనితల నేత్రాంతములచే మోసగింపఁబడినదియునైన, మమ =

నాయొక్క, వాఙ్మయజీవితమ్ = కవనమునకు జీవగఱ్ఱయగువస్తువు, విజయతామ్=సర్వో
త్కర్ష గలిగియుండును గాక.

ఉ. చక్కనిముద్దుమోము సుమసాయకు లెక్కల ధిక్కరింపఁ గాఁ
జొక్కపునెమ్మిబోదెనునుసోగసరంబు శిరంబునందుఁ బెం
పెక్క వ్రజాంగనాజననిరీక్షణవంచిత మైననాదుస
మ్యక్కృతవాక్యజీవిత మజాండకటాహము నిండి యుండెడిన్. 8

తా. నెమ్మిపింఛమును తలఁదాల్చినదియు, మన్మథవికారముచే నలసమై యొప్పు
మీఱు మోముదమ్మి గలదియు, గోపకామినుల క్రేగన్నులచే బొంకింపఁబడిన నా
యొక్క కవిత్వమునకు జీవనమైన తేజ మన్నిటికంటె మిన్నయై వెలయుఁగాక.

శ్లో. పల్లవారుణపాణిపఙ్కజసఙ్గివేణురవాకులం
ఫుల్లపాటలపాటలీపరివాదిపాదసరోరుహమ్,
ఉల్లసన్మధురాధరద్యుతిమఞ్జరీసరసాననం
వల్లవీకుచకుమ్భకుఙ్కుమపఙ్కిలం ప్రభుమాశ్రయే. 9

టీ. పల్లవా...కులమ్=చిగురువలె నెఱ్ఱనైన పాణిపద్మమునం దమర్పఁబడిన పిల్లఁ
గ్రోవిపాటయందుఁ దవిలి యున్నవాఁడును, ఫుల్ల...రుహమ్=పూచిన కలిగొట్టుపూవుల
యొఱపును నిరసించుచున్న కమలములవంటి పాదములు గలవాఁడును, ఉల్లస...
సాననమ్=ప్రకాశించుచున్న సొగసైన యధరోష్ఠముయొక్క కాంతులగుత్తులచే
మెఱుఁగుగల మొగము గలవాఁడును, వల్లవీ...పఙ్కిలమ్=గొల్లగుబ్బెతల కడవలవంటి
కుచములయందలి కుంకుమబురద గలవాఁడునైన, ప్రభుమ్=నిగ్రహింపను అనుగ్రహిం
పను జాలిన శ్రీకృష్ణదేవుని, ఆశ్రయే=ఆశ్రయించుచున్నాను.

ఉ. పల్లవకోమలం బయినపాణితలంబునఁ దేనెమోవి రం
జిల్లెడుమోముఁదమ్మిపయిఁ జేర్చినవేణువు మ్రోయఁ జొక్కుచు
న్వల్లవకామినీజనఘన స్తనకుంకుమపంకభాసి యా
వెల్లితపాటలారుణనవీనపదాబ్జు విభుం దలంచెదన్. 9

తా. చిగురువలె నెఱ్ఱనైనచేతియందున్నపిల్లఁగ్రోవియందలి మంచిధ్వనియందుఁ
దవిలియున్నవాఁడును, పూచిన కలిగొట్టుపూవుల యొఱపును తిరస్కరించు పాదములు
గలవాఁడును, ప్రకాశించు నందమైన యధరముయొక్క కాంతిపుంజముచే నొప్పిదమైన
మొగముగలవాఁడును, గోపాంగనల కుచములయందలి కుంకుమబురదచే నిండినయొడలు
గలవాఁడును నిగ్రహింప ననుగ్రహింపజాలు శ్రీకృష్ణమూర్తిని ఆశ్రయించెదను.

శ్లో. అపాఙ్గరేఖాభిరభఙ్గురాభిరనఙ్గలేఖారసరఞ్జితాభిః,
అనుక్షణం వల్లవసుందరీభిరభ్యర్థ్యమానం విభుమాశ్రయామః. 10

టీ. వల్లవసుందరీభిః = గోపకామినులచేత, అనఙ్గ...తాభిః=మన్మథుని జాబుల వలె సారస్యముచే మనోహరములుగాఁ జేయఁబడినవియు, అభఙ్గురాభిః = తెంపులేని, అపాఙ్గరేఖాభిః = కడగంటిచూపులచేత, అనుక్షణమ్ = ప్రతిక్షణమునను, అభ్యర్చ్యమానమ్ = పూజింపఁబడుచున్న, విభుమ్ = శ్రీకృష్ణస్వామిని, ఆశ్రయామః = ఆశ్రయించెదము.

ఉ ఇంచుక యైనఁ జాలు నని యెంచక వేలితలమించుఁబోండ్లు క్రొ
మ్మించులమించు లీనెడున మేయమనోభవమాధురీరసో
దంచితచారుచంచలదృగంచలధారల సారె పూజ గా
వించఁగఁ జెల్వు మీఱువిభు వేణునినాదవినోదుఁ గొల్చెదన్. 10

తా. మదనలేఖలవలె నుద్దీపనశక్తి గలిగి దీర్ఘములైన గొల్లపడుచుల కడగంటి చూడ్కులచే నెల్లవేళలయందును సేవింపఁబడు దేవుని సేవించెదము.

శ్లో. హృదయే మమ హృద్యవిభ్రమాణాం
హృదయం హర్షవిశాలలోలనేత్రమ్,
తరుణం వ్రజబాలసున్దరీణాం
తరళం కిఞ్చన ధామ సన్నిధత్తామ్. 11

టీ. హృద్యవిభ్రమాణామ్ = ఇంపైనసొబగులకు, హృదయమ్ = మేలైనదియు హర్ష...నేత్రమ్ = ఆనందముచే విరిసిన కదలు కన్నులుగలదియు, తరుణమ్ = పడుచుప్రాయముగలదియు, వ్రజ...రీణామ్ = గొల్లపడుచులయొక్క, తరళమ్ = చపలమైన, కించన = ఇట్టిదనరాని, ధామ = తేజము, మమ=నాయొక్క, హృదయే=హృదయమున, సన్నిధత్తామ్ = పొడముఁగాక.

ఉ. మంజువిలాసవిభ్రమసమాశ్రయమున్ వ్రజభామినీమనో
రంజకయావనాకరము రాజితహర్షవిలాసదృక్ప్రభా
పుంజము పింఛభూషణవిభూషితధామము నెమ్మి నామనగ
కంజనివాస మై మనుచుఁ గావుత సత్కరుణాధురీణ మై. 11

తా. చక్కనిసొబగుల తావును, ఆనందముచే మఱింతపెద్దవైన కన్నులుగలదియు, యౌవనమున నున్నదియు, గోపకాంతల సొమ్మైనదియు, ఇట్టిదని చెప్పరాని చపలమైన యొక తేజస్సు నాహృదయములో నిలుచుఁగాక.

శ్లో. నిఖిలభువనలక్ష్మీనిత్యలీలాస్పదాభ్యాం
కమలవిపినవీథీగర్వసర్వఙ్కషాభ్యామ్,
ప్రణమదభయదానప్రౌఢిగాఢోద్ధతాభ్యాం
కిమపి వహతు చేతః కృష్ణపాదామ్బుజాభ్యామ్. 12

టీ. నిఖిల...దాభ్యామ్ = ఎల్లలోకములయందలి లక్ష్మికి నాటపట్టైనవియు, కమల...షాభ్యామ్ = తామరపూవులబారులపొగరడఁచునవియు, ప్రణమ...తాభ్యామ్= మ్రొక్కువారలకు నభయమిచ్చుగౌరవమున మిగుల చెన్నుమీఱినవియు నగు, కృష్ణపాదామృతాభ్యామ్ = శ్రీకృష్ణునిపాదారవిందములచేత, చేతః = నామనస్సు, కిమపి= చెప్పనలనికాని ముదమును, వహతు=కాంచుఁగాక.

మ. లలితాశేషదిశాధినాథనగరీలక్ష్మీవిలాసాస్పదం

బులు నీరేరుహగర్వసర్వవిభవప్రోన్మూలనశ్రీపదం

బులు వందారుమనోరథార్థఘటనాపూర్ణానుకంపాస్పదం

బులు శ్రీకృష్ణపదంబు లూని మన మామోదంబునం బొందెడిన్. 12

తా. సర్వలోకములయందలి లక్ష్మికి నెలవైనవియు, తామరతోఁటలబారుల యందమును మీఱినవియు, మ్రొక్కెడువారల కభయ మిచ్చుటయందు మిగులఁ బట్టుదలగలవియునైన శ్రీకృష్ణుని యడుగుఁదామరలు నామది కొకవింత యానందమును గలిగించుఁగాక.

శ్లో. ప్రణయపరిణతాభ్యాం ప్రాభవాలమ్బనాభ్యాం

ప్రతిపదలలితాభ్యాం ప్రత్యహం నూతనాభ్యామ్,

ప్రతిముహురధికాభ్యాం ప్రస్నువల్లోచనాభ్యాం

ప్రభవతు హృదయే నః ప్రాణనాథః కిశోరః 13

టీ. ప్రణయపరిణతాభ్యామ్ = స్నేహముచే నిండినవియు, ప్రాభవాలమ్బనాభ్యామ్=ప్రభుత్వమునకు పట్టైనవియు, ప్రతిపదలలితాభ్యామ్ = అడుగడుగున సొబగు మీఱుచున్నవియు, ప్రత్యహమ్ = అనుదినము, నూతనాభ్యామ్ = అభినవములైనవియు, ప్రతిముహుః = తేపతేపకు, అధికాభ్యామ్=విశేషించుచున్నవియు నగు, ప్రస్నువల్లోచనాభ్యామ్ = దయారసము గురియుచున్న కనులతోడ, ప్రాణనాథః = మాజీవనరక్షకుఁడైన, కిశోరః = కుఱ్ఱఁడు, నః = మాయొక్క, హృదయే = చిత్తమున, ప్రభవతు=కలుగుఁగాక.

చ. ప్రతిదినముక్ విలాసరసభాసుర మై నిరతంబుఁ జూచినక్

మతిహిత మై ప్రభుత్వమహిమంబున కెల్లను బట్టుఁగొమ్మ యై

యతులదయాకళోదితము నై విలసిల్లెడుకన్నుదోయితో

సతతముఁ బ్రాణబంధుఁ డగుచక్కనిబాలుఁడు దోఁచుఁ గావుతన్.

తా. కరుణామయములును, దొరతనపుఠీవిని దెలుపుచున్నవియు, ప్రతిపదము అందమైనవియు, దినదినము క్రొత్తవైనవియు, తేపతేపకు పెద్దవగుచున్న దయారసమొలుకు చూడ్కులతోఁ గూడిన మాజీవితదాతయగుకుఱ్ఱఁడు మాహృదయమున నధివసించుఁగాక.

శ్లో. మాధుర్యవారిధిమదాన్ధతరఙ్గభఙ్గీ
శృఙ్గారసఙ్కలితశీతకిశోరవేషమ్,
ఆమన్దహాసలలితాననచన్ద్రబిమ్బ
మానన్దసంప్లవ మనుప్లవతాం మనో మే. 14

టీ. మాధుర్య... వేషమ్=చక్కఁదనమను సముద్రముయొక్క మదముచేఁ గన్నుగానని తరంగరూపమయిన శృంగారరసముచే నొప్పిన కనులకింపైన బాలవేషము గలదియు, ఆనన్ద...బిమ్బమ్=సంతోషమువలనఁ గలిగిన పిన్ననవ్వుచే మధురమైన ముఖచంద్రుఁడు గల, ఆనన్దసంప్లవమ్=ఆనందరసములోఁ దేలియాడుటను, మే = నాయొక్క, మనః = మనస్సు, అనుప్లవతామ్=అనుభవించుఁగాక.

ఉ. కందళితస్మితామృతవికాసముఖాబ్జము మాధురీవిని
ష్యందతరంగభంగి నవయావనవిభ్రమశోభవేష మా
నందరసైకరూప మగునందకుమారసుధాబ్ధిలోన నా
డెందము దేలియాడఁగఁ గడిందియఘం బనుపంక మంటునే. 14

తా. చక్కఁదనము మీఱి శృంగారమును జిలుకుచున్న ముద్దుగులుకు మోహనాకృతి గలదియు, సంతోషమువలన నైననగవుచే నందమైన మొగముగల సంతోష రసపూరము నామనస్సు అనుభవించుఁగాక.

శ్లో. అవ్యాజమఞ్జులముఖామ్బుజముగ్ధభావై
రాస్వాద్యమాననిజవేణువినోదనాదమ్,
ఆక్రీడతా మరుణపాదసరోరుహాభ్యా
మార్ద్రే మదీయహృదయే భువనార్ద్రమోజః. 15

టీ. అవ్యాజ...భావైః = నైజముచేతనే సొంపైన మోముదమ్మియొక్క ముద్దుతనములచేత, ఆస్వాద్య...నాదమ్ = అనుభవింపఁబడుచున్న తనపిల్లఁగ్రోవి మధురధ్వని గలదియు, భువనార్ద్రమ్=లోకములకుఁ జలువఁజేయు, ఓజః = ప్రకాశము, అరుణపాదసరోరుహాభ్యామ్ = ఎఱ్ఱనిపాదకమలములతో, ఆర్ద్రే=భక్తిరసముచేఁ దడిసిన, మదీయహృదయే = నాచిత్తమున, ఆక్రీడతామ్ = అంకటఁ గ్రీడించుఁగాక.

మ. హాసదవ్యాజమనోహరాననముతో నాలోలదృక్పాళితో
నసకృల్లీఢనిరూఢవేణులతతో నాతామ్రకమ్రాంఘ్రిసా
రసయుగ్మంబున నింపుసొంపులు దలిర్పం దాండవం బాడుచు
న్వసియించుఁగ భువనార్ద్రతేజము మహానందంబునన్ నామదిన్. 15

తా. స్వాభావికమైన మోముదమ్మియందము గులుకు వేణువు నూదుచున్న జగత్తులకు మేలొనర్చు చల్లని తేజము ఎఱ్ఱని పాదములతో గంతులువైచుచు నామదిలోఁ గ్రీడించుఁగాక.

శ్లో. మణినూపురవాచాలం వన్దే తచ్చరణం విభోః,
లలితాని యదీయాని లక్ష్మాణి వ్రజవీథిషు 16

టీ. మణినూపురవాచాలమ్ = రతనపుటందియలచే మొరయుచున్న, విభోః = ప్రభువగు శ్రీకృష్ణునియొక్క, తత్ = ఆ, చరణమ్ = పాదమునుగూర్చి, వన్దే = మ్రొక్కుచున్నాను. యదీయాని = ఏ పాదసంబంధములైన, లలితాని = సుందరములైన, లక్ష్మాణి=గుఱుతులు, వ్రజవీథిషు=వ్రేపల్లెవీథులయందు (వెలయుచున్నవో).

చ. హలకులిశాదిలక్షణసమాహితముద్ర నచంచలస్థితిన్
వెలసి సిరిం జెలంగు వ్రజవీథుల నూపురరత్నకింకిణీ
లలితఝుళంఝుళారవములన్ నలుదిక్కులుఁ బిక్కటిల్లఁగా
దలవరి నాఁ బ్రవర్తిలుపదద్వయి గల్గుహరిన్ భజించెదన్. 16

తా. గొల్లవాడలలో నెల్లెడలఁ గన్నట్టు నాకృష్ణునియందెలచప్పుడుచే మ్రోఁగు పాదములకు మ్రొక్కుదును.

శ్లో. మమ చేతసి స్ఫురతు వల్లవీవిభో
ర్మణినూపురప్రణయి మఞ్జుశిఞ్జితమ్,
కమలావనేచరకళిన్దకన్యకా
కలహంసకణ్ఠకలకూజితాదృతమ్. 17

టీ. కమలా...దృతమ్ = లక్ష్మీనివాసమైన తామరతోఁటలయందు సంచరించు యమునానదియందున్న రాజహంసల గొంతులయందలి మధురధ్వనిచే నాదరింపఁబడినదియు, వల్లవీవిభోః=గొల్లవనితలకుఁ బ్రియుఁడైన శ్రీకృష్ణునియొక్క, మణినూపుర ప్రణయి=రతనపుటందియలకుఁ జెలియైన, మఞ్జు=మనోహరమైన, శిఞ్జితమ్ = మ్రోఁత, మమ=నాయొక్క, చేతసి=చిత్తమున, స్ఫురతు=ప్రకాశించుఁగాక.

మ. దినముల్ నాదుహృదంతరాళమున వర్తిల్లుం గళిందాత్మజా
వనజాళిన్ విహరించునంచకలరావంబుల్ విడంబించు న
వ్వనజాతేక్షణుపాదనూపురమణిధ్వానంబు గోపాంగనా
జనరాసోత్సవనృత్తగీతకలనాసాచివ్యధౌరేయమై. 17

తా. యమునానదియందలి తామరతంపరలయందుండు హంసలధ్వనివలె మనోహరమగు శ్రీకృష్ణుని కాలియందెచప్పుడు నామనమునఁ దోఁచుఁగాక.

శ్లో. తరుణారుణకరుణామయవిపులాయతనయనం
కమలాకుచకలశీభరవిపులీకృతపులకమ్,
మురళీరవతరళీకృతమునిమానసనలినం
మమ ఖేలతి మదచేతసి మధురాధరమమృతమ్. 18

టీ. తరుణా...నయనమ్=కొంచెమెఱ్ఱనివై దయగలవై వెడల్పుగలిగి దీర్ఘములైన కన్నులుగలదియు, కమలా...పులకమ్ =లక్ష్మీదేవియొక్క కలశములవంటి స్తనములభారమందు మిక్కుటముగాఁ జేయఁబడిన రోమాంచముగలదియు, మురళీ...నళినమ్=వేణునాదముచేఁ జపలములుగాఁ జేయఁబడిన మునిమనములనెడి కమలములు గలదియు, మధురాధరమ్ = కమ్మనిమోవిగల, అమృతమ్ = అమృతరూపము (శ్రీకృష్ణపరమాత్మ), మమ=నాయొక్క, మదచేతసి=మత్తచిత్తమందు, ఖేలతి=క్రీడించుచున్నది.

మ. తరుణాబ్జారుణలోచనద్వయిఁ గృపాఢ్యా రేయ మై యొప్ప సా
గరకన్యాకుచకుంభపాళిఁ బులకల్ గన్పట్ట మౌనీంద్రహృ
త్సరసీజంబులు సంచలించ మురళీసంజాతగీతామృత
స్ఫురణన్ రాల్ గరఁగం జరించుహరికైశోరంబు భావించెదన్. 18

తా. కొంచెమెఱ్ఱనై విశాలములైన దయగలనేత్రములు గలదియు, లక్ష్మీదేవి స్తనభారమందు పులకములఁ గలిగించినదియు, పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁతచేఁ గరఁగింపఁబడిన మునిచిత్తములు గలదియు, కమ్మనిమోవిగలదియు నైన యమృతస్వరూపము (శ్రీకృష్ణపరమాత్మ) మత్తిల్లిననాచిత్తమునఁ బొడసూపుఁగాక.

శ్లో. ఆముగ్ధమర్ధనయనామ్బుజచుమ్బ్యమాన
హర్షాకులవ్రజవధూమధురాననేన్దోః,
ఆరబ్ధవేణురవమాదికిశోరమూర్తే
రావిర్భవన్తి మమ చేతసి కేఽపి భావాః. 19

టీ. అర్ధ...నేన్దోః=అఱమోడ్చినకనుదమ్ముల చేఁ జుంబింపఁబడిన యాగొల్లకొమ్మల సుందరములగు ముఖములుగల, ఆదికిశోరమూర్తేః = పురాణుఁడగు బాలకృష్ణమూర్తి యొక్క, కేఽపి=అనిర్వాచ్యములైన, భావాః=విలాసచేష్టలు, ఆముగ్ధమ్=అంతట సుందరముగా, ఆరబ్ధవేణురవమ్ = మొదలిడఁబడిన వేణునాదము కలుగునట్టుగాను, మమ=నాయొక్క, చేతసి=చిత్తమున, ఆవిర్భవన్తి=తోఁచుచున్నవి.

మ మురళీగానసుధాపయోనిధి మదిం బొంగం దరంగావళు
ల్దరికిన్ మీఱె ననం గటీతటదుకూలంబుల్ వడిన్ జాఱ న
బ్బురపుంగొల్లమిటారినీటు లఱమోడ్పుంగన్నులం గాంచుచి
త్తరపున్ముద్దులగోపబాలకువినోదప్రౌఢి భావించెదన్. 19

తా. వేణుగానమందలి మాధుర్యముచే మైమఱచి యున్న గోపకామినుల మోముల నరగన్నుతో విలాసముగాఁ జూచుచు వేణుగానము సేయుచున్న బాలకృష్ణుని యనిర్వాచ్యము లగు శృంగారచేష్టలు సుందరముగా నామదిలో నగపడుచున్నవి.

శ్లో. కలక్వణితకజ్కణం కరనిరుద్ధపీతామ్బరం
క్రమప్రసృతకున్తలం కలితబర్హభూషం విభోః,
పునః ప్రసృతిచాపలం ప్రణయినీభుజాయన్త్రితం
మమ స్ఫురతు మానసే మదనకేళిశయ్యోత్థితమ్. 20

టీ. కల...ణమ్=అవ్యక్త మధురధ్వనిగలమురుగులుగలదియు, కర...మ్బరమ్ = చేతఁ బట్టుకోఁబడిన పట్టుబట్ట గలదియు, క్రమ...న్తలమ్ = చక్కనొత్తఁబడిన తల వెండ్రుకలు గలదియు, కలితబర్హ భూషమ్=అమర్పఁబడిన నెమలిపురియను నలంకారము గలదియు, పునః ప్రసృతిచాపలమ్ = మరల పైకిలేవ నుంకించుచున్నదియు, ప్రణయినీ భుజాయన్త్రితమ్=ప్రియురాలిబాహువులచేఁ బెనఁచఁబడిన, విభోః=శ్రీకృష్ణునియొక్క. మదనకేళిశయ్యోత్థితమ్=ఏకాంతశయ్యనుండి లేచుట, మమ = నాయొక్క, మానసే = చిత్తమున, స్ఫురతు=ప్రకాశించుఁగాక.

చ. అరవిరిజాఱుకుంతలము లట్టిటు వీడినపీలిదండయుం
గరవలయంబు ఘల్లు రనఁ గైకొనునట్టిసువర్ణ చేలముం
బరగఁగ సెజ్జడిగ్గుతటిఁ బద్మవిలోచన గౌఁగిలించుచోఁ
దిరుగ రమింపఁగాఁ దివురుదేవుని నామది నాశ్రయించెదన్. 20

తా. చేతిమురుగులు గల్లురనఁగా నిద్రలో జాఱిన పట్టుదోవతిని సవరించుకొని తలవెండ్రుకలను చక్కఁజేసికొని, నెమలిపురి నమర్చుకొని, రతిశయ్యనుండి లేవఁబోఁగాఁ బ్రియురా లడ్డమయి కౌఁగిలింపఁ గొంతదడ వట్లనయుండి మరల మన్మథక్రతువున కుపక్రమించు కృష్ణుఁడు నామదిలోఁ దోఁచుఁగాక.

శ్లో. స్తోకస్తోకనిరుధ్యమానమృదులప్రస్యన్దిమందస్మితం
ప్రేమోద్భేదనిరర్గళప్రసృమరప్రవ్యక్తరోమోద్గమమ్,
శ్రోతృశ్రోత్రమనోహరవ్రజవధూలీలామిథోజల్పితం
మిథ్యాస్వాపముపాస్మహే భగవతః [1]క్రీడానిమీలద్దృశః. 21

టీ. స్తోకస్తోక...స్మితమ్=కొంచెముకొంచెముగా నాపుకోనఁబడినను మెల్లఁగా పై కుబుకుచున్న చిఱునగవుగలదియు, ప్రేమోద్భేద...ద్గమమ్ = రాగోదయముచే నడ్డులేక వ్యాపించిన స్ఫుటమైన గగుర్పాటుగలదియు, శ్రోతృ...జల్పితమ్ = వినువారల వీనుల కింపైన గొల్లగుబ్బెతల వేడుకమాటలుగల, క్రీడానిమీలద్దృశః=వేడుకకై కనులుమూసి

1 క్రీడానిమీలద్దృశోః.

కొనియున్న, భగవతః = శ్రీకృష్ణునియొక్క, మిథ్యాస్వాపమ్ = కల్లనిద్దురను, ఉపాస్మహే=ధ్యానించెదము.

చ. వలపులు గుల్కుగోపిక లవారణ నొండొరుతోడనాడుమా
టలఁ జెవి కింపుగా విన దొడంగి తనర్చినమందహాసముం
బలుమఱు నాఁగిమేను గరుపాఱఁగ నూరక కన్ను మోడ్చిన
జ్జలరుహపత్త్ర నేత్రునియసత్యపునిద్దుర కేను మ్రొక్కెదన్. 21

తా. గోపకామినుల విలాసభాషితము వినఁగోరి యూరకయే వేడుకగాఁ గనులు మూసికొని యుండి, లోపలనుండివచ్చు నవ్వు నాఁపుకోలేక కొంచెముగా విడుచుచు, వారియందలి ప్రేమవలనఁ గలిగిన గగుర్పాటుచే నొడలునిండిన శ్రీకృష్ణుని కల్లనిద్దురను ధ్యానించెదము.

శ్లో. విచిత్రపత్త్రాఙ్కురశాలిబాలాస్తనాన్తరం వా మునిమనోన్తరం వా,
అపాస్య బృన్దావనపాదపాస్యముపాస్యమన్యన్న విలోకయామః. 22

టీ. విచిత్ర ... న్తరం వా = సొగసైన మకరికాదిపత్త్రరచనలు గల లేఁబ్రాయపు కన్నెల కుచమధ్యమునుగాని, మునిమనోన్తరం వా = మునులమనస్సునుగాని, బృన్దావన పాదపాస్యమ్ = బృందావనమందలి వృక్షముయొక్క యునికిపట్టును (లేక, తులసిచెట్ల పాదును) గాని, అపాస్య = విడిచి, ఉపాస్యమ్ = (కృష్ణునిబట్టుకొనుటకై) సేవింపఁదగిన చోటును, అన్యత్ = మఱియొకదానిని, న విలోకయామః = చూడము.

చ. లలితవిచిత్రపత్త్రమహిళాకుచపాళిఁ గళిందజావన
స్థలలవలీలతాగృహావితర్దికలుఁ మునిమానసాబ్జముల్
జలరుహపత్త్రనేత్రుని విలాసనివాసము లిందుఁ దక్క నే
నెలవునైనఁ గన్గొనఁగ నేర్తుమె ధూర్తశిఖావతంసునిన్. 22

తా. మకరికాదిపత్త్రాంకితమైన లేఁబ్రాయపుటంగనలయొక్క స్తనమధ్యమందుఁ గాని, యోగిచిత్తములయందుఁ గాని, బృందావనతరువులచేరువను గాని, కృష్ణునిరూపము దొరకును గాని మఱియొకచో నెచ్చటను గానరాదు.

అవ. ఈశ్లోకము మొదలు నాలుగుశ్లోకములచే మనమునఁ దోఁచిన శ్రీకృష్ణుని గన్నులఁ జూడఁగోరి ప్రార్థించుచున్నాఁడు :—

శ్లో. సార్ధం సమృద్ధైరమృతాయమానై రాధ్మాయమానైర్మురళీనినాదైః,
మూర్ధాభిషిక్తం మధురాకృతీనాం బాలం కదా నామ విలోకయిష్యే.

టీ. ఆధ్మాయమానైః=ఊఁదఁబడుచున్న, సమృద్ధైః=పరిపూర్ణములైనవియు, అమృతాయమానైః=అమృతమువలె నాచరించుచున్నవియునగు, మురళీనినాదైస్సార్ధమ్=పిల్లఁ

గ్రోవిమ్రోఁతలతోఁగూడ, మధురాకృతీనామ్=సుందరరూపముగలవారిలోపల, మూర్ధాభిషిక్తమ్ = పట్టాభిషిక్తుఁడైన, బాలమ్ = శ్రీకృష్ణుని, కదానామ = ఎప్పుడు, విలోకయిష్యే = చూడఁగలను?

ఉ. చక్కనివారినెల్ల నెకసక్కెము లాడెడుచక్కనయ్య యై
చొక్కుచుఁ దానమానలయశోభితగానరసామృతంబు న
ల్దిక్కులఁ బిక్కటిల్ల మురళిం బలికించెడిబాలు నెన్నఁడో
గ్రక్కునఁ గాంచి యొత్తిగొని కన్నుల నొక్కుదుఁ దత్పదాబ్జముల్.

తా. అమృతములఁ జిందుచున్న వేణుగానధ్వనులచే నెల్లర నానందింపఁజేయుచుఁ జక్కనివారిలో నెల్ల మిక్కిలి చక్కనివాఁడగు బాలకృష్ణు నెప్పుడు చూచెదనో.

శ్లో. శిశిరీకురుతే కదాను న శ్శిఖిపిఞ్ఛాభరణశ్శిశుర్దృశోః,
యుగళం విగళన్మధుద్రవస్మితముద్రామృదునా ముఖేన్దునా. 24

టీ. శిఖిపిఞ్ఛాభరణః = నెమ్మిపురియే సొమ్ముగాఁగల, శిశుః = బాలుఁడు, విగళన్మధు...మృదునా = తేనెలొలుకు చిఱునగవుచే నందమై, ముఖేన్దునా=ముఖచంద్రుని చేత, నః=మాయొక్క, దృశోః=కనులయొక్క, యుగళమ్=జంటను, కదాను = ఎప్పుడు, శిశిరీకురుతే = చల్లఁబఱచునో.

మ. తళుకుంగన్నులచూపుసోఁపు సుధఁ జిందన్ మందహాసంబు వె
న్నెలనిగ్గుల్ వెదఁజల్ల నెమ్మిపురివన్నెల్ చిన్నెలై మీఱ ని
ర్మలవక్త్రేందుకళావిలాసమునఁ జేరన్ వచ్చి కందోయి శీ
తలముం జేయఁగ నందనందనుని నాత్మం గాంచు టెం తెన్నఁడో. 24

తా. నెమ్మిపింఛమును దాల్చినబాలుఁడు తేనెలొలుకు చిఱునగవుతోఁ గూడిన ముఖముతో నెప్పుడు మాకన్నులు చల్లఁబడునట్లు సాక్షాత్కరించునో!

శ్లో. కారుణ్యకర్బురకటాక్షనిరీక్షణేన
తారుణ్యసంవలితశైశవవైభవేన,
ఆపుష్ణతా భువనమద్భుతవిభ్రమేణ
శ్రీకృష్ణచన్ద్ర! శిశిరీకురు లోచనం మే. 25

టీ. హే శ్రీకృష్ణచంద్ర. = చంద్రునిఁ బోలునో కృష్ణా! కారుణ్య...ణేన = దయచేఁ జిత్రవర్ణమైన క్రేగంటిచూపుగలదియుం, అద్భుతవిభ్రమేణ = ఆశ్చర్యములగు విలాసములుగలదియుఁ గనుకనే, భువనమ్=జగత్తును, ఆపుష్ణతా = బాగుగ రక్షించుచున్నదియు, తారుణ్యసంవలితశైశవవైభవేన = యౌవనారంభముతోఁగూడిన

బాల్యవైభవముచేత, మే = నాయొక్క, లోచనమ్=నేత్రమును, శిశిరీకురు = చల్లఁగాఁ జేయుము.

శా. కూడిం గూడనిప్రాయపున్నొగసుటెక్కుల్ నిక్కి కై పెక్కఁగా
నీడుం జోడును లేనివీక్షణసుధావృష్టిక్ జగత్పుష్టికిం
దోడుక్ నీ దగుగోకులాంబునిధిచంద్రుం గాంతిసాంద్రుం దమిం
జూడం జూడఁగ దృక్చకోరికలు గాంచుక్ సంతానందమున్. 25

తా. ఓ కృష్ణచంద్రా! దయారసము దొలుకాడు క్రేగంటిచూపులుగలదియు, అద్భుతవిలాసములు గలదియు, లోకరక్షకమైన నీయావనోదయముతోఁ గూడిన బాల్యరూపమును నా కగపడఁజేయుము.

శ్లో. కదా వా కాళిన్దీకువలయదళశ్యామలతరాః
కటాక్షా లక్ష్యన్తే కిమపి కరుణావీచినిచితాః,
కదా వా కన్దర్పప్రతిభటజటాచన్ద్రశిశిరాః
కిమప్యన్తస్తోషం దదతి మురళీకేళినినదాః. 26

టీ. కాళిన్దీ...తరాః = యమునయందలి కలువఱేకులవలె మిగుల నల్లనైన, కిమపి=అనిర్వాచ్యముగా, కరుణావీచినిచితాః = దయయొక్క తరంగములచే మించఁబడిన, కటాక్షాః = కడగంటిచూపులు, కదావా= ఎప్పుడు, లక్ష్యంతే=కనఁబడగలవు?, కందర్ప...శిశిరాః=శివుని జడలయందలి చంద్రునిచేఁ జల్లనైన, మురళీకేళినినదాః = పిల్లఁగ్రోవియాటయందలి మ్రోఁతలు, కదావా = ఎప్పుడు, కిమపి = చెప్పరాని, అన్తస్తోషమ్=హృదయానందమును, దదతి=ఇచ్చునో.

ఉ. ఎన్నఁడొ యామునోత్పలసితేతరలోలదయార్ద్రదృగ్విలా
సోన్నతి నాపయిక్ నిగిడియుండుట శంభుజటాటవీతటా
సన్నసుధాంశుశీతలలసన్మురళీనినదామృతంబుచే
వెన్నుఁడు నాదువీనులకు విం దొనరింపఁ దలంచు టెన్నఁడో. 26

తా. యమునయందలి కలువఱేకులవలె నల్లనైన కృష్ణుని కడగంటిచూపు లెప్పుడు నాపైఁ బ్రసరించునో, శివునియాదల నున్నచంద్రునివలెఁ జల్లనైన పిల్లఁగ్రోవిపాటలు నా కెప్పుడు మానసానందమును గలిగించునో.

శ్లో. అధీరమాలోకితమార్ద్రజల్పితం గతంచ గమ్భీరవిలాసమన్థరమ్,
అమన్దమాలిఙ్గితమాకులోన్మదస్మితం చ తే నాథ వదన్తి గోపికాః.

టీ. హేనాథ = ఓదొరా! గోపికాః=గొల్లతలు, తే = నీయొక్క, అధీరమ్ = కాతరమైన, ఆలోకితమ్=చూపును, ఆర్ద్రజల్పితమ్=తేనెలొలుకుముద్దుమాటలను, గమ్భీ...రమ్=గరువంపువిలాసముచే మందమైన, గతంచ=నడకను, అమందమ్=గాఢమైన, ఆలి

ఙ్గితం = కౌఁగిలింతను, ఆపలోన్మదస్మితం చ = వెల్లివిరియుచు మోహజనకమైన చిఱు నవ్వును, వద న్తి=కీర్తించెదరు.

ఉ. అందము గుల్కు నీయలసయానము మాటలు తేనెసోనలం
జిందు మృదుస్మితంబు సుధఁ జిందుఁ గటాక్షము లౌర మించుగన్
విందులు గౌఁగిలింత కడువింత యటంచును గోపకాంత లా
నందముతోడఁ బల్కుదురు నాథ! భవన్మహిమానుభావముల్. 27

తా. కృష్ణా! గోపాంగనలు నీబెదరుఁజూపులను తీయనిపలుకులను గరువంపు టొయారముగలనడలను గాఢమైనకౌఁగిలింతలను వ్యాపకమై మోహజనకమైన చిఱు నవ్వును పలుమాఱు వర్ణించి చెప్పుచుందురు.

శ్లో. అస్తోకస్మితభరమాయతాయతాక్షం
నిశ్శేష స్తనమృదితం వ్రజాఙ్గనాభిః,
నిస్సీమ స్తబకితనీలకాన్తిధారం
దృశ్యాసం త్రిభువనసున్దరం మహస్తే. 28

టీ. అస్తోకస్మితభరం = పొంగుచున్న చిఱునగవుగలదియు, ఆయతాయతాక్షం= మిగులవెడదకన్నులుగలదియు, వ్రజాఙ్గనాభిః = గొల్లకాంతలచేత, నిశ్శేష స్తనమృదితం= నిండుఁజనులచే నొక్కఁబడినదియు, నిస్సీమ...ధారం = మేరలేక పోఁగుచేయఁబడిన నల్లని కాంతులుగలదియు, త్రిభువనసున్దరం = త్రిలోకములయందు అందమైన, తే= నీయొక్క, మహః= తేజమును, దృశ్యాసం= చూడఁగలను.

ఉ మబ్బుజిగిన్ నగం దగుపసుంచితకోమలనీలదేహముర్
గుబ్బమిటారిచన్గవలకొద్దిని వ్రేతలు గౌఁగిలింపఁగా
నుబ్బుచు మందహాసరుచి యొప్పఁగ గొప్పగుకన్నుదోయిచే
నబ్బుర మైనచక్కనియొయారపుఁదేజముఁ గాంచెదన్ మదిన్. 28

తా. కృష్ణా! చిఱునగవున దొప్పదోఁగుచున్నదియు, వెడదకన్నులు గలదియు, గొల్లపడుచుల కఠిన స్తనములచే మెదపఁబడినదియు, ప్రోగులువడుచున్న నల్లనికాంతులు గలదియుం నగు త్రిలోక మోహనమైన నీతేజమును చూడఁగోరెదను.

శ్లో.మయి ప్రసాదం మధురైః కటాక్షైః ర్వంశీనినాదానుచరైర్విధేహి,
త్వయి ప్రసన్నే కి మిహాపరైర్న స్త్వయ్యప్రసన్నే కిమిహాపరైర్నః.

టీ. వంశీ...చరైః=పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁతకుఁ దోడునీడలైన, మధురైః=ప్రియము లైన, కటాక్షైః = క్రేగంటిచూపులచేత, మయి = నాయందు, ప్రసాదం=అనుగ్రహ మును, విధేహి= చేయుము. త్వయి=నీవు, ప్రసన్నే=దయగలవాఁడవేని, ఇహ=ఇకఁడ.

నః=మాకు, అపరైః = ఒరులతో, కిం = ఏమిపని? త్వయి=నీవు, అప్రసన్నే = దయలేనివాఁడవేని, నః=మాకు, ఇహ=ఇచ్చట, అపరైః=ఇతరులతో, కిం=ఏమిలాభము?

ఉ. నీవు ప్రసన్నదృష్టిఁ గరుణించిన నాగుణ మెట్టిదేనియుం
బావన మౌను నీకృపకుఁ బాత్రము గాక చరించువేళ నట్టి
గావఁగఁజాల రెవ్వరును గావున వేణురవానుసారిలీ
లావహ మౌకటాక్షమున లాలనఁ జేయుము నందనందనా. 29

తా. కృష్ణా! పిల్లఁగ్రోవి మ్రోఁతతోడి నీకమ్మనిచూడ్కుల నాపైఁ జిమ్ముము. నీ ప్రాపుగలదేని మా కిక నితరులతో నేమి పని? నీయండలేనిచో మాకెవరి దయయుండినను నేమిలాభము!

శ్లో. నిబద్ధముగ్ధాఞ్జలిరేష యాచే నీరన్ధ్రదైన్యోన్నతముక్తకణ్ఠమ్,
దయామ్బుధే దేవ భవత్కటాక్షదాక్షిణ్యలేశేన సకృన్నిషిఞ్చ. 30

టీ. దయామ్బుధే = కరుణకుఁ గడలివంటివాఁడవగు దేవా! ఏషః = ఈనేను, నిబద్ధ...ఞ్జలిః=కూర్పఁబడిన పెట్టి దోసిలిగలవాఁడనై, నీరన్ధ్ర...కణ్ఠం = బీదతనముచే బిగ్గఱగా నఱచుచు, యాచే=వేఁడెదను. భవ...లేశేన = నీకడగంటి చూపులయందలి కరుణయొక్క కొంచెముచేత, సకృత్=ఒకతూరి, నిషిఞ్చ=తడుపుము.

ఉ. వేమఱుఁ గేలు మోడ్చి నిను వేఁడెద నేనెలుగెత్తి యిత్తఱిన్
నా మొఱ యాలకింపు కరుణానిధి! దీనశరణ్య! సంతతో
ద్దామభవత్కృపారససుధామధురాబ్ధితరంగపాళిలో
నేమికొఱంత నాపయి నొకించుక నించిన నందనందనా. 30

తా. దయాసముద్రుఁ డగు నో శ్రీకృష్ణా! నేను చేతులుజోడించి బీదతనముచే గొంతుపైకెత్తి పెద్దగా నఱచి యడుగుచున్నాను. నీ కనుగొనలయందలి కరుణాలవముచే నొక్కతేప నన్ను దడుపుము.

శ్లో. పిఞ్ఛావతంసరచనోచితకేశపాశే
పీనస్తనీనయనపఙ్కజపూజనీయే,
చన్ద్రారవిన్దవిజయోద్యతవక్త్రబిమ్బే
చాపల్యమేతి నయనం తవ శైశవే నః. 31

టీ. పిఞ్ఛా...పాశే = నెమ్మిపురియను తలసొమ్ము నుంచఁదగిన కురులముడి గలదియు, పీన...నీయే = గబ్బిగుబ్బెతలయొక్క కన్నుదామరలచేఁ బూజింపఁదగినదియు, చన్ద్రా...బిమ్బే=చంద్రుని కలువలను గెలువఁబూనిన ముఖమండలము గలదియు నగు, తవ=నీయొక్క, శైశవే = చిన్నతనమందు, నః=మాయొక్క, నయనం = నేత్రము,

మ. సొగయన్నిబ్బెపుగుబ్బ లుబ్బఁగఁ దమిం బూఁబోండ్లు గందోయిత
మ్మిగమిం బూజ లొనర్ప నెమ్మిపురిక్రొమ్మించుల్ సిగన్ దట్టమై
నిగుడం జందురుఁ జౌక సేయుముఖకాంతిన్ వింతయై యొప్పు నీ
సొగసుంబ్రాయముఁ జూచినానయనముల్ సొంపొందఁగాఁగోరెడిన్.

తా. ఓకృష్ణా! నెమ్మిపురిదాల్చుటకనువైన కేశకలాపముగలదియుం, యౌవన వతులకన్నులచే సాదరముగాఁ జూడఁదగినదియుం, చంద్రునితామరలను గెల్చుటయందు పూనికగల యందంపు నెమ్మోముగలదియు నగు నీచిఱుతప్రాయము మానేత్రముల నాక ర్షించుచున్నది.

శ్లో. త్వచ్ఛైశవం త్రిభువనాద్భుతమిత్యవైమి
యచ్చాపలం చ మమ వాగవివాదగమ్యమ్,
తత్కిం కరోమి విరణన్మురళీవిలాస
ముగ్ధం ముఖామ్బుజముదీక్షితుమీక్షణాభ్యామ్. 32

తే. త్వచ్ఛైశవమ్=నీచిన్నతనము, త్రిభువనాద్భుతమ్=ముల్లోకములలో మిన్న యైనది, ఇతి=అని, అవైమి=ఎఱుఁగుదును. యత్ = ఎందువలన, మమ = నాయొక్క, చాపలంచ=చిత్తచలనమును, వాగవివాదగమ్యమ్ = వాగ్వాదమునకు గోచరముకాదో, తత్=అందువలన, కిం కరోమి = ఏమిచేయుదును ? విరణ...ముగ్ధమ్ = మ్రోయుచున్న పిల్లఁగ్రోవివిలాసములచే నందమగు, ముఖామ్బుజమ్ = నీమోముదమ్మిని, ఈక్షణాభ్యామ్= నేత్రములతో, ఉదీక్షితుమ్=చూచుకొఱకు (ఇచ్ఛామి=కోరుచున్నాను).

మ. పరమాశ్చర్యము నీదుశైశవము చెప్పన్ రాదు లోకంబునన్
వరుసన్ నాచపలత్వ మట్టిద యనిర్వాచ్యంబు చర్చింపుమా
మురళీనాదసుధామనోహరముఖాంభోజాత మీకన్నులం
బరిశీలింపఁగఁ గోరినాఁడ సులభంబా తారతమ్యజ్ఞతల్. 32

తా. నీబాల్యము ముల్లోకములయందును విచిత్రమైనది. నామనస్సు చంచల మైనది. నేనేమిచేయుదును? పిల్లఁగ్రోవి నూదుచు మనోహరమైన నీమోమును జూచుట యెట్లో యని చింతించుచున్నాను.

శ్లో. పర్యాచితామృతరసాని పదార్థభఙ్గీ
వల్గూని వల్గితవిశాలవిలోచనాని,
బాల్యాధికాని మదవల్లవభావితాని
భావే లుఠన్తి సుదృశాం తవ జల్పితాని. 33

టీ. పర్యా...సాని=అంతట తేనెలొలుకుచున్నవియుం, పదార్థ...ల్గూని=శబ్దా ర్థముల సందర్భములచే మనోహరములైనవియుం, వల్గిత...నాని = త్రిప్పఁబడిన వెడద

కన్నులుగలవియు, బాల్యాధికాని = బాల్యమునకు మీఱినవియు, మదవల్లవభావితాని = మత్తులగు గోపకులచేఁ దలఁపఁబడునవియు నగు, తవ = నీయొక్క, జల్పితాని = పలుకులు, సుదృశామ్ = నీప్రియురాండ్రైన గొల్లకాంతలయొక్క, భావే = చిత్తమున, లుఠన్తి=పొరలుచున్నవి.

ఉ. కమ్మని తేనియల్ గులుకఁగా వెల దీఱనిమానికమ్ములం
 జిమ్ముచు బెళ్కుఁజూపు విలసిల్లఁగ వల్లవభావితమ్ము లై
 యిమ్మగుబాల్యరీతి కెనయింపఁగ రానినిజోక్తి బాలికల్
 నెమ్మది నెంచి యెంచి తమి నెక్కొనఁ జేర్చినశౌరిఁ గాంచెదన్. 33

తా. ఎల్లయెడల నల్లుకొనుచున్న యమృతప్రవాహముగలవియు, శబ్దార్థముల కలయికచే నందములైనవియు, త్రిప్పఁబడిన వెడఁదకన్నులు గలవియు, బాల్యమును దాఁటినవియు (అనఁగా ప్రౌఢోక్తులనుట), కొమరుఁబ్రాయముగల గొల్లలచే భావింపఁ బడుచున్న నీమాటలు గోపకామినుల మనస్సులలో మెలఁగుచున్నవి.

శ్లో. పురః ప్రసన్నేవ ముఖేన్దుతేజసా
 పురోఽవతీర్ణస్య కృపామహామ్బుధేః,
 తదేవ లీలామురలీరవామృతం
 సమాధివిఘ్నాయ కదాను మే భవేత్?. 34

టీ. ప్రసన్నేన = అనుగ్రహముతోఁగూడిన, ముఖేన్దుతేజసా = చంద్రునివంటి ముఖముయొక్క కాంతిచేత, పురః=ఎదుట, అవతీర్ణస్య=పొడసూపినవాఁడును, కృపామహామ్బుధేః = దయాసముద్రుఁడైన కృష్ణునియొక్క, తదేవ=ఆ, లీలామురలీరవామృతమ్=ఒయారముతోఁగూడిన పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁతయనునమృతము, మే = నాయొక్క, సమాధివిఘ్నాయ=తపోనియమమును భంగపఱుచుటకొఱకు, పునః = మరల, కదాను = ఎప్పుడు. భవేత్=కలుగునో.

ఉ. అందెలు ఘల్లుఘల్లు రన నాడుచు వేణువునందు గీత మా
 నందముతోడఁ బాడుచును నాఁటితెఱంగునఁ గన్నుదోయికి
 న్విందు ఘటిల్లఁ గట్టెదుట నిల్చి ప్రసన్నముఖాంబుజంబుతో
 నందకుమారుఁ డెన్నఁటి కొనర్చునొ నాదుసమాధిభంగమున్. 34

తా. మొగమున దయ దళుకొత్త నెదుర నిలిచి పిల్లఁగ్రోవి నూఁదుచు నాసమాధికి భంగము గలిగించుచు వెనుకటి విధముగా మరల నాకెప్పుడు దర్శన మిచ్చునో.

శ్లో. భావేన ముగ్ధచపలేన విలోకనేన
 మన్మానసే కిమపి చాపలముద్వహన్తమ్,

లోలేన లోచనరసాయనమీక్షణేన
లీలాకిశోరముపగూహితుముత్సుకోఽస్మి. 35

టీ. భావేన=విలాసచేష్టచేతను, ముగ్ధచపలేన=సుందరమైన కదలుచున్నట్టి, విలోకనేన = చూపుచేతను, మన్మానసే = నాచిత్తమున, కిమపి = చెప్పనలవిగాని, చాపలం = విభ్రమమును, ఉద్వహన్తం = వహించుచున్నవాడును, లోచనరసాయనం = నేత్రములకు అమృతగుళికయగు, లీలాకిశోరం=వేడుక కుఱ్ఱడైన శ్రీకృష్ణుని, లోలేన=ప్రీతిగల, ఈక్షణేన=నాచూపుచేత, ఉపగూహితుం = ఆలింగనము చేసికొనుటకొఱకు, ఉత్సుకః= ఆదరాతిశయముగలవాడను, అస్మి=అగుచున్నాను.

ఉ. చక్కనిమోముతోఁ జెలిమి సల్పెడుముద్దులకోడిగంబుతోఁ
జొక్కపునవ్వుతో బెళుకుఁజూపులతోఁ దమిగొల్పుబాలకుఁ
గ్రక్కున నక్కుఁ జేర్చుకొని కన్నులపండువుగా మనంబులో
నక్కఱ దీరఁ గాంచెద నహర్నిశముఁ వసుదేవభాగ్యమున్. 35

తా. ముద్దులచేతలచేతను, సుందరము చంచలమునైన చూపుచేతను, నాచిత్తమునకు మేరలేని కలవరమును గలిగించుచుఁ, గనులకు అమృతపుగుళికయగు వింతపిల్లవానిని నాకన్నులారఁ గౌఁగిలించుకొనఁ గోరుచున్నాను.

శ్లో. అధీరబిమ్బాధరవిభ్రమేణ హర్షార్ద్రవేణుస్వరసమ్పదా చ,
అనేన కేనాపి మనోహరేణ హా హన్త హాహన్త మనో ధినోతి. 36

టీ. అధీర...విభ్రమేణ = చపలమైన క్రిందిపెదవి సొగసుచేతను, హర్షా...దా చ = ఆనందపూర్ణమైన పిల్లగ్రోవి మ్రోఁత కలిమిచేతను, మనోహరేణ = హృదయానందకరమైన, కేనాపి=అనిర్వాచ్యమైన, అనేన=ఈకృష్ణవస్తువుచేత, మనః=నామనసు, ధినోతి=కలఁగుచున్నది! హా హన్త! హాహన్త=ఔరౌరా?

మ. చలబింబాధరలీల క్రొమ్మెఱుఁగుగా శారీరకాంతిచ్ఛటల్
జలదానీకముగా రణన్మురళి గర్జారీతిగా నెంచి ని
చ్చలు నాట్యంబు మనోమయూర మొనరించఁ మెచ్చుకందోయికిఁ
ఫల మీమోహనరూపముం గనెడుసౌభాగ్యంబు చింతింపఁగన్. 36

తా. కదలుచున్న మోవిసొంపుచేతను, ఆనందపూర్ణమైనపిల్లఁగ్రోవి మ్రోఁత కలిమిచేతను, యెంతయుం మనోహరమైనయొకవస్తువు నామనమును గలఁచుచున్నది. ఆహా! యేమిచిత్రము?

శ్లో. యావన్న మే నిఖిలమర్మదృఢాభిఘాత
నిస్సన్ధిబన్ధనముదేతి నవోపతాపః,

తావద్విభో భవతు తావకవక్త్రచన్ద్ర
చన్ద్రాతపద్విగుణితా మమ చిత్తధారా. 37

టీ. హేవిభో=ఓకృష్ణా! మే=నాకు, నవోపతాపః=క్రొత్తదియైన మరణవేదనః నిఖిల...బన్ధనం = ఎల్లనెఱకలయందు బలముగ తాఁకుటచేత సంధిబంధములు వీడున ట్లుగా, యావత్ = ఎంతవఱకు, నోదేతి = కలుగదో, తావత్=అలోననే, మమ = నాయొక్క, చిత్తధారా=మనోధాటి, తావక...గుణితా = నీముఖచంద్రుని వెన్నెల చేత రెట్టింపఁజేయఁబడినది, భవతు=అగుఁగాక.

మ. శతవర్షంబులమీఁద నొందుదురవస్థం జెంది·లోఁ గుంది బా
ధిత మై యింద్రియగోళముల్ మిగుల సంధిభూతముల్ గాకముం
దతి సుష్పాంగెడుఁగాతఁ దావకసుధాధారాళ వేణుస్వనో
న్నతలావణ్యరమానివాసముఖచంద్రజ్యోత్స్న నాముందటన్. 37

తా. కృష్ణా! నన్ను మర్మస్థానములలో విశేషముగాఁ గొట్టి యమదూతలు కారింపకమున్నే నాచిత్తమునకు నీమోము చూపి యమృతసిక్తముగాఁ జేయుము.

శ్లో. యావన్న మే నరదశా దశమీ దృశోఽపి
రన్ధ్రాదుదేతి తిమిరీకృతసర్వభావా,
లావణ్యకేళిభవనం తవ తావదేతు
లక్ష్మ్యాః సముత్క్వణితవేణు ముఖేన్దుబిమ్బమ్. 38

టీ. దశమీ=పదియవ, నరదశా=మానవావస్థ (వార్ధక్యము,) తిమిరీకృతసర్వభావా=చీఁకటిగాఁజేయఁబడిన యెల్లపదార్థములుగలదై, మే = నాయొక్క, దృశః = కంటియొక్క, రన్ధ్రాదపి=బెజ్జమువలనఁగూడ, యావత్ = ఎంతదనుక, నోదేతి=కలుగదో, తావత్=అలోపలనే, లక్ష్మ్యాః = లక్ష్మియొక్క, లావణ్యకేళిభవనం = శృంగారవిహారమందిరమును, సముత్క్వణితవేణు = మ్రోగింపఁబడిన పిల్లఁగ్రోవిగల, తవ=నీయొక్క, ముఖేన్దుబిమ్బం=ముఖచంద్రబింబము, ఏతు=(నాదృష్టిపథమును) పొందుఁగాక.

తా. కృష్ణా! నన్ను ముదిమిఁ జుట్టుకొనుటయే కాక పైఁగా కన్నులు గూడ పోయి ప్రపంచమంతయు అంధకారమయము కాకమునుపే లక్ష్మీవిహారస్థానమగు వేణుగానముసేయు నీమోము నొక్కపరిఁ జూపుము.

శ్లో. ఆలోలలోచనవిలోకితకేళిధారా
నీరాజితాగ్రసరణేః కరుణామ్బురాశేః,
ఆర్ద్రాణి వేణునినదైః ప్రతినాదపూరై
రాకర్ణయామి మణినూపురశిఞ్జితాని. 39

టీ. ఆలోల...సరణేః=కదలుకన్నుచూపుల విలాసముల వరుసలచే నార తెత్తఁబడిన ముందుదారిగల, కరు...రాశేః = దయకు సముద్రమువంటివాఁడగు కృష్ణుని యొక్క, ప్రతినాదపూరైః = ప్రతిధ్వనుల ప్రవాహములుగల, వేణునినదైః= పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁతలచేత, ఆర్ద్రాణి=తడిసిన, మణి...తాని=రతనపుటందియల మ్రోఁతలను, ఆకర్ణయామి = వినుచున్నాను.

మ. నను రక్షించుకృపాపయోధి యగుకృష్ణస్వామి లోలావలో
కనధారారుచి తోఁప కారతు లొసంగం జూచుచుఁ వీకమైఁ
జనుదేరం బ్రతినాదపూరమురళీసంగీతతాళానురం
జనమంజీరరవామృతంబు చెవి నించుఁ విందు నిం పొందఁగన్. 39

తా. చూపులచేత ముందుదారికి కాంతిని గలిగించుచుఁ బోవుచు దిక్కుల యందు ప్రతిధ్వనిని గలిగించుచున్న వేణుగానధ్వనులతోఁగూడిన శ్రీకృష్ణుని యందె మ్రోఁతల నెప్పుడును వినుచున్నాను.

శ్లో. హే దేవ! హే దయిత! హే జగదేకబన్ధో!
హే కృష్ణ! హే చపల! హే కరుణైకసిన్ధో!
హే నాథ! హే రమణ! హే నయనాభిరామ!
హా! హా! కదా ను భవితాసి పదం దృశోర్మే. 40

టీ. హేదేవా=క్రీడించువాఁడా! హేదయిత=ఓప్రియుఁడా! హేజగదేకబన్ధో= లోకములకు ముఖ్యబంధువైనవాఁడా! హేకృష్ణ=ఓనల్లనివాఁడా! హేచపల = ధ్యానమునకందక కదలిపోవువాఁడా! హేకరుణైకసిన్ధో=దయకు ముఖ్యమైన సముద్రమా! హేనాథ=ఓదొరా! హేరమణ = క్రీడించువాఁడా! హేనయనాభిరామ = ఓ కన్నులకింపైనవాఁడా! హాహా = అయ్యయ్యో! కదాను=ఎప్పుడు, మే=నాయొక్క, దృశోః = కనులకు, పదమ్=గుఱియగువాఁడవు, భవితాసి=ఆగుదువో.

శా. ఓదేవోత్తమ! యోరమేశ! దయితా! యోలోకరక్షామణీ!
యోదామోదర! కృష్ణ! చంచల హరీ! యోసత్కృపాంభోనిధీ!
యోదీనావన నాథ! యోరమణ! ని న్నొప్పారురమ్యాకృతిఁ
మోదం బొప్పఁగఁ జూతు నెన్నటికి నామోదంబు సంధిల్లఁగన్. 40

శ్లో. అమూన్యధన్యాని దినాన్తరాణి
హరే త్వదాలోకన మన్తరేణ
అనాథబన్ధో! కరుణైకసిన్ధో!
హాహన్త హాహన్త కథం నయామి. 41

టీ. అనాథబన్ధో = దీనులకు దిక్కైనవాఁడా! కారుణ్యైకసిన్ధో = ... దయకు సముద్రమువంటివాఁడా! హాహారే = ఓకృష్ణా! త్వదాలోకనమ్ = నీదర్శనము, అన్తరేణ = విడిచి, అధన్యాని = సార్థకములుగాని, అమూని = ఈ, దినాన్తరాణి = దినమధ్యములను, హాహన్త హాహన్త = అయ్యయ్యో! కథమ్ = ఎట్లు, నయామి = గడపుచున్నాను!

శా. నిన్నుం గానక నీకథల్ వినక ని న్నేమాఱుఁ జిత్తంబులో
నెన్నం జాలక నిన్నుఁ జేర్కొనక ని న్నే వేళఁ బూజింప లే
కన్నా! యార్తనికేతనాంగణనిధీ! యయ్యో కృపావారిధీ!
ఎన్నేనిఁ దినముల్ గ్రమించితి వృథా యేమందు నాదుర్దశన్. 41

తా. దిక్కుమాలినవారికెల్ల దిక్కైన యోకృష్ణా! నీదర్శనములేమిచే వ్యర్థములైన యీదినములను, హరిహరీ! నేనెట్లు గడపుచుంటిని?

శ్లో. కిమివ శృణుమః కస్య బ్రూమః కథం కృతమాశయా
కథయత కథం ధన్యాః మన్యామహే హృదయేశయమ్,
మధురమధురస్మేరాకారే మనోనయనోత్సవే
కృపణకృపణా కృష్ణే తృష్ణా చిరం బత లమ్బతే. 42

టీ. హేధన్యాః = ఓ కృతకృత్యులారా! కిమివ = దేనిని, శృణుమః = విందుము. కస్య = ఎవనికి, కథం = ఎట్లు, బ్రూమః = చెప్పుదుము. ఆశయా = ఆశచేత, కృతమ్ = చాలును. హృదయేశయం = హృదయమందున్న శ్రీకృష్ణుని, కథం = ఎట్లు. మన్యామహే = తలఁపుదము, కథయత = చెప్పుడు. మధుర... కారే = అత్యంతమధురమైన ప్రకాశించురూపము గలవాఁడు గనుకనే, మనోనయనోత్సవే = మనస్సునకు నేత్రములకుఁగూడ ప్రీతిని గొలుపుచున్న, కృష్ణే = కృష్ణునియందు, కృపణకృపణా = అతిదీనమైన, తృష్ణా = ఆశ, చిరమ్ = చాలకాలముగా, లమ్బతే = తగులుకొనియున్నది. బత = అయ్యో?

శా. ఏశాస్త్రంబుల విందు నేగురునితో నే మందు నెట్లౌనొకో
యాశల్ ధన్యులు దెల్పలేర కద ప్రత్యక్షంబుగా నద్దయా
రాశిన్ నేత్రమనోభిరామస్మితవక్త్రప్రాభవుం యాదవా
ధీశుం గోరి మదీయతృష్ణ యకటా! దీనత్వముం జెందెడిన్. 42

తా. శ్రీకృష్ణుని దర్శనమందు వీ లెఱింగిన యో పెద్దలారా! మనోహరాకారము గలిగి మనమునకు కన్నులకుఁగూడ విందుసేయుచున్న శ్రీకృష్ణపరమాత్మయందు మిగుల దీనమైన నాయాశ తగులుకొని మరలకున్నది. ఏయుపదేశముల విందును? ఎవరి నడుగుదును? ఈహృదయగతుఁడైననానిఁ గనిపెట్టు విధమెట్లు! మీకుఁ దెలిసినచో దయతోఁ జెప్పుఁడు.

శ్లో. ఆభ్యాం విలోచనాభ్యామమ్బుజదళలలితలోచనం బాలమ్,
ద్వాభ్యామపి పరిరబ్ధుం దూరే మమ హన్త దైవసామగ్రీ. 43

టీ. అమ్బుజ...చనం = తామరరేకులవలె నందమైన కన్నులుగల, బాలం = కట్టివానిని, ద్వాభ్యామపి = రెండైన, ఆభ్యాం = ఈ, విలోచనాభ్యాం = కనులచేత, పరిరబ్ధుం = కౌఁగిలించుటకొఱకు, మమ = నాకు, దైవసామగ్రీ = దేవునిసాహాయ్యము, దూరే = దూరమున నున్నది. హన్త = అయ్యో !

ఉ. ముద్దులు గుల్కు బాలుఁ డని ముచ్చటఁ గౌఁగిటఁ గ్రుచ్చి యెత్తఁగా
నొద్దికయై మెలంగెడుభుజోన్నతి కంబురుహాక్షుఁ డంచు నే
ప్రొద్దును వేడ్కఁ జూడఁ దలపోసినఁ జిక్కఁడు గన్నుదోయికిం
గొద్దికి మీఱె దైవ మనుకూలము గామికి నేమి సేయుదున్. 43

తా. తామరరేకులవలె నందమగు కన్నులుగల శ్రీకృష్ణు నారెండు కన్నులకరవు దీర నొక్కమాఱు సేవింతమని తలఁచిన కాకెన్నటికిని అదృష్టము రాలేదు గదా ?

శ్లో. అశ్రాన్తస్మితమరుణారుణాధరోష్ఠం
హర్షార్ద్రద్విగుణమనోజ్ఞవేణుగీతమ్,
విభ్రామ్యద్విపులవిలోచనార్ధముగ్ధం
వీక్షిష్యే తవ వదనామ్బుజం కదా ను. 44

టీ. అశ్రాన్తస్మితం = ఎడలేని నవ్వుగలదియు, అరుణారుణాధరోష్ఠం = మిగుల నెఱ్ఱని మోవిగలదియు, హర్షా...గీతం = ఆనందపరిప్లుతమగుటచే రెండింతలు మనోహరమైన వేణుగానముగలదియు, విభ్రామ్య...ముగ్ధం = తిరుగుచున్న వెడలుపైన యరకన్నులచే ముద్దుగులుకుచున్న, తవ=నీయొక్క, వదనామ్బుజం = మోముదమ్మిని, కదా=ఎప్పుడు, వీక్షిష్యే=చూడఁగలనో.

మ. మురళీగానసుధాధునీకలిత సమ్మోదంబు నిండారఁగా
నరమోడ్పుంగనుదోయి బెళ్కు మరఁగా నాతామ్రబింబాధర
స్ఫురణన్ వెన్నెల తేటలేనగవులన్ సొంపొందు నెమ్మోముఁ దా
మర సేవింపఁగఁ గల్గునుత్సవము సంభావించు టెం కెన్నఁడో. 44

తా. కృష్ణా ! ఎడతెగని నవ్వుగలదియు, మిగులనెఱ్ఱని మోవిగలదియు, ఆందముచే నినుమడించిన వేణుగానమాధుర్యముగలదియు, అరమోడ్పుచేఁ ద్రిప్పఁబడు కన్నులచే మనోహరమైనదియు నగునీ మోముఁదమ్మి నెప్పుడు చూడఁగలనో.

శ్లో. లీలాయతాభ్యాం రసశీతలాభ్యాం
నీలారుణాభ్యాం నయనామ్బుజాభ్యామ్,
ఆలోకయేదద్భుతవిభ్రమాభ్యాం
బాలః కదా కారుణికః కిశోరః ? 45

టీ. కారుణికః=దయగల, కిశోరః=బాలుఁడు, లీలాయతాభ్యాం = విలాసములందు వెడదలైనవియు, రసశీతలాభ్యాం=అనురాగముచేఁ జల్లనైనవియు, నీలారుణాభ్యాం = (కనుగ్రుడ్లలో) నల్లనివై (కనుగొన) ఎఱ్ఱనైనవియు, అద్భుతవిభ్రమాభ్యాం = ఆశ్చర్యమైన సొబగుగలవియు నగు, నయనామ్బుజాభ్యాం = కన్నుదామరలచేత, మాం=నన్ను, కదా=ఎప్పుడు, ఆలోకయేత్ = చూచునో.

ఉ. తిన్ననికల్వచెల్వు లోకదిక్కున నొక్కెడఁ గమ్మదమ్మిక్రొ
మ్మిన్నలఁ గుమ్మరించు నవమేచకశోణత మించు మించులీ
ల న్నిరసించునిస్తులవిలాసరసాయతశీతలంబు లౌ
కన్నుల నన్ను నెన్నటికిఁ గాంచునో బాలకుఁ డాదరంబునన్. 45

తా. సొగసుగాఁ ద్రిప్పునపుడు వెడలుదయారసముచేఁ జల్లనై నల్లనై యెఱ్ఱనై ఆశ్చర్యకర మైనసొంపుగల కన్నులతో నాముద్దుచిన్నిగోపాలుఁ డెప్పుడు నన్నుఁ జూచునో.

శ్లో. బహుళచికురభారం బద్ధపింఛావతంసం
చపలచపలనేత్రం చారుబిమ్బాధరోష్ఠమ్,
మధురమృదులహాసం మన్థరోదారలీలం
మృగయతి నయనం మే ముగ్ధవేషం మురారేః. 46

టీ. మే = నాయొక్క, నయనం = కన్ను, బహుళచికురభారం = విరివియగుకేశసమూహము గలదియు, బద్ధపింఛావతంసం=కూర్చఁబడిన నెమలిపురి యనుశిరోభూషణము గలదియు, చపలచపలనేత్రం=చంచలములైనకన్నులు గలదియు, చారుబిమ్బాధరోష్ఠం = సొగసైనక్రిందిపెదవి గలదియు, మధురమృదులహాసం = కమ్మనిమందహాసముగలదియు, మన్థరోదారలీలం=అలసమై గంభీరమైన యొయ్యారముగలదియు నగు, మురారేః=కృష్ణునియొక్క, ముగ్ధవేషం = ముద్దురూపును, మృగయతి=వెదకుచున్నది.

చ. లలితపుఁగెంపుసొంపుకళలన్ విలసిల్లెడుమోవినవ్వుఁదే
టలు నునుగొప్పకొప్పున బెడంగగుపింఛము బెళ్కుఁజూపులున్
సలలితమందరాద్రిధృతిసంపదయుం జెలువారుశౌరిముం
జులతరవేషమున్ వెదకి చూడఁగ నాకనుదోయి గోరెడిన్. 46

తా. పెద్దజుట్టుగలిగినదియు, నెమ్మిపురిని తలఁదాల్చినదియు, కదలుచున్నకన్నులుగలదియు, సొగసైన మోవిగలదియు, తీయని చిఱునవ్వుగలదియు, అలసమై గంభీరమైన విలాసముగలదియు నగుకృష్ణుని ముద్దువేసమును నాదృష్టి వెదకుచున్నది.

శ్లో. బహుళజలదచ్ఛాయాచోరం విలాసభరాలసం
మదశిఖిశిఖాలీలోత్తంసం మనోజ్ఞముఖామ్బుజమ్,

కమపి కరుణాపాఙ్గోదగ్ర ప్రసన్న జగజ్జడం
మధురిమపరీపాకోద్రేకం వయం మృగయామహే. 47

టీ. బహుళ...చోరమ్ = మేఘపటలముయొక్క కాంతిని దొంగిలించునదియు, విలాసభరాలసమ్ = సోయగపుబరువుచే మందమైనదియు, మద... త్తంసమ్ = మదించిన నెమ్మిపురిని సొగసుగనై తలఁదాల్చినదియు, మనోజ్ఞ...జమ్=సొంపైన మోముదామర గలదియు, కరుణా...జడమ్=దయతోడి వాలుఁజూపులచే మిగులచైతన్యము నొందింపఁబడినలోకముయొక్క మూఢభావముగలదియు, కమపి = అనిర్వాచ్యమైన, మధు... ద్రేకమ్ = చక్కఁదనముయొక్క పరిణామముయొక్క విజృంభణమును, వయమ్ = మేము, మృగయామహే = వెదకుచున్నారము.

మ. తనకారుణ్యకటాక్షవీక్షణముచేఁ ద్రైలోక్యజాడ్యంబు లె
ల్ల నివర్తింప మనోహరాననముతో లావణ్యవేషంబుతో
ఘనధారాధరకాంతితో శిఖిశిఖాకర్ణావతంసంబుతో
నను వై యుండెడివాని నారయుచు నుద్యత్ప్రీతి సేవించెదన్. 47

తా. మేఘపటలమును మీఱు నల్లనిరంగుగలదియు, మిక్కిలి యొయ్యారముచే మందమైనదియు, నెమ్మిపురిని తలఁ దాల్చినదియు, సొంపైన మోముఁదామరగలదియు, దయతోడి క్రేగంటిచూపులచే లోకములశోకమును బాపుచున్నదియునగు వర్ణింపరాని యొకవిలాసపరమావధిని మేము వెదకుచున్నారము.

శ్లో. పరామృశ్యం దూరే పరిషది మునీనాం వ్రజవధూ
దృశాం దృశ్యం శశ్వ త్త్రిభువనమనోహారివపుషమ్,
అనామృశ్యం వాచామనిదముదయానామపి కదా
దరీదృశ్యే దేవం దరదళితనీలోత్పలనిభమ్. 48

టీ. మునీనామ్ = ఋషులయొక్క, పరిషది=సమూహమునందు, దూరే=దూరమందు, పరామృశ్యమ్ = వెదకఁదగినవాఁడును, వ్రజవధూదృశామ్ = గోపాంగనల చూడ్కులకు, దృశ్యమ్=(సుఖముగా) చూడఁదగినవాఁడును, శశ్వత్=ఎప్పుడును, త్రిభువనమనోహారివపుషమ్ = ముల్లోకములకు నానందకరమైన దేహముగలవాఁడును, అనిదముదయానామ్ = పుట్టుక దెలియరాని (అపౌరుషేయములగు) వాచామపి = వేద వేదాంతములకును, అనామృశ్యమ్ = కనఁగొనరాని, దర...నిభమ్ = కొంచెముగాఁ బూచిన నల్లకలువతో సాటియగు, దేవమ్ = కృష్ణస్వామిని, కదా=ఎప్పుడు, దరీదృశ్యే= చూడఁగలనో.

మ. మదిలో నిల్పెద గోపికానయనపద్మశ్రేణి కెల్లప్పుడున్
విదితం బై మునినాయకాగ్రసభ కన్వేషింపఁగా దూర మై

'యిద మిత్థం' బని వేదపాళి కనుపై యెంచఁగ బరించఁగ మొదల్
తుద లేనట్టినవోత్పలాభ మగువస్తుఁగ మోహనాకారమున్. 48

తా. ముని మనస్సులకు దూరమైన గొల్లకాంతలకుమాత్రము కన్నుల యెదుట నుండువాఁడును, ముల్లోకములను మోహింపఁజేయు రూపముగలవాఁడును, వేదవేదాంతములకుఁగూడఁ జెప్పనలవిగాని విభవము గలవాఁడును, అఱువిడనకలువవలె నల్లనైన గోపాలకృష్ణు నెప్పుడు చూడఁ గలుగుదునో యని చిత్తము తొందరపడుచున్నది.

శ్లో. లీలాననామ్బుజమధీరముదీక్షమాణం
నర్మాణి వేణువివరేషు నివేశయన్తమ్,
డోలాయమాననయనం నయనాభిరామం
దేవం కదాను దయితం వ్యతిలోకయిష్యే. 49

టీ. లీలాననామ్బుజమ్=విలాసయుక్తమైన మోముదమ్మిగలవాఁడును, అధీరమ్=బెదరినట్లు, ఉదీక్షమాణమ్ = చూచుచున్నవాఁడును, వేణువివరేషు = పిల్లఁగ్రోవిరంధ్రములయందు, నర్మాణి=(గొల్లచెలువల) పరిహాసములను, లేక, కేళీరహస్యములను, నివేశయన్తమ్=చేయుచున్నవాఁడును, డోలాయమాననయనమ్ = ఉయ్యేలవలెఁ గదలు నేత్రములుగలవాఁడును, నయనాభిరామమ్=కనులకింపైన, దయితమ్=(అన్నిటికంటె) ప్రియుఁడైన, దేవమ్=శ్రీకృష్ణస్వామిని, కదాను=ఎప్పుడు, వ్యతిలోకయిష్యే=చూడఁగలనో.

ఉ. ఏతఱిఁ జూచి మ్రొక్కఁ గల నేతఱిఁ జూచు నతండు నగ సరో
జాతమృదుస్మితాననునిఁ జంచలలోచను వేణుగీతసం
కేతము చేత గోపికలఁ గోలికినై జతగూర్చు నేర్పరిఁ
నూతనపంచసాయకమనోహరమూర్తినిఁ గంటి కింపుగన్. 49

తా. శృంగారముతోఁగూడిన ముఖము గలిగి చపలముగాఁ జూచుచు, పిల్లఁగ్రోవి నూఁదుటలో గోపికలను బరిహాసము చేయుచు కన్నులను రమణీయముగాఁ ద్రిప్పుచున్న యానందదాయకుఁ డగు శ్రీకృష్ణస్వామిని నెప్పుడు చూతునో.

శ్లో. లగ్నం ముహుర్మనసి లమ్పటసంప్రదాయి
లేఖావిలేఖనరసజ్ఞమనోజ్ఞవేషమ్,
లజ్జన్మృదుస్మితమధుస్నపితాధరాంశే
రాకేన్దులాలితముఖేన్దు ముకున్దబాల్యమ్. 50

టీ. లేఖా... వేషమ్ = చిత్తరువు వ్రాయువారలకు మనోహరమైన వేషముగలదియు, లజ్జ... రాంశు = బయలువెడల జంకుచున్న చిన్ననవ్వనెడి తేనెచేఁ దడుపఁబడిన పెదవియొక్క కాంతికలదియు, రాకేన్దులాలితముఖేన్దు = పూర్ణిమనాఁటి చంద్రునిచే నూడిగము సేయఁబడిన ముఖచంద్రుఁడు గలదియునగు, ముకున్దబాల్యమ్ = కృష్ణునిపసి

తనము, ముహుః=మాటికి, లమ్పటసమ్ప్రదాయి=తగులమును గలిగించుచున్నదై, మనసి=నాచిత్తమున, లగ్నం=తగులుకొన్నది.

ఉ. సన్నపునవ్వు నివ్వటిలుచందురకావి మెఱుంగుమోవియుం
బున్నమచందమామయొఱపుల్ నగుమోమును ముద్దుగుల్కులీ
ల న్నెలవైనమోహనవిలాసముఁ గాంచినగోపవేషసం
పన్నుని చిన్నిప్రాయ మెదఁ బాయక వ్రాసినయట్టు లుండెడున్. 50

తా. చిత్రకారుల కనువైనదియుం, లజ్జతోఁగూడిన చిఱునగువనెడి యమృతమును స్రవించు చక్కని మోవిగలదియుం, పూర్ణచంద్రునిచే సేవింపఁదగిన ముఖము గలదియునగు శ్రీకృష్ణునిశైశవము మరులు గొలుపుచు నామనస్సును విడువకున్నది.

శ్లో. అహిమకరకరనికరమృదుమృదితలక్ష్మీ
సరసతరసరసిరుహసదృశదృశి దేవే,
వ్రజయువతిరతికలహవిజయినిజలీలా
మదముదితవదనశశిమధురిమణి లీయే. 51

టీ. అహిమ...దృశి=సూర్యకాంతి పుంజములచేఁ బూచిన తామరతో సమానమైన నేత్రములు గలవాఁడును, వ్రజ...మణి = గోపాంగనల సురతమందలి ప్రణయకలహములలో గెలుపునొందిన తనవిలాసముచే మదించి సంతోషించిన ముఖచంద్రుఁడు గలవాఁడునగు. దేవే=శ్రీకృష్ణదేవునియందు, లీయే=లీనమయ్యెదను.

చ రతికలహమ్మునన్ సతులరాయిడిఁ జేసి జయించి మించును
ద్ధతి గనిపించులేనగవు నందము గుల్కెడుమోముఁదమ్మిచే
నతులవిభాతభానుకిరణాప్తివికస్వరభాస్వరాంబుజా
యతనయనద్వయిం జెలఁగునామధురద్యుతి లీన మయ్యెదన్. 51

తా. రతికలహమున జయముఁ గాంచిన శివిని దోఁషఁజేయు చిఱునగవుగలవాఁడును, ప్రభాతసూర్యుని కిరణములచే నరవీడిన తామరల సొంపు గలకన్నులు గల శ్రీకృష్ణస్వామియందు లీనుఁడ నయ్యెదను.

శ్లో. కరకమలదరదళితలలితతరవంశీ, కలనినదగళదమృతఘనసరసి దేవే,
సహజరసభరభరితదరహసితవీథీ,సతతవహదధరమణిమధురిమణిలీయే.

టీ. కర...సరసి = కేలుదామరచేఁ గొంచెముగాఁ దెఱవఁబడిన మిగులసుందరమైన వేణువుయొక్క మనోహరధ్వనినుండి కాఱునమృతమునకు గొప్పబావియైనవాఁడును, సహజ...మణి = సాజమైన రుచియొక్క గొప్పతనముచే నిండినమందహాసపంక్తులను నెడలేకతాల్చుచున్న కెంపువంటి మోవియొక్క తీయఁదనముగల, దేవే = శ్రీకృష్ణదేవునియందు, లీయే=లీనుఁడయ్యెదను.

చ. లలితకరాంగుళీదళదళన్మురళీమధురస్వరామృతో
జ్జ్వలసరసీ మనోజ్ఞసహజస్మితకందళచంద్రచంద్రికా
వలదరుణాధరోష్ఠమధువాసితచారుముఖాంబుజంబునం
దోలఁగక నాదుమానసమధువ్రత మియ్యెడ లీనమయ్యెడిన్. 52

తా. చేతివ్రేళ్లచేఁ గొంచెముగాఁ గదలింపఁబడిన సొగసైనపిల్లఁగ్రోవి మధుర ధ్వనినుండి వచ్చునమృతమునకు బావి యగువాఁడును, స్వాభావికముగానే మిగుల రుచిగల చిఱునవ్వులబారుల నెడలేక తాల్చు కెంపుమోవిమాధుర్యము గలశ్రీకృష్ణుని యందు లీనుఁ డయ్యెదను.

శ్లో. కుసుమశరశరసమరకుపితమదగోపీ
కుచకలశఘుసృణరసలసదురసి దేవే,
మదలులితమృదుహసితముషితశశిశోభా
ముహురధికముఖకమలమధురిమణి లీయే. 53

టీ. కుసుమ...రసి=మన్మథయుద్ధములయందు కోపముఁబూని పైకొనిన గొల్లతల చనులయందలి కుంకుమపూఁతలచే మెఱయు ఱొమ్ముగలవాఁడును, మద...మణి = ఉద్రేకముచే వెడలు చిఱునగవుచేత జయింపబడిన చంద్రకాంతిచే మాటికి నెక్కుఁ డగుచున్న మోముఁదామర కమ్మఁదనముగల, దేవే = కృష్ణునియందు, లీయే = లీనుఁడ నయ్యెదను.

ఉ. పువ్వుల రువ్వఁగా నలుకఁ బూనినపల్లవపల్లవాధరల్
క్రొవ్వున అవ్వ మీఱఁ జనుగుత్తుల నొత్తినకుంకుమం బెదన్
నివ్వటిలన్ శశాంకుజిగినీటులతేటలఁ గొల్లలాడు లే
నవ్వులగోముమోమునఁ గనం దగునందకుమారుఁ బొందెదన్. 53

తా. మదనక్రీడలయందు గోపికలు పైఁబడి క్రమ్మఁగా నంటి కుంకుమను ఱొమ్మునఁ దాల్చినవాఁడును, యావనోద్రేకముచేఁ బుట్టి చంద్రకాంతి నధఃకరించు చిఱునవ్వుచే మఱింతయొక్కువైన యానందము గలముఖముచేఁ జూడ నొప్పుకృష్ణునిలోఁ గలయఁగోరెదను.

శ్లో. ఆనమ్రా మసితభ్రువో రుపచితా మక్షీణపక్ష్మాఙ్కురే
ష్వాలోలా మనురాగిణో ర్నయనయో రార్ద్రాం మృదౌ జల్పితే,
ఆతామ్రామధరామృతే మదకలా మమ్లానవంశీరవే
ష్వాశాస్తే మమ లోచనం వ్రజశిశో ర్మూర్తిం జగన్మోహినీమ్. 54

టీ. మమ=నాయొక్క, లోచనం = నేత్రము, అసితభ్రువోః = నల్లని కను బొమలయందు, ఆనమ్రాం = కొంచెము వంగినదియు, అక్షీ...రేషు=మెండైన ఱెప్పల

కలఁబోలు తెప్పవెండ్రుకలయందు, ఉపచితామ్=వృద్ధి నొందినదియు, అనురాగిణోః = ప్రేమగల, నయనయోః = కనులయందు, ఆలోలామ్=అంతట చపలమైనది, మృదౌ = తిన్ననైన, జల్పితే=వాక్కునందు, ఆర్ద్రామ్=సిక్తమైనదియు, అధరామృతే=మోవితేనె యందు, ఆతామ్రామ్=అంతట ఎఱ్ఱనైనదియు, అమ్లానవంశీరవేషు=పుష్కలమైన వేణుగానములయందు, మదకలామ్=మదముచే నవ్యక్తమధురమైనదియు, జగన్మోహినీమ్=ముల్లోకములను మోహపెట్టుచున్న, వ్రజశిశోః=గోపాలబాలునియొక్క, మూర్తిమ్=దివ్యమంగళవిగ్రహమును, అశాస్తే=కోరుచున్నది.

ఉ. కాంచుట యెన్నఁ డీక్షణసుఖంబుగఁ దొంగిలితెప్పలుఁ బనా
యించినవింటివంటిబొమ లింపగుమాటలు కెంపుమోవిఁ బొం
దించినపిల్లఁగ్రోవిఁ బలికించుహళాహళియున్ దయోన్నతిన్
మించినబెళ్కుఁజూపుఁ గలమిక్కిలిచక్కనిముద్దుబాలకున్. 54

తా. కనుబొమలయందు కొంచెము వంగినదియు, తెప్పలయందు బలిసినదియు, దయారసమొలుకుకన్నులలో చంచలమైనదియు, తిన్ననిమాటలయందు ఆర్ద్రమైనదియు, మోవితేనియయం దెఱ్ఱనైనదియు, పాలివోని వేణుగానమున గరువముతోఁ గూడినదియు, జగన్మోహనమైనయాగొల్లపిల్లనిరూపు నాకనులయెదుట కానబడుఁగాక.

శ్లో. తత్కైశోరం తచ్చవక్త్రారవిన్దం తత్కారుణ్యం తే చలీలాకటాక్షాః,
తత్సౌన్దర్యం సా చ మన్దస్మితశ్రీః సత్యం సత్యం దుర్లభం దైవతేషు.

టీ. తత్=ఆ, కైశోరమ్=పిన్నతనమును, తత్=ఆ, వక్త్రారవిందంచ = మోము దమ్మియు, తత్=ఆ, కారుణ్యం=ప్రేమయు. తేచ=ఆ, లీలాకటాక్షాః = విలాసపుఁజూపులును, తత్=ఆ, సౌన్దర్యమ్=సొగసును, సా=ఆ, మన్దస్మితశ్రీశ్చ=చిఱునగవుసంపదయు, దైవతేషు=ఇతరదైవములయందు, దుర్లభమ్ = దొరకునదిగాదు, సత్యం సత్యం=నిజము నిజము.

శా. ఆకారుణ్యకటాక్షవీక్షణము లా యందంపు లేఁబ్రాయ మా
యాకారద్యుతి యాదరస్మితముతీ రామోముచక్కందనం
బా కెంజాయపదంబు లానడలయొయ్యారంబు లే వేల్పులం
దే కాలంబున లేదు లే దనుచు నే నెందేనిఁ జాటించెదన్. 55

తా. ఆ బాల్యమును, ఆ ముఖవిలాసము, ఆప్రీతియు, ఆ సొగసుఁజూపులును, ఆయందము, ఆనగవుసొబగును, కృష్ణునియందుఁ దక్క నన్యదేవతలయం దెందేని దొరకవు. నిజము.

శ్లో. విశ్వోపప్లవశమనైకబద్ధదీక్షం విశ్వాసస్తబకితచేతసాం జనానామ్,
పశ్యామః ప్రతినవకాన్తికన్దళార్ద్రం పశ్యామః పథిపథి శైశవం మురారేః.

టీ. విశ్వాస...తసామ్=(కృష్ణుఁడే మోక్షప్రదుఁడు అను) నమ్మకముచేత గుర్తులుగలదిగాఁ జేయఁబడిన మనస్సుగల, జనానామ్=మనుజులయొక్క, విశ్వో...దక్షమ్=ఎల్లసంకటములఁ బాపుటయందు దీక్షఁబూనినదియు, ప్రతి...శార్ద్రిమ్=క్షణక్షణమునను క్రొత్తదిగా నగపడుచున్న ప్రభాంకురములచేఁ దడుపఁబడునదియు నగు, మురారేః = శ్రీకృష్ణుని, శైశవమ్=బాల్యము, పథిపథి=ప్రతిమార్గమందును, పశ్యామః = చూచెదము, పశ్యామః=చూచెదము.

మ. నుతధారాధర కాంతికందళము కన్నుల్ చల్లఁ జేయుచు సమ
గ్రతరాతంకపరంపరాశమనదీక్షన్ దేహముల్ వజ్రకా
యతఁ గాంచన్ నెఱనమ్మినట్టి ప్రజ కత్యానంద మాదేవకీ
సుతునొయ్యారపుబాలలీలఁ గనవచ్చున్ నాదుదృగ్వీథులన్.   56

తా. భక్తి విశ్వాసములు గలవారికి సర్వోపద్రవములను నశింపఁజేసి, మంగళము నిచ్చునదియు, ఎప్పటికప్పుడు క్రొత్తదిగా నగపడు కాంతిపూరముగలదియు నగు శ్రీ కృష్ణునిబాల్యమును ప్రతివీథియందును నాకగపడుఁగాక.

శ్లో. *మౌళి శ్చన్ద్రకభూషణా మరకతస్తమ్భాభిరామం వపు
ర్వక్త్రం చిత్రవిముగ్ధహాసమధురం బాలే విలోలే దృశౌ,
వాచశ్శైశవశీతలా మదగజశ్లాఘ్యా విలాసస్థితి
ర్మన్దం మన్దమయే! క ఏష మథురావీథీమితో గాహతే.   57

టీ. మౌళిః=సిగ, చంద్రకభూషణా=నెమ్మిపురిసొమ్ముగాఁ గలది, వపుః=ఒడలు, మరకతస్తమ్భాభిరామమ్=ఇంద్రనీలపుకంబమువలెసొగసైనది, వక్త్రం=మోము, చిత్ర..., మధురమ్=ఆశ్చర్యమై సుందరమైన నవ్వుచేఁ జూడఁదగినది, దృశౌ=చూపులు, విలోలే=చంచలములు, వాచః=మాటలు, శైశవశీతలాః = పసితనముచే ముగ్ధములయినవి, విలాసస్థితిః=శృంగారపురీతి, మదగజశ్లాఘ్యా = మదపుటేనుగులచేఁ గొనియాడఁదగినది, మన్దం మన్దమ్=మెల్ల మెల్లఁగా, మథురావీథీమ్ = మథురాపట్టణపుఁద్రోవను, ఇతః = ఇటనుండి, గాహతే=ప్రవేశించుచున్నాఁడు, అయేబాలే = ఓపడుచా ! ఏషః=ఈ సొగసుకాఁడు, కః=ఎవఁడు ?

ఉ. మౌళితటిన్ ఘటించినసమంచితపింఛము మందహాసముల్
లోలవిశాలలోచనములుం జిఱునవ్వును ముద్దుమాటలున్
నీలపుఁడాలు నేలుమెయినిగ్గులుఁ గల్గినబాలుఁ డెవ్వఁడో
వ్రాలెడు వీనిఁ జూడు మథురాపురవీథులఁ బాటలాధరా.   57

* ఇట్లు గుఱుతు చేయఁబడినది ప్రక్షిప్తమని తెలియనగును.

తా. పిల్లా! తలయందు నెమ్మిపురి గలదు. ఇంద్రనీలస్తంభమువంటి శరీరము. సొగసుగా నవ్వుచున్నాఁడు. చూపులు చపలములు. మాటలు బాల్యముచే ముగ్ధములు. విలాసపురీతి మదపుటేనుఁగుచే మెచ్చుకోఁదగినది. ఈవైపున మధురాపురిలో దూరుచున్నాఁడు. ఈయందగాఁ డెవఁడే.

శ్లో. పాదౌ పాదవినిర్జితామ్బుజవనౌ పద్మాలయాలఙ్కృతౌ
పాణీ వేణువినోదనప్రణయినౌ పర్యాప్తశిల్పశ్రియా,
బాహూ దోహదభాజనం మృగదృశాం మాధుర్యధారా గిరో
వక్త్రం వాగ్విభవాతిలఙ్ఘిత మహో! బాలం కిమేతన్మహః. 58

టీ. పాదౌ=పాదములు, పాద...వనౌ=నాలవపాలుచే నోడింపఁబడిన తామర తోఁటలుగలవి, పద్మా...కృతౌ = లక్ష్మిచే నలంకరింపఁబడినవి, పాణీ=చేతులు, వేణు...యినౌ=పిల్లగ్రోవిని ప్రోగించుటయందు మక్కువగలవి, పర్యాప్తశిల్పశ్రియా=పూర్ణమైనపనితనముగలవి. బాహూ=భుజములు, మృగదృశామ్=స్త్రీలకు, దోహదభాజనమ్ = అకాలమందె (బాల్యమందు) ప్రౌఢలను జేయుం విద్యకు నెలవైనవి, గిరః=మాటలు, మాధుర్యధారాః=తేనెతేఁగలు, వక్త్రమ్=మోము, వాగ్విభవాతిలఙ్ఘితమ్=మాటలచమత్కారముయొక్క అతిశయము గలది, అహో=ఔరా, బాలమ్=శిశుత్వమును వహించిన, ఏతత్ = ఈ, మహః=వెలుఁగు, కిమ్=ఏమగునో.

చ. చెలువల కెల్ల దోహదము సేయుకరంబులు లచ్చి కాకరం
బులు జితపద్మముల్ చరణముల్ మురళీరచనాచమత్క్రియా
కలితము కేలుఁదమ్మి ముఖకాంతులు వింతలు తేనె లూరు మా
టలు గలయట్టిశైశవవిడంబనతేజ మిదేమి చిత్రమో. 59

తా. పాదములు తమయొక్క లేశముచేతనే తామరలను జయించి, లక్ష్మీనివాసములైనవి. చేతులు వేణుగానము సేయుచుండును. చేతిపనులలోఁ గడనగలవి! భుజములు కామినీ దోహదప్రదములు. మాటలు తేనెలే. మొగము మాటలనీటుచే మిన్నందినది. అద్దిరా! శిశురూపమైనయీ తేజ మేమై యుండునో.

శ్లో. బర్హం నామ విభూషణం బహుమతం వేషాయ శేషై రలం
వక్త్రం ద్విత్రవిశేషకాన్తిలహరీ విన్యాసధన్యాధరమ్,
శీలైరల్పధియామగమ్యవిభవైః శృఙ్గారభఙ్గీమయం
చిత్రం చిత్రమహో విచిత్రమహహో చిత్రం విచిత్రం మహః

టీ. వేషాయ=అలంకరించుకొనుటకు, బర్హంనామ = నెమిలిపురియను, విభూషణమ్=సొమ్ము, బహుమతమ్ = మిక్కిలిప్రియమైనది, శేషైః=ఇతరములైన యుండుపులచేత, అలమ్=చాలును. వక్త్రమ్ మొగము, ద్విత్ర...రమ్ = రెండుమూఁడు చుక్కబొట్టుల

యొక్క కాంతిప్రవాహముచే నొప్పియున్న మోవిగలది. అల్పధియామ్ = మందబుద్ధులకు, అగమ్యవిభవైః = తెలిసికోఁ దరముకాని విలాసముగల, శీలైః = స్వభావములచేత, శృఙ్గారభఙ్గీమయమ్=శృంగారరీతులచే ప్రచురమైనది, చిత్రంచిత్రమ్=మిగులనబ్బురము, అహో=ఔరా, విచిత్రమ్=అత్యాశ్చర్యము, అహహో=అయారె, మహః=ఈతేజము, చిత్రమ్=ఆశ్చర్యమయినది, విచిత్రం=మిగుల నాశ్చర్యమైనది.

ఉ॥ సొమ్ములు మేని కంద మని చూడక పింఛమె పూని మోముపైఁ
గమ్మనిబొట్టు దొంతరలు గా విలసిల్లఁగఁ గావి మోవిచె
ల్వమ్ము రసోత్తరంగవిభవమ్ము నగమ్యము నైతనర్పఁ జి
త్రమ్మొకపాటివారికిఁ దరంబె నుతింప నొయారి తేజమున్. 59

తా. ఒకనెమ్మిపురియె చాలు. వేఱు సొమ్ములేల? ముఖము, ఒకటివెంట నొకటి రెండుమూఁడు చుక్కబొట్టులుగలిగి యెఱ్ఱనిమోవిచే నందమైనది. మందబుద్ధుల కందరాని ప్రౌఢవిలాసములు గల యీతేజము మిగులఁ జిత్రమై యున్నది.

శ్లో. అగ్రే సమగ్రయతి కామపి కేళిలక్ష్మీ
మన్యాసు దిక్ష్వపి విలోచనమేవ సాక్షీ,
హాహన్త హస్త మథ దూర మహో కిమేత
దాసీత్కిశోరమయమమ్బ! జగత్త్రయం మే. 60

టీ. అగ్రే=ముందఱ, కామపి = చెప్పనలవికాని, కేళిలక్ష్మీమ్ = ఆటసొబగును, సమగ్రయతి=నింపుచున్నది. అన్యాసు=ఇతరములైన, దిక్ష్వపి=దిక్కులయందును, విలోచనమేవ=నేత్రమే, సాక్షీ=సాక్షి, హాహన్త = అయ్యయ్యో, అథ = చేచాఁపినవెనుక, హస్తమ్=చేయి, దూరమ్=దూరమందున్నది. అహో=అబ్బో, ఏతత్=ఇది, కిమ్=ఏమో, అమ్బ=అమ్మా, మే=నాకు, జగత్త్రయమ్=ముల్లోకములు, కిశోరమయమ్=గోపబాలమయములై కనిపించుచున్నవి.

శా. చూడం జూడ మనోహరాకృతి కడుం జోద్యంబుగా బాలకుం
డాడన్ ముందటఁ గౌఁగిలింతు నని డాయం జిక్కఁ డారీతినే
క్రీడించున్ దిశలందు నిందులకు నక్షిద్వంద్వమే సాక్షి యీ
జాడన్ ముజ్జగ మంబ! బాలమయ మాశ్చర్యంబు నాకెంతయున్. 60

తా. ముందఱఁ గానఁబడును; గాని చేతులుచాఁచిన దొరకఁడు. అట్లే ఎల్లచోటులయందు నెక్కడ జూచినను అగపడును. చేతికందఁడు అనుటకు నానేత్రమే సాక్షి. అయ్యయ్యో! యిదియేమివింత! ముల్లోకముల నెక్కడనుజూచినను గోపబాలుఁడేయగపడుచున్నాఁడు గదా!

శ్లో. చికురం బహుళం విరళం భ్రమరం
మృదులం వచనం విపులం నయనమ్,
అధరం మధురం వదనం లలితం
చపలం చరితఞ్చ కదాఽనుభవే. 61

టీ. బహులమ్=సాంద్రమైన, చికురం=జుట్టును, విరళం=పలచనైన, భ్రమరం = ముంగురులను, మృదులం = కోమలమైన, వచనం=మాటను, విపులం=గొప్పదైన, నయనం=నేత్రమును, మధురం=తీయనైన, అధరం = మోవిని, లలితం=సొంపైన, వదనం= మోమును, చపలం = (గోపికలయందు) లోలమైన, చరితం=నడవడిని, కదాను = ఎప్పుడు, అనుభవే=అనుభవింతునో.

ఉ. వెన్నెల గోపకాంతలను వేడుకఁ గోరెడు చాపలంబుతోఁ
గన్నులబెళ్కుతో నగుమొగంబున వ్రాలుచలాలకాళితోఁ
దిన్ననిపల్కుతో ముడిచి దిద్దినగొప్పశిరోజపాళితో
నెన్నఁడు నాదుమ్రోలఁ జరియించునొ వెన్నుఁడు కావిమోవితోన్.

తా. శ్రీకృష్ణుని దట్టపుజుట్టును పలుచని జులుపాలను, కమ్మనిమాటలను, పెద్ద కన్నులను, తీయనిమోవిని, అందమైన మొగమును, లోలమైన చరిత్రమును ఎప్పుడనుభవింతునో కదా.

శ్లో. పరిపాలయ నః కృపాలయే త్యసకృజ్జల్పితమాత్మబాన్ధవః,
మురళీమృదులస్వనాన్తరే విభురాకర్ణయితా కదాను నః. 62

టీ. ఆత్మబాంధవః=నాచుట్టమగు, విభుః=ఏలికయగు శ్రీకృష్ణస్వామి, హేకృపాలయ=దయకు నెలవైనయోయయ్యా, నః=మమ్ము, పరిపాలయ=రక్షింపుము. ఇతి = అని, అసకృత్ = పలుమఱు చేయఁబడిన, జల్పితం=మొఱను, మురళీమృదులస్వనాన్తరే = పిల్లఁగ్రోవియొక్క మందధ్వనులనడుమ, కదాను=ఎప్పుడు, ఆకర్ణయితా=వినఁగలఁడో.

చ. నిరుపమవేణుగానమహనీయసుఖానుభవైకమగ్నుఁతం
గరఁగి పరాకుఁగైకొనినకంజదళాక్షుఁడు తృప్తచిత్తుఁడై
నిరతము నన్నుఁ గావు నవనీతహరా యని మాటిమాటికిన్
మొఱ యిడునట్టి నావచనముల్ దయతో నెపు డాలకించునో. 62

తా. వేణుగానపరవశుఁడైన శ్రీకృష్ణస్వామి, ఆర్తుఁడనై, 'తండ్రీ నన్ను గావు' మను నా మొఱ నెప్పు డాలకించునో!

శ్లో. కదాను కస్యాం ను విపద్దశాయాం
కైశోరగన్ధిః కరుణామ్బుధిర్నః,

విలోచనాభ్యాం విపులాయతాభ్యాం
వ్యాలోకయిష్యన్విషయీకరోతి. 63

టీ. కదాను=ఎప్పుడు, కస్యామ్=ఏ, విపద్దశాయాంను=ఆపత్సమయమందు, కైశోరగన్ధిః=బాల్యగంధముగల, కరుణామ్బుధిః = దయాసముద్రుఁడు, (శ్రీకృష్ణుఁడు) నః = మమ్ములను, విపులాయతాభ్యామ్=విస్తారములై దీర్ఘములైన, విలోచనాభ్యామ్=కనులతో, వ్యాలోకయిష్యన్=చూడఁగోరినవాఁడై విషయీకరోతి=గోచరముగాఁ జేయునో.

చ. ఒకవలవంతఁ జింతిలుచు నుండెడినన్ను శిశుత్వగంధమా
త్రకలితయౌవనంబు దనరం గరుణావరుణాలయుండు వా
యక శతపత్త్రపత్త్రవిపులారుణలోచనలీలఁ జూచుచూ
డ్కికిఁ దగు వీఁ డటంచుఁ బరికించుట యెన్నఁడు గల్గనేర్చునో. 63

తా. దయామయుఁడగుబాలగోపాలుఁడు మమ్ములను విశాలదీర్ఘనయనములతో నెప్పుడు కటాక్షింపఁ దలచునో.

శ్లో. మధురమధరబిమ్బే మఞ్జులం మన్దహాసే
శిశిరమమృతవాక్యే శీతలం దృష్టిపాతే,
విపులమరుణనేత్రే విశ్రుతం వేణునాదే
మరకతమణినీలం బాలమాలోకయే ను. 64

టీ. అధరబిమ్బే=దొండపండును బోలు మోమున, మధురం=తీయనివాఁడును, మన్దహాసే=చిఱునవ్వునందు, మఞ్జులం=మనోజ్ఞమైనవాఁడును, అమృతవాక్యే=తేనెమాటలయందు, శిశిరం=మెల్లనివాఁడును, దృష్టిపాతే=చూపునందు, శీతలమ్ = చల్లనివాఁడును అరుణనేత్రే=ఎఱ్ఱనికంటియందు, విపులమ్=విస్తారమైనవాఁడును, వేణునాదే = పిల్లఁగ్రోవి నూఁదుటలో, విశ్రుతమ్=పేరుపడసినవాఁడును, మరక...నీలమ్=మరకతమణివలెనల్లనైన, బాలమ్=పిల్లవానిని, ఆలోకయే ను=చూతు నా.

ఉ. చల్లనిబెళ్కుఁజూపు సుధఁ జల్లెడుమాటలుఁ దియ్యమోవియున్
సల్లలితారుణద్యుతివిశాలవిలోచనముల్ మృదుస్మితో
త్ఫుల్లముఖాంబుజంబుఁ బరిపూరితవేణువినోదనాదమున్
నల్లనిమేనిక్రొమ్మెఱుఁగునన్ విలసిల్లినబాలుఁ గాంచెదన్. 64

తా. పెదవియందు తీయనివాఁడును, నగవున సొంపైనవాఁడును, మాటలలో మెల్లనివాఁడును, చూపునఁ జల్లనివాఁడును, కనుల పెదదయై, పిల్లఁగ్రోవిపాటలో గడితేరినవాఁడును, మరకతపువన్నెగలవాఁడునగు బాలుని నెప్పుడైనఁ జూతునా.

శ్లో. మాధుర్యాదపి మధురం మన్మథతాతస్య కిమపి కైశోరమ్,
చాపల్యాదపి చపలం చేతో మమ హారతి హా న్త కిం కుర్మః ? 65

టీ. మాధుర్యాదపి=అందముకంటెను, మధురం=తీయనిదగు, మన్మథతాతస్య = మదనుని యబ్బయగు కృష్ణునియొక్క, కిమపి=చెప్పనలవికాని, కైశోరమ్ = బాల్యము, చాపల్యాదపి=చంచలత్వముకంటెను, చపలమ్=చంచలమైన, మమ=నాయొక్క, చేతః = చిత్తమును, హరతి=హరించుచున్నది. హా న్త=అయ్యో, కింకర్మః=ఏమిచేయుదుము ?

ఉ. గబ్బిమెఱుంగుబోండ్లు తటకాపడి లోలతఁ జూచునంతలో
నిబ్బరమైనతత్తరము నెక్కొన నందము కన్న నందమై
యబ్బురమైనబాల్యమున నద్దిర యంగజుఁ గన్నతండ్రి యా
గుబ్బున నామదిం గలుగుగుట్టుఁ గలంచె నిఁకేమి సేయుదున్. 65

తా. సౌందర్యమున కంటె సుందరమైనమన్మథునితండ్రియగు కృష్ణునిబాల్యము చాపల్యముకంటె నింకను జపలమయిన నామనస్సును లాగికొనిపోవుచున్నది. అయ్యో! నేనేమి చేయుదును ?

శ్లో. వక్షఃస్థలే చ విపులం నయనోత్పలే చ
మన్దస్మితే చ మృదులం మదజల్పితే చ
బిమ్బాధరే చ మధురం మురలీరవే చ
బాలం విలాసనిధిమాకలయే కదా ను. 66

టీ. వక్షఃస్థలే=ఱొమ్మునను, నయనోత్పలేచ=కన్నుఁదొగలయందును, విపులమ్=వెడలుపైనవాఁడును, మన్దస్మితే చ = చిఱునగవునందును, మదజల్పితే చ = మోహవాక్కులయందును, మృదులమ్ = కోమలమైనవాఁడును, బిమ్బాధరేచ = దొండపండువంటి మోవియందును, మురళీరవేచ=పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁతయందును, మధురమ్=కమ్మనివాఁడును, విలాసనిధిమ్ = సొబగులతావగు, బాలమ్=కుఱ్ఱని, కదాను = ఎప్పుడు, ఆకలయేను = చూతునో !

మ. బళిరా కన్నులబెళ్కు ఱొమ్మువిజిగి చెప్పన్ రాదు వేణుధ్వనుల్
దరమా యెంచఁగఁ గ్రావిమోవిపుచి వింతల్ దేటలేనవ్వుని
గ్గులు మజ్జారె సుధామనోహరమృదూక్తుల్ మాయురే యిట్టియొ
ప్పులకుప్పం దిలకించుభాగ్యమహిమంబుల్ మాకు నిం కెన్నఁడో. 66

తా, ఱొమ్మునను కనులయందును వెడదయైనవాఁడును, చిఱునగవునందును మదవాక్కులందును సుకుమారుఁడును, మోవియందును పిల్లఁగ్రోవిమ్రోతయందును మధురమయినవాఁడును, చక్కఁదనపునిక్క యగుబాలుని నే నెప్పుడు చూతునో.

శ్లో. అర్ద్రావలోకితదయాపరిణద్ధనేత్ర
మావిష్కృతస్మితసుధామధురాధరోష్ఠం,

ఆద్యం పుమాంసమవతంసితబర్హిబర్హ
మాలోకయన్తి కృతినః కృతపుణ్యపుఞ్జాః. 67

టీ. ఆర్ద్రా)...నేత్రం=చల్లనిచూడ్కులుగలిగి కరుణచే విపులమయిన కన్నులు గలవాఁడును, ఆవి...రోష్ఠం=వెలిపుచ్చఁబడిన చిఱునవ్వుదేనెలచేత మనోహరమయిన మోవిగలవాఁడును, అవతంసితబర్హిబర్హం=శిరమున నలంకరింపఁబడిన నెమ్మిపురి గలవాఁడును, ఆద్యమ్=మొదటివాఁడగు, పుమాంసం=పురుషుని, కృతపుణ్యపుంజాః=చేయఁబడినపుణ్యరాశిగల, కృతినః=వెరువరులు, ఆలోకయన్తి=చూచుచున్నారు.

ఉ. అందము చిందుమోము దరహాససుధామధురాధరోష్ఠ మ
స్పందదయావలోకనవిశాలవిలోచనముల్ శిరంబునం
బొందుగ నెమ్మిపింఛమును బూనినయాద్యుని దేవదేవునిన్
నందకుమారుఁ గాంతురు సనాతనపుణ్యముసన్ బుధోత్తముల్. 67

తా. దయార్ద్రములగు విశాలమయినకన్నులతోఁ జూచువాఁడును, వెలికుఱుకుచున్న నవ్వుచే నివ్వటిలు నధరము గలవాఁడును, నెమ్మిపురినిఁ దలఁ దాల్చినవాఁడు నగు పరమపురుషుని అనేకజన్మార్జితపుణ్యసంచయము గలధీరులు చూచెదరు.

శ్లో. మారః స్వయం ను మధురద్యుతిమణ్డలం ను
మాధుర్యమేవ ను మనోనయనామృతం ను,
వాణీమృజా ను మమ జీవితవల్లభో ను
బాలోఽయమభ్యుదయతే మమ లోచనాయ. 68

టీ. స్వయం=తానై వచ్చిన, మారోను=మన్మథుఁడా, మధుర...లంను=చంద్రుని బింబమా! మాధుర్యమేవను=సౌందర్యమా! మనోనయనామృతంను = మనస్సునకు కన్నులకు తృప్తిని చేయునమృతమా! వాణీమృజాను=వాక్కులను పావనము సేయువస్తువా! మమ=నాయొక్క. జీవితవల్లభోను=ప్రాణములకు రక్షకుఁడా! (ఎవఁడోకాని) అయం = ఈ, బాలః=కుఱ్ఱఁడు, మమ=నాయొక్క, లోచనాయ=నేత్రములకొఱకు, అభ్యుదయతే=పొడకట్టుచున్నాఁడు.

ఉ. మారుఁడొ కాక యంబుధికుమారుఁడొ మానసలోచనామృతా
కారమొ మాధురీగుణవికారమొ మంజులవాక్ప్రమక్రియా
సారమొ నాదుజీవమణిసారమొ లేక యిదేమి చిత్రమో
మీఱెడు బాలభావమున మెచ్చులు గుల్కెడు నాదుచూడ్కికిన్.68

తా. మన్మథుఁడో, చంద్రుఁడో, లేక సౌందర్యమే రూపమును ధరించినదో, మనోనేత్రముల యమృతమో, వాక్కును పరిశుద్ధిచేయువస్తువో, నాప్రాణనాథుఁడో, ఎవఁడోకాని యీబాలుఁడు అత్యంతమనోహరాకారుఁడై నాకగపడుచున్నాఁడు.

శ్లో. బాలోఽయమాలోలవిలోచనేన వక్త్రేణ చిత్రీకృతదిఙ్ముఖేన,
వేషేణ ఘోషోచితభూషణేన ముగ్ధేన దుగ్ధే నయనోత్సవం నః. 69

టీ. అయం=ఈయగపడు, బాలః=కుఱ్ఱఁడు, ఆలోలవిలోచనేన = తిరుగుచున్న కన్నులుగలదియుఁ, చిత్రీకృతదిఙ్ముఖేన = చిత్రపటములుగాఁ జేయఁబడిన దిగ్భాగములు గల, ముగ్ధేన=సొంపగు, వక్త్రేణ=ముఖముచేతను, ఘోషోచితభూషణేన = గొల్లపల్లెకుఁ దగినయలంకారముచేత, వేషేణ = వేషముచేతను, నః=మాకు, నయనోత్సవం = కనుల పండువును, దుగ్ధే=ఇచ్చుచున్నాఁడు.

ఉ. ఎల్లెడఁ జిత్రరూపము వహించిన చక్కనిమోముఁదమ్మితో
గొల్లవిలాసవేషమునకుం దగుసొమ్ములతోడఁ బల్వయో
జ్జొల్లసదత్యశీతలసమున్నతితో విలసిల్లుబాలకుం
డుల్లము పల్లవింప నయనోత్సవ మారఁ జరించు టెన్నఁడో. 69

తా. ఈలీలాగోపబాలుఁడు త్రిప్పఁబడు వెడఁదకన్నులుగలిగి ఎల్లదిశలను జిత్రింపఁబడినటులవెలుఁగు ముఖముచేతను, గొల్లపల్లెకుఁ దగినయలంకారముచేతను మాకనుల విందుసేయుచున్నాఁడు.

శ్లో. ఆన్దోళితాగ్రభుజమాకులనేత్రలీల
మార్ద్రస్మితార్ద్రవదనామ్బుజచన్ద్రబిమ్బమ్,
శిఞ్జానభూషణశతం శిఖిపిఞ్ఛమాళిం
శీతం విలోచనరసాయనమభ్యుపైతి. 70

టీ. ఆన్దో...భుజం = కదలింపఁబడిన భుజాగ్రము గలదియుఁ, ఆకులనేత్రలీలం= తిరుగుచున్నకనుఁసొంపుగలదియుఁ, ఆర్ద్ర...మ్బం=మెఱుఁగునవ్వులచేఁ దడిసినచంద్రుని బోలుమోముఁదమ్మి గలదియుఁ, శిఞ్జా...శతం=మొరయుచున్న పలుసొమ్ములుగలదియుఁ, శిఖి...మాళిం=నెమ్మిపురినౌదలఁదాల్చినదియు, శీతం=చల్లనగు, విలో...యనం=నేత్రములకు తియ్యనైన శ్రీకృష్ణుఁడను పదార్థము, అభ్యుపైతి=నాకెదురగుచున్నది.

ఉ. అందెలు మువ్వలుం మొరయ హస్తము లూఁపఁగఁ గంకణధ్వను
ల్పందడి జేయ నాననవిలాసము చందురుగ్రేణి సేయ నా
నందవిశాలలోల నయనమ్ములతో శిఖిపింఛమాళితో
నందముఁ జెందులోచనరసాయన మల్లదె వచ్చెఁ జల్లఁగన్. 70

తా. భుజశిఖరముల నదికించుచు, కనులఁద్రిప్పుచు, చిఱునవ్వు నవ్వుచు, ఒడలిసొమ్ములను మ్రోయించుచు, నెమ్మిపురిని దాల్చి చల్లనియొక పదార్థము (శ్రీకృష్ణుఁడు) నాకెదురై కనులపండువు సేయుచున్నది.

శ్లో. పశుపాలబాలపరిషద్విభూషణం
శిశురేష శీతలవిలోలలోచనః,
మృదులస్మితార్ద్రవదనేన్దుసంపదా
మదయన్మదీయహృదయం విగాహతే. 71

టీ. పశుపాల...షణం = గోపబాలురకుంపునకలంకారమైనవాఁడును, శీతల... చనః=చల్లనిచపలములైన కన్నులుగల, ఏషః=ఈ, శిశుః=బిడ్డఁడు, మృదులస్మితార్ద్రవదనేన్దుసంపదా = కోమలమగు చిఱునవ్వుచే సరసమైన ముఖచంద్రునిసమృద్ధిచే, మదీయహృదయమ్ = నామనమును, మదయన్ = మోహింపఁజేయుచు, విగాహతే = చొచ్చుచున్నాఁడు.

చ. వికవిక నవ్వుచున్ నుదుట వ్రేలుకురుల్ నునుపాలబుగ్గలుం
జికిలిమెఱుంగుచూపు రహిఁ జెందఁగ నాననశీతలద్యుతిం
బ్రకటితగోపశాబకసభానవభూషణమై చెలంగుబా
లకుఁడు మదీయమానసతలంబున నిబ్బెను సొంపు నించుచున్. 71

తా. గొల్లవారి సభల కలంకారభూతుఁడగు నీబెసుఁ జూపులకుఱ్ఱఁడు చక్కని మందహాసముచేతను, చందురువంటి నెమ్మోముసంపదచేతను నామనస్సును మోహింపఁజేయుచు నందుఁ బ్రవేశించుచున్నాఁడు.

శ్లో. తదిదముపనతం తమాలనీలం తరళవిలోచనతారకాభిరామమ్,
ముదితముదితవక్త్రచన్ద్రబిమ్బం ముఖరితవేణువిలాసజీవితమ్. 72

టీ. తమాలనీలం=చీఁకటికానుగువలె నల్లనిదియు, తరళ...రామం=చపలములైన కనుఁబాపలచే నందమైనదియు, ముదిత...బిమ్బం = మిక్కిలి సంతోషించు చంద్రునివంటి మోముగలదియు, ముఖరిత...వితం = మ్రోయింపఁబడిన పిల్లఁగ్రోవిసొంపునకుఁ బ్రాణపదమగు; తత్=అ, ఇదం=ఈతేజము, ఉపనతం=దొరకినది.

ఉ నీలఘనాభ మయ్యు నతినిర్మల వేణునినాదజీవమై
లోలతటిల్లతాలలితలోచనతారకమై ప్రసన్నతో
ద్వేలముఖేందుమండలనవీనవిలాసకలాకలాపమై
బాలునిలీల వచ్చి కనుపట్టె మహాద్భుత తేజ మయ్యెడన్. 72

తా. చీకఁటికానుగువలె నల్లనైనదియు, అందములై కదలు కనుఁబాపలచే రమ్యమైనదియుం, నానందపూర్ణమైన చంద్రునివంటి ముఖముగలదియు, మ్రోయుచున్న వేణుగానమునకుఁ బ్రాణతుల్యమైన యీతేజము నాకన్నుల కగపడుచున్నది.

శ్లో. చాపల్యసీమ చపలానుభవైకసీమ
చాతుర్యసీమ చతురాననశిల్పసీమ,

సౌరభ్యసీమ సకలాద్భుతకేళిసీమ
సౌభాగ్యసీమ తదిదం వ్రజభాగ్యసీమ. 73

టీ. చాపల్యసీమ=చాంచల్యమునకు పొలిమేరయైనదియు చపలా...సీమ=లక్ష్మీదేవి యనుభవమునకు ముఖ్యపు నెలవైనదియు, చాతుర్యసీమ = నేరుపునకుఁ జోటైనదియు, చతురా...సీమ=బ్రహ్మయొక్క పనితనమునకు హద్దైనదియు, సౌరభ్యసీమ = పరిమళమునకు స్థానమైనదియు, సకలా...సీమ = ఎల్లచిత్రములకు క్రీడాస్థాన మయినదియు, సౌభాగ్యసీమ=సౌందర్యనిధియు, వ్రజభాగ్యసీమ = గొల్లలయదృష్టఫలమునకుఁ బరమావధియగు, తత్=ఆతేజము (కృష్ణుఁడు,) ఇదం=ఇదిగో (అగపడుచున్నదనుట).

చ. కలిమినెలంతవేడుకలకందువపంటవిలోలవృత్తికి
నెలవు శుభాళి కాస్పదము నేర్పులప్రోవజశిల్పకల్పనా
ఫల మతిచిత్రలీలలకుఁ బాళెము తావుల కెల్లఁ దావు గో
కులజనభాగ్యసీమ యిదిగో కనుఁగొంటిని గంటి కింపుగన్. 73

తా. చపలమును, లక్ష్మీనివాసస్థానమును, జాణతనమునకు నెలవైనదియు, బ్రహ్మశిల్పమునకుఁ బరమావధియు, సొబగులపుట్టయు, ఆశ్చర్యముల యిక్కయు, అందముల తావును, గొల్లల యదృష్టఫలముఁకు స్థానము నైన యీతేజ మిదిగో అగపడుచున్నది.

శ్లో. మాధుర్యేణ ద్విగుణశిశిరం వక్త్రచన్ద్రం వహన్తీ
వంశీవీథీవిగళదమృతస్రోతసా సేచయన్తీ,
మద్వాణీనాం విహరణపదం మత్తసౌభాగ్యభాజాం
మత్పుణ్యానాం పరిణతిరహో నేత్రయోస్సన్నిధత్తే. 74

టీ. మద్వాణీనాం = నావాక్కులకు, విహరణపదం = విహారస్థానమును, మాధుర్యేణ=సౌందర్యముచేత, ద్విగుణశిశిరం = మిగులఁ జల్లనైన, (అనఁగా: మిక్కిలి యాహ్లాదము గలిగించు) వక్త్రచంద్రం=ముఖచంద్రుని, వహన్తీ = తాల్చుచున్నదై, వంశీ... స్రోతసా = పిల్లఁగ్రోవియొక్క (రంధ్ర) మార్గమునుండి జాఱు నమృతప్రవాహము చేత, సేచయన్తీ=తడపుచున్నదియు, మత్త...భాజాం = మదించిన సంపదను పొందిన, మత్పుణ్యానాం = నాపున్నెములయొక్క, పరిణతిః=పరిపాకము, నేత్రయోః=కన్నులకు, సన్నిధత్తే=సమీపించుచున్నది.

శా. లావణ్యాంబుధిచంద్రబింబముఖలీలం దాల్చి వంశీనినా
దావిర్భూతసుధాప్రవాహమున నోలాడం బ్రవర్తిల్లు నా
దైవాకారము నావచోవిహరణస్థానంబు నాపుణ్యస
ద్భావం బారఁ బ్రసన్న మయ్యెను యశోదాపుత్త్రరూపంబునన్. 74

తా. తాపాపనోదకమైన మధురగుణముచే మఱింత చల్లనైన మోముజాబిల్లిగలదియు, పిల్లఁగ్రోవినాదమువలన వెలువడు నమృతంపుజాలుచే ముల్లోకములను వెల్లిగొలుపుచున్నదియు, నామాటలకుఁ గ్రీడాస్థానమును, మదించిన సంపద్యుక్తమైన నాపుణ్యములకు పరిపాకరూపమగు వస్తువు కన్నుల కగుపడుచున్నది. అద్దిరా!

శ్లో. తేజసేఽస్తు నమో ధేనుపాలినే లోకపాలినే,
రాధాపయోధరోత్సఙ్గశాయినే శేషశాయినే. 75

టీ. ధేనుపాలినే = ఆవులఁ గాచునదియు, లోకపాలినే = లోకములఁ బ్రోచునదియు, రాధా...శాయినే=రాధ కుచములమిట్టునఁ బండునదియు శేషశాయినే=శేషుని మీఁదఁ బండునట్టి, తేజసే=వెలుఁగుకొఱకు, నమః=మ్రొక్కు.

ఉ. పాయనిభక్తి మ్రొక్కెద నపారకృపారసధేనుసౌఖ్యసం
ధాయికి లోకరక్షణవిధాయికి భాసుర రాధికాకుచ
స్థాయికిఁ బన్నగాధిపవిశాలఫణామణిసౌధవీథికా
శాయికి గోపికానయనసారససారఫలప్రదాయికిన్. 75

తా. ఆవులఁ గాచునదియు, లోకములఁ బ్రోచునదియు, రాధచనులమిట్టునఁ బండునదియు, శేషునిమీఁదఁ బండునదియునగు దివ్యతేజమునకే మ్రొక్కెదను.

శ్లో. ధేనుపాలదయితాస్తనస్థలీధన్యకుఙ్కుమసనాథకాన్తయే,
వేణుగీతగతిమూలవేధసే తేజసే తదిదమోం నమో నమః. 76

టీ. ధేను...కాన్తయే = ఆలకాపరుల యిల్లాండ్రయొక్క చనుకట్టులయందలి కృతార్థములైన కుంకుమపొడులతోఁ గలసిన రంగులుగలదియు, వేణు...ధసే=పిల్లఁగ్రోవి పాటలరీతులకు మూలబ్రహ్మమైనదియు నగు, తేజసే = వెలుతురుకొఱకు, తత్ = ఆ, ఇదం = ఈఓం నమోనమః = ప్రణవపూర్వనమస్కారములు.

మ. పసిగాపుంజిగురాకుఁబోండ్లమెఱుఁగుం జాలిండ్లకాశ్మీరపు
న్రసముల్ జొబ్బిల నుబ్బి నిర్భరపరీరంభస్థితిం దెల్పు ను
ల్లసితంబై మురళీనినాదగతిమూలబ్రహ్మమై కంటి కిం
పొసఁగం జాలెడుమూర్తికిన్ మొగుడుఁగేలోంకారపూర్వంబుగన్.

తా. గొల్లకామినుల చనులపై కుంకుమచేఁ గలసినతననల్లనికాంతిగలదియు, వేణుగానరీతులకు ముఖ్యస్థానమును నగుతేజముకొఱకివియే ప్రణవపూర్వకములైనయనేక నమస్కారములు.

శ్లో. మృదుక్వణన్నూపురమన్థరేణ బాలేన పాదామ్బుజపల్లవేన
అనుక్వణన్మఞ్జులవేణుగీత మాయాతి మే జీవితమాత్తకేళి. 77

టీ. ఆత్తకేళి = పొందఁబడినవిహారములుగల, మే = నాయొక్క, జీవితం = ప్రాణము (అయినకృష్ణుఁడు), మృదు...స్వరేణ = మెల్లఁగామ్రోఁగునందెలచే మందమైన ధ్వనిచే, బాలేన = బాల్యదశయందున్న, పాదామ్బుజపల్లవేన = చిగురుఁబాదముచేత, అనుక్వణ...గీతం=అనుసరించి మ్రోయుచున్న సొంపైన వేణుగానము గలుగునట్లుగా, ఆయాతి=వచ్చుచున్నది.

ఉ. చల్లనివేణుగీతి కనుసారిగఁ దాళగతుల్ సెలంగ గల్
గల్లు రటంచు నందియలు గజ్జలు నొక్కటఁ బిక్కటిల్లఁగాఁ
బల్లవకోమలాంఘ్రులను బాలకుఁ డాడుచుఁ బాడుచుండ నా
వేల్లితవృత్తి వచ్చెఁ గనువిందుగ జీవము వచ్చునైవడిన్. 77

తా. అడుగొనఁబోయి వచ్చుచున్న నాప్రాణసమమైనకృష్ణతేజము గల్లురని యందెలను మ్రోయించు చిగురుఁబాదముల చిందులకనుకూలముగాఁ బిల్లఁగ్రోవినూఁదుకొనుచు నాదెసకు వచ్చుచున్నది.

శ్లో. సోఽయం విలాసమురలీనినదామృతేన
సిఞ్చన్నుదఞ్చితమిదం మమ కర్ణయుగ్మమ్,
ఆయాతి మే నయనబన్ధురనన్యబన్ధు
రానన్దకన్దళితకేళికటాక్షలక్షః. 78

టీ. ఆనన్ద...లక్షః = ఆనందముచే నంకురించిన విలాసపువాలుఁజూపుల లక్షలు గలవాఁడును, మే=నాకు, నయనబన్ధుః=కనులకుఁజుట్టమైనవాఁడును,అనన్యబన్ధుః=ఎల్లరకుఁ గూర్చినచుట్టమగు, సః=ఆ, అయం = ఈ కృష్ణుఁడు; విలాస...తేన = క్రీడార్థము ధరించినపిల్లంగ్రోవి మ్రోఁతలనునమృతముచేత, ఉదఞ్చితం = అనన్యముగా నొగ్గియున్న, ఇదం = ఈ, మమ = నాయొక్క, కర్ణయుగ్మం = చెవులజంటను, సిఞ్చన్=తడుపుచు, ఆయాతి = వచ్చుచున్నాఁడు.

ఉ. మాలిమిఁజేసి గోపికలమానముఁ గాచినవాఁడు వీఁడె కాఁ
బోలును నేఁడు వేణురవముం జెవి నింపుచు నాదుకంటికిం
పే లలరం బ్రమోదరసనిర్భరకేళికటాక్షలక్షుఁ డై
బ్బాలుఁ డనన్యబంధుఁ డెడఁ బాయక యిట్లలయింప వచ్చెఁగా. 78

తా. సంతోషపారవశ్యముచేఁ బుట్టి పెరుఁగుచున్న లక్షలకొలఁది క్రేగంటి చూపులు గలవాఁడును, నాకనులకుఁ బ్రియుఁడును, ఎల్లరకు ముఖ్యబంధువు నగు నాయీ కృష్ణుఁడు సొంపైన పిల్లఁగ్రోవిపాటల నొగ్గియున్న యీనాచెవులఁ గ్రమ్మరించుచు నాదిక్కుమొగమై వచ్చుచున్నాఁడు.

శ్లో. దూరాద్విలోకయతి వారణఖేలగామీ
ధారాకటాక్షభరితేన విలోచనేన,
ఆరా దుపైతి హృదయఙ్గమవేణునాద
వేణీదుఘేన దశనావరణేన దేవః. 79

టీ. వారణఖేలగామీ = ఏనుఁగువలె విలాసముతో నడచుకృష్ణుఁడు, ధారా... తేన=బారలుదీరిన క్రేగంటి చూడ్కులచే నిండిన, విలోచనేన = కన్నుదోయిచేత, దూరాత్ = దూరమునుండి, విలోకయతి = చూచుచున్నాఁడు. దేవః = శ్రీకృష్ణుఁడు, హృదయ... ఘేన = హృదయాహ్లాదకరమైన పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁతలప్రవాహములను బిదుకుచున్న, దశనావరణేన=వాతెఱతోఁగూడ, ఆరాత్=దగ్గరగా, ఉపైతి=పచ్చెడిని,

మ. ఘనమత్తేభవిలాసయానము సెలంగన్ దవ్వులం జూచి చ
ల్లనిధారాళకటాక్షవీక్షణసముల్లాసంబుతోఁ జెంగటన్
జనువేళం దశనచ్ఛదంబు వెలయన్ నాస్వామి సమ్మోదమో
హనవంశీనినదప్రవాహముఖలీలావాప్తిఁ దెల్పుం దయన్. 79

తా. గజరాజగమనము గల శ్రీకృష్ణుఁడు కటాక్షపరంపరలచే దూరమునుండి చూచుచున్నాఁడు. మనోహరమైన వేణుగానప్రవాహములను గురియుచు నాదగ్గరకు వచ్చుచున్నాఁడు.

శ్లో. త్రిభువనసరసాభ్యాం దీప్తభూషాపదాభ్యాం
దృశిదృశి శిశిరాభ్యాం దివ్యలీలాకులాభ్యామ్,
అశరణశరణాభ్యా మద్భుతాభ్యాం పదాభ్యా
మయమయ మనుకూజద్వేణు రాయాతి దేవః. 80

టీ. త్రిభు...సాభ్యాం=ముల్లోకములకు నానందమును గూర్చునవియు, దీప్త...దాభ్యాం = ప్రకాశించు నాభరణములకుఁ జోటైనవియు, దృశిదృశి = ప్రతిదృష్టియందును, శిశిరాభ్యాం=చల్లనైనవియు, దివ్యలీలాకులాభ్యాం = అమానుషవిలాసముచే నొప్పియున్నవియు, అశరణశరణాభ్యాం = దిక్కులేనివారల దిక్కైనవియు, అద్భుతాభ్యాం=ఆశ్చర్యకరములైన, పదాభ్యాం = చరణములచేత, అనుకూజద్వేణుః = లయానుగుణముగా నూదఁబడిన పిల్లఁగ్రోవిగల, దేవః = కృష్ణస్వామి, అయంఅయం = ఇదుగో ఇదుగో, ఆయాతి=పచ్చుచున్నాఁడు.

శా. క్రీడాభూషణధారులై యశరణశ్రేయశ్శరణ్యంబులై
చూడం జూడఁగఁ జల్లనై సొగసునై చోద్యంబులై దేవతా,
చూడారత్నములైనపాదముల రా సొం పొంది వేణుధ్వనుల్
జాడల్ దెల్పఁగ వీఁడె వీఁడె యన నాస్వామిన్ విలోకించెదన్. 80

తా. లోకత్రయానందకరములును, ప్రకాశకములైన సొమ్ములకు స్థానమైనవియు, ప్రతిదృష్టియందును జల్లకవియు, అమానుషవిలాసములైనవియు, దిక్కులేని వారికి దిక్కైనవియు, ఆశ్చర్యములైనవియు నగు పాదములచేత అల్లదిగో కృష్ణుఁడు వేణువు నూఁదుకొంచు నాదిక్కునకు వచ్చుచున్నాఁడు.

శ్లో. సోఽయం మునీన్ద్రజనమానసతాపహారీ
సోఽయం మదవ్రజవధూవసనాపహారీ,
సోఽయం తృతీయభువనేశ్వరదర్పహారీ
సోఽయం మదీయహృదయామ్బురుహాపహారీ! 81

టీ. మునీన్ద్ర...హారీ=యోగుల మనస్సులయందలి తాపత్రయమును బోగొట్టువాఁడగు, సః=ఆదేవుఁడు, అయం = వీఁడే? మద...హారీ=మత్తిల్లిన గోపికల కట్టుకోకలను దొంగిలించిన, సః=వాఁడు, ఆయం=వీఁడే? తృతీయ...హారీ=మూఁడవలోకమున స్వర్గమునకుఁ బ్రభువగు నింద్రు గర్వమడంచిన, సః=వాఁడు, అయం=వీఁడే? మదీయ ...హారీ=నామనఃపద్మమును దొంగిలించిన, సః=శ్రీకృష్ణుఁడు, అయం=వీఁడే? దొరకినాఁడనుట.

ఉ. చిక్కెర నాఁడు గోపికలచేలము లెత్తినదొంగ శైలముల్
చెక్కులు సేయువానిమదజృంభము నాఁచినదొంగ భక్తిచే
నెక్కొనుమౌనికోటిమది నిల్చినతాపముఁ బాపుదొంగ నా
చొక్కపుఁ జిత్తసారసముఁ జూఱలుగాఁ గొనుదొంగ నేఁటికిన్. 81

తా. యోగి మానసముల తాపమును బోఁగొట్టు పరమాత్మరూపుఁడును, మదించిన గొల్లగుబ్బెతలచీరలను దొంగిలించినవాఁడును, ఇంద్రునిగర్వభంగ మొనరించినవాఁడును, నాచిత్తమును వశముచేసికొని యందుఁజేరియున్న యాకృష్ణుఁడు వీఁడే దొరకెను.

శ్లో. సర్వజ్ఞత్వేచ మౌగ్ధ్యేచ సార్వభౌమమిదం మమ,
నిర్విశన్నయనం తేజో నిర్వాణపదమశ్నుతే. 82

సర్వజ్ఞత్వేచ = అన్నియుఁ దెలియుటయందును, మౌగ్ధ్యేచ = సౌందర్యమందును, సార్వభౌమం = చక్రవర్తియైన, ఇదం=ఈ, తేజః = వెలుఁగును, నిర్విశన్ = అనుభవించుచున్న, మమ=నాయొక్క, నయనం=నేత్రము, నిర్వాణపదం=మోక్షమును, అశ్నుతే=పొందుచున్నది.

మ. విను సర్వజ్ఞతయందు మౌగ్ధ్యమున నుర్విన్ సార్వభౌమంబు నాఁ
జనునీతేజముఁ జూచి నానయనముల్ సారూప్యముం జెందె వీఁ
డనియాలోకముఁ జేయఁగా భ్రమరకీటన్యాయముం గాంచెఁ గా
దనఁజ్ఞానేంద్రియరూఢి కన్నులకు నేలా కల్గు నూహింపఁగన్. 82

తా. సర్వజ్ఞత్వమందును, జగన్మోహనసౌందర్యమందును, సాటిలేని యీకృష్ణ రూపమును జూచి నాకన్ను లానందమగు మోక్షమును బొందుచున్నవి.

శ్లో. కృష్ణాన మేత త్పునరు క్తశోభ ముష్ణేతరాంశో రుదయం ముఖేన్దోః,
తృష్ణామ్బురాశిం ద్విగుణీకరోతి కృష్ణాహ్వయం కించన జీవితం మే.

టీ. కృష్ణాహ్వయం = కృష్ణుఁడను పేరుగల, కించన = చెప్పనలవిగాని, మే=నా యొక్క, జీవితం=ప్రాణమైన, ఏతత్ = ఈవస్తువు, ముఖేన్దోః = తన మోముజాబిల్లివలన, ఉష్ణేతరాంశోః = చంద్రునియొక్క, ఉదయం=పుట్టుకను, పునరుక్తశోభం=ఇబ్బడియైన వికాసముగలదానిగా, కృష్ణానం = చేయుచున్నదై, తృష్ణామ్బురాశిం = నాయాశాసము ద్రమును, ద్విగుణీకరోతి=ఇబ్బడింపఁ జేయుచున్నది.

మ. కమలోల్లాసకమై నిరంతరకళల్ గన్పట్టు శీతాంశుబిం
బముకంటెన్ ద్విగుణాభిరూప్యముస రమ్యంబైన నెమ్మోముఁ బు
న్నమజాబిల్లి వెలుంగుతో వెలయుకృష్ణాభిఖ్య మా నాదుజీ
వము దృష్ణాబ్ధితరంగలన్ ద్విగుణ మై వర్ధిల్లఁ జేసెన్ మదిన్. 83

తా. నాకు జీవితమై చెప్పనలవిగానిరీతి యీముందుఁ గనఁబడు శ్రీకృష్ణుఁడను వస్తువు తనముఖచంద్రునిచేఁ బూర్ణిమయం దుదయించు చంద్రునకు వన్నె వెట్టుచున్నదై నాయందాశాసముద్రమును మఱింత పొంగిపొరలఁ జేయుచున్నది. (అనఁగా: చంద్రోదయముచే సముద్రము పొంగుట సహజమనుట.)

శ్లో. త దేత దాతామ్రవిలోచనశ్రీ సమ్భావితాశేషవినమ్రవర్గమ్,
ముహుర్మురారేర్మధురాధరోష్ఠంముఖామ్బుజంచుమ్బతిమానసం మే.

టీ. ఆతామ్ర...వర్గం = కొంచెమెఱ్ఱనైన కంటిసొంపుచేత ననుగ్రహింపఁబడిన సమస్తభక్తలోకముగలిగినదియు, మధురాధరోష్ఠం=తీయనివాతెఱగలదియు, తదేతత్= ఆయీ, మురారేః=కృష్ణునియొక్క, మధురాధరోష్ఠం=తీయనిమోవిగల,ముఖామ్బుజం= మోముఁదామరను, మే=నాయొక్క, మానసం=చిత్తము, చుమ్బతి=ముద్దాడుచున్నది.

చ. కలశపయోధిశీకరనికాయముచే నునుఁగెంపు మీఱుక
న్నులనతపాళికిం బ్రియము నూల్కొనఁ జేయుచుఁ దత్సుధాకణం
బులు మధురాధరోష్ఠమునఁ బూనిన యాదిమదేవుమోముగా
వలె నది గాక యున్నయెడఁ బల్కరు నామది యానఁ గోరునే. 84

తా. కొంచెమెఱ్ఱనివై యందమఁలగు కన్నులచే భక్తులను సానుగ్రహముగాఁ జూచుచు కమ్మనిమోవిగల శ్రీకృష్ణుని ముఖకమలమును తనివారఁ జూచుచున్నది.

శ్లో. కరౌ శరదుదఞ్చితామ్బుజవిలాసశిక్షాగురూ
పదౌ విబుధపాదపప్రథమపల్లవోల్లఙ్ఘినౌ,

దృశౌ దళితదుర్మదత్రిభువనోపమానశ్రియా
విలోకయ విలోచనామృత మహో మహచ్ఛైశవమ్- 85

టీ. కరౌ=చేతులు, శర...గురూ=శరదృతువునందుఁ బూచినకమలములయొక్క విలాసములను గఱపుటయందు నొజ్జలైనవి, పదౌ=పాదములు, విబుధ...లక్ష్మీ నౌ=కల్పవృక్షముయొక్క మొదటిచిగురును మీఱుచున్నవి, దృశౌ = చూడ్కులు, దళిత... శ్రియా = పోఁగొట్టఁబడిన పొగరుగొనిన ముల్లోకములయందలి యుపమానవస్తువుల కాంతిగలవి, అహో=ఔరా! విలోచనామృతం=కనులపండువు సేయుచున్న, మహత్ శైశవం=గొప్పబాల్యమును, విలోకయ=చూడుము. (లేక, హేవిలోచన = ఓనేత్రమా! అమృతమహః=అమృతముయొక్క తేజమువంటి తేజముగల, మహచ్ఛైశవం,విలోకయ, అని కొంద అన్వయింతురు.)

ఉ. పాదము లంటిమా విబుధపాదపమూతనపల్లవావళిం
గా దనుఁ గన్నుదోయి సరికాంతివిశేషము ముజ్జగంబులన్
లే దను శారదాబ్జనవలీలలఁ గేల్గవ గేరు లోచనా
హ్లాద మయారె! శైశవవిలాసము గంటిమి నందసూతికిన్. 85

తా. హస్తములా శరత్కాలమందలి కమలములకుఁ బాఠమునేర్పఁగలవి. పాదములో కల్పవృక్షమునకు ముందుఁ బుట్టినచిగుళ్లను మీఱుచున్నవి. చూపులు ముల్లోకములయందలి యుపమానవస్తువులను రూపుమాపినవి. అద్దిరా! కన్నులకమృతమువంటి దగునీ తులలేనిబాల్యమును గనుఁగొంటిమిగదా!

శ్లో. ఆచిన్వాన మహన్యహన్యహని సాకారాన్ విహారక్రమా
నారున్ధానమరున్ధతీహృదయమప్యార్ద్రస్మితాస్యశ్రియా,
ఆతన్వానమనన్యజన్మనయనశ్లాఘ్యామనర్ఘ్యాం దశా
మామన్దం వ్రజసున్దరీస్తనతటీసామ్రాజ్యముజ్జృమ్భతే. 86

టీ. అహన్యహన్యహని = ప్రతిదినమందును, సాకారాన్ = (క్రొత్తక్రొత్త) రూపములతోఁగూడిన, విహారక్రమాన్ = ఆటలరీతులను, ఆచిన్వానం = సంపాదించుచున్నదియు, ఆర్ద్రస్మితాస్యశ్రియా=మెఱుఁగు నవ్వులుగల మోముతళుకుచేత, అరున్ధతీహృదయమపి=అరుంధతిచిత్తమునుగూడ, ఆరున్ధానం = అరికట్టుచున్నదియు, అనన్య... శ్లాఘ్యాం=మన్మథుని కనులకునైతము వేడుకనుగలిగించుచున్న, అనర్ఘ్యాం = వెలలేని, దశాం=అవస్థను, ఆతన్వానం=వెలయించుచున్నదియు నగు, వ్రజ...మ్రాజ్యం=గోపాంగనలకుచతటముల సర్వాధిపత్యము, ఆమన్దం=మిక్కిలి, ఉజ్జృమ్భతే=వెల్లివిరియుచున్నది.

మ. నలినాస్త్రుండును జొక్కి కన్గొనుచు నానందించ నెమ్మోముఁ గ్రొం
దళుకున్నవ్వు లరుంధతీహృదయ మైనం బోవ నీ కాఁగ విం

తలుగాఁ బ్రొద్దోకరూప మై మెలఁగువిన్నాణంబులం దేలి ని
శ్చలనంద వ్రజసుందరీ స్తనతటీసామ్రాజ్య ముప్పొంగెడిన్. 86

తా. ఒక్కొక్కదిన మొక్కొకతీరై రూపసంపదలను బొందుచు మోమునందము చేత నరుంధతినిసైత మాకర్షింపఁ జాలి మన్మథునికంటికి నింపైనదశను బొందుచున్న గోపాంగనల స్తనముల సామ్రాజ్యము సరసర పెరిఁగిపోవుచున్నది.

శ్లో. సముచ్ఛ్వసితయౌవనం తరళశైశవాలఙ్కృతం
మదచ్ఛురితలోచనం మదనముగ్ధహాసామృతమ్,
ప్రతిక్షణవిలోభనం ప్రణయపీతవంశీముఖం
జగత్త్రయవిమోహనం జయతి మామకం జీవితమ్. 87

టీ. సము...యౌవన = బాగుగ నుప్పొంగుచున్న యౌవనముగలదియు, తరళ ...కృతం=చపలమైన బాల్యముచే నలంకరింపఁబడినదియు, మద...చనం = కామమద ముచేఁ బొదలుచున్న కన్నులుగలదియు, మదన...తం = మన్మథునిచేత సుందరమైన యమృతముఁబోలు చిఱునగవుగలదియు, ప్రతి...భనం = అడుగడుగునను ఆశగలుగఁ జేయునదియు, ప్రణయ...ముఖం = ఆదరముతోఁ బట్టఁబడినపిల్లఁగ్రోవికొనగలదియు, జగత్త్రయవిమోహనం=ముల్లోకములను మోహపెట్టునట్టి, మామకం=నాదగు, జీవితం = ప్రాణము, జయతి=వెలయుచున్నది.

మ. తలఁ పంతంతకు నీటు దేఱెఁ దళుకొందన్ జాఱె బాల్యంబు వె
న్నెల నేలెం దెలినవ్వు క్రొందళుకు లీనెన్ నేత్రముల్ మోవికిం
గలవంశీముఖచుంబనం బమరె లోకంబుల్ విలోకించి యు
వ్విళు లూరెన్ మది నాదుజీవితము శీవిం బర్వెఁ గృష్ణాకృతిన్. 87

తా. యౌవనము విజృంభించుచున్నది. బాల్య మింకను గొంచెముగా వీడకున్నది. నేత్రములు మన్మథవికారములచే కొంతయు నందము నొందియున్నవి. చిఱునవ్వమృత మువోలె బయలు వెడలుచున్నది. ఇట్టిరూపముచేఁ జూచువారలకుఁ బ్రతిక్షణమును మోహము గలుగఁజేయుచుఁ బిల్లఁగ్రోవి నూఁదుచు నాకు ప్రాణపదమైన శ్రీకృష్ణుఁడు సర్వోత్కృష్టుఁడై యున్నాఁడు.

శ్లో. చిత్రం తదేతచ్చరణారవిన్దం చిత్రం తదేతన్నయనారవిన్దమ్,
చిత్రం తదేతద్వదనారవిన్దం చిత్రం తదేత త్ప్రన రమ్బ! చిత్రమ్.

టీ. తత్=ఆ, ఏతత్=ఈ, చరణారవిన్దం = అడుగుఁదామగ, చిత్రం=అబ్బుర మైనది. తదేతత్=అయ్యో, నయనారవిన్దం = కన్నుఁదామర, చిత్రం=వింతయైనది. తదే తత్=అయ్యో, వదనారవిన్దం = మోముదమ్మి, చిత్రం = ఆశ్చర్యము. అమ్బ=అమ్మా!

తదేతత్ = ఆపాదాద్యవయవవిశిష్టమైన యీవస్తువు, చిత్రం = వింతయైనది, పునః = మఱియు, చిత్రం=ఆశ్చర్యము.

ఉ. లోకములోన మోములు విలోచనముల్ పదముల్ సహస్రసం
ఖ్యాకము లంచు నెంచు శ్రుతు లాపురుషోత్తము నివ్విధంబుగా
నీకనుఁదమ్మిదోయిచెలు వీముఖసారస మీపదాబ్జముల్
చేకొనఁ జిత్ర మంచు నుతి సేయఁగఁ బల్కుట నంబ! శక్యమే. 88

తా. ఆపాదము లోకవింత. ఆకన్ను లోకవింత. ఆమొగ మొకవింత. ఆరూపమే యొక యాశ్చర్యకరమైనది. అమ్మా ! అది మఱియుఁ జిత్రము.

శ్లో. అఖిలభువనైకభూషణమధిభూషితజలధిదుహితృకుచకుమ్భమ్,
వ్రజయువతీహారావళిమరకతనాయకమహామణిం వన్దే. 89

టీ. అఖిల...షణం = ఎల్లలోకములకు నద్వితీయమైన యలంకారమైనదియు, అధి...కుమ్భం = అలంకరింపబడిన లక్ష్మీదేవి స్తనకలశములుకలదియుం నగు, వ్రజ... మణిం = గొల్లతలబారులనెడి హారముల గుంపుయొక్క నడిమిమరకతపుఁ బూసయైన గోవిందునిగూర్చి, వన్దే=నమస్కరించెదను

చ. జలనిధికన్యకాఘనకుచస్థలి పచ్చలతాళి గోపికా
విలసితహారనీలమణి విశ్వజగద్వలయప్రకాశకో
జ్జ్వలమహనీయరత్న మనివారితకాళియభోగభోగిమం
డలగిరివజ్ర మై వెలయునందతనూజు భజింతు నామదిన్. 89

తా. ఎల్లలోకములకు భూషణమై, లక్ష్మీదేవి చనుఁగుండల కలంకారమై గొల్లవని తలబారులనెడి హారములకు మధ్యమణిపంటివాఁడగు శ్రీకృష్ణుని నమస్కరించుచున్నాను.

శ్లో. కాన్తాకచగ్రహణవిగ్రహబద్ధలక్ష్మీ, ఖణ్డాఙ్గరాగరసరఞ్జితమఞ్జులశ్రీః,
గణ్డస్థలీముకురమణ్డలఖేలమాన, ఘర్మాఙ్కురంకిమపి ఖేలతి కృష్ణతేజః.

తా. కాన్తా...లక్ష్మీ = అలుమగలజుట్టుపట్టుతోఁ గూడిన జగడమందుఁ బట్టుకోఁబడిన రుక్మిణియొక్క మైపూఁత చిదురుపలరసముచే నలంకరింపఁబడిన మనోహరమగు సొబగుగలదియు, గణ్డ...ర్మాఙ్కురం = అద్దపుబిళ్లలఁ బోలుచెక్కిళులయందుఁ జిందులు ద్రొక్కుచెమటచుక్కలుగల, కిమపి=అనిర్వాచ్యమైన, కృష్ణతేజః=శ్రీకృష్ణాఖ్యతేజము, ఖేలతి=క్రీడించుచున్నది.

మ. కళుకున్నిద్దపుఁ జెక్కుటద్దములపై ఘర్మాంకురం బూఱఁగాఁ
గలికాభోగపయోధరాంతరలసత్కాశ్మీరసంబంధగం
ధిలవక్షస్థలుఁడై గృహీతఘనవేణీబంధుఁడై నెయ్యపుం
జెలియం జుంబనకేళిఁ దేల్చుహరి నాచిత్తంబునం జెందెడున్. 90

తా. జుట్టుపట్లతోఁగూడిన యాలుమగలవేదుకతగవులయందు నొడిసి యుక్కిరిబిక్కిరిగాఁ బట్టినందున లక్ష్మీదేవి మైపూతచిదురుపలచే నొప్పినదియు, అద్దములఁబోలు చెక్కిళులయందుఁ బొడముచెమటచుక్కలు గలదియునగు నట్టురమైన కృష్ణతేజము వెలయుచున్నది.

శ్లో. మధురం మధురం వపురస్య విభో
ర్మధురం మధురం వదనం మధురమ్,
మధుగన్ధి మృదుస్మితమేతదహో
మధురం మధురం మధురం మధురమ్. 91

టీ. అస్య=ఈ, విభోః=ప్రభువగు కృష్ణునియొక్క, వపుః = శరీరము, మధురం మధురం = మిక్కిలి మధురము. మధుగన్ధి = మకరందపువాసనగలదియు, మృదుస్మితం= సుకుమారమైన నవ్వుగలదియు గనుకనే, మధురం = సుందరమైన, ఏతత్=ఈ వదనం= ముఖము, మధురం మధురం మధురం మధురం=అతిమధురమైనది. అహో=చిత్రము !

శా. చూడం జూడఁగ మేనఁ దా నినుమడించుక్ మాధురీసంపదల్
సూడం జూడఁగ మోముగోముమది మెచ్చుల్గుల్కుముమ్మాటికిం
జూడం జూడ మరందబిందువుల మించుక్ మందహాసంబు నీ
జాడం బల్మఱు మాధురిం జెలఁగునాస్వామిక్ విలోకించెదన్. 91

తా. ఈ శ్రీకృష్ణదేవుని దేహము మిగుల మధురము. పూఁదేనె వాసనతోఁ గూడి చక్కని మందహాసము గలమొగ మంతకన్న మధురము. చిఱునవ్వు అంతకంటె నతిమధురము. ఆహా! అంతయు మధురమే,

శ్లో. శృఙ్గారరససర్వస్వం శిఖిపిఞ్ఛవిభూషణమ్,
అఙ్గీకృతనరాకారమాశ్రయే భువనాశ్రయమ్. 92

టీ. శృంగార...సర్వస్వం = శృంగారరసముయొక్క సారాంశమైనవాఁడును, శిఖి...షణం = నెమ్మిపురి సొమ్ముగాఁ గలవాఁడును, అఙ్గీకృతనరాకారం = స్వీకరించిన లీలామనుష్యరూపముగలవాఁడును, భువనాశ్రయం=లోకములకు నెలవైన కృష్ణదేవుని, ఆశ్రయే=ఆశ్రయించెదను.

ఉ. చక్కనివాని ముద్దు వెదఁజల్లెడువాని దయారసంబుచే
నెక్కొనువాని మౌళితటి నించినపింఛమువాని లోకముల్
మ్రొక్కఁగ నేలువాని నతిమోహనమానుషవేషధారి యై
యక్కఱ లేనివాని జగదాశ్రయు నెప్పుడు నాశ్రయించెదన్. 92

తా. శృంగారమ్ముయొక్క స్థిరాంశమైనవాఁడును, నెమలిపురిని దాల్చినవాఁడును, లీలకొఱకు మనుజరూపమును దాల్చినవాఁడును, ఎల్లలోకములకు నాధారమగు కృష్ణుని ఆశ్రయించెదను.

శ్లో. నాద్యాపి పశ్యతి కదాచన దర్శనేన
చిత్తేన చోపనిషదా సుదృశాం సహస్రమ్,
స త్వం చిరం నయనయోరనయోః పదవ్యాం
స్వామిన్! కదాను కృపయా మమ సన్నిధత్సే. 93

టీ. సుదృశాం = పండితులయొక్క, సహస్రం=వేయి, అద్యాపి = ఇప్పటికిని, కదాచన=ఎప్పుడైనను, దర్శనేన=ప్రత్యక్షముచేతఁగాని, చిత్తేన = మనస్సుచేఁగాని, ఉపనిషదా=ఉపనిషత్తుచేతఁ గాని, (ఎవనిని) న పశ్యతి=చూడదో, సః=అట్టి, అదృశ్యుఁడగు, త్వం=నీవు, హేస్వామిన్=ఓకృష్ణా! మమ=నాయొక్క అనయోః = ఈప్రకృతిసంబంధములగు, నయనయోః=కనులయొక్క, పదవ్యాం=త్రోవయందు, కృపయా=దయతోడ, కదాను=ఎప్పుడు, చిరం=చాలకాలము, సన్నిధత్సే=సన్నిధానము చేయుదువు.

ఉ. కొందఱు యోగదృష్టి నొకకొందఱు వేదవిచారవాసనం
గందురు నిన్ను నెప్పుడో యొకానొకవేళ నభిజ్ఞులైనవా
రందఱు నిట్టినీవు కరుణాంబుధి! ప్రాకృతదృష్టిఁ జెందునా
ముందట నిల్చి యెన్నఁడు ప్రమోద మొనర్తువు నందనందనా! 93

తా. కృష్ణా! యోగు లనేకులు నినుఁ జూచుటకయి చిరప్రయత్నములు చేసి, ప్రత్యక్షముగాఁగాని, ధ్యానములచేఁగాని, ఉపనిషద్విచారముచేఁగాని ఇప్పటికిఁ జూడకున్నారు. అట్టి వాఙ్మనస్సులకు గోచరింపనినీరూపముతో నీప్రాకృతమానవుఁడవగు నాకన్నుల కపారదయతో నెప్పుడు పొడసూపెదవో కదా!

శ్లో. కేయం కాన్తిః కేశవ! త్వన్ముఖేన్దోః
కోఽయం వేషః కోఽపి వాచామభూమిః,
సేయం సోఽయం స్వాదుతా మఞ్జులశ్రీః
భూయో భూయో భూయశస్త్వాం నమామి. 94

టీ. హేకేశవ=ఓకృష్ణా! త్వన్ముఖేన్దోః=నీ మోముఁ జందురునియొక్క, ఇయం=ఈ, కాన్తిః=మెఱుఁగు, కా=ఏది? కోఽపి=ఇట్టిదనరాని, వాచాం=నుడువులకు, అభూమిః=విషయముగాని, అయం = ఈయగపడుచున్న, వేషః=రూపము, కః=ఏది? సేయం=ఆయీకాంతియు, సోఽయం=ఆయీ వేషమును, స్వాదుతా=చక్కఁదనమును, మఞ్జులశ్రీః=మనోహర లక్ష్మియుఁనగును. త్వాం=ఇట్టి నిన్ను, భూయఃభూయః = మాటిమాటికి, భూయశః=విశేషముగా, నమామి=మ్రొక్కుచున్నాను.

ఉ. ఎక్కడిగోపరూప మిది యెక్కడిముద్దుమొగంబు సోయగం
బెక్కడ నీకళావిభవ మెక్కడ నే మని యెన్నవచ్చున

మ్మకు యగోచరంబు భవదాకృతి పద్మభవాదిసూక్తికిన్
మ్రొక్కెద సారెసారెకు 'నమో!' 'హరయే!' యని నందనందనా. 94

తా. కృష్ణా! ఈనీముఖకాంతి యెక్కడ? నీరూపమెక్కడ! నీసోయగమెక్కడ? నీమనోహర కాంతిసంపదయెక్కడ? అహహా! నీయాకార మెవ్వారికి నగోచరముగదా! అట్టి నిన్ను మాటిమాటికిఁ బలుమాఱులు మ్రొక్కుచున్నాఁడను.

శ్లో. వదనేన్దువినిర్జితశ్శశీ దశధా దేవ! పదం ప్రపద్య తే,
అధికాం శ్రియమశ్ను తేతరాం తవ కారుణ్యవిజృమ్భితం కియత్. 95

టీ. హేదేవా=ఓకృష్ణా! శశీ=చంద్రుఁడు, వదనేన్దువినిర్జితః=నీమోముచందురునిచే జయింపఁబడినవాఁడై, దశధా=పదిగానయి, తే=నీయొక్క, పదం=అడుగును, ప్రపద్య= పొంది, అధికాం=గొప్పః శ్రియం=శోభను, అశ్నుతేతరాం=పొందుచున్నాఁడు. తవ= నీయొక్క, కారుణ్యవిజృమ్భితం=దయయొక్కపొంగు, కియత్=ఎంతదో?

ఉ. ఆననకాంతితోడ నెదురాని శశాంకుఁడు నిల్వ లేక నీ
మానితపాదపద్మములమాటునఁ జేరి నఖాంకురాకృతిం
బూని భజించినంతనె సమున్నతి శ్రీ లొనఁగూర్చె తౌర నీ
దీనదయాపరత్వము నుతింపఁగ శక్యమె నందనందనా! 95

తా. కృష్ణా! చంద్రుఁడు నీముఖచంద్రున కోడి, పదివక్కలై (గోరులరూపము నొంది) నీచరణముల నాశ్రయించి నిరుపమానసౌభాగ్యమును బొందుచున్నాఁడు. అహా! దీనులయెడ నీదయావిశేష మెంతని చెప్పవచ్చును?

శ్లో. తత్త్వన్ముఖం కథమివాబ్జసమానకక్ష్యం
వాఙ్మాధురీబహుళపర్వకళాసమృద్ధమ్,
తత్కిం బ్రువే కిమపరం భువనైకకాన్తం
యస్య త్వదాననసమా సుషమా సదా స్యాత్. 96

టీ. వాఙ్మా...మృద్ధం=మాటలతీయఁదనముచే మించినయానందముగల కళలచే నిండిన, (వాఙ్మాధుర్యముచేఁ గలిగినకళలచే కృష్ణపక్షమందుఁగూడ పూర్ణిమయందువలె కళాపూర్ణమయిన), తత్=అప్రసిద్ధమైన, త్వన్ముఖమ్=నీమొగము, అబ్జసమానకక్ష్యం = (చంద్ర) కమలముతో సమానకోటిగలది, కథమివ=ఎట్లగును? భువనైకకాన్తం = లోకములనొక్కటియై రమ్యమైన, అపరం=మఱియొకవస్తువును,బ్రువే కిం=చెప్పఁగలనా! యస్య=ఏవస్తువునకు, త్వదాననసమా=నీమొగముతో సాటిగల, సుషమా=అందము, సదా= ఎప్పుడును, స్యాత్=ఉండును.

చ. సరసిజ మంటిమా తగదు సాటికి శారదపూర్ణిమాసుధా
కరరుచి యంటిమా సమము గా దిఁక వేఱె జగంబునన్ మనో

హర మగువస్తు వొండొకటి యారసిచూడ నొకానొకప్పుడుం
బుడుదు ఘటిల్లునే భువనమోహన! నీముఖకాంతకాంతికిన్. 96

తా. కృష్ణా! సర్వదా కళాపూర్ణమైన నీమోమునకును, కృష్ణపక్షమున స్రుక్కి పోవు చంద్రునకును ఈడుసేయనగునా? ఇఁక నెప్పుడు కృష్ణ మనక శుక్లమనక రాత్రి యనక పగ లనక సర్వదా వెలుఁగుచుండు నేవస్తువునుదెచ్చి నీమోమున కీడగు నని చెప్పుదును? ఎద్దియుఁ గానరాదుగదా?

శ్లో. శుశ్రూషసే యది వచః శ్రుణు మామకీనం
పూర్వైరపూర్వకవిభిర్న కటాక్షితం యత్,
నీరాజనక్రమధురం భవదాననేన్దోః
నిర్వ్యాజమర్హతి చిరాయ శశిప్రదీపః. 97

టీ. మామకీనం = నాదగు, వచః=మాటను, శుశ్రూషసేయది = వినఁగోరెదవేని శ్రుణు=వినుము. యత్=ఏనామాట, పూర్వైః = వెనుకటివారగు, అపూర్వకవిభిః = అద్భుతకవితారసముగలకవులచేత, నకటాక్షితం=కనిపట్టఁబడలేదో? శశిప్రదీపః=చంద్రుఁడనుదీపము, భవదాననేన్దోః=నీముఖచంద్రునియొక్క, నీరాజనక్రమధురం = ఆరతెత్తుటనుగూర్చి, నిర్వ్యాజం=టక్కులేక, చిరాయ=బహుకాలము, అర్హతి=తగుచున్నది.

చ. తొలుతటివ్యాసముఖ్యకవిధుర్యులు పల్కనిసాహసంబు నేఁ
పలికెద వింటివేని విను పంకజలోచన! నీదుమోముతోఁ
గలువలతేని సాటి యనఁ గాఁ దగ దా రతిపల్లెరంబులో
పల నిడి దివ్వెగా నతనిఁ బట్టి నివాళి యొనర్పఁగాఁ దగున్. 97

తా. కృష్ణా! విన వేడుక గలదేని అత్యద్భుతకవితావిశేషశోభితులైనను, ఇంతకుఁ బూర్వులగుకవులు చెప్పనిదానిని నావలన నొక్కటి వినుము. ఏమనఁగా, ఈచంద్రుఁడను దీపము నీమొగముచుట్టును దృష్టిదోషపరిహారార్థము త్రిప్పుటకు మాత్రము తగియున్నది. ఇంతేదియు బూటకము లేదు.

శ్లో. అఖణ్డనిర్వాణరసప్రవాహైర్విఖణ్డితాశేషరసాన్తరాణి,
అయన్త్రితోద్వాన్తసుధార్ణవాని జయన్తి శీతాని తవ స్మితాని. 98

టీ. అఖణ్డ...వాహైః=పరిపూర్ణసుఖరసప్రవాహములచేత, విఖణ్డి...రాణి = జయింపఁబడినయితరరసమస్తరసములు గలవియు, అయన్త్రి...వాని=అడ్డులేక వెడలించుచున్న యమృతసముద్రములుగలవియు, శీతాని=చల్లనివగు, తవ=నీయొక్క, స్మితాని=చిఱునగవులు, జయన్తి= వెలయుచున్నవి.

మ. కలితానందమహానుభావమున వేడ్కం జెంది యంతంతకుం
దెలియం బొంగుసుధాతరంగితపయోధిక్రీడ లీలఁ గన్పించుచుక్క

దళితాశేషరసాంతరంబు లగు లేనవ్వుల్ మిటారింప గో
కులకాంతాజనభోగభాగ్యమహిమాంకూరంబు సెల్వొందెడిన్. 98

తా. కృష్ణా! ఎడలేని యానందరసప్రవాహములచే నితరరసములనన్నిటిని ధిక్కరించి, లెక్కకెక్కుడుగా నిరాటంకముగా నమృతసముద్రములను గ్రుమ్మరించు నీచల్లని చిఱునగవులు సర్వోత్కర్షముగలవై మెఱయుచున్నవి.

శ్లో. కామం సన్తు సహస్రశః కతిపయే సారస్యధౌరేయకాః
కామం వా కమనీయతాపరిణతిస్వారాజ్యబద్ధవ్రతాః,
తైర్నైవం వివదామహే న చ వయం దేవ! ప్రియం బ్రూమహే
యత్సత్యం రమణీయతాపరిణతిస్త్వయ్యేవ పారంగతా. 99

టీ. కతిపయే=కొందఱు, సారస్యధౌరేయకాః=రసజ్ఞతకు భారవాహకులు, సహస్రశః=వేలకొలఁది, కామం=మిక్కిలి, సన్తు = ఉందురుగాక. కమనీయ...వ్రతాః = లావణ్యపరిపాకమను స్వర్గాధిపత్యమందుఁ బట్టుపట్టినవారును, కామం=మిగుల, సంతు = ఉందురుగాక. హేదేవ=ఓకృష్ణా! యత్=ఎందువలన ? ఏవం=ఇట్లు, రమణీయతాపరిణతిః = చక్కఁదనపునీటు, త్వయ్యేవ=నీయందే, పారంగతా = పరిపూర్తిం జెందెనో, తత్=అందువలన, ఏతైః=ఆరసికులతోఁగాని సొగసుకాండ్రతోఁగాని, వయం=మేము, న వివదామహే=కలహింపము. ప్రియం=ఇచ్చకమును, నచ బ్రూమహే=చెప్పము.

ఉ. లోకములోపలన్ రసికలోక మనేకము గల్గుఁ గాక య
స్తోకమనోహరావయవశోభితు లుందురు గాక వారితో
నే కలహింపనేల మొగమిచ్చక మేటికి సత్య మాడెదన్
నీ కమనీయతామహిమ నీక తగున్ మఱి కాన మెయ్యెడన్. 99

తా. కృష్ణా! లోకమునం దనేకులు రసికులుందురుగాక. సుందరులును మిక్కిలి గలుగుదురుగాక. మాకు వారితో వాదమాడఁబనిలేదు, వారియెడ నిచ్చకపుమాటలాడుటకును మేమొల్లము. నే నిజముగాఁ జెప్పెద వినుము. ఈయందము నీయందేకాని వే ఱెచ్చటను లేదు.

శ్లో. మన్దారమూలే మదనాభిరామం బిమ్బాధరాపూరితవేణునాదమ్,
గోగోపగోపీజనమధ్యసంస్థం గోపం భజే గోకులపూర్ణచన్ద్రమ్. 100

టీ. మన్దారమూలే = కల్పవృక్షపు పాదునందు, మదనాభిరామం = మన్మథుని వలె నందమైనవాఁడును, బిమ్బా...నాదం=దొండపండువంటి మోవిచే నొత్తఁబడిన వేణువు మ్రోఁతగలవాఁడును, గోగోప...సంస్థం = గోవులయు గోపాలకులయు గోపికలయుఁ నడుమనుండువాఁడును, గోకులపూర్ణచంద్రం=గోవులకు, లేక (వ్రేపల్లె) చంద్రుని వంటివాఁడగు, గోపం=గోపరూఁపుడైన కృష్ణునిగూర్చి, వన్దే=నమస్కరించుచున్నాను.

ఉ. గోపిక గోపికల్ సడలి కొల్వఁగ గోపులు గోపు లాడఁగాఁ
గ్రేఁపులు మేపు లాని పరికింపఁగఁ గెంజిగురాకుమోవిపై
మోపినవేణు వర్గలము మ్రోయఁగఁ గల్పవనిన్ వసించునా
గోపకుమారమన్మథుని గోకులవార్ధిశశిన్ భజించెదన్. 100

తా. సొబగున మన్మథుని బోలువాఁడును, పిల్లఁగ్రోవిని పెదవిని చేర్చుకొని యావులమందలలో గోపకులతోడను గోపకామినులతోడను గూడి తిరుగువాఁడును, గోవులకు (లేక, వ్రేపల్లెవారికిఁ) జంద్రునిపగిదినానందప్రదుఁడైన శ్రీకృష్ణుని సేవించెదను.

శ్లో. గళదవ్రీడా లోలా మదనవనితా గోపవనితా
మధుస్ఫీతం గీతం కిమపి మధురా చాపలధురా,
సముజ్జృమ్భా గుమ్భా మధురిమగిరాం మాదృశగిరాం
త్వయి స్థానే జాతే ధరతి చపలం జన్మ చ ఫలమ్. 101

టీ. త్వయి=నీవు, జాతేసతి=అవతరింపఁగా, గళద్వ్రీడాః=సిగ్గులేని, లోలాః = చపలలైన, గోపవనితాః=గొల్లపడుచులు, మదనవనితాః = రతీదేవులు, (మన్మథపత్నులు) జాతాః=అయిరి. గీతం=వేణుగానము, మధుస్ఫీతం=తేనెలచేనిండినదై, కిమపి = చెప్పరానిదైనది. చాపలధురా=చపలత, మధురా=మనోజ్ఞమైనది. మాదృశగిరాం = మాబోఁటివారివాక్కులయొక్క, గుమ్భా = కూర్పులు, మధురిమగిరాం = కమ్మదనమును వెదఁజల్లు మహాకవివాక్యములయొక్క, సముజ్జృమ్భాః=అతిశయములైనవి. చపలం = చంచలమైన, జన్మ చ=నాజన్మము, ఫలం=ముక్తిరూపపరమలాభమును, ధరతి=పొందుచున్నది.

ఉ. నాన దొలంగి తత్తరమునన్ మరు లెత్తినగోపకామినుల్
దేనియ గుల్కుపాటలును దివ్యనిమాటలు నీకతంబునం
బూనిఫలంబుఁ జెందు క్రియ మోదముతోడను సన్నుతింపఁగా
నానుడువుల్ ఫలించె జననంబు గృతార్థతఁ జెందె నెంతయున్. 101

తా. కృష్ణా! మోటుఁదనము గలగొల్లపడుచులునీయందుఁ జేరి రతిదేవులవలె సౌభాగ్యవతులైరి. గానము నిన్ను జేరి మాధుర్యముగల దయ్యెను. చాంచల్యము స్థైర్యముగా మాఱెను. మాబోఁటి యనామధేయులవాక్కులు గూడ నిన్ను స్తుతించుటచే మహాకవి వాక్కులవలె మనోహరములై శోభిల్లుచున్నవి. నిన్ను సేవించుటచే నాబోఁటి దీనుని జన్మము సఫలమైనది.

శ్లో. భవనం భువనం విలాసినీ శ్రీస్తనయస్తామరసాసనః స్మరశ్చ,
పరిచారపరమ్పురా సురేన్ద్రాస్తదపి త్వచ్చరితం విభో విచిత్రమ్

టీ. హేప్రభో = ఓదొరా! భువనం = ఎల్లచరాచరరూపమైన ప్రపంచము, భవనం=నీయిల్లు. విలాసినీ=భార్య, శ్రీః=సంపదలనిచ్చు జవరాలు. తనయః = కొడుకు, తామరసాసనః = వెల్లలోకములను సృజించు బ్రహ్మయు, స్మరశ్చ=త్రిలోకవిజయియగు మన్మథుఁడును. పరిచారపరమ్పరాః = సేవకసంఘములు, సురేన్ద్రాః=దేవతలు. తదపి= అటులైనను, త్వచ్చరితం=నీకథ, విచిత్రం=ఆశ్చర్యమైనది.

మ. లలనారత్నము శ్రీవధూటి జగమెల్లం గేళికాసౌధ మా
జలజాతాసనశంబరారులు సుతుల్ శక్రాదిదిక్పాలవ
ర్యులు భృత్యుల్ వివరింప నీమహిమ లోహో! యిట్టివైయుండగో
కులవాటంబున జారచోరకృతిలోకుల్ నవ్వఁ గాంక్షింతురే. 102

తా. కృష్ణా! ఎల్లలోకములకు నిల్లైన బ్రహ్మాండము నీయిల్లు, సంపదలనిచ్చులక్ష్మి నీభార్య. త్రిలోకకర్తయు, లోకజేతయు నగు బ్రహ్మయు మన్మథుఁడును నీకొడుకులు. ముప్పదిమూఁడుకోట్లదేవతలు నీసేవకులు. ఇట్లయ్యును గొల్లయిండ్లలో జారచోర వ్యాపారములఁ జేయునీకథలు వింతగొలుపుచున్నవి.

శ్లో. దేవస్త్రిలోకసౌభాగ్యకస్తూరీతిలకాఙ్కురః,
జీయాద్వ్రజాఙ్గనానఙ్గకేళిలలితవిభ్రమః. 103

టీ. త్రిలోక...కురః = ముల్లోకములకు మంగళప్రదమైన కస్తురిచుక్కగలవాఁడును, వ్రజా...భ్రమః=గొల్లపడుచుల మన్మథక్రీడలయందు సొంపైన విలాసముగల, దేవః=శ్రీకృష్ణుఁడు, జీయాత్ = వెలయుఁగాక.

మ. కులుకుం జెక్కులఁ బిక్కటిల్లుపులకాంకూరంబు తోరంబుగాఁ
దళుకుం గస్తురిబొట్టు నెన్నొసలిపైఁ ద్రైలోక్యభాగ్యాకృతిం
జెలఁగన్ గోపనితంబినీరతికళాశృంగారభావోన్నతుల్
దొలఁకం గన్నులపండువైనవిభుఁ గాంతున్ భాగ్యసంసిద్ధికిన్. 103

తా. ముల్లోకములకు నలంకారమైన కస్తురిబొట్టుగలవాఁడై గోపాంగనల మదన క్రీడలయందు విలాసముగ సంచరించు కృష్ణునకు జోహారు.

శ్లో. ప్రేమదం చ మే కామదం చ మే వేదనం చ మే వైభవం చ మే,
జీవనం చ మే జీవితం చ మే దైవతం చ మే దేవ నాపరమ్. 104

టీ. హేదేవ=ఓకృష్ణా! మే=నాకు, ప్రేమదంచ=సంతోషము నిచ్చునదియు, మే= నాకు, కామదంచ=కోరికల నిచ్చునదియు, మే=నాకు, వేదనంచ=జ్ఞానప్రదమును, మే= నాకు, వైభవం చ=ఐశ్వర్యమును, మే=నాకు, జీవనంచ=ప్రాణమును, మే=నాకు, జీవితం చ=బ్రతుకును, మే=నాకు, దైవతంచ=ఇష్టదైవమును, అపరం=నీవు గాక మఱియొకటి, న=లేదు.

ఉ. కోరిక లిచ్చినన్ నెనరు గూర్చిన జీవనజీవితమ్ము లే
దారి నొనర్చినం దెలివిఁ దార్చినఁ దల్లియుఁ దండ్రియుంబలెన్
నేరము లోర్చినం దిరుగ నేర్పుగఁ దీర్చినఁ గల్మిఁ జేర్చినన్
భారము నీవె కాని మఱి పంకజనాభ! యెఱుంగ నన్యులన్. 104

తా. ఓస్వామీ! నాకోరికలిచ్చినను, ప్రియంబు చేసినను, జ్ఞానంబునొసంగినను నీవే. నావైభవము, నాప్రాణాధారమగుపదార్థము, నాజీవితము, నాదైవతము, నాపరదేవత యన్నియు నీవుదప్ప వేరేమియు లేదు.

శ్లో. మాధుర్యేణ విజృమ్భన్తాం వాచో న స్తవ వైభవే,
చాపల్యేన వివర్ధన్తాం చిన్తా న స్తవ శైశవే. 105

టీ. నః=మాయొక్క, వాచః=వాక్కులు, తవ=నీయొక్క, వైభవే=శీవిని వర్ణించుటయందు, మాధుర్యేణ = తీయఁదనముచే, విజృమ్భన్తాం = మీఱుఁగాక. నః=మాయొక్క, చిన్తాః=కల్పనలు, తవ=నీయొక్క, శైశవే=బాల్యమందు, చాపల్యేన=లోలతచేత, వివర్ధన్తాం= పెరుగుఁగాక.

ఉ. ఏను భవత్కథామణుల నెన్నెడుపట్ల మదీయసూక్తిసం
తానము మాధురీగుణవితానముఁ జెంది పొసంగుఁగాత నా
మానసవృత్తి నీదుసుకుమారకిశోరవయోవిహారము
ల్వాని నుతించుపట్ల నతిలోలతఁ గాంచి మెలంగుఁ గావుతన్. 105

తా. కృష్ణా! నావాక్కులు నీవైభవమును వర్ణించుటలో మధురములై నిరాటంకముగా సాగుఁగాక. నాధ్యానములు నీబాల్యరూపమందు మిగులఁ బ్రేమగలవై ప్రబలుఁగాక.

శ్లో. యాని త్వచ్చరితామృతాని రసనాలేహ్యాని ధన్యాత్మనాం
యే వా చాపలశైశవవ్యతికరా రాధాపరాధోన్ముఖాః,
యా వా భావితవేణుగీతగతయో లీలాముఖామ్భోరుహే
ధారావాహికయా వహన్తు హృదయే తాన్యేవ తాన్యేవ మే.106

టీ. యాని=ఏ, త్వచ్చరితామృతాని=నీకథామృతములు, ధన్యాత్మనాం = కృతకృత్యులగు మహాత్ములకు, రసనాలేహ్యాని=నాలుకలకుఁ జప్పరింపఁదగిన భోగ్యవస్తువులో, యేవా=ఏ, చాపలశైశవవ్యతికరాః = చాపల్యముతోఁగూడినచిన్నతనపుఁజేష్టలు, రాధాపరాధోన్ముఖాః = రాధనుజగడమునకుఁ జేరుచున్నవియో, యావా=ఏ, లీలాముఖామ్భోరుహే=సొగసుగులుకుచున్న మోముదమ్మియందు, భావిత...తయః = సంభవించు వేణుగానప్రకారములుగలవో, తాన్యేవ తాన్యేవ=అయ్యవియే, హృదయే = నామనస్సున, ధారావాహికయా = ధారలుగట్టిపాఱురీతిచేత, వహన్తు = (ఎడతెరిపిలేకుండుటచేత) ప్రవహించుఁగాక.

మ. అలరుణ్ ధన్యుల కేకథామృతము జిహ్వాణ్ లేహ్య మేబాల్యచా
పలముల్ రాధకు నెయ్యపుంగినుక నాపాదించు నేయందముల్
వెలయుణ్ మోమున వేణుగానకలనణ్ వేమాఱు నాదివ్యచ
ర్యలె నామానసవీథి వేఁడెదను ధారాళంబుగా నిల్వఁగన్. 106

తా. కృష్ణా! ఏనీచరితములు మహానుభావులగుభక్తుల నాలుకలకు లేహ్యములో, యే చిన్నతనపుఁజేష్టలు రాధకు ప్రణయకోపమును గలిగించుచున్నవో, యే నీవేణుగానములు నీమొగమందు వెలయుచున్నవో, ఇవి యన్నియు నాచిత్తసీమయందు సర్వకాలములయందు మెలంగునుగాక.

శ్లో. భక్తిస్త్వయి స్థిరతరా భగవణ్ యది స్యా
ద్దైవేన నః ఫలితదివ్యకిశోరవేషే,
ముక్తిః స్వయంముకుళితాఞ్జలి సేవతేఽస్మాణ్
ధర్మార్థకామగతయః సమయప్రతీక్షాః. 107

టీ. హేభగవణ్= షడ్గుణైశ్వర్య యుక్తుఁడవగుకృష్ణా! దైవేన=అదృష్టము చేత, ఫలిత...వేషే = ఫలించిన యమానుషబాలరూపముగల, త్వయి=నీయందు, నః=మాకు, స్థిరతరా=కుదురైన, భక్తిః=అనురాగము, స్యాద్యది = కలిగెనేని, ముక్తిః = మోక్షము, ముకుళితాఞ్జలియథాతథా=మోడ్పుఁజేతులుగలుగునట్లుగా, అస్మాణ్=మమ్మును, స్వయం= తానై, సేవతే=కొలుచుచుండును. ధర్మా...తయః=ధర్మ అర్థకామములపోకలు, సమయప్రతీక్షాః=మాయనుగ్రహసమయమునకు వేచియుండును.

ఉ. గోపకుమారవేషమునఁ గూడిననీయెడ భక్తిదైవసం
ప్రాపితమై మదిణ్ దృఢతరంబుగ నిల్చిన ముక్తికన్య నా
దాపునఁ గేలు మోడ్చి సతతంబును గొల్వఁగ వేళఁ జూచు మ
మ్మేపునఁ బిల్చి వీడ్కొలుప నేచినధర్మము నర్థకామముల్. 107

తా. కృష్ణా! దైవవశమున నెట్లులైన మాకు నీయందు కుదురైన భక్తిగుదిరెనా ముక్తికాంత తనకుఁ దానే మాయొండఁజేరి, చేతులు కట్టుకొని పరిచర్య సలుపును. ఇఁక ధర్మార్థకామములా మాచంచలఁబడి యెప్పుడు 'దమ్ము కటాక్షింతుమా' యని వేచియుండును.

శ్లో. జయజయజయ దేవ దేవదేవ, త్రిభువనమఙ్గళదివ్యనామధేయ,
జయజయజయ బాలకృష్ణదేవ, శ్రవణమనోనయనామృతావతార.

టీ. త్రిభు...ధేయ=ముల్లోకములకు మేలుగూర్చు దివ్యనామము గలవాఁడా! దేవదేవ = ఎల్లదైవతములకు దైవమా! హేదేవ=లీలారతి గలయోస్వామీ! జయజయ

జయ=సర్వోత్కృష్టుఁడవు గమ్ము. శ్రవణ... తార=చెవులకు మనమునకు కనులకు అమృత ప్రాయమైన యావిర్భావము గలవాఁడా ! బాలకృష్ణదేవ = గోపాలబాలకృష్ణస్వామీ ! జయజయజయ=సర్వోత్కర్ష గలిగి యుండుము.

చ. జయజయ దేవ కృష్ణ రిపుసైన్యమహోద్ధతిఖేదకృద్ధనం
జయజయ కారణా భువనసన్నుతశోభననామధేయ సం
జయజయబోధసాధక వచశ్శ్రుతినేత్రమనోమనోహరా
జయజయ విశ్వజన్మలయశాసన గాఢతమోనిరాసనా. 108

తా. ముల్లోకములకు మంగళప్రదమైనదివ్యనామముగల దేవదేవుఁడ వైనయో కృష్ణా ! జయించుము, కనుటకు వినుటకు తలఁచుటకుఁ గూడ మధురమైన దివ్యమంగళ విగ్రహముగల గోపాలకృష్ణా ! జయించుము.

శ్లో. తుభ్యం నిర్భరహర్షవర్షవివశావేశస్ఫుటా *విర్భవ
ద్భూయశ్చాపలభూషితేషు సుకృతాం భావేషు నిర్భాసతే,
శ్రీమద్గోకులమణ్డనాయ మహతే వాచాం విదూరస్ఫుర
న్మాధుర్యైకరసార్ణవాయ మహసే కస్మైచిదస్మై నమః. 109

టీ. నిర్భర... తేషు=పూర్ణానందవర్షముచే మైమఱచిన యావేశముచేఁ జక్కఁగాఁ బయలుపడుచున్న విస్తారమైన తృష్ణచే నొప్పుచున్న, సుకృతాం=పుణ్యవంతులయొక్క, భావేషు=హృదయములయందు, నిర్భాసతే=స్ఫురించుచున్నదియు, శ్రీమ...నాయ= భాగ్యవంత మైనవ్రేపల్లెకు నలంకారమైనదియు, మహతే=గొప్పదియు, వాచాం=మాట లకు, విదూరస్ఫురత్=మిక్కిలి దూరమునందు ప్రకాశించు, మాధు...వాయ=సౌభాగ్య మనెడి ప్రధానరసముకు సముద్రమైన, కస్మైచిత్=అనిర్వాచ్యమైన, అస్మై=ఈ, మహసే= తేజోరూపమయిన, తుభ్యం=నీకొఱకు, నమః=నమస్కారము.

శా. ఆనందంబున బాహ్యముల్ మఱచి యాత్మారామలీలారతిక్
ధ్యానుల్ గొల్వఁగ ముంగలన్ నిలిచి వాచాగోచరంబై యశో
దానందాంగణరత్నమై మధురిమాధారార్ణవం బైనయే
దే నత్యుజ్జ్వల మట్టితేజమున కెంతే మ్రొక్కెదన్. 109

తా. పూర్ణానందరసావేశముచే నొడలు మఱచియున్న యోగుల చిత్త సీమల నంటించునదియు, గోకులాలంకారమైనదియు, వాక్కులకు గోచరింపని సౌందర్యమున కునికిపట్టయిన వచింప నలవిగాని యీ తేజోరూపమైన నీకొఱకు నమస్కారము.

---

* విర్భవ, చ్చాపల్యేన విభూషితేషు.

శ్లో. *అనుగ్రహద్విగుణవిశాలలోచనై
రనుస్వనద్విగుణగళద్రవామృతైః,
యతో యతః ప్రసరతి మే విలోచనం
తతస్తతః స్ఫురతు తవైవ వైభవమ్. 110

టీ. మే=నాయొక్క, విలోచనం = నేత్రము, యతఃయతః = ఏయేవైపునకు, ప్రసరతి=పాఱుచున్నదో, తతః తతః = ఆయావైపులనంతట, తవ=నీయొక్క, వైభవ మేవ=ఠీవియే, అనుగ్రహ...లోచనైః=కరుణచే నినుమడించిన వెడఁదకన్నులతోఁడను, అను...మృతైః = అనుసరించి పలికించుశబ్దములచేత నిబ్బడిగ స్రవించు పలుకుదేనియల సోనలతోడను, స్ఫురతు= మెఱయుఁగాక.

తా. కృష్ణా! నే నేయేవంకలఁజూపుల నిగిడించెదనో, యాయాచోట్ల దయా రసముచే విపులములైన కన్నులతోడను, శ్రవణమధురములైన గానములతోడను నీ రూపమే గోచరించుఁగాక.

శ్లో. *ధన్యానాం సరసానులాపసరణీసౌభాగ్యమభ్యస్యతాం
కర్ణానాం వివరేషు కామపి సుధావృష్టిం దుహానం ముహుః,
వశ్యానాం సుదృశాం మనోనయనయో ర్మగ్నస్య దేవస్య నః
కర్ణానాం వచసాం విజృమ్భితమహో శ్రీకృష్ణకర్ణామృతమ్. 111

టీ. సరసా...భాగ్యం = తియ్యనిపలుకులజాడలసొబగును, అభ్యస్యతాం=నేర్చు వారైన, ధన్యానాం=కృతకృత్యులయొక్క, కర్ణానాం = చెవులయొక్క, వివరేషు = రంధ్రములయందు, ముహుః = మాటిమాటికి, కామపి=చెప్పనలవికాని, సుధావృష్టిం= అమృతపువానను, దుహానం=కురియుచున్నదగు, శ్రీకృష్ణకర్ణామృతం=శ్రీకృష్ణకర్ణామృత మనునీగ్రంథము, వశ్యానాం = భక్తివశులైన, సుదృశాం = పండితులయొక్క (స్త్రీల యొక్క), మనోనయనయోః = మనస్సునందును గన్నులయందును, మగ్నస్య=మునిఁగిన, నః=మాయొక్క, దేవస్య = శ్రీకృష్ణస్వామియొక్కయు, కర్ణానాం=చెవులయొక్కయు, వచసాం = మాటలయొక్కయు, విజృమ్భితం = పొరలిక, అహో = ఔరా !

తా. సొగసైనమాటలనీటును నేరువఁదలఁచువారికిఁ గర్ణమధురము గనుకనే కర్ణామృత మనఁబడు నీగ్రంథము యోగిమనోనివాసి యైన శ్రీకృష్ణుని తన్మయము లైన మాకర్ణములయొక్కయు వాక్కులయొక్కయు విజృంభణమే.

శ్లో. ఈశానదేవచరణాభరణేన నీవీ
దామోదరస్థిరయశః స్తబకోద్గమేన,

* ఈశ్లోకము కొన్నిప్రతులలోఁ గానరావు. తెనిఁగింపఁబడను గూడలేదు. కాఁబట్టి ప్రక్షిప్తములని తోఁచెడిని.

లీలాశుకేన రచితం తవ దేవ కృష్ణ
కర్ణామృతం వహతు కల్పశతాన్తరేఽపి. 112

టీ. హేదేవ=ఓదేవా! కృష్ణ = కృష్ణా! ఈశాన...నేన = శ్రీశివునిపాదములె సొమ్ముగాఁగలవాఁడును, నీపీ... మేన=మూలధనమగు శ్రీకృష్ణుని స్థిరమగు కీర్తియనెడి పూగుత్తికన్ముఖుఁడైయున్న, లీలాశుకేన = లీలాశుకుఁడనుకవి (విలాసపుఁజిలుక) చేత, రచితం=నిర్మింపఁబడిన, తవ=నీయొక్క, కర్ణామృతం=శ్రోత్రమధుర మగుకర్ణామృత మను నీగ్రంథము, కల్పశతాన్తరేఽపి = నూఱులకొలఁది కల్పములయందుఁగూడ, వహతు = వెలయుఁగాక.

మ. ఫలవాంఛన్ హరికీర్తిగుచ్ఛరతియున్ ఫాలాక్షుసంసేవయున్
గలలీలాశుకవాక్యముల్ దెనుఁగునం గర్ణామృతఖ్యాతిగా
నలరం జెప్పితి వెల్లపూడిమణిపెద్దామాత్యవెంగన్న నే
నలరుందోయిలిమాడ్కిఁ గైకొనుము కృష్ణా! కల్పసంస్థాయిగాన్.

తా. కృష్ణా! శివపాదభక్తుఁడును, పండునుదినగోరి పూగుత్తినాశ్రయించు చిలుక మాడ్కి మోక్షార్థియై నీకీర్తియందు మిగులవాసనగల లీలాశుకుఁ డనుకవిచే రచియింపఁబడి శ్రోత్రపేయ మైనయీకర్ణామృత మనుగ్రంథము కల్పశతములకైనను చలనము లేక నీయందు నుండుఁగాక.

మాలిని. తనుజితజలవాహా దారితశ్వేతవాహా
జననకృతతమోహా శాంతదుర్దాంతమోహా
యనఘగుణసమూహా యార్తరక్షస్సమూహా
వినతవినయగేహా వేంకటాహార్యగేహా.

మ. ఇది కృష్ణాశ్రయయోగిపుంగవకృపాపీయూషసారస్వతా
భ్యుదయశ్రీవిభవప్రసిద్ధచిదచిద్బోధక్షమాశాంతిస
త్త్వదయాభూషణ వెల్లపూడిమణిపెద్దామాత్యవెంగాగ్రణీ
గదితాశ్వాసము పొల్చుఁ బ్రాథమిక మై కర్ణామృతశ్రీకృతిన్.

శ్రీ కృ ష్ణ క ర్ణా మృ త ము
ప్ర థ మా శ్వా స ము.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ కృష్ణ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీకృష్ణకర్ణామృతము

ఆంధ్రపద్యటీకాతాత్పర్యసహితము.



ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్లో. అభినవనవనీతస్నిగ్ధమాపీతదుగ్ధం
దధికణపరిదిగ్ధం ముగ్ధమఙ్గం మురారేః,
దిశతు భువనకృచ్ఛ్రచ్ఛేది తాపిఞ్ఛగుచ్ఛ
చ్ఛవి నవశిఖిపిఞ్ఛాలాఞ్ఛితం వాఞ్ఛితం నః. 1

టీ. అభినవ...స్నిగ్ధం=అపుడు చిలికి యెత్తినవెన్నవలె (చేత) మిసమిసలాడునదియు, ఆపీతదుగ్ధం = దప్పిదీఱునట్లు త్రాగఁబడిన పాలుగలదియు, దధి...దిగ్ధమ్ = పెరుఁగుచిదురుపలచేఁ బూయఁబడినదియు, భువన...ఛేది = లోకముల యాపదలను బాపునదియు, తాపింఛగుచ్ఛచ్ఛవి=కానుగుగుత్తి కాంతివంటి కాంతిగలదియు, నవ...లాఞ్ఛితం=క్రొత్తనెమ్మిపురిచే నలంకరింపఁబడిన, ముగ్ధం=సుందరమైన, మురారేః=కృష్ణుని యొక్క, అఙ్గం=ఒడలు, నః=మాయొక్క, వాఞ్ఛితం=కోరికను, దిశతు=ఇచ్చుఁగాక,

శా. తాపించచ్ఛవి యై వినీలనవనీతస్నిగ్ధమై ముగ్ధమై
యాపీతామితదుగ్ధమై దధికణైకాదిగ్ధమై లోకకృ
ఛ్రాపచ్ఛేదకమై వినీలశిఖిపింఛాలాంఛితంబైన శ్రీ
గోపాలప్రభుమూర్తి వాంఛితమొసంగుం మాకు నశ్రాంతమున్. 1

తా. క్రొత్త వెన్నవలె (చేత) నునుపైనదియు, పూర్ణముగాఁ బాలుఁద్రావినదియు, పెరుఁగుచిదురుపలచే నిండినదియు, లోకముల యమంగళము శాంతింపఁజేయునదియు, కానుగుగుత్తివలె నల్లనైనదియు, క్రొత్తనెమ్మిపురిని దాల్చినదియు, సుందరము నైన శ్రీకృష్ణునితనువు నాకోరికల నీడేరుచుఁ గాక.

శ్లో. యాం దృష్ట్వా యమునాం పిపాసురనిశం వ్యూహోగవాంగాహతే
విద్యుత్వానితి నీలకంఠనివహో యాం ద్రష్టుముత్కణ్ఠతే,
ఉత్తంసాయ తమాలపల్లవమితి ఛిన్దన్తి యాం గోపికాః
కాన్తిః కాళియశాసనస్య వపుషః సా పావనీ పాతు నః. 2

టీ. పిపాసుః = దప్పిఁగొనియున్న, గవాం = గోవులయొక్క, వ్యూహాః=మంద, యాం=ఏకాంతిని, యమునాం=యమునానదిగా, దృష్ట్వా=చూచి (తలంచి), అనిశం = ఎల్లవేళలయందును (పలుమాఱు), గాహతే=ప్రవేశించుచున్నదో, యాం = ఏకాంతిని, నీలకణ్ఠనివహాః=నెమిళ్లగుంపు, విద్యుత్వానితి = మొయిలని, ద్రష్టుం = చూచుటకొఱకు, ఉత్కణ్ఠతే=వేడుకపడుచున్నదో, గోపికాః=గొల్లతలు (గోపికలు), యాం=ఏకాంతిని, తమాలపల్లవమితి = నల్లకానుగుచిగురని తలఁచి, ఉత్తంసాయ = శిరోభూషణముకొఱకు, ఛిన్దన్తి=త్రుంచుచున్నారో, పావనీ = పవిత్రమైన, సా=అట్టి, కాళియశాసనస్య=కాళియునిమర్దించిన శ్రీకృష్ణునియొక్క, వపుషః=మేనియొక్క, కాన్తిః=రంగు, నః=మమ్ముల, పాతు=ప్రోచుఁగాక.

చ. అనిశము యామునాంబు విది యానెడ మంచును గోగణంబు లె
ల్లను జొర బర్హిపంక్తులు వలాహక మంచును వేడ్కతోడఁ గ
న్గొనఁగఁ దమాలపల్లవము కొప్పున కౌ నని గోపకామినుల్
చినుమఁగ నొప్పుకృష్ణునివిశేషతనుద్యుతి నన్నుఁ బ్రోచుతన్. 2

తా. నల్లగానుండుటచే యమునాజల మని భ్రమసి క్రేపులు నీరుద్రావఁబోఁగా, మొగిలని తలఁచి నెమ్మిగుంపులు రిచ్చవడి చూడఁగా, కానుఁగుచిగుళ్లని తలఁచి గొల్ల పడఁతులు త్రుంపి తల దాల్చుకోఁజూడఁగా, మెఱయుచున్న జగన్మంగళకర మైన యాకృష్ణుని మేనికాంతి మమ్ముఁ బ్రోచుఁగాక.

శ్లో. *దేవః పాయాత్పయసి విమలే యామునే మజ్జతీనాం
యాచన్తీనామనునయపదైర్వఞ్చితాన్యంశుకాని,
లజ్జాలోలైరలసవిలసైరున్మిషత్పఞ్చబాణై
ర్గోపస్త్రీణాం నయనకుసుమైరర్చితః కేశవో నః. 3

టీ. విమలే=స్వచ్ఛమైన, యామునే=యమునానది సంబంధమగు, పయసి=ఉదకమందు, మజ్జతీనాం=స్నానముచేయుచున్నవారును, వంచితాని = మోసపుచ్చికొనిపోఁబడిన, అంశుకాని = చీరలను, అనునయపదైః = బుజ్జగింపుమాటలచేత, యాచన్తీనాం= అడుగుచున్నవారును నగు, గోపస్త్రీణాం = గొల్లకాంతలయొక్క, లజ్జాలోలైః=సిగ్గుచేఁ జెదఱుచున్నవియు, అలసవిలసైః=సౌమ్యములగుటచే ప్రకాశించుచున్న, ఉన్మిషత్పంచబాణైః = ఉన్మిషత్=ప్రకాశించుచున్నటువంటి, పంచబాణైః=ఉదయించుచున్న మన్మథుఁడు గలవియును అగు, నయనకుసుమైః=పూవులవంటికనులచేత, అర్చితః=పూజింపఁబడిన, కేశవః దేవః=శ్రీకృష్ణదేవుఁడు, నః=మమ్ము, పాయాత్=రక్షించుఁగాక.

---

* ఈశ్లోకము గోపాలకృష్ణమంత్రరాజమందలి వస్త్రాకర్షణప్రయోగధ్యానమవి సనత్కుమారసంహితయందుఁ జేర్కొనఁబడినది.

మ. యమునావేణికయందు గోపికలు నీరాడన్ స్వకీయాంశుకౌ
ఘములన్ దాఁచఁగ సిగ్గుచే మృదులవాక్యప్రౌఢితో వేడుకన్
సముదంచన్మదనాలసోల్లస నిరీక్షానీలనీరేజమా
ల్యములన్ వారలు పూజసేయఁ దగునయ్యబ్జాక్షు సేవించెదన్. 3

తా. యమునలోఁ గ్రుంకులిడుచుండఁగాఁ గన్నొఱఁగి దొంగిలించిన చీరలను వేఁడుచున్న గోపకామినుల సిగ్గుతోడివిలాసముగల మదనోద్దీపకము లైననేత్రపుష్పములచేఁ బూజింపఁబడినకృష్ణుఁడు మమ్ముఁ గాచుఁగాక.

శ్లో. మాతర్మాతః పరమనుచితం యత్ఖలానాం పురస్తా
దస్తాశఙ్కం జఠరపిఠరీపూర్తయే నర్తితాసి,
తత్తు సహ్యం సహజసరళే వత్సలే వాణి! కుర్యాం
ప్రాయశ్చిత్తం గుణగణనయా గోపవేషస్య విష్ణోః. 4

టీ. సహజసరళే=సైజముగానే సౌమ్యురాలగుదానా! వత్సలే=పుత్రప్రేమగలదానా! మాతః=ఓ యమ్మా! వాణి=సరస్వతీ! జఠరపిఠరీపూర్తయే = కానవంటి కడుపును నించుకొనుకొఱకు, ఖలానాం = దుష్టులయొక్క, పురస్తాత్=ఎదుట, అస్తాశంకంయథాతథా=సిగ్గులేనట్లుగా, త్వం=నీవు, మయా=నాచేత, నర్తితాసీతియత్=ఆడింపఁబడితివనుట యేదిగలదో, అతః పరం=ఇంతకంటెవేఱైన, అనుచితం=కూడనిపని, న=లేదు. తత్ = ఆనాతప్పిదము, తు సహ్యం=సైఁపఁదగినది. గోపవేషస్య = గోపాలరూపుఁడైన, విష్ణోః = వెన్నునియొక్క, గుణగణనయా = కల్యాణగుణములయెన్నికచేత, ప్రాయశ్చిత్తం=పవిత్రీకరణకర్మను, కుర్యాం=చేయుదును.

చ. ఉదరము నించఁ గోరి ఖలు లుండెడుతావులు సేరి వారికి
ట్టెదుట నశంక నిన్ను నటియింపఁగఁ జేసినపాతకంబులన్
సదయత నోర్వఁగా వలెఁ బ్రసన్నమతిన్ ననుఁ గన్నతల్లి శా
రద యదువంశనాయకుని ప్రస్తుతి నిష్కృతి నే నొనర్చెదన్. 4

తా. స్వభావసిద్ధంబగు ఋజుత్వంబు గలిగిననిమిత్తంబున మదీయప్రార్థనంబు విఫలంబు సేయనోపకయుండి జగంబులకెల్లఁ దల్లివైనకతంబున నాకుం దల్లివై యత్యంత దయావతివై మదీయవాగ్రూపంబునఁ బరిణమించిన ఓ యమ్మా! సరస్వతీ! నాయపరాధము సైపుము. నిన్నిపొట్టకొఱకై పలువురునీచులయొద్ద వినియోగించితిని. ఇంతకంటె నీకు వేఱైన యవమానములేదు. అయినను ఇప్పుడు శ్రీకృష్ణుని కల్యాణగుణవర్ణనము చేసి యాదోషముఁ బాపుకొందును. నన్ను కరుణింపుము.

శ్లో. అఙ్గుళ్యగ్రై రరుణకిరణై ర్ముక్తసంరుద్ధ రన్ధ్రం
వారంవారం వదనమరుతా వేణుమాపూరయన్తమ్,
వ్యత్యస్తాఙ్ఘ్రిం వికచకమలచ్ఛాయవిస్తారినేత్రం
వన్దే బృన్దావనసుచరితం నన్దగోపాలసూనుమ్. 5

టీ. అరుణకిరణైః=ఎఱ్ఱనికాంతులుగల, అఙ్గుళ్యగ్రైః=కొనవ్రేళ్లచేత, ముక్త... రన్ధ్రం=తెఱచి మూయఁబడిన సుషిరములు గలిగిన, వేణుం=పిల్లఁగ్రోవిని, వదనమరుతా =ముఖమారుతముచేత, వారంవారం = తేపతేపకు, ఆపూరయన్తం = నిండించుచున్న వాఁడును, వ్యత్యస్తాఙ్ఘ్రిం=ఎచ్చుతక్కువగానిడఁబడిన పాదములుగలవాఁడును, వికచ... నేత్రం=పూచిన తెల్ల దామరలకాంతివంటికాంతిని విరియఁజేయుఁకన్నులుగలవాఁడును, బృన్దావనసుచరితం = తులసితోఁటయందు మక్కువమీఱఁ జరించువాఁడును నగు, నన్దగోపాలసూనుం = నందుఁడను గొల్లని కొడుకైన కృష్ణునిగూర్చి, వందే=నమస్కరించుచున్నాను.

మ. అరుణశ్రీ దళుకొత్తు నంగుళుల నొయ్యంగప్పుచున్ విప్పుచున్
మురళీరంధ్రము లాస్యమారుతమునం బూరించు న్యొయ్యారమై
చరణద్వంద్వము మార్పడన్ నిలుచుకంజాతాయతాలోకభా
సురబృందావనమందిరాంతరచరిష్ణుం గృష్ణుఁ గీర్తించెదన్. 5

తా. ఒకయడుగుముందునకు నొక యడుగు వెనుకకుఁ బెట్టి నిలిచి ఎఱ్ఱనివ్రేళ్ల కొనలతోఁ బిల్లఁగ్రోవిరంధ్రములను మూయుచుఁ దెఱచుచుఁ దేపతేపకు ముఖవాయువుచేఁ బిల్లఁగ్రోవి నూదుచు విరియఁబూచినతామరలవంటి కందోయిని త్రిప్పుకొంచు తులసితోఁటలయందుఁ దిరుగుచున్నగోపాలకృష్ణమూర్తికి నమస్కారము.

శ్లో. మన్దం మన్దం మధురనినదై ర్వేణుమాపూరయన్తం
బృన్దం బృన్దావనభువి గవాం చారయన్తం చరన్తమ్,
ఛన్దోభాగే శతమఖముఖధ్వంసినాం దానవానాం
హన్తారం తం కథయ రసనే! గోపకన్యాభుజఙ్గమ్. 6

టీ. హేరసనే=ఓనాలుకా ! మధురనినదైః = తీయనిమ్రోఁతలచే, మన్దంమన్దం= తిన్నతిన్నఁగా, వేణుం=పిల్లఁగ్రోవిని, ఆపూరయన్తం = నిండించుచున్నవాఁడును, బృన్దావనభువి=తులసితోఁటయందు, గవాం=క్రేపులయొక్క, బృన్దం=మందను, చారయంతం= త్రిప్పుచున్నవాఁడును, ఛన్దోభాగే=వేదవాక్కులయందు, చరన్తం = మెలఁగుచున్నవాఁడును, శత...సినాం=దేవేంద్రుని యాగమును బాడుచేసిన, దానవానాం=రాక్షసులకు, హన్తారం=సంహారకుఁడును, గోపకన్యాభుజఙ్గమ్ = గోపికాజారుఁడైన, తం=ఆకృష్ణుని, కథయ=పొగడుము.

శా. బృందారణ్యతరుప్రదేశముల గోబృందంబులన్ మేపుచున్
మందంబౌ మధురధ్వనిన్ మురళిఁ బల్కాయున్ వినోదించుచున్
ఛందోవీథిఁ జరించుచున్ విమతరక్షఃస్తోమవిధ్వంసనా
నందుం డైనవ్రజాంగనావిభు రసజ్ఞా! ప్రజ్ఞఁ గీర్తింపుమా! 6

తా. ఓనాలుకా! మెల్లఁగాఁ బిల్లఁగ్రోవి నూఁదుకొనుచుఁ దులసితోఁటలోఁ గోవుల మేపుచు విలాసముగాఁ జూచుచున్నవాఁడును, వేదములయందు వర్ణింపఁబడిన వాఁడును, దేవేంద్రుని యాగవిఘ్నకారులైన రాక్షసులఁ బరిమార్చిన గోపికాజారుఁడగు కృష్ణుని గీర్తింపుము.

శ్లో. *వేణీమూలే విరచితఘనశ్యామపింఛావచూడో
విద్యుల్లేఖావలయిత ఇవ స్నిగ్ధపీతాంబరేణ,
మామాలిఙ్గన్మరకతమణిస్తమ్భగమ్భీరబాహుః
స్వప్నే దృష్టస్తరుణతులసీభూషణో నీలమేఘః. 7

టీ. వేణీమూలే = జుట్టుముడిమొదట, విరచిత...చూడః = చేరుపఁబడిన మెయి లునలుపు గలనెమిలిపురియనెడు శిరోభూషణము గలవాఁడును, స్నిగ్ధపీతాంబరేణ = మెఱుఁగు పట్టుదోవతిచేత, విద్యుల్లేఖావలయిత ఇవ= మెఱుఁగుఁ దీఁగచేఁ జుట్టఁబడిన వానివలె నున్నవాఁడును, మర...బాహుః=ఇంద్రనీలపుఁ గంబములవలె గురువులైన భుజములుగలవాఁడును, తరు...షణః= లేఁతతులసియే యలంకారముగాఁ గలవాఁడును, అగు, నీలమేఘః=కృష్ణమేఘము, మాం = లక్ష్మీదేవిని, ఆలిఙ్గన్ = కౌఁగిలించుకొనినవాఁడై, స్వప్నే=కలలో, దృష్టః=చూడఁబడెను.

చ. అలరుమెఱుంగురంగు గలహాటకశాటిక మౌళిపాళి భా
సిలునవపింఛకంబు తులసీదళదామముఁ గల్గినట్టి మే
ఘలలితమూర్తి మానికపుఁగంబముఁబోనిభుజద్వయంబుచే
నలమి రమావధూటిఁ జెలువందఁ గలం గనుపించె నింపుగన్. 7

తా. కేశకలాపమున నెమలిపురిం జెరుపుకొని, మెఱుపువన్నె పట్టుదోవతిగట్టి, తులసిపేరులఁ దాల్చి, ఇంద్రనీలమణిస్తంభములవంటి బాహువులు గలకృష్ణమేఘము లక్ష్మీసనాథుఁడై నాస్వప్నమునఁ బొడసూపెను.

* ఈశ్లోకార్థంబు గోపాలకృష్ణషోడశాక్షరమంత్రధ్యానంబని సనత్కుమారసంహితయందుఁ జెప్పఁబడినది.

శ్లో. *కృష్ణే హృత్వా నిచయనిచయం కూలకుంజాధిరూఢే
ముగ్ధా కాచిన్ముహురనునయైః కిన్న్వితి వ్యాహరన్తీ,
సభ్రూభఙ్గం సదరహసితం సత్రపం సానురాగం
ఛాయా శౌరేః కరతలగతాన్యమ్బరాణ్యాచకర్ష. ౭

టీ. పిచయనిచయం=కోకల మోపును, హృత్వా=దొంగిలించి, కృష్ణే=శ్రీకృష్ణుడు, కూలకుంజాధిరూఢే = (యమున) యొడ్డునందున్న పొదఁదూఱినవాఁ డగుచుండఁగా, కాచిత్=ఒకానొక, ముగ్ధా=యౌవనారంభమందున్న ముద్దరాలు, ముహుః= తేపతేపకు, అనునయైః = బుజ్జగింపు మాటలచే, కింను ఇతి=ఏమిరా యని, వ్యాహరన్తీ = పలుకు చున్నదై, సభ్రూభఙ్గం=బొమముడితోఁ గూడునట్లు, సదరహసితం=చిరునగవుతోఁగూడు నట్లు, సత్రపం=సిగ్గుతోఁగూడినట్లు, సానురాగం=స్నేహముతోఁ గూడునట్లు, ఛాయా శౌరేః=ప్రతిబింబకృష్ణునియొక్క, కరతలగతాని = చేతనున్న, అమ్బరాణి=పటములను, ఆచకర్ష=లాగెను.

ఉ. కోకలు ముచ్చిలించి తటకుంజగృహంబున నిల్వ సిగ్గునుఁ
భ్రూకుటియుఁ దరస్మితనిరూఢిమునుఁ బ్రేమమునుఁ దోఁప గట్టుకుఁ
రాక 'యి దేమిరా! తగదురా!' యని ముగ్ధవధూటి నీటిలోఁ
జేకొనఁ బూనె నీడ యగుచిన్నిముకుందునిచేతిచేలముల్. 8

తా. యమునలో గోపికలు జలకమాడుచుండ గట్టుననున్నకోకలను గృష్ణుఁడు దొంగిలించి, గట్టుననున్న పొదలోఁ జొరఁబడగా నొకముగుద 'ఏమిరా! యిది' యని బుజ్జగించుచు, బొమలు చిట్లించుచు, చిఱునగవు నగచు, లజ్జతోడను, స్నేహముతోడను గూడి నీటఁ బ్రతిఫలితమైన కృష్ణునినీడయొక్క చేతిబట్టలనుబట్టి లాగుచున్నది.

శ్లో. అపి జనుషి పరస్మిన్నాత్తపుణ్యో భవేయం
తటభువి యమునాయాస్తాదృశో వంశనాళః,
అనుభవతి య ఏషశ్శ్రీమదాభీరసూనో
రధరమణిసమీపన్యాసధన్యామవస్థామ్. 9

టీ. యః=ఏ, ఏషః=ఈవంశనాళము, శ్రీమదాభీరసూనోః=సంపన్నుఁడైన నంద గోపకుమారునియొక్క, అధర...ధన్యాం = మోవిరతనము చెంతనునికిచేఁ గృతార్థ మగు, అవస్థాం=ఉనికిని, అనుభవతి = కాంచుచున్నదో, పరస్మిన్=మఱియొక, జను ష్యపి=జన్మమందైనను, ఆత్తపుణ్యః=పున్నెములఁ బ్రోవు చేసికొనినవాఁడనై, యమునా

* ఈశ్లోకార్థము గోపాలకృష్ణమంత్రరాజవస్త్రాపకర్షణప్రయోగధ్యాన మని గోపాలకల్పమందుఁ జెప్పఁబడినది.

యాః = యమునానదియొక్క, తటభువి=ఒడ్డున, తాదృశః=అట్టి, వంశనాళః=వెదురు కాఁడగా, భవేయం=అగుదునా ?

ఉ. నందతనూజుమోవిరతనంబుసమీపముఁ జేరి ధన్యతం
బొందెఁ గళింగజాతటముపొంత వసించినవంశనాళ మా
యందముఁ గాంతునొక్కొ జననాంతర మంది యశేషసత్క్రియా
బృందము వెంటనంటి ఫలమియ్యఁగఁ గోర్కులపంట పండఁగన్. 9

తా. ఈబొంగు వెదురుపిల్లఁగ్రోవి యై శ్రీకృష్ణునిమోవిచెంత నునికిఁ గని కృతకృత్యమయినట్లు నేను మఱుజన్మమునకైన బహుపుణ్యముల నార్జించి, యమునయొడ్డున నావంశనాళముగఁ బుట్టగలనా అని యొకవేత్రి దలఁచెను.

శ్లో. అయి పరిచిను చేతః ప్రాతరమ్భోజనేత్రం
కబరకలితచఞ్చత్పిఞ్ఛదామాభిరామమ్,
బలభిదుపలనీలం వల్లవీభాగధేయం
నిఖిలనిగమవల్లీమూలకన్దం ముకున్దమ్. 10

టీ. అయి చేతః=ఓమనసా! ప్రాత...నేత్రం=ప్రొద్దుపొడుపునందలి కమలముల వంటి కన్నులు గలవాఁడును, కబర...రామం=సిగయందుఁ జుట్టఁబడిన యందమైననెమ్మి పురిచే సుందరమైనవాఁడును, బల...నీలం=ఇంద్రనీలముపలె నల్లనైన వాఁడును, వల్లవీభాగధేయం=గోపికలభాగ్యమయిన వాఁడును, నిఖిల...కన్దం=ఎల్లశ్రుతిలతలకు మొదలి దుంపయయినగు, ముకున్దం=కృష్ణుని, పరిచిను=పరిచయము చేయుము. (వెదకుము.)

మ. లలితాంభోరుహనేత్రు గోపరమణీలావణ్యపాత్రుఁ జము
జ్జ్వలపౌరందరనీలగాత్రుఁ గబరాంచత్పింఛలీలుఁ బని
శ్చలవేదాంతలతాలవాలు మురళీసంగీతలోలుఁ దయా
నిలయుఁ సమ్మతిమీఱఁ గోరి మనమా! నిత్యంబు సేవింపుమా! 10

తా. ఓమనమా ! రేపటి తామరలవంటికన్నులు గలవాఁడును, నెమిలిపురిఁ జేరి వినసిగచే నొప్పినవాఁడును, ఇంద్రనీలముభాతి నల్లనైనవాఁడును, గోపికల నిక్షేపమును, వేదపుఁదీఁగెలకెల్ల మొదటిదుంపయగువాఁడును నగు కృష్ణుని వెదకుము. (పరిచయము చేయుము.)

శ్లో. అయి మురళి ముకున్దస్మేరవక్త్రారవిన్ద
శ్వసనమధురసజ్ఞే త్వాం ప్రణమ్యాద్య యాచే,
అధరమణిసమీపం ప్రాప్తవత్యాం భవత్యాం
కథయ రహసి కర్ణే మద్దశాం నన్దసూనోః. 11

టీ. ముకున్ద...రసజ్ఞే=వెన్నుని చిఱునగవు దొలుకు మోముఁదామరయందలియూరుపుడేనె సారస్యము నెఱింగిన, అయి మురళి=ఓపిల్లఁగ్రోవీ, త్వాం=నిన్నుగూర్చి, ప్రణమ్య = మ్రొక్కి, అద్య=ఇప్పుడు, యాచే=(ఒకదాని) వేఁడుచున్నాను. భవత్యాం = నీవు? అధరమణిసమీపం = మోవిరత్నము చేరువను, ప్రాప్తవత్యాం = పొందిన దానవగుచుండఁగా, నన్దసూనోః = శ్రీకృష్ణునియొక్క, కర్ణే=చెవిలో, రహసి = ఏకాంతముగ, మద్దశాం=నాపాటును, కథయ=చెప్పుము.

చ. హరియధరాంతికస్థలవిహారమునన్ స్మితపూర్ణవక్త్రతా
మరసపమీరసీధురసమాధురిఁ జెందిననిన్ను వేఁడెద
న్మురళిరో నందసూను మది నూల్కొనఁ గాఁ జెవిదండ నుండి యె
వ్వరు వినకుండ నాదుపలవంత సమస్తముఁ దెల్పు మ్రొక్కెదన్. 11

తా. కృష్ణుని నగుమోముదామరయందలి తేనె వాసనరుచియెఱింగిన యోవేణుఖండమా! నిన్ను మోడ్పుఁగేలుతో నొకదాని వేఁడుచున్నాను. నీవు కృష్ణుని పెదవిదగ్గరఁ జేరినప్పుడు స్వామి చెవిలో రహస్యముగ నాదీనదశను గట్టిగా నచ్చుఁ జెప్పుము.

శ్లో. సజలజలదనీలం వల్లవీకేళిలోలం
శ్రితసురతరుమూలం విద్యుదుల్లాసిచేలమ్,
సురరిపుకులకాలం సన్మనోబిమ్బలీలం
నతసురమునిజాలం నౌమి గోపాలబాలమ్. 12

టీ. సజలజలదనీలం=నీరునిండిన మబ్బువలె నల్లనైనవాఁడును, వల్లవీకేళిలోలం = గోపికలతో వాడవేడుకగలవాఁడును, శ్రితసురతరుమూలం = ఆశ్రయించిన కల్పవృక్షములుగలవాఁడును, విద్యు...చేలం=మెఱుపువలె మెఱయుధోవతి గలవాఁడును, సుర...కాలం=రాక్షసులకు యమునివంటివాఁడును, సన్మనోబిమ్బలీలమ్=సజ్జనులచిత్తములయందు బింబరూపముగాఁ గ్రీడించువాఁడును, నత...జాలం = మ్రొక్కఁబడిన దేవముని సంఘము గలవాఁడునునగు, గోపాలబాలం = గోపాలకృష్ణునిఁగూర్చి, నౌమి = మ్రొక్కుచున్నాను.

మ. సజలాంభోధరజాలనీలవిలసత్సౌదామినీచేలునిన్
వ్రజభామానవకేళిలోలుని సుపర్వద్వేషకృత్కాలునిన్
ద్విజరాణ్మానసబింబలీలుని శ్రితాదిత్యద్రుమావాలుని
న్భజియింతున్ మది గోపబాలు నతనానాదేవతాజాలునిన్. 12

తా. నీరుమబ్బువలె నల్లనివాఁడును, గోపకాంతలతోఁ గ్రీడించువాఁడును, కల్ప-వృక్షమూలమును జేరినవాఁడును, మెఱుపువలె మెఱయుపట్టుదోవతిగలవాఁడును, రాక్ష

సులపాలిటికి యముఁడును, పండితులచిత్తములయం దుండువాఁడును, మ్రొక్కఁబడిన దేవమునులుం గలవాఁడు నగు గోపాలకృష్ణునికి నమస్కారము.

శ్లో.*అధరబిమ్బవిడమ్బితవిద్రుమం మధురవేణునినాదవినోదినమ్,
కమలకోమలకమ్రముఖామ్బుజం కమపి గోపకుమారముపాస్మహే.

టీ. అధర...విద్రుమం=దొండపండువంటి పెదవిచేత ననుకరింపఁబడినపవడము గలవాఁడును, మధుర...దినం=తీయని పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁతయందుఁ దవిలినవాఁడును, కమల...మ్బుజం=కమలమువలె నందమైనమోముదమ్మిగలవాఁడును, కమపి=అనిర్వాచ్య స్వరూపముగల, గోపకుమారం=గొల్లకుఱ్ఱని, ఉపాస్మహే=ఉపాసించెదము.

మ. మురళీనాదమధూళికాకలితసమ్మోదుగ్ సుధాసారమే
దురబింబాధరధూతవిద్రుమవినోదుగ్ రాధికాంఘ్రిద్వయీ
వరలాక్షాలసమానఫాలతలు శ్రీవత్సాంకవక్షఃస్థలుగ్
సరసీజాతమనోహరాననుఁ మదిం జక్రాయుధుం గొల్చెదన్. 13

తా. దొండపండుపగడముల మించు మోవిసొబగుగలవాఁడును, శ్రోత్రపేయ మగువేణుగానముచే వేడుకమీఱ నున్నవాఁడును, తామరసొంపుగలమోము గలవాఁడును, అనిర్వాచ్యరూపుఁడైన గోపాలకృష్ణు నుపాసించెదను.

శ్లో. అధరే వినివేశ్య వంశనాళం వివరాణ్యస్య సలీలమఙ్గులీభిః,
ముహురన్తరయన్ముహుర్వివృణ్వన్మధురం గాయతిమాధవో వనాన్తే.

టీ. మాధవః=కృష్ణుఁడు, అధరే=పెదవియందు, వంశనాళం = పిల్లఁగ్రోవిని, విని వేశ్య=పెట్టుకొని, అస్య = ఈవేణువుయొక్క, వివరాణి = రంధ్రములను, సలీలం=అంద ముగా, అఙ్గులీభిః=వ్రేళ్లచేత, ముహుః=తేపతు, అన్తరయన్ = మూయుచున్నవాఁడై, ముహుః=మాటిమాటికి, వివృణ్వన్ = తెఱచుచున్నవాఁడై, వనాన్తే = బృందావనదేశ మందు, మధురం=ఇంపుగా, గాయతి=పాడుచున్నాఁడు.

ఉ. నెమ్మది యామునాంతరవనిన్ వసియించుచుఁ గావిమోవి నం
దమ్ముగ వంశఁ గీల్కొలిపి తద్వివరమ్ముల నంగుళీతతిం
గ్రమ్ముచుఁ జిమ్ముచున్ శ్రుతిసుఖమ్ముగ గానముఁ దానమానము ల్
గుమ్మని మ్రోయఁ జేయు రసికుం గనుఁగొంటిరె కంటి కింపుగన్. 14

తా. శ్రీకృష్ణుఁడు బృందావనమందు నోటఁ బిల్లఁగ్రోవిని గఱచుకొని వ్రేళ్లతో దానిరంధ్రములను సొగసుగా మూసి తెఱచుచు వినోదముగాఁ బాడుచున్నాఁడు.

---

* ఈశ్లోకార్థము గోపాలకృష్ణద్వాదశాక్షరీమంత్రధ్యాన మని సనత్కుమార సంహితయందుఁ జెప్పఁబడినది.

శ్లో. వదనే నవనీతగన్ధవాహం వచనే తస్కరచాతురీధురీణమ్,
నయనే కుహనాశ్రుమాశ్రయేథాశ్చరణే కోమలతాణ్డవం కుమారమ్.

టీ. వదనే=ముఖమందు, నవనీతగన్ధవాహం = వెన్నవాసనను బొందినవాఁడును, వచనే=మాటయందు, తస్కర...రీణం=దొంగ నేరుపులను ధరించినవాఁడును, నయనే = కంటియందు, కుహనాశ్రుం=కల్లయేడుపువలన నైనకన్నీరు గలవాఁడును, చరణే=పాదమందు, కోమలతాణ్డవం=మృదువైన లాస్యముగల, కుమారం=బాలకృష్ణుని, ఆశ్రయేథాః= ఆశ్రయించుము.

ఉ. కమ్మని వెన్నవాసన ముఖమ్మున ఘుమ్మని సోఁడుముట్ట వా
వాక్యమ్ములఁ జౌర్యనైపుణులు గప్పడఁ గన్నుఁగవన్ మృషాశ్రువు
ల్గ్రమ్మఁగఁ గోమలాంఘ్రియుగళమ్మునఁ దాండవకేళి యొప్పఁగాఁ
గ్రుమ్మరుగోపబాలకు ముకుందుని నామది నాశ్రయించెదన్. 15

తా. నోటియందు వెన్నవాసనతోఁ గూడినవాఁడును, మాటఁబొంకుటలో మిగుల తెలివిగలవాఁడును, కంటియందు కల్లనీరుగలవాఁడును, అడుగులయందు మనోహర నాట్యము గలవాఁడు నగు శ్రీకృష్ణునియందుఁ జేరుము.

శ్లో. అమునాఽఖిలగోపగోపనార్థం యమునారోధసి నన్దనన్దనేన,
దమునా వనసమ్భవః పపే నః కిము నాసౌ శరణార్థినాం శరణ్యః. 16

టీ. అమునా=ఈ, నందనందనేన=కృష్ణునిచేత, అఖిలగోపగోపనార్థం=ఎల్లగోపాలురఁ గాపాడుటకొఱకు, యమునారోధసి=యమునానదియొడ్డున, వనసమ్భవః = అడవియందుఁబుట్టిన, దమునాః=అగ్ని, పపే=మ్రింగఁబడినది. అసౌ=ఈకృష్ణుఁడు, శరణార్థినాం=సంరక్షణము గోరుచున్న, నః=మాకు, శరణ్యః=సంరక్షకుఁడు, కిము=ఎందులకు, న= కాఁడు. (అగు ననుట.)

త్రిప్రాసమత్తేభము :—
యమునాతీరవనాంతసంజనితదావాగ్నిస్ఫుటార్చిర్ని కా
యము నానాజనభీకరం బగుచు డాయన్ వ్రేల వే కాచునె
య్యము నాయం బని దాని నానె నఁట నిత్యంబున్ హరిన్ గుప్తసం
యము నారాధన సేయు నా కిపుఁ డభీష్టావాప్తి గా కుండునే? 16

తా. గోవులను గోపాలురను గూడ ముట్టినకార్చిచ్చును మ్రింగి వానిని గాపాడినస్వామి శరణాగతుల మైనమమ్ము మాత్ర మేల రక్షింపఁడు ? రక్షించును.

శ్లో. జగదాదరణీయజారభావం జలజాపత్యవచోవిచారగమ్యమ్,
తనుతాం తనుతాం శివేతరాణాం సురనాథోపలసున్దరం మహో నః 17

టీ. జగ...భావం = లోకముచే మెచ్చఁదగిన అందమునుగలదియు, జల...గమ్యం=నలువవాక్కుల (వేదవేదాంతముల) తర్కమునకు లోనైనదియు, సుర...సున్దరం=ఇంద్రనీలమణివలె నందమగు, మహః=వెలుగు, నః = మాయొక్క, శివేతరాణాం = అమఙ్గళములయొక్క, తనుతాం=నాశమును, తనుతాం=చేయుఁగాక.

చ. సరసిజసంభవప్రముఖసర్వసుపర్వవచోవిచారగో
చర మగుదివ్యతేజ మనిశంబు జగంబులు మెచ్చ జారుఁడై
మరకతనూత్నరత్నసుషమం జెలు వందుఁ గుమారమూర్తి యై
పరఁగి దయార్ద్రదృష్టి నశుభంబు లడంచి శుభంబు లీవుతన్. 17

తా. వేదవేదాంతగోచరమై ఋషిదైవతము లైనయెల్లశ్రుతు లనెడుపరదారల నాకర్షణము సేయువిద్దెలో దండియై ఇంద్రనీలమువలె మెఱయు తేజము మామాయాపదలఁ బాపుఁగాక.

శ్లో. యా శేఖరే శ్రుతిగిరాం హృది యోగభాజాం
పాదామ్బుజే చ సులభా వ్రజసున్దరీణామ్,
సా కాఽపి సర్వజగతామభిరామసీమా
కామాయ నో భవతు గోపకిశోరమూర్తిః. 18

టీ. యా=ఏది, శ్రుతిగిరాం = వేదవాక్కులయొక్క, శేఖరే = శిరమునందును, యోగభాజాం=యోగమును బొందినవారియొక్క, హృది = చిత్తమందును, వ్రజసున్దరీణాం=గొల్లపడంతులయొక్క, పాదామ్బుజేచ=పదపద్మమందును, సులభా = కష్టములేక దొరకునదియో, సా = అప్రసిద్ధమైనదియు, కాఽపి = చెప్పనలవిగానిదియు, సర్వజగతాం = ఎల్లలోకములయొక్క, అభిరామసీమా=చక్కఁదనపు మేరయగు, గోపకిశోరమూర్తిః=గోపబాలుని యాకృతి, నః=మాయొక్క, కామాయ=కోరికకొఱకు, భవతు = అగుగాక.

ఉ. ఎల్లజగంబులుక్ రహి వహించుశుభాస్పదసీమ యోగిహృ
త్ఫుల్లసరోజపాళిఁ బదముల్ దులకింపఁ ద్రయీవధూటికా
హల్లకసీమలం బొలుచుసద్భుతగోపకిశోరమూర్తి యా
వల్లవకామినీచరణవారిజసేవకు లెస్సఁ జిక్కెఁగా. 18

తా. ఏరూపము వేదాంతములయందును, యోగిచిత్తములయందును, ప్రకాశించు నదియయ్యును గొల్లయిల్లాండ్ర కాళ్లచెంత సులభముగాఁ జిక్కెనో, యట్టి లోకైకసుందర మైనయాగోపాలమూర్తి నామనోరథమును బూరించుఁగాక.

శ్లో. అత్యన్త బాలమతసీకుసుమప్రకాశం
దిగ్వాససం కనకభూషణభూషితాఙ్గమ్,

విస్రస్తకేశమరుణాధరమాయతాక్షం
కృష్ణం నమామి మనసా వసుదేవసూనుమ్. 19

టీ. అత్యల్పబాలం = మిగుల లేఁబ్రాయముగలవాఁడును, అతసీ...కాశం = అగిసెపూవువలె నల్లనైనవాఁడును, దిగ్వాససం = దిక్కులే కట్టుపుట్టములుగాఁ గలవాఁడును, కనక...ఢ్యాఙ్గం = బంగరుసొమ్ములచే నలంకరింపఁబడినవాఁడును, విస్రస్తకేశం = వీడిన కేశములు గలవాఁడును, అరుణాధరం=ఎఱ్ఱని మోవిగలవాఁడును, ఆయతాక్షం = పెద్దకన్నులు గలవాఁడును, వసుదేవసూనుం = వసుదేవుని కొడుకగు, కృష్ణం = శ్రీకృష్ణుని, మనసా=చిత్తముతో, నమామి=మ్రొక్కెదను.

ఉ. కోమలసుందరాకృతియు గొప్పకనుంగవ కెంపుమోవియు
న్మోమున వ్రేలుముంగురులు నూత్నవిభూషణభూషితాంగ ము
ద్దామదిగంబరాకృతియుఁ దాల్చినవెన్నునిఁ జిన్నిబాలునిన్
శ్రీ మెఱయన్ భజింతు నతసీసుమభాసుని నందసూనునిన్. 19

తా. మిగుల చిన్నవాఁడును, అగిసెపూవువోలె నల్లనైనవన్నెవాఁడును, దిగంబరుఁడును, బంగారుసొమ్ములఁ దాల్చినవాఁడును, విరియఁబోసికొన్నతల గలవాఁడును, ఎఱ్ఱని మోవిగలవాఁడును, పెద్దకన్నులుగలవాఁడును, వసుదేవునిముద్దుపట్టి యగుకృష్ణునకు మనఃపూర్వకముగా మ్రొక్కు లిడుదును.

శ్లో॥ హస్తాఙ్ఘ్రినిక్వణితకఙ్కణకిఙ్కిణీకం
మధ్యేనితమ్బమవలమ్బితహేమసూత్రమ్,
ముక్తాకలాపముకులీకృతకాకపక్షం
వన్దామహే వ్రజచరం వసుదేవభాగ్యమ్. 20

టీ. హస్తా...ణీకం = కాలుసేతులయందు మ్రోయింపఁబడిన మురుగులందెల చిఱుగజ్జలుగలదియు, మధ్యేనితమ్బం = పిఱుఁదులనడుమ, అవలమ్బితహేమసూత్రం=కట్టఁబడిన బంగరు మొలత్రాడుగలదియు, ముక్తా...పక్షం = ముత్తెపురావిరేకచే ముడిచి కట్టఁబడిన జూలపాలుగలదియు, వ్రజచరం = గోకులమందుఁ దిరుగుచున్న, వసుదేవభాగ్యం=వసుదేవునిభాగ్యమును (శ్రీకృష్ణునిగూర్చి), వందామహే=మ్రొక్కుచున్నాము.

చ. నరసనితంబమధ్యమున జాఱెడుపెన్మొలనూలు చిన్నముం
గురులు దళంబుగాఁ గమిచి కూర్చినముత్తెపురావిరేకయుం
గరచరణాగ్రనిక్వణితకంకణకింకిణు లొప్ప నందమం
దిరమున సంచరించువసుదేవతపఃఫలమున్ భజించెదన్. 20

తా. కాలుసేతుల యందలి మురుగులు అందెలు మొదలగు వానిని మ్రోయించుచు పిఱుఁదులపై బంగరుమొలత్రాడుగట్టుకొని ముద్దులరావిరేకను సిగయందలంక

రించుకొని మురిపముం జూపుచు గోకులముందుం దిరుగుచున్న వసుదేవుని భాగ్యమును గూర్చి మ్రొక్కుచున్నారము.

శ్లో. బృన్దావనద్రుమతలేషు గవాం గణేషు
వేదావసానసమయేషు చ దృశ్యతే యత్,
తద్వేణునాదనపరం శిఖిపిఞ్ఛచూడం
బ్రహ్మ స్మరామి కమలేక్షణమభ్రనీలమ్. 21

టీ. యత్ = ఏది, బృందా...తలేషు = బృందావనమందలి చెట్లులపట్లులయందును, గవాం = ఆవులయొక్క, గణేషు = మందలయందును, వేదా...యేషుచ=ఉపనిషత్సిద్ధాంతములయందును, దృశ్యతే = కనఁబడుచున్నదో, వేణునాదనపరం = పిల్లంగ్రోవినూఁదుటయందుఁ దవిలి యున్నదియు, శిఖిపిఞ్ఛచూడం=నెమిలిపురి కరీటముగాఁ గలదియు, కమలేక్షణం = తామరపూవులవంటికన్నులు గలదియు, అభ్రనీలం=మేఘమువలె నల్లనైనదియు నగు, బ్రహ్మమును, స్మరామి=తలఁచెదను.

శా. బృందారణ్యతరుప్రదేశముల గోబృందాగణశ్రేణులన్
ఛందోవీథులఁ గానిపించుఁ బరమస్వచ్ఛంద మా తేజ మా
నంద బ్రహ్మము వందనీయమురళీనాదానుమోదంబు నా
యందుం గానిల్పెదఁ బింఛచూడము పయోజాక్షంబు మేఘాభమున్.

తా. బృందావనము తరువుల నీడలను, ఆవులమందలయందును, వేదాంతముల యందును జూడఁబడుచు విడువకుండఁ బిల్లఁగ్రోవి నూదుచుఁ బర్హిబర్హావతంసమై నల్లనై కమలములవంటి కన్నులు గలయాబ్రహ్మమును దలఁచెదను.

శ్లో. వ్యత్యస్తపాదమవతంసితబర్హిబర్హం
సాచీకృతాననవివేశితవేణురన్ధ్రమ్,
తేజః పరం పరమకారుణికం పురస్తాత్
ప్రాణప్రయాణసమయే మమ సన్నిధత్తామ్. 22

టీ. వ్యత్యస్తపాదం = ముందువెనుకలుగాఁ బెట్టఁబడిన పాదములు గలదియు, అవ...బర్హం=శిరోభూషణముగాఁ జేయఁబడిన నెమ్మిపురిగలదియు, సాచీ...రన్ధ్రం=అడ్డముగాఁ ద్రిప్పఁబడి నోటియందుంచుకొనఁబడిన పిల్లఁగ్రోవి రంధ్రము గలిగినదియు, పరమకారుణికం = అత్యన్తదయామయమైన, పరం తేజః = పరతేజము, ప్రాణప్రయాణ సమయే=ప్రాణములు దరలువేళ, మమ=నాయొక్క, పురస్తాత్=ఎదుట, సన్నిధత్తాం=ఆవిర్భవించుఁగాక.

చ. మొగ మొకవోరఁ జేసికొని మోవిని వేణువుఁ జేర్చి తిర్యగం
ఘ్రిగ విలసిల్ల మౌళితటిఁ గేకికలాపకలాప ముంచి శ్రీ

విగఁ గనుపట్టుసౌఖ్యపదవిం గను వేళ మదీయసన్నిధిన్
నిగమనివాసతేజము వినిర్మలసత్కరుణాధురీణమై. 22

తా. అత్యంతదయాకరమైనకృష్ణతేజము నెమిలిపురి దాల్చి, కాళ్లు ముందు వెనుకలుగాఁ బెట్టి నిలిచి, మొగమునడ్డముగాఁ ద్రిప్పికొని వేణువు నూఁదుచు ప్రాణావసానకాలమందు నా యెదుట నగపడుఁగాక.

శ్లో. ఘోషప్రఘోషశమనాయ మథోగుణేన
మధ్యే బబన్ధ జననీ నవనీతచోరమ్,
తద్బన్ధనం త్రిజగతాముదరాశ్రయాణా
మాక్రోశకారణ మహో! నితరాం బభూవ. 23

టీ. ఘోష...నాయ=గొల్లవాడయందలి అల్లరిని మాన్పుటకై, జననీ=తల్లియగు యశోద, నవనీతచోరం=వెన్నదొంగ యగుకృష్ణుని, మథోగుణేన = కవ్వపుత్రాటిచేత, మధ్యే = నడుమునందు, బబన్ధ=కట్టెను. తత్=ఆ, బన్ధనం=కట్టు. ఉదరాశ్రయాణాం = వానికడుపునాశ్రయించియున్న; త్రిజగతామ్ = ముల్లోకములకు, నితరాం=మిక్కిలి, ఆక్రోశకారణం=పరివేదనహేతువు, బభూవ=ఆయెను, అహో=చిత్రము.

శా. పాలున్ వెన్నయు మ్రుచ్చిలించె నని గోపాలాంగనల్ గుయ్యిడన్
జాలిం జెందుచుఁ దల్లి మట్టుపఱుపం జర్చించి యాబాలకున్
ఱోలం గవ్వపుఁద్రాటఁ గట్టె నట యాక్రోశించెఁ దత్కుక్షిలోఁ
ద్రైలోక్యంబును దన్మహామహిమ ముగ్ధల్ గాంచఁగా నేర్తురే. 23

తా. గొల్లవాడయందు యశోద అనేకబ్రహ్మాండములు కుక్షిలోఁ దాల్చినవాఁడని యెఱుఁగక తనబాలుని ఊరివారియల్లరి నాఁపుటకై కవ్వపుఁద్రాఁడుతోఁ గట్టివేసెను. ఆకట్టు వానికడుపులోనున్న లోకములకెల్ల బాధను గలుగఁజేయఁగా నవి ఘోషిల్లసాఁగెను.

శ్లో. శైవా వయం న ఖలు తత్ర విచారణీయం
పఞ్చాక్షరీజపపరా నితరాం తథాపి,
చేతో మదీయ మతసీకుసుమావభాసం
స్మేరాననం స్మరతి గోపవధూకిశోరమ్. 24

టీ. వయం=మేము, శైవాః=శివభక్తులము. తత్ర = ఆవిషయమై, నవిచారణీయం=విచారింపఁ జనదు. నితరాం=మిక్కిలి, పంచాక్షరీజపపరాః = శివపంచాక్షరీ మహామంత్రమును జపించువారము. తథాపి=అటులైనను, మదీయం=నాదగు, చేతః=చిత్తము, అతసీకుసుమావభాసం = అగిసెపూవులకాంతివంటికాంతిగలవాఁడును, స్మేరాననం=చిఱునవ్వుమోముగల, గోపవధూకిశోరం = గొల్లయిల్లాలగుయశోదబిడ్డని, స్మరతి=ధ్యానించుచున్నది.

మ. అనుమానింపఁగ నేమి శైవులము మే మత్యంతపంచాక్షరీ
మనుపారీణుల మౌడు మైన నెపుడున్ మందస్మితభ్రాజితా
ననచంద్రుం గపిలాతసీసుమసమానద్యోతని స్తంద్రుఁ గృ
ష్ణుని గోపాలకబాలు నెంచనె తలంచుం జిత్త మాసక్తితోన్. 24

తా. మేము శివభక్తులము. అందులోను శివపంచాక్షరీజపము సేయు మహాశైవులము. దీనిలో నేసందియము లేదు. అయినను, నాచిత్త మెప్పుడును నల్లనివాఁడగు గోపకుమారుని దలఁచుచుండును.

శ్లో. రాధా పునాతు జగదచ్యుతదత్తచిత్తా
మన్థాన మాకలయతీ దధిరిక్తపాత్రే,
తస్యాః స్తన స్తబకచఞ్చలలోలదృష్టి
ర్దేవోఽపి దోహనధియా వృషభం నిరున్ధన్. 25

టీ. అచ్యుతదత్తచిత్తా = కృష్ణునియెడఁ జేర్చినమదిగలదై, దధి... పాత్రే = పెరుగులేని బానయందు, మన్థానం=కవ్వమును, ఆకలయతీ = ఉంచుచున్న, రాధా = రాధ, జగత్=లోకమును, పునాతు=పావనము సేయుఁగాక. తస్యాః = ఆరాధయొక్క, స్తన...దృష్టిః=పూగుత్తులవంటి పాలిండ్లయందు మాటిమాటికిఁ బ్రవర్తించునదియై యాసతోఁగూడికొనిన చూపుగలవాఁడై, వృషభం=ఎద్దును, దోహనధియా=పాలుపిండుతలఁపుతో, నిరున్ధన్ = డాయఁగట్టుచున్న, దేవోఽపి = కృష్ణుఁడును, జగత్ లోకమును, పునాతు=పవిత్రము సేయుఁగాఁక.

చ. భ్రమసి హరిం దలంచి దధిభాండముదండ వసించురిక్తభాం
డము మథియించురాధయు మనంబునఁ దత్కుచకుంభికుంభవి
భ్రమముఁ దలంచి యెక్కువృషభంబును దోహనబుద్ధిఁ గట్టున
క్కమలదళాక్షుఁడుం గరుణఁ గాతురు గాత జగద్వితానమున్. 25

తా. కృష్ణునియందలి మోహముచేఁ జిత్తము తదేకాయత్తముచేసి వేఱేదియుం నెఱుఁగక వట్టిబానలోఁ బెరుఁగు జిలుగుటకుఁ గవ్వముద్రిప్పుచున్న రాధయు, ఆమెచనుబంతులమీఁదదృష్టి పెట్టి పరధ్యానముతో నెద్దును పాలుపితుకుటకై డాయఁగట్టుచున్న కృష్ణుఁడును జగములఁ బావనముఁ జేయుందురుగాత.

శ్లో. గోధూళిధూసరితకోమలకున్తలాగ్రం
గోవర్ధనోద్ధరణకేళికృతప్రయాసమ్,
గోపీజనస్య కుచకుఙ్కుమముద్రితాఙ్గం
గోవిన్దమిన్దువదనం శరణం భజామః 26

టీ. గోధూళి...లాగ్రం = ఆవులకాలిదువ్వలచే ఖూడిదరంగు గలిగిన నున్నని శిరోజములు గలవాఁడును, గోవర్ధ...యాసం = గోవర్ధనపుఁగొండ నెత్తుటయందుఁ బొందఁబడిన యాయాసముగలవాఁడును. గోపీజనస్య=గొల్లపడఁతులయొక్క, కుచ...తాఙ్గం = చనులయందలి కుంకమలచే గుఱుతుగలిగింపఁబడిన యొడలుగలవాఁడును, ఇన్దువదనం = చంద్రునివంటి మోముగల, గోవిన్దం = కృష్ణుని, శరణం = రక్షకునిగా, భజామహే = పొందుచున్నాము.

ఉ. గోపదధూళిధూసరితకోమలకుంతలుఁ గోపికాకుచ
స్థాపితకుంకుమాంకితవిశాలభుజాంతరుఁ బాణిపంకజా
రోపితభూమిభృద్వరనిరూఢసుఖాస్పదనందగోకులుఁ
గోపకుమారు నిందువదనుఁ మదనుగ్రహవాంఛఁ గొల్చెదన్. 26

తా. గోధూళిధూసరితములగు మెత్తనిముంగురులు గలవాఁడును, గోవర్ధనపర్వత మెత్తుటచే బడలినవాఁడును, గోపాంగనలచనులయందలికుంకుమలచే నొప్పు మేనుగల వాఁడును, చంద్రునివంటి మోముగల గోపాలబాలుని శరణముఁ బొందెదము.

శ్లో. యద్రోమరన్ధ్రపరిపూర్తివిధావదక్షా
వారాహజన్మని బభూవురమీ సముద్రాః,
తం నామ నాథ మరవిన్దదృశం యశోదా
పాణిద్వయాన్తరజలైః స్నపయాంబభూవ. 27

టీ. అమీ=ఈ, సముద్రాః = సముద్రములు, వారాహజన్మని = వరాహావతార మందు, యద్రోమ...విధౌ = ఏదేవునిరోమకూపములనిండించుపనిలో, అదక్షాః=సమర్థ ములుకానివి. బభూవుః=అయినవో, యశోదా=యశోదమ్మ, అరవిన్దదృశం=తామరలవంటి కన్నులుగల, తం=ఆ, నాథం=దేవుని, పాణి...జలైః = దోసిలియందలినీళ్లతో, స్నప యాంబభూవ నామ=స్నానము చేయించెనో.

ఉ. ఏయధికుండు క్రోడత వహించిన నాతనిరోమరంధ్రము
ల్దోయధు లెల్ల నించుపనులఁ గన నేరక యుండె నట్టినా
రాయణుఁ డర్భకాకృతిని రాగిలి నందవధూటిదోయిటం
దోయము చల్లఁగాఁ దనిసి తోఁగుచు నుండె నిదేమి చిత్రమో. 27

తా. ఏస్వామి వరహావతారమెత్తినప్పుడు సముద్రములన్నియుం నాయనరోమ రంధ్రములకే చాలలేదో అట్టి చిన్నికృష్ణుని యశోదమ్మ తనదోసెఁడు నీళ్లతో స్నానము చేయించెను. ఈచిత్రముం జూడుఁడు.

శ్లో. వరమిమముపదేశమాద్రియధ్వం
నిగమవనేషు నితాన్తచారఖిన్నాః,

విచినుత భవనేషు వల్లవీనా
ముపనిషదర్థములూఖలే నిబద్ధమ్. 28

టీ. నిగమవనేషు=వేదము లను కానలయందు, నితాన్తచారఖిన్నాః = ఎడలేక తిరుగుటచేత బడలిన యోమనుజులారా ! వరమ్=మేలైన, ఇమం=ఈ, ఉపదేశం = బోధను, అద్రియధ్వం=ఆదరింపుఁడు. వల్లవీనాం=గొల్లపడఁతులయొక్క, భవనేషు=ఇండ్లయందు, ఉలూఖలే=ఱోటియందు, నిబద్ధమ్=కట్టఁబడిన, ఉపనిషదర్థం = ఉపనిషత్ప్రతిపాద్యమైనవస్తువును, విచినుత=వెదకుఁడు.

చ. నిగమమహావనాంతముల నే వెదకంగవలె నంచు ఖిన్నులై
వగవఁగ నేల యే నొకయుపాయముఁ జెప్పెదఁ బోయి చూడుఁడీ
యగణితవల్లవీమణిగృహాంగణభూమి నులూఖలంబుతో
డ గుణనిబద్ధమై శ్రుతుల డాఁగినభావము గాన నయ్యెడున్. 28

తా, ఓద్విజులారా! వ్యర్థముగా వేదము లనునడవులయందుఁ దిరిగి తిరిగి యేల శ్రమపడియెదరు ? మీరు వెదకువస్తువు గొల్లభామల యిండ్లలో ఱోలఁ గట్టఁబడియున్నది. అచ్చటికేఁగి ఉపనిషత్సారమైన యాబ్రహ్మమును గనుఁగొనుఁడు.

శ్లో. దేవకీతనయపూజనపూతః పూతనారిచరణోదకధౌతః,
యద్యహంస్మృతధనఞ్జయసూతః కింకరిష్యతి స మే యమదూతః. 29

టీ. అహం... నేను, దేవకీ...పూతఃయది = శ్రీకృష్ణుని బూజించుటచే పవిత్రుఁడనేని, పూతనా...ధౌతః = శ్రీహరిపాదతీర్థముచేఁ గడుగఁబడినవాఁడనేని, స్మృత...సూతః=ధ్యానింపఁ బడిన పార్థసారథి (కృష్ణుఁడు) గలవాఁడనేని, సః = ఆ, యమదూతః = యమకింకరుఁడు, మే=నాకు, కిం=ఏమి ? కరిష్యతి = చేయఁగలఁడు, ఏమియుఁ జేయఁజాలఁ డనుట.

మ. సకలప్రార్థితదేవకీతనయపూజాపూజితుం బూతనాం
తకపాదాంబుజవారిధౌతుని మనోనాళీకహేళీభవ
త్ప్రకటాటోపకిరీటిసూతుని వచోరాజీవరాజన్ముకుం
దకథాన్వీతుని నన్ను నాశమనదూతల్ నేరఁగాఁ జూతురే. 29

తా. నేను దేవకీసుతు సేవఁజేయుచు నాదేవుని పాదతీర్థముచేఁ బవిత్రుఁడనై ఎల్లవేళలయందు నాస్వామినే తలంచుచుందునేని యమదూతలు నన్నేమి చేయఁగలరు?

శ్లో. భాసతాంభవభయైకభేషజం మానసే మమ ముహుర్ముహుర్ముహుః,
గోపవేష ముపసేదుషస్స్వయం యాపి కాఽపి రమణీయతా విభోః.

టీ. భవభయైక భేషజం = సంసారమువలని భయమునకు నొక్కటి యగుమందైన, గోపవేషం = గొల్లనిరూపును, స్వయం = తానై, ఉపసేదుషః = అవలంబించిన,

విభోః=ప్రభువగు కృష్ణునియొక్క, యాపికాఽపి = ఏదో అనిర్వాచ్యమైన, రమణీయతా=సౌందర్యము, మానసే=నా చిత్తమున, ముహుః ముహుః ముహుః = మాటిమాటికి మాటిమాటికి, భాసతాం=మెఱయుఁగాక.

చ. భవభయభేషజంబు శ్రుతిభావ్యము నై తగుగోపవేష ము
త్సవమునఁ బూనినట్టిహరి సర్వమనోహరదివ్యరూప మై
భవము మదీయభావమున భాసిలుఁగాత నిరంతరంబు మా
ఘనసుకుణీతృణీకరణకౌశలపేశలతేజ మొప్పఁగన్. 30

తా. సంసార మనురోగమునకు నమోఘ మగునౌషధ మైన గోపరూపమును దాల్చిన కృష్ణుని యనిర్వాచ్యలావణ్యము నామానసమునఁ బొడగట్టుఁ గాక.

శ్లో. కర్ణలమ్బితకదమ్బమఞ్జరీ కేసరారుణకపోలమణ్డలమ్,
నిర్మలం నిగమవాగగోచరం నీలిమానముపలోకయామహే. 31

టీ. కర్ణ...మణ్డలం = చెవులువ్రేలుకడిమపూగుత్తులయందలిఅకరువులచేత నెఱ్ఱనైనచెక్కిళులు గలదియు, నిర్మలం = శుద్ధమైనదియు, నిగమవాగగోచరం = వేదవాక్కులకు దొరకని, నీలిమానం = నలుపును, అవలోకయామహే=మాచెదము.

మ. చెవులన్ వ్రేలుకదంబమంజరులచేఁ జిన్నారిచెక్కుల్ జ్వల
న్నవసంధ్యారుణితాభ్రకాంతి చెలువందన్ మందహాసప్రభా
లవముల్ వెన్నెలతళ్కుఁ జూప మృదులాలంకారుఁ డై వేదసం
స్తవనాగోచరుఁ డైనశౌరి యసితచ్ఛాయన్ విలోకించెదన్. 31

తా. చెవులయందు వ్రేలాడుకడిమపూగుత్తులపరాగముచే నెఱ్ఱవాఱినచెక్కిళ్లు గలదియు, నిర్మలమైనదియు, వేదవాక్కులకు సైతము దురవగాహ మైననల్లనిరూపమును జూడఁ గోరుచున్నాము.

శ్లో. సాచిసఞ్చలితలోచనోత్పలం సామికుట్మలితకోమలాధరమ్,
వేగవల్గితకరాఙ్గులీముఖం వేణునాదరసికం భజామహే. 32

టీ. సాచి...త్పలం=అడ్డముగాఁ ద్రిప్పఁబడిన కలువలఁబోలు కన్నులుగలవాఁడును, సామి...ధరం=సగము మోడ్పఁబడిన లేఁత పెదవిగలవాఁడును, వేగ...ముఖం=తొందరగా నడపఁబడిన వ్రేళుల కొనలుగలవాఁడును, వేణునాదరసికం=వేణుగానమందుఁ దవిలియున్న శ్రీకృష్ణుని, భజామహే=సేవించెదము.

చ నిరతము నంఘ్రిమార్పడఁగ నిల్పి యొయారపుఁటోరచూపుతోఁ
దరళవిలోచనంబును ముదం బలరన్ దరహాసచంద్రికల్
ముఱు వగుముద్దుమోవి నరమోడ్పఁ జెలంగఁ గరాంగుళీతతిన్
మురళి నటింపఁ జేయు నలిమోహనగానధురీణుఁ గొల్చెదన్. 32

తా. కన్నుల నడ్డముగాఁ ద్రిప్పి యాడించుచు, అరమోడ్పు గలపెదవులతోఁ బిల్లనగ్రోవిని గఱచికొని, తొందరగా వ్రేళ్లను ద్రిప్పుచుఁ బిల్లఁగ్రోవి నూఁదుచున్న గోపాలరూపుని సేవించెదము.

శ్లో. స్యన్దనే గరుడమణ్డితధ్వజే, కుణ్డినేశతనయాఽధిరోపితా,
కేనచిన్నవతమాలపల్లవ, శ్యామలేన పురుషేణ నీయతే. ౬౩

టీ. కుణ్డినేశతనయా=కుండినపట్టణరాజగు భీష్మకుని కూఁతురగు రుక్మిణీదేవి, నవ... లేన=లేఁతకానుఁగు చిగురువలె నల్లనైన, కేనచిత్=ఒకానొకఁడగు, పురుషేణ = పురుషునిచేత, గరుడమణ్డితధ్వజే = గరుడకేతనముచే నలంకరింపఁబడిన, స్యన్దనే = రథమందు, అధిరోపితా=ఎక్కింపఁబడినదై, నీయతే=కొనిపోఁబడుచున్నది.

మ. కదనోర్వీ శిశుపాలమాగధవిపక్షక్ష్మాతలాధీశదో
ర్మదనిర్భేదవినోద మొప్పఁగ గరుత్మత్కేతుభాస్వద్రథా
స్పదపీఠంబున రుక్మిణీరమణి నిశ్శంకస్థితిం జెచ్చెనే
విదితుం డట్టితమాలనీలపురుషుం డిశ్వంభరుం గొల్చెదన్. ౬౪

తా. కుండిననగరపురాజగు భీష్మకునికూఁతురగు రుక్మిణి కానుగుచిగుళ్లవలె నల్లని మైచాయగల యొకతరుణునిచే గరుడధ్వజలాంఛితమైన రథముమీఁద నెక్కించి తీసికొని పోఁబడుచున్నది.

శ్లో. మాయాత పాన్థాః పథి భీమరథ్యా దిగమ్బరః కోఽపి తమాలనీలః,
విన్యస్తహస్తోఽపి నితమ్బబిమ్బే ధూర్తస్సమాకర్షతి చిత్తవిత్తమ్. ౬౫

టీ. హే పాన్థాః=ఓ బాటసారులారా! భీమరథ్యాః = భీమరథియనునదియొక్క, పథి=త్రోవయందు, మాయాత = వెళ్లకుఁడు. అచట, తమాలనీలః = కానుగువలె నల్లనివాఁడగు, కోఽపి=ఎవఁడో, దిగమ్బరః=దిస్సమొలతోనున్న, ధూర్తః = టక్కరి, నితమ్బబిమ్బే=మొలయందు, విన్యస్తహస్తోఽపి = ఉంచుకోఁబడిన చేతులుగలవాఁడైనను, చిత్తవిత్తం=మానస మనుధనమును, సమాకర్షతి=అపహరించుచున్నాఁడు.

చ. పథికులు పోకుఁ డచ్చటికిఁ బల్మఱు భీమరథీపథంబునం
బృథులతమాలమేచకశరీరుఁ డొకండు దిగంబరాకృతిం
బ్రథితకటీతటీఘటితపాణితలుం డయి ప్రోన్మిషన్మనో
రథుఁ డయి చిత్తవిత్తము నిరంతరముం హరియించు ధూర్తుఁడై.

తా. ఓ తెరువరులారా! భీమరథిమార్గమునఁ బోకుఁడు. అచ్చట నొకదొంగ యున్నాఁడు. వాఁడు దిస్సమొలతో నుండును. చేయి రొండినే పెట్టుకొని యుండును. ఐనను మనోధనములను బలుచమత్కారముతో దొంగిలించును.

—రాసక్రీడాష్టకము.—

శ్లో. అఙ్గనా మఙ్గనా మన్తరే మాధవో
మాధవం మాధవం చాన్తరే ణాఙ్గనా,
ఇత్థ మాకల్పితే మణ్డలే మధ్యగః
సఞ్జగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః. 35

టీ. అఙ్గనాం అఙ్గనాం అన్తరే=ఇద్దఱు గోపికాస్త్రీలనడుమ, మాధవః=కృష్ణుఁడు, మాధవం మాధవం అన్తరేణచ = ప్రతియిద్దఱు కృష్ణులనడుమ, అఙ్గనా = గోపికయు, ఇత్థం=ఇట్లు, ఆకల్పితే = రచియింపఁబడిన, మణ్డలే = గోపికాకృష్ణుల వలయమందు, మధ్యగః = గుంపునడుమఁ జేరినవాఁడై, దేవకీనందనః=కృష్ణుఁడు, వేణునా = పిల్లఁగ్రోవి తోడ, సఞ్జగౌ=సొగసుగాఁ బాడెను.

చ. ఇరుదెసఁ దాను నిల్చి తన కింతులు పార్శ్వములన్ వసింపఁ గాఁ
గరములు గంతపాళిఁ జెలఁగన్ బలభిన్మణివిద్రుమంబులన్
సర మొనరించినట్లు సరసస్థితి మండలమధ్యవర్తియై
మురళిరవబునం జెలఁగుమోహనమూర్తి మురారిఁ గొల్చెదన్. 35

తా. ఒకగోపిక ఒకకృష్ణుఁడు మరల నొకగోపిక ఒకకృష్ణుఁడు ఇట్లు గుండ్రముగా బారు దీరియుండి నడుమ తా నిలిచి కృష్ణుఁడు సొగసుగా వేణువు నూదెను.

శ్లో. కేకికేకాదృతానేకపఙ్కేరుహా, లీనహంసావళీహృద్యతాహృద్యతా,
కంసవంశాటవీదాహదావానలః, సఞ్జగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః. 36

టీ. కేకి...హృద్యతా = నెమిలికూఁతలచే నాదరింపఁబడినదియై కమలముల నణఁగియున్న యంచపిండుల కుల్లాసమును సంపాదించుచున్న, వేణునా=పిల్లఁగ్రోవిచేత, కంస...నలః = కంసుఁడను వెదురుటడవిఁ గాల్చుటకు కార్చిచ్చగు, దేవకీనందనః = శ్రీకృష్ణుఁడు, సఞ్జగౌ=ఊఁదెను.

మ. తనుకాంతుల్ జలదం బటంచు శిఖిసంతానంబుఁ గేకాస్వనం
బును మీఱన్ విని యంచపిండు లలితాంభోజాళిలోనుండి చ
య్యన లేవన్ భ్రమ మాన్పి సంతసము సేయం జాలువంశీమృదు
స్వనముం గాంచినకంసవంశదహనజ్వాలిన్ హరిం గొల్చెదన్. 36

తా. మేఘధ్వని యనుతలఁపుచే నెమిలికూఁతలచేఁ బ్రేమింపఁబడినదియు, తామరలయం దణఁగియున్న హంసలను సైతఁ ముల్లాసపఱుచుచున్న పిల్లఁగ్రోవిని బట్టుకొని కంసధ్వంసి యగుగోపాలకృష్ణుఁ డూఁదుచున్నాఁడు.

శ్లో. క్వాపి వీణాభిరారావిణా కమ్పితః క్వాపి వీణాభిరాకిఙ్కిణీన ర్తితః,
క్వాపి వీణాభిరామాన్తరం గాపితః సఞ్జగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః. 37

టీ. దేవకీనందనః = శ్రీకృష్ణుఁడు, క్వాపి = ఒకచోట, వీణాభిః = వీణలచేత, ఆరావిణా=ధ్వనిగలవానిచేత, కమ్పితః = ఆడింపఁ బడినవాఁడై, క్వాపి = ఒక్కచోట, వీణా...న ర్తితః=వీణలకుఁదగినట్లు మ్రోయింపఁబడిన చిఱుగజ్జలచే నాడింపఁబడినవాఁడైనను, క్వాపి=ఒక్కచోట, వీణా... న్తరం=వీణలయొక్క మనోజ్ఞములగు మూర్ఛనలు గలుగునట్లు, గాపితః = పాడింపఁబడినవాఁడై, వేణునా=పిల్లఁగ్రోవిచే, సఞ్జగౌ=పాడెను.

మ. ఒకచో గాణలు మోటువీణియలకున్ యుక్తంబుగా నాడు వే
ఱొకచో వీణెకు వియ్యమై యొనరఁ జేయుం గింకిణీనాద మొం
డొకచో వీణియతోడఁ బాడు జతగా నుత్సాహియై యట్టినం
దకుమారాగ్రణి వేణునాద మొనర న్వర్తిల్లె నుల్లాసియై. 37

తా. శ్రీహరి యొకచోట వీణపాటలకుఁ దగినట్లాడును. ఒక్కచో వీణాగానము ననుసరించి గజ్జెలతోఁ దాళము తట్టును. ఒక్కచోట వీణతోఁ గలిపి పాడును. ఇటు పలుతెఱంగుల వేణువు నూఁదెను.

శ్లో. చారుచన్ద్రావళీలోచనైశ్చుమ్బితో గోపగోబృన్దగోపాలికావల్లభః,
వల్లవీబృన్దబృన్దారకః కాముకః సఞ్జగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః. 38

టీ. చారు ... చుమ్బితః = అందములగు నెమ్మిపురికన్నులవంటి కన్నులచేత, చుమ్బితః = ముద్దాడఁ (చూడఁబడినవాఁడనుటఁ) బడినవాఁడును, గోప...వల్లభః = ఆలకాపరులకు ఆలకు ఆలకాపరిచేడియలకును నాథుఁడును, వల్ల...రకః=గొల్లపడుచుల గుంపునకు దైవమైనవాఁడును నగు, దేవకీనందనః = కృష్ణుఁడు, వేణునా=పిల్లఁగ్రోవిచే, సఞ్జగౌ=పాడెను.

ఉ. క్రేపులు గోపదంపతులుఁ గేవలభక్తిభజింప నప్సరో
రూపముఁ గల్గుప్రేతలు మరుల్కొని క్రీడ యొనర్ప సంభ్రతా
ప్తాపదభూప లౌ చెలులు సౌధములం దిలకించి చూడఁగా
గోపకుమారుఁ డొప్పె రసగుంభితవేణునినాదలోలుఁడై. 38

తా. కాముకుఁడగు శ్రీకృష్ణుఁడు, నెమలికన్నులవలె నందమగు కన్నులతో యువతులు ఆదరముతోఁజూడఁగా, గోవులు గోపాలురు వారిభార్యలు విగళితవేద్యాంతరముగాఁ జెవులొగ్గి వినఁగా వేణు వతిమనోహరముగా నూఁదెను.

శ్లో. మౌళిమాలామిళన్మత్తభృఙ్గీలతా భీతభీతప్రియావిభ్రమాలిఙ్గితః,
స్రస్తగోపీకుచాభోగసమ్మేళితం సఞ్జగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః. 39

టీ. దేవకీనందనః = శ్రీకృష్ణుఁడు, మాళి...లిఙ్గితః = తలదాల్చిన పూలదండల యందుఁ దిరిగెడు తుమ్మెదబారులచే మిక్కిలి బెదరిన ప్రియురాండ్రచే విలాసముతోఁ గౌఁగిలింపఁబడినవాఁడై, స్రస్త...సమ్మేళితః = వస్త్రహీనమైనగోపికల చనుబయళ్లచే నదుమఁబడినవాఁడై, వేణునా=పిల్లఁగ్రోవిచేత, సఙ్జగౌ=ఊఁదెను.

ఉ. మౌళితటీఘటించినసుమమ్ములవెంబడి వచ్చుభృంగరా
జీలలితధ్వనిం గలఁగి చేలము లూడఁగఁ గౌఁగిలించుగో
పాలకభీరుకోటికుచభార ముర మ్మున నానురాసలీ
లాలసమానమానసవిలాసుని వేణువినోదుఁ గాంచెదన్. 39

తా. తలయందుఁ దాల్చినపూదండలోని తుమ్మెదలకు జడిసి వలువలు జాఱఁ బైఁబడి కౌఁగిలించికొనిన ప్రియురాండ్ర చనుఁగొండలచేఁ గ్రుమ్మఁబడినవాఁడై కృష్ణుఁడు మనోహరముగా వేణువు నూఁదెను.

శ్లో. చారుచామీకరాభాసభామావిభు
ర్వైజయన్తీలతావాసితోరఃస్థలః,
నన్దబృన్దావనే వాసితామధ్యగః
సఙ్జగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః. 40

టీ. దేవకీనందనః = శ్రీకృష్ణుఁడు, చారు...విభుః = మేలిమి బంగారువన్నెగల స్త్రీసహస్రములకు నాథుఁడై, వైజ...స్థలః=వైజయంతి యనుమాలికచేఁ బరిమళింపఁ జేయఁబడిన ఱొమ్ముగలవాఁడై, నన్దబృన్దావనే=నందునిబృందావనమందు, వాసితామధ్యగః = ఆఁడువారలనడుమనున్నవాఁడై, వేణునా=పిల్లఁగ్రోవితోడ, సఙ్జగౌ = ఊఁదెను.

మ. జత లై బంగరుతీఁగెగుంపు నదలించం జాలుబృందావనాం
చితబిబ్బోకవతుల్ విలాసగతులన్ సేవించ రాసక్రియా
చతురత్వంబున వైజయంతి నటియించన్ వేణుగానస్వనా
మృతధారాపటిమం జెలంగుహరి నెమ్మిం బ్రోచు మమ్మెప్పుడున్. 40

తా. శ్రీకృష్ణుఁడు వైజయంతి ఱొమ్మున వ్రేల బంగరువన్నె గలప్రియురాండ్రతోఁగూడి, నందుని బృందావనమందు వేనవేలు గోపికలనడుమ విలాసముతో వేణువు నూఁదెను.

శ్లో. బాలికాతాళికాతాళలీలాలయాసఙ్గసన్దర్శితభ్రూలతావిభ్రమః,
గోపికాగీతదత్తావధానస్స్వయం సఙ్జగౌ వేణునా దేవకీనన్దనః. 41

టీ. బాలికా...విభ్రమః=గోపాంగనలను తాళకత్తియలతాళములయొక్క సొంపైన లయలపొందికయందుఁ జూపింపఁబడిన బొమలతీవకనుబొమలయొక్క సొబగు గలవాఁ

డై, స్వయం = తానై, గోపికా...ధానః = గోపికల పాటలయందు మోజుపెట్టిన వాఁడై, దేవకీనందనః = కృష్ణుఁడు, వేణునా=పిల్లఁగ్రోవితో, సజ్జగా=ఊఁదెను.

ఉ. తాళము లుగ్గడించునవనితాకరతాళలయానుభావిత
భ్రూలతసొంపు పల్లవసరోజముఖీమృదుగానవైఖరిం
దాలిమి నెచ్చరించునవధానము మీఱఁగ వేణుపాణి యై
లాలితగానవైభవకళానిపుణుం డగుశౌరిఁ గొల్చెదన్. 41

తా. ఒకవంక గొల్లపడుచులను కనుబొమలచేసైగచేసి లయతప్పకుండఁ దాళములు వేయించుచు, మఱియొకపజ్జ గొల్లతలపాటల తనవేణువు ననుసరించి పాడించుచు, నమందానందము గలిగి శ్రీహరి జగన్మోహనముగా సావధానుఁడై వేణువు నూఁదుచున్నాఁడు.

శ్లో. పారిజాతం సముద్ధృత్య రాధావరో
రోపయామాస భామాగృహస్యాఙ్గణే,
శీతశీతే వటే యామునీయే తటే
సజ్జగా వేణునా దేవకీనన్దనః. 42

టీ. రాధావరః=రాధకు వల్లభుఁడైన, దేవకీనందనః=శ్రీకృష్ణుఁడు, పారిజాతం=కల్పవృక్షమును, సముద్ధృత్య = పెల్లగించి, భామాగృహస్య=సత్యభామయింటియొక్క, అఙ్గణే = ముంగిలియందు, రోపయామాస = నాటెను, యామునీయే = యమునసంబంధమైన, తటే=ఒడ్డున, శీతశీతే = మిగులచల్లనైన, వటే=భాండీరమను మఱ్ఱిచెంతను, వేణునా=పిల్లఁగ్రోవిచే, సజ్జగా=ఎచ్చుగా పాడెను.

మ. రమతోడన్ సమమైనకాంతిగుణముల్ రాధావయోరూపవి
భ్రమముల్ గల్గినభామముంగిటను గల్పక్ష్మాజమున్ నిల్పి య
య్యమునా సైకతమధ్యశీతలతలన్యగ్రోధవీధిన్ ముదం
బమరన్ వేణువినోదనాదరతుఁ డౌనబ్జాక్షు నీక్షించెదన్. 42

తా. రాధయందే ప్రీతియున్నట్లు నటించియు స్వర్గమునుండి కల్పవృక్షమును దెచ్చి సత్యభామముంగిట నాఁటిన యాటకాఁరి మొనగాఁడు యమునానది యొడ్డున మిగులఁ జల్లనిదగు భాండీరమను మఱ్ఱిక్రింద మిగుల మనోహరముగ వేణువు నూఁదెను.

శ్లో. అగ్రే దీర్ఘతరోఽయమర్జునతరు స్తస్యాగ్రతో వర్త్మనీ
సా ఘోషం సముపైతి తత్పరిసరే దేశే కళిన్దాత్మజా,
తస్యా స్తీరతమాలకాననతలే చక్రం గవాం చారయన్
గోపః క్రీడతి దర్శయిష్యతి సఖే పన్థానమవ్యాహతమ్. 43

టీ. సఖే=ఓమిత్రమా, అగ్రే=ముందర, దీర్ఘతరః = మిగులపొడవగు, అయం = ఇదె, అర్జునతరుః=మద్దిచెట్టు (గలదు). తస్య=దానికి, అగ్రతః = ముందర, వర్త్మనీ=కాలి

త్రోవ (యున్నది). తత్పరిసరేదేశే=అవెంబడి, సా=అ, కళిన్దాత్మజా=యమునానది, ఘోషం = వ్రేపల్లెను, సముపైతి = చేరుచున్నది. తస్యాః = అయమునయొక్క, తీర... తలే = ఒడ్డుయందలి చీఁకటికానుగుచెట్ల యడవిమాటున, గవాం = క్రేపులయొక్క, చక్రం = మందను, చారయన్ = త్రిప్పుచు, గోపః = గోపాలకృష్ణుఁడు, క్రీడతి = ఆడుకొనుచున్నాఁడు. సః=ఆగోపాలుఁడు, అవ్యాహతం = చెఱుపులేని, పన్థానం = త్రోవను, దర్శయిష్యతి = చూపఁగలఁడు.

ఈ శ్లోకమునకు మఱియొక యర్థము.

హేసఖే = ఓమిత్రుఁడా!, అగ్రే = రథాగ్రమందు, దీర్ఘతరః = మహోన్నతుఁడైనవాఁడును, అయం = ఈప్రసిద్ధుఁడైన, అర్జునతరుః=వృక్షమువంటి యర్జునుఁడు; తస్య=అయర్జునునియొక్క, అగ్రతః = ముందర, వర్త్మనీ = ఉపదేశమార్గము, ఘోషం= ఉపనిషత్తును, సముపైతి = పొందుచున్నది, తత్పరిసరే = ఆయుపనిషత్తుయొక్కసమీపమందు, కళిందాత్మజా = యమునానది, తస్యాః=అయమునానదియొక్క, తీర...తలే= తీర=గట్టునందుండు, తమాలకానన = చీఁకటికానుఁగుచెట్లుమండలియొక్క, తలే=ప్రదేశమందు, గవాం=ఉపనిషద్వాక్యములయొక్క, చక్రం = సమూహమును, చారయన్ = అధ్యయనముచేయించుచు, గోపః = శ్రీకృష్ణుఁడు, క్రీడతి = విహరించుచున్నాఁడు. సః=అకృష్ణుఁడు, త్వాం = నిన్నుగూర్చి, అవ్యాహతం = అక్షతమైన, పంథానం = మార్గమును, దర్శయిష్యతి=చూపఁగలఁడు.

మ. అదిగో ముంగల పెద్దమద్ది యట పో నాచెంత వ్రేపల్లె యు
న్నది యాదండఁ గళిందజాతటమునం దాపింఛభూజాళిలోఁ
గదుపుల్ మేపుచు గోపబాలకుఁడు నిక్కం బొప్పఁగాఁ దెల్పు స
త్పదవిం బొమ్ము సఖా! సుఖాస్పదముగా భావంబు రంజిల్లెడున్. 43

తా. చెలికాఁడా! అదిగో చూచితివా? పొడవుమద్దిమ్రానొకటి గనఁబడుచున్నది. దానివెంబడినే కాలిత్రోవ యున్నది. అచ్చటనే యమునవచ్చి వ్రేపల్లెతోఁజేరి పాఱుచున్నది. ఆయమునయొడ్డున నావులమందను మేఁపుచు నొకగోపాలబాలుఁడున్నాఁడు. అక్కడకు వెళ్ళి వాని నాశ్రయించితివా చిక్కులేని దారిఁ జూపఁగలఁడు.

శ్లో. గోధూళిధూసరితకోమలగోపవేషం
గోపాలబాలకశతైరనుగమ్యమానమ్,
సాయన్తనే ప్రతిగృహం పశుబన్ధనార్థం
గచ్ఛన్తమచ్యుతశిశుం ప్రణతోఽస్మి నిత్యమ్. 44

టీ. గోధూళి... వేషం=ఆవుల కాలిదుమ్ములచే బూదిరంగువడియున్న సొంపైన పసులకాపరివేసముగలవాఁడును,గోపాల...శతైః=పెక్కునూఱుల గొల్ల పిల్లకాయలచేత,

అనుగమ్యమానం=అనుసరింపఁబడినవాఁడును, సాయంతనే=సంజవేళ, పశుబన్ధనార్థం = (మేపితోలితెచ్చిన) పశువులఁ గట్టుటకొరకు, ప్రతిగృహం=ఇంటింటికిని, గచ్ఛంతం = వెళ్లుచున్న, అచ్యుతశిశుం=బాలుఁడై యున్న విష్ణునిగూర్చి, నిత్యం=ఎల్లప్పుడు, ప్రణతః= మ్రొక్కినవాఁడను, అస్మి=ఐతిని.

ఉ. గోపదధూళిధూసరితకోమలవేషముతోడ సంజెలం
గోపకశాబకాళి తనకుం గయిదోడుగ నింటనింటనుం
గ్రేపులఁ గట్టఁగాఁ దిరుగుకృష్ణుని దామకరాభిశోభితుః
గోపకుమారు నిందువదనుః మదనుఃమురునయ్యఁ గొల్చెదన్. 44

తా. పసుల కాలిదుమ్ములచే నొడలెల్ల బూడిదరంగుగలిగి వందలకొలఁది గొల్లపిల్ల కాయలను వెంటవేసికొని ఇంటింటికి పసులఁ గట్టుటకై తిరుగుచున్న కపటగోపబాలుఁ డగువిష్ణునకు మ్రొక్కెదను.

శ్లో. నిధిం లావణ్యానాం నిఖిలజగదాశ్చర్యనిలయం
నిజావాసం భాసాం నిరవధికనిశ్శ్రేయసరసమ్,
సుధాధారాసారం సుకృతపరిపాకం మృగదృశాం
ప్రపద్యే మాఙ్గల్యం ప్రథమమధిదైవం కృతధియామ్. 45

టీ. లావణ్యానాం=సొబగులకు, నిధిం=గనియైనవాఁడును, నిఖిల...నిలయం = ఎల్లలోకముల నబ్బురము గొలుపువాఁడును, భాసాం=వెలుఁగులకు, నిజావాసం = పుట్టు చోటును, నిరవధి...రసం=హద్దులేని యానందము గలవాఁడును, సుధాధారాసారం = అమృతపు జడివానయును, మృగదృశాం=కామినులయొక్క, సుకృతపరిపాకం = పుణ్యె ముల పంటయైనవాఁడును, కృతధియాం = శిక్షితబుద్ధులైన వారియొక్క, మాఙ్గల్యం = మంగళమైన, ప్రథమం అధిదైవం=తొలివేల్పగు కృష్ణుని, ప్రపద్యే=ఆశ్రయింతును.

ఉ. చక్కఁదనంబు ప్రోవు రుచిసంతతి పొల్చినతావు లోకమ
మ్మక్కన నుండుదంట వికచాంబుజనేత్రలనోముపంట పెం
పెక్కెడుము క్తిధాముము మునీశుల కాదిమధామ మార్యస
మ్యక్కృతసౌధవర్ష మజహర్షము నైనమురారిఁ గొల్చెదన్. 45

తా. సొబగులగనియు, అబ్బురము పుట్టినిల్లును, సింగారముల యిక్కయు, మేర లేని యానందము గలవాఁడును, అమృతపుజడివానయు, స్త్రీలనోములపంటయు, పరి ణతబుద్ధులకుశుభమును, ఎల్లదేవతలకు మొదదటిదైవ మగుకృష్ణునియందుఁ జేరెదను.

శ్లో. ఆతామ్రపాణికమలప్రణయప్రతోద
మాలోలహారమణికుణ్డలహేమసూత్రమ్,

అవిశ్రాన్తిమామ్బుకణమమ్బుదనీల మవ్యా
దాద్యం ధనఞ్జయరథాభరణం మహో నః. 46

టీ. ఆతామ్ర...ప్రతోదం=అంతట సెట్టని కేలుదామరయం దండమైనపగ్గములు గలదియు, ఆలోల...సూత్రం=అంతటఁ గలియఁబడుచున్న సరములు రత్నములయంటు జోడు బంగరుమొలత్రాడుగలదియు, ఆవి...కణం=పుట్టుచున్న స్వేదోదక బిందువులు గలదియు, అమ్బుదనీలం=మబ్బునుబోలి నల్లనైనదియు, ధనఞ్జయరథాభరణం = అర్జునుని రథమునకు నలంకారమైన, ఆద్యం = ఎల్లలోకములకు మొదటివగు, మహః = తేజము, నః=మమ్ముల, అవ్యాత్ = కాపాడుఁగాక.

ఉ. కెంజిగురాకుఁగేలఁ దులకించు ప్రతోదము చేత నాజి ధా
నంజయు వాజిరాజిగమనక్రియ దేర్చుచుపక్ మొగంబునం
గ్రొంజెమ టూఱ హారమణికుండలముల్ చలియింప నొప్పున
య్యంబుదనీలతేజము రథాభరణం బనయంబుఁ బ్రోవుతన్. 46

తా. గుఱ్ఱములపగ్గములఁ జేతఁ బుచ్చుకొని, హారములు కుండలములు గదుల, మొలనూలు మెఱయ నొడలు చెమర్ప, నర్జునుని రథము గుఱ్ఱములఁ దోలుచున్నదియు, లోకముల కాదియైనదియు, నర్జునునిరథము నలంకరించియున్న మేఘమువలె నల్లనైన వెలుఁగు మమ్ముఁ గాచుఁగాత.

శ్లో. నఖనియమితకణ్డూన్పాణ్డవస్యన్దనాశ్వా
ననుదినమభిషిఞ్చన్నఞ్జలిస్థైః పయోభిః,
అవతు వితతగాత్రస్తోత్రనిష్ఠ్యూతమౌళి
ర్దశనవిధృతరశ్మిర్దేవకీపుణ్యరాశిః. 47

టీ. నఖ...కణ్డూన్=గోళ్లచేఁ దీర్పఁబడిన దురదగల, పాణ్డవస్యన్దనాశ్వాన్ = అర్జునుని తేరిగుఱ్ఱములను, అఞ్జలిస్థైః=దోసిలియందుఁ బట్టఁబడిన, పయోభిః = నీళ్లచేత, అనుదినం=ప్రతిదినము, అభిషిఞ్చన్ = కడుగుచున్నవాఁడును, వితతగాత్రః=చాఁచఁబడిన మేనుగలవాఁడును, తోత్రనిష్ఠ్యూతమౌళిః = మునికోలచేఁ జుట్టఁబడిన తలగలవాఁడును, దశన విధృతరశ్మిః = పండ్లతోఁ గఱచికోఁబడినపగ్గములుగల, దేవకీపుణ్యరాశిః = దేవకిపుణ్యముల ప్రోవగు శ్రీకృష్ణుఁడు, అవతు=మమ్ముఁ గాపాడుఁగాక.

మ. తలఁ దోత్రంబు ధరించి పగ్గములు దంతశ్రేణిఁ గీలించి య
గ్గలికన్ మే నిగిడించి పార్థరథకంఖాణంబులన్ దోయిటన్
జలముల్ సల్లి నఖాళిమై నివురుచున్ రక్షించునా దేవకీ
లలనాపుణ్యఫలంబు నన్నుఁ గరుణాలంకారుఁగాఁ జేయుతన్. 47

తా. కొరడా తలకుఁజుట్టుకొని, పగ్గములు నోటఁ గఱచుకొని యొడలు నిగిడించి, గోళ్లతో గోఁకుచు, నర్జునుని తేరిగుఱ్ఱములను దోసిలితో నీళ్లు కొట్టి తడుపుచున్న దేవకీ పుణ్యసమూహ మగుకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించుఁగాక.

శ్లో. వ్రజయువతిసహాయే యౌవనోల్లాసికాయే
సకలశుభవిలాసే కున్దమన్దారహాసే,
నివసతు మమ చిత్తం తత్పదాయత్తవృత్తం
మునిసరసిజభానౌ నన్దగోపాలసూనౌ. 48

టీ. వ్రజయువతి సహాయే = గొల్లకాంతలే తోడుగాఁ గలవాఁడును, యౌవనోల్లాసికాయే=తారుణ్యముచే మెఱయు నొడలుగలవాఁడును, సకలశుభవిలాసే = అన్ని మంగళముల విలాసముగల, కున్దమన్దారహాసే = మల్లెలుకల్పప్రసూనములవంటి నవ్వుగలవాఁడును, ముని...భానౌ=మునులను కమలములకు సూర్యుఁడగు, నన్దగోపాలసూనౌ = నందుఁడను గొల్లనికొడుకునందు, తత్ప...వృత్తం=వానిపాదముల యధీనమైన చరిత్రము గల, మమ=నాయొక్క, చిత్తం=మనసు, నివసతు=నిలుచుగాక.

చ. వ్రజయువతీసహాయు నతిరాజితయౌవనకాయు మానిచి
త్తజలజమిత్రు విశ్వజనతానుతిపాత్రు వినీలగాత్రుఁ దో
యజదళనేత్రుఁ గుందనిభహాసు శుభైకదయావిలాసునిన్
సుజనహితుం దదంఘ్రిరతిఁ జొప్పడునామది నామతించెదన్. 48

తా. గోపవనితలతోఁ గూడినవాఁడును, నిత్యతారుణ్యముచే వెలయువాఁడును, ఎల్లశుభములకు నిక్కైనవాఁడును, మల్లెలు పారిజాతములవంటి నగవుగలవాఁడును, ముని మానసహంసుఁడగు నందునికొడుకుపాదముల యధీనమై నాచిత్త ముండుఁగాక.

శ్లో. అరణ్యానీ మార్ద్రస్మితమధురబిమ్బాధరసుధా
సరణ్యా సంక్రాన్తై స్సపది మదయ న్వేణునినదైః,
ధరణ్యా సానన్దోత్పులక ముపగూఢాఙ్ఘ్రికమలః
శరణ్యానామాద్య స్స జయతు శరీరీ మధురిమా. 49

టీ. ఆర్ద్ర...సరణ్యా = ప్రేమార్ద్రమైన చిఱునగవుచే ముద్దుగులుకు మోవి దొండయందలి అమృతప్రవాహముతోడ, సఙ్క్రాన్తైః=కలిసిన, వేణునినదైః = పిల్లఁగ్రోవిధ్వనులచేత, సపది=అప్పుడే, అరణ్యానీం=అరణ్యసంతతిని, మదయన్=కారుకొనఁ జేయుచున్నదియుం, ధరణ్యా = భూమిచేత, సానందోత్పులకం=ఆనందపుగగుర్పాటులు గలుగునట్లుగా, ఉప...కమలః=కౌఁగిలింపఁ (స్పృశింపఁ) బడిన యడుగుఁదామరలు గలదియుం, శరణ్యానాం=ఎల్లప్రాపులలో, ఆద్యః=మొదటిదగు, సః=ఆ, శరీరీ=తనువును దాల్చిన, మధురిమా=సౌందర్యము, జయతు=అన్నిటికి మిన్నయగుఁగాక.

మ. స్మితబింబాధరమాధురీకలితవంశీనాదమోదంబుచే
నతివిస్ఫూర్తిని గాననం బలరఁ బాదాంభోజసంసక్తిచే
క్షితి రోమాంచము గాంచెనో యని వితర్కింపం బ్రవర్తించున
చ్యుతుఁ డుద్యన్మధురాభిరూప్యమున సర్వోత్కృష్టుఁడై వర్తిలున్.

తా. నగవు దొలకు మోవిచేఁ బిల్లఁగ్రోవిని నొక్కియూఁదుచు నడవిని దట్టముగాఁ జేయునదియు, భూమిచే దట్టపుగగుర్పాటుతోఁ గూడునట్లు ఆలింగనముచేయఁబడిన పాదములుగలదియు, ఎల్లప్రాపులకు మొదలైన ఆశరీరముదాల్చిన లావణ్యము అన్నిటికంటె హెచ్చై యున్నది.

శ్లో. *ముగ్ధం స్నిగ్ధం మధురమురలీమాధురీధీరనాదైః
కారంకారం కరణవివశం గోకులవ్యాకులత్వమ్,
శ్యామం కామం యువజనమనోమోహనం మోహనాఙ్గం
చిత్తే నిత్యం నివసతు మహో వల్లవీవల్లభం నః. 50

టీ. ముగ్ధం=సొగసైనదియు, స్నిగ్ధం=మెఱుఁగుగలదియు, మధుర...నాదైః=శ్రావ్యములైనపిల్లఁగ్రోవియొక్క తీయనిమ్రోఁతలచేత, కరణవివశం = ఇంద్రియజ్ఞానమూఢమైన, గోకులవ్యాకులత్వం = వ్రేపల్లెయొక్క కలవరపాటును, కారంకారం=మాటిమాటికిని గలిగించుచున్నదియు, శ్యామం = నల్లనిదియు, కామం=మిక్కిలి, యువ...హనం=తరుణుల చిత్తముల మోహింపఁజేయునదియు, మోహనాఙ్గం=మోహింపఁజేయు శరీరముగలదియు, వల్లవీవల్లభం=గోపికలకుఁ బ్రాపైన, మహః = కృష్ణతేజము, నః=మాయొక్క, చిత్తే=మనమునందు, నిత్యం=ఎల్లప్పుడు, నివసతు=ఉండుఁగాక.

తా. సుందరమైనదియు, మెఱుఁగైనదియుం తీయని వేణుగానములచే గోవులను గోపాలురను పరవశమొందించుచున్నదియు, నల్లనిదియు, యౌవనవంతులైనపురుషులనైతము మరులుకొలుపుచున్నదియు, జగన్మోహనమైన యాకారముగలదియు, గోపాంగనలకుఁ బ్రియమైన తేజము మాచిత్తముల నిత్యము వెలయుఁగాక.

శ్లో. విదగ్ధగోపాలవిలాసినీనాం సంభోగచిహ్నాఙ్కితసర్వగాత్రమ్,
పవిత్రమామ్నాయగిరా మగమ్యం బ్రహ్మ ప్రపద్యే నవనీతచోరమ్.

టీ. విదగ్ధ...నీనాం=జాణలగు గొల్లసొగసుకత్తెలయొక్క, సంభోగ...గాత్రం=కూటమియందలి గురుతులుగలిగిన సర్వావయవములు గలదియు, పవిత్రం=పావనమైనదియు, ఆమ్నాయగిరాం = వేదవాక్కులకు, అగమ్యం=పొందరానిదియు, నవనీతచోరం=వెన్నముచ్చును, బ్రహ్మ=కృష్ణపరమాత్మను, ప్రపద్యే=ఆశ్రయింతును.

* ఈశ్లోకము కొన్నిప్రతులయం దిచ్చటఁ గానరాదు. దీనికిఁ దెలుఁగుపద్యము గూడలేదు. ప్రక్షిప్తమని తోఁచెడి.

మ. నవలావణ్యవిలాసినీనికరనానాబంధసంబంధసం
భవదర్ధాంకశరీరు విశ్వపరమామ్నాయాంతవాచోవిధే
యవిహారుఁ నవనీతచోరుని బవిత్రాచారసంచారునిఁ
భువనాధారుని శాంతిసారుని నినుం బూజింతు నెల్లప్పుడున్. 51

తా. ఒడలెల్ల జాణలగు గోపకాంతల సంభోగచిహ్నములు గలదియు, సర్వజగత్పావనమైనదియు, వేదములకు సైతము గోచరింపనిదియు, వెన్నదొంగయగు శ్రీకృష్ణ పరమాత్మను సేవించెదను.

శ్లో. అన్తర్గృహే కృష్ణమవేక్ష్య చోరం బద్ధ్వా కవాటం జననీంగతైకా,
ఉలూఖలే దామనిబద్ధమేనం తత్రాపి దృష్ట్వా స్తిమితా బభూవ. 52

టీ. ఏకా=ఒకగొల్లది, అన్తర్గృహే=గర్భగృహమున, చోరం=వెన్నదొంగయగు, కృష్ణం=కృష్ణుని, అవేక్ష్య=కాంచి, కవాటం=తలుపును, బద్ధ్వా=మూసిపెట్టి, జననీం=, వానితల్లినిగూర్చి, గతా=వెళ్లినదై, ఉలూఖలే=ఱోటియందు, దామనిబద్ధం=త్రాటఁగట్టఁబడిన, ఏనం=ఈకృష్ణుని, తత్రాపి=అచ్చటను, దృష్ట్వా=చూచి, స్తిమితా=స్రాన్పడినది, బభూవ=అయెను.

చ. నిలయములో నొకర్తు నవనీతహరుం హరిఁ గాంచి గట్టిగాఁ
దలుపు బిగించి యశోదకుఁ దల్లికిఁ దెల్పఁగఁ బోయి యం దులూ
ఖలగుణబద్ధుఁ డౌనతనిఁ గన్గొని యూఱడి వచ్చిరిత్తలా
నలు గని సారెకేక లిడ వర్తిలునాబలుదంటఁ గొల్చెదన్. 52

తా. ఒకగొల్లది తనయింటిలో దొంగిలుచున్న వెన్నునిజూచి యట్లే తలుపు మూసి వానితల్లితోఁ జెప్పఁబోయి, అచ్చటను, యశోదచే ఱోలఁగట్టి దండింపఁబడు వానిని జూచి యాశ్చర్యముచే నోడలెఱుంగక నిలుచుండెను.

శ్లో. రత్నస్థలే జానుచరః కుమారః సఙ్క్రాన్తమాత్మీయముఖారవిన్దమ్,
ఆదాతుకామస్తదలాభఖేదా ద్విలోక్య ధాత్రీవదనం రురోద. 53

టీ. జానుచరః=దోఁగాడుచున్న, కుమారః=బాలుఁడైనకృష్ణుఁడు, రత్నస్థలే=రత్నములకట్టడపునేలయందు, సంక్రాంతం=ప్రతిఫలించిన, ఆత్మీయముఖారవిన్దం=తనమోముఁదమ్మిని, ఆదాతుకామః = కైకొనఁదలఁచినవాఁడై, తదలాభఖేదాత్ = అదిచిక్కలేదనుకినుకతో, ధాత్రీవదనం=దాదిమొగమును, విలోక్య=చూచి, రురోద=ఏడ్చెను.

మ. ఘనరత్నస్థగితావనిం నిజముఖాకారంబు పద్మాకృతిం
గనుపట్టం గని నవ్వి తద్గ్రహణకాంక్షం జిన్నికేల్ సాఁచి చే
రనిఖేదంబున జానుయానము దలిర్పం దాని నీక్షించి కా
వనుచుం బోరిడునందనందనుని మాయాడింభకుం గొల్చెదన్. 53

తా. ఒక్కనాఁడు, కృష్ణుఁడు రతనములకట్టడపు నేలమీఁద దోగాడుచు, ఆరత్నములలోఁ బ్రతిబింబిత మైనతన మోముఁజూచి, యదియొకవిచిత్రవస్తువని లాగికొనఁబోయి, యదిరాకపోయినందున దాదిమొగము సూచి యేడువసాఁగెను.

శ్లో. ఆనన్దేన యశోదయా సమదనం గోపాఙ్గనాభిశ్చిరం
సాశఙ్కం బలవిద్విషా సకుసుమైః సిద్ధైః పృథివ్యాకులమ్,
సేర్ష్యం గోపకుమారకైః స్సకరుణం పౌరైర్జనైః సస్మితం
యో దృష్టః స పునాతు నో మురరిపుః ప్రోత్క్షిప్తగోవర్ధనః. 54

టీ. యశోదయా=యశోదమ్మచేత, ఆనందేన = సంతోషముతోడను, గోపాఙ్గనాభిః=గొల్లపడఁతుకలచేత, సమదనం = మన్మథోద్రేకముతోఁ గూడునట్లును, బలవిద్విషా=ఇంద్రునిచే, చిరం=తడవుగా, సాశఙ్కం = విన్నఁబాటుతోను, సిద్ధైః=దేవతావిశేషులచేత, సకుసుమైః = పువ్వులవానతోడను, పృథివ్యా = భూమిచేత, ఆకులం=కలవరముతోఁగూడునట్లును, గోపకుమారకైః = గొల్లపిల్లకాయలచేత, సేర్ష్యం = పరోత్కర్షాసహిష్ణుత్వముతోడను, పౌరైః = ఊరివారలచే, సకరుణం = దయతోడను, జనైః= మిగిలినచూపరులచేత, సస్మితం = చిఱునగవుతోఁ గూడునట్లును, యః = ఏదేవుఁడు, దృష్టః=చూడఁబడెనో, ప్రోత్క్షిప్తగోవర్ధనః = ఎత్తఁబడిన గోవర్ధనపుకొండగల, సః=ఆ, మురరిపుః=కృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, పునాతు=పవిత్రముసేయుఁగాక.

చ. ముదమున నందగోపికలు మోహమునన్ జనపాళి నవ్వునం
ద్రిదశవిభుండు సాధ్వసమతిన్ విరివానల సిద్ధపుంగవుల్
పొదలినయాకులత్వమున భూమియు గోపకుమారు లేపునన్
సదయతఁ బౌరులుం గన రసాధర మెత్తినచక్రి ప్రోచుతన్. 54

తా. ఆనందముతో యశోదయు, మదనవికారముతో గోపికలును, ఇదియేమిరాయనుభీతితో నింద్రుఁడును, పుష్పవర్షముతో సిద్ధులును, మనోవ్యాకులతతో భూమియు, మచ్చరముతో గొల్లపిల్లకాయలును, దయతో నూరివారును, నవ్వుతో నితరులును జూడఁగా గోవర్ధనగిరి నెత్తినకృష్ణుఁడు మమ్ము పాపములఁ బాపి పవిత్రులఁ జేయుఁగాక.

శ్లో. ఉపాసతామాత్మవిదః పురాణాః
పరం పుమాంసం నిహితం గుహాయామ్,
వయం యశోదాశిశు బాలలీలా
కథాసుధాసిన్ధుషు లీలయామః. 55

టీ. పురాణాః=పూర్వులైన, ఆత్మవిదః=బ్రహ్మవేత్తలైనమునులు, గుహాయాం = దహరాకాశగుహయందు, నిహితం = ఉంచఁబడిన, పరంపుమాంసం = పరమపురుషుని,

ఉపాసతాం=ధ్యానింతురుగాక, వయం=మేముమాత్రము, యశోదా...సిన్ధుషు=యశోద కొడుకుయొక్క బాల్యవిలాసకథలను నమృతసముద్రములయందు, లీలయామః = విహారము సల్పెదము.

మ. దహరాకాశనివాస మాపరము నాత్మజ్ఞాను లీక్షించి ప్ర
త్యహముం గాంతురు గాక నే నలయశోదాబాలలీలాసుధా
లహరీవీచిపరంపరం గదిసి కొల్లల్ గాఁగఁ గ్రీడించుచు
న్నహానప్రౌఢిఁ జెలంగుడెందమున నానందంబు సంధించెదన్. 55

తా. ఆత్మస్వరూపవేత్తలైన పూర్వపుమునీశ్వరు లనేకులు హృదయగుహాయందలి పరమాత్మను దదేకచిత్తులై ధ్యానింతురుగాక. మేముమాత్రము లీలాగోపబాలుఁడై క్రీడసలుపుచున్న కృష్ణపరమాత్మయొక్క బాల్యమందలి విలాసకథలను నమృతసముద్రములలో నోలలాడెదము.

శ్లో. విక్రేతుకామా కిల గోపకన్యా మురారిపాదార్పితచిత్తవృత్తిః,
దధ్యాదికం మోహవశాదవోచద్గోవిన్ద దామోదర మాధవేతి.

టీ. దధ్యాదికం=పెరుఁగు మొదలగువానిని, విక్రేతుకామా=అమ్మదలఁచిన, గోపకన్యా=గొల్లపడుచు, మురారి...వృత్తిః = శ్రీహరిపాదములయందుంచఁబడిన మనోవ్యాపారముగలదై, మోహవశాత్=(కృష్ణునియందలి) మోహమువలన, గోవింద, దామోదర, మాధవ, ఇతి=అని, అవోచత్=కేకవేసెను.

మ. నవలావణ్యవిలాసినీతిలక మానందంబునన్ నందసం
భవపాదార్పితచిత్తవృత్తి మరలింపన్ నేరకే వీటిలో
నవనీతాదిక మమ్ముచో మఱపు జెందం బౌరులం గాంచి మా
ధవ గోవింద ముకుంద కృష్ణ యను నుద్యన్మోహవిభ్రాంతితోన్. 56

తా. ఒకగొల్లపడుచు, పెరుఁగు పాలు నమ్మఁబోయి ఎప్పుడు కృష్ణునియందే మరులుకొనియుండును గాన కృష్ణునియందలి మోహముచే 'పెరుగోయమ్మ పెరుఁగు' అని పిలువవలసినది యై 'గోవిందా దామోదరా మాధవా' యని కేకలిడఁ దొడంగెను.

శ్లో. ఉలూఖలం వా యమినాం మనో వా
గోపాఙ్గనానాం కుచకుట్మలం వా,
మురారినామ్నః కలభస్య నూన
మాలానమాసీత్త్రయ మేవ భూమౌ.

టీ. మురారినామ్నః=కృష్ణుఁడనెడి, కలభస్య=ఏనుఁగుగున్నకు, ఉలూఖలం వా = యశోదయింటిలోనిఱోలుగాని, యమినాం=యోగులయొక్క, మనో వా=చిత్తముగాని,

గోపాఙ్గనానాం = గొల్లవనితలయొక్క, కుచకుట్మలం వా=చనుమొగ్గగాని, భూమౌ = భూమియందు, త్రయమేవ=రెండుమూఁడే, ఆలానం=కట్టుకంబము, ఆసీత్=ఆయెను.

చ. మునిజనమానసాంబురుహముం బశుపాలకబాలికామణీ
స్తనవనజాతకోరకవితాన మ్ముఁలూఖలముఁ మురారిమో
హనకలభంబు నిల్చుటకు నై విలసిల్లినకట్టుఁగంబముల్
దనరెడు నొండు రెండు నివి దక్క ధరాస్థలిఁ గల్గనేర్చునే. 57

తా. ఎట్టివారలకును పశపఱచుకొ నలవిగాని కృష్ణుఁ డను కొదమయేనుఁగునకు యశోదయింటిలోని ఱోలుగాని, యోగులచిత్తము గాని, గోపికల చనుబదతులు గాని యిటుల రెండు మూఁడు దప్ప వేఱే బంధనస్థానములు లేవు. వీనికి నిత్యసన్నిహితుఁ డైనట్లు మఱియేరికిఁ గాఁ డనుట.

శ్లో. కరారవిన్దేన పదారవిన్దం ముఖారవిన్దే వినివేశయన్తమ్,
వటస్య పత్రస్య పుటే శయానం బాలం ముకున్దం మనసా స్మరామి.

టీ. కరారవిన్దేన=కేలుదామరచే, పదారవిన్దం=అడుగుఁదామరను, ముఖారవిన్దే=మోముఁదామరయందు, వినివేశయంతం = చొనుపుకొనుచున్నవాఁడును, వటస్య=మఱ్ఱిచెట్టుయొక్క, పత్రస్య=ఆకుయొక్క, పుటే=దొన్నెయందు, శయానం = పండియున్న, బాలం=బాలుఁడగు, ముకున్దం=కృష్ణుని, మనసా=చిత్తముతోడ, స్మరామి=తలఁచెదను.

శా. కేలుందామరచేఁ బదాబ్జ మెలమిం గీలించి నెమ్మోముపై
హాళిన్ నిల్పి వటప్రవాళమృదుశయ్యం బొల్చునబ్బాలునిన్
లీలాలోలవిశాలలోచనుని లాలిం బెట్టి లాలించుచున్
జోలల్ వాడుయశోదభాగ్యమునకే జోహారు కావించెదన్. 58

తా. కేలుదమ్మిచే నడుగుదమ్మిని మోముదమ్మి నిడుకొని మఱ్ఱియాకుదొప్పయందు నిదురఁ గూరియున్న శుహానాబాలుఁ డగువెన్నుని మదిలోఁ జింతించెదను.

శ్లో. శమ్భో స్వాగతమాస్యతా మిత ఇతో వామేన పద్మాసన
క్రౌఞ్చారే కుశలం సుఖం సురపతే విత్తేశ నో దృశ్యసే,
ఇత్థం స్వప్నగతస్య కైటభజితశ్శ్రుత్వా యశోదాగిరః
కిం కిం బాలక జల్పసీతి రచితం ధూధూకృతం పాతు నః. 59

టీ. హేశమ్భో=ఓయీశ్వర, స్వాగతం = సుఖముగవచ్చితివా ? పద్మాసన = ఓబ్రహ్మా, ఇతఇతః వామేన=ఇటుల యెడమప్రక్కను, ఆస్యతాం=కూర్చుండుము. క్రౌఞ్చారే=కుమారా, కుశలం=సేమమా ! సురపతే=ఇంద్రా, సుఖం = సుఖముగలదా ? విత్తేశ = కుబేరా, నోదృశ్యసే=మాచేఁ జూడఁబడవు. ఇత్థం=ఈలాగున, స్వప్నగతస్య = నిద్రించి

యందున్న, కైటభజితః=కృష్ణునియొక్క, గిరః=కలువరింతమాటలను, శ్రుత్వా = విని, యశోదా=యశోద, హేబాలక = ఓబిడ్డా, కింకిం = ఏమేమి, జల్పసి = పలవరించెదవు, ఇతి=అని, రచితం=చేయఁబడిన, ధూధూకృతం = పీడాపనోదకమైన 'ధూధూ' అను నిష్ఠీవనశబ్దము, నః=మమ్ము పాతు=రక్షించుఁగాక.

మ హార రారమ్ము శుభంబె డాపలను భాషాధీశ కూర్చుండుమా
పరిణామంబె కుమార యింద్ర సుఖమే పాల స్త్వపీక్షింప మే
సరణిఁ నిన్ననఁగా యశోద విని వత్సా యేమి యేమంచుని
ద్దురము బ్బానినకృష్ణుపై నిడినధూధూ కారముల్ ప్రోచుతన్. 59

తా. రుద్రా ! సుఖముగావచ్చినావా? బ్రహ్మ! ఇట్లెడమవైపునఁ గూర్చుండుము. కుమారా! నేమమేనా? ఇంద్రా! సౌఖ్యమా? కుబేరా! ఏమి బొత్తిగా అగపడుటేలేదు.? అని కృష్ణుఁడు నిదురలోఁ గలువరింపఁగా, యశోద వచ్చి ఏమిరా కలవరించుచున్నావు నాయనా యని పీడాపరిహారమునకుఁ గాఁ జేసిన ధూధూకారము మమ్ముఁ గాపాడుఁగాక.

అవ. కవి యీశ్లోకంబున యశోదా శ్రీకృష్ణుల ప్రశ్నోత్తరముల వర్ణించుచున్నాఁడు.

శ్లో. మాతః కిం యదునాథ దేహి చషకం కిం తేన పాతుం పయ
స్తన్నా స్త్యద్య కదాస్తి వా నిశి నిశా కా వాఽన్ధకారోదయః,
ఆమీల్యాక్షియుగం నిశాప్యుపగతా దేహీతి మాతుర్ముహు
ర్వక్షోజాంశుకకర్షణోద్యతకరః కృష్ణ స్స పుష్ణాతు నః. 60

టీ. కృష్ణుఁడు, హేమాతః=ఓయమ్మా అని పిలువ, యశోద, హే, యదునాథ=ఓయాదవులరాజా, కిం=ఏమిరా, (కృ) చషకం=పానపాత్రను, దేహి=తెమ్ము. (య) తేన=దానితో, కిం=ఏమిపని (కృ) పయః=పాలను, పాతుం=త్రాగుటకు, (య)తత్=(అగిన్నె) ఆపాలు. అద్య=ఇప్పుడు, నాస్తి=లేదు. (కృ) కదా=ఎప్పుడు, అస్తివా = ఉండును. (య) నిశి=రాత్రియందు, (కృ) నిశా=రాత్రియన, కా=ఏది. (య) అన్ధకారోదయః=చీఁకటిపడుట. (అనఁగానే) అక్షియుగం=రెండుకన్నులను, ఆమీల్య = గట్టిగా మూసికొని, నిశాపి=రాత్రియు, ఉపగతా = వచ్చినది. దేహి=పాలగిన్నె తెమ్ము, ఇతి=అని, మాతుః = తల్లియగు యశోదయొక్క, వక్షోజాంశుకకర్షణోద్యతకరః = పైటకొంగును లాగుటకై చాచఁబడిన చేయిగల, సః=అ, కృష్ణః=శ్రీకృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, పుష్ణాతు = ప్రోచుఁగాక.

ఉ. అమ్మ|యదేమిరా యదుకులాగ్రణి|గిన్నె యొసంగు|మెల్లపా
లిమ్ముగఁ ద్రావ|లే దిపు|డ దెప్పుడు|రే యది|యొట్టి దంధకా

రమ్మగు నన్నుఁ గన్మొగిచి రాతిరి వచ్చెను వేగ పాలు తే
తెమ్మని తల్లిపైఁటి వడిఁ దీయుముకుందుఁడు నన్నుఁ బ్రోచుతన్. 60

తా. అమ్మా ! ఏమిరా కృష్ణా ! నా అపుకోర యేదీ ఇటులిమ్ము, ఎందుకురా ? పాలుత్రాగవలె. పాలులేవే. అయిన ఎప్పుడుండును ? రాత్రికి. రాత్రియనఁగా నెట్టులుండును. రాత్రివచ్చినచోఁ జీకటిపడును. అని తల్లియనఁగానే రెండుకన్నులు గట్టిగా మూసికొని, అమ్మా రాత్రికూడవచ్చినది. నా పాలగిన్నె నియ్యవే యని మకురు సేయుచు యశోదపైఁట కొంగును బట్టి లాగుచున్నకృష్ణుఁడు మమ్ముఁ బ్రోచుకాక.

శ్లో. కాళిన్దీపులినోదరేషు ముసలీ యావద్గతః ఖేలితుం
తావత్కార్పరికం పయః పిబ హరే వర్ధిష్యతే తే శిఖా
ఇత్థం బాలతయా ప్రతారణపరాః శ్రుత్వా యశోదాగిరః
పాయాన్నః స్వశిఖాం స్పృశన్ ప్రముదితః క్షీరేఽర్ధపీతే హరిః. 60

టీ. హరే=కృష్ణా, ముసలీ=బలరాముఁడు, కాళిన్దీపులినోదరేషు=యమునయందలి యిసుక తిప్పలనడుమ, యావత్=ఎంతలో, ఖేలితుం=ఆడుకొనుటకొఱకు, గతః=వెళ్లెనో, తావత్=వాఁడు వెళ్లివచ్చులోపల, కార్పరికం=గిన్నెలోనున్న, పయః=పాలను, పిబ = త్రాగుము. తే=నీయొక్క, శిఖా=జుట్టు, వర్ధిష్యతే=పెరుగును, ఇత్థం=ఇట్లు, బాలతయా= చిఱ్ఱియగుటచేత, ప్రతారణపరాః = మోసపుచ్చుటకై పలుకఁబడిన, యశోదాగిరః = యశోదమాటలను, శ్రుత్వా=విని, ప్రముదితః=ఆనందముఁబొందినవాఁడై, క్షీరే=పాలు, అర్ధపీతే=సగము గ్రోలఁబడినది కాఁగా, స్వశిఖాం = తనజుట్టును, స్పృశన్=తడవుకొనుచున్న, హరిః=కృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, పాయాత్=రక్షించుఁగాక.

ఉ. హేళితసూభవాపులినహేలఁ జరించుబలుండు రాకముం
బాలక పైఁడిగిన్నెఁ గలపాల్ వెస నానుము గొప్పవెండ్రుక
ల్గ్రాలు నటన్న నందసతిలాలనమాటల కుబ్బి సామిపాల్
గ్రోలుచుఁ జుంచుఁ జూచికొనుగోపకుమారుఁడు నన్నుఁ బ్రోచుతన్.

తా. కృష్ణా! అన్న యమునకుఁ బోయి ఆడుకొని వచ్చులోపల పాలన్నియుఁ నీవే త్రాగివేయుము. పాలు ఎంతగా త్రాగినఁ జుట్టు అంతపొడుగుగాఁ బెరుగును. అను యశోదమాటలు విని యుబ్బినవాఁడై, గిన్నెఁ బట్టుకొని పాలు సగపడఁద్రాగి సిగ దడవి చూచుకొను చిన్నికృష్ణుఁడు మమ్ముఁ గాపాడుఁగాక.

శ్లో. కైలాసో నవనీతతి క్షితిరియం ప్రాగ్జగ్ధమృల్లోష్టతి
క్షీరోదోఽపి నిపీతదుగ్ధతి లసత్స్మేరే ప్రఫుల్లే ముఖే,

మాత్రాఽజీర్ణధియా దృఢం చకితయా నష్టాఽస్మి దృష్టః కయా
ఘూఘూ వత్సక! జీవ జీవ చిర మిత్యుక్తోఽవతాన్నో హరిః. 62

టీ. లసత్స్మేరే=ప్రకాశించు చిఱునగవుగల, ముఖే=నోరు, ప్రఫుల్లే సతి=తెరవఁబడినదగుచుండఁగా, కైలాసః=వెండికొండ, నవనీతతి=నిత్యము దినుచున్న వెన్నముద్దవలె నయ్యెను. ఇయం=ఈ, క్షితిః=భూమి, ప్రాగ్దగ్ధమృల్లోష్టతి = మునుపుదిన్నమన్ను గడ్డవలె నగుచున్నది. క్షీరోదోఽపి = పాలకడలియు, నిపీతదుగ్ధతి = త్రాగఁబడినపాలవలె నగుచున్నది, అజీర్ణధియా=అఱుకువమనుతలఁపుతో, దృఢం = మిక్కిలి, చకితయా = భయపడి, మాత్రా=తల్లిచేత, నష్టా = విపన్నరాలను, అస్మి=అయితిని. వత్సక=బిడ్డా, కయా=ఎవతెచేత, దృష్టః=చూడఁబడితివిరా. ఘూఘూ, (అనుకరణము) చిరం=తడవుకాలము, జీవజీవ=బ్రదుకుము బ్రదుకుము. ఇతి=అని, ఉక్తః = పలుకఁబడిన, హరిః = శ్రీకృష్ణుఁడు, నః=మమ్మును, అవతాత్=రక్షించుఁగాక.

చ. ననిచిననవ్వునెమ్మొగమునన్ ధర భక్షితమృత్తుగాఁ బయో
వనధి నిపీతదుగ్ధసమవస్థితిగా రజతాద్రి వెన్నగాఁ
గని భ్రమఁ జెల్ల నే చెలువ గాంచెనొ దృష్టిగ నంచు నంబ దీ
వనమును ఘూత్కృతుల్ నినుప వర్తిలుపాపనిప్రాపుఁ గాంచెదన్.

తా. యశోద, కృష్ణుఁడు మన్నుఁ దిన్నాఁడని విని రావించి చూపు మనఁగా వాఁడు నవ్వుచు నోరు దెఱచి చూప నామెకు వానికడుపులో సమస్తబ్రహ్మాండముం గానిపించెను. అదిచూచి యశోద అందున్న కైలాసపర్వతమును వాఁడు దిన్న వెన్నముద్ద యనుకొనెను. భూమిని చూచి వాఁడుదిన్న మంటిగడ్డ యనుకొనియెను. పాలసముద్రమును వాఁడు రోజు త్రాగినపాలుగాఁ దలఁచెను. ఇట్లు తలఁచి భయపడి, అయ్యో! నేచచ్చిపోయితినే కొడుకా యెవరు నిన్ను చూచిరా, యిట్లజీర్ణము చేసినది ? ఘూఘూ, చిరంజీవ, చిరంజీవ యని రక్షపెట్టెను. ఇట్టి కృష్ణుఁడు మమ్ముఁ గాచుఁగాక.

శ్లో. కిఞ్చిత్కుఞ్చితలోచనస్య పిబతః పర్యాయపీతస్తనం
సద్యః ప్రస్నుతదుగ్ధబిన్దుమపరం హస్తేన సమ్మార్జతః,
మాత్రైకాఙ్గులిలాలితస్య చుబుకే స్మేరాననస్యాధరే
శౌరేః క్షీరకణాన్వితా నిపతితా దన్తద్యుతిః పాతు నః. 63

టీ. కిఞ్చి...నస్య = కొంచెము ప్రక్కకుఁ ద్రిప్పఁబడినకన్నులు గలవాఁడను పర్యాయపీతస్తనం=ఒకటి వెంటనొకటిని కుడువఁబడిన స్తనమును. పిబతః=త్రాగుచున్నవాఁడును, సద్యః=అప్పుడే, ప్రస్నుతదుగ్ధబిందుం=కాఱినపాలచుక్కలుగల, అపరం=మఱియొకచన్నును, హస్తేన=చేతితో, సమ్మార్జితః=రాయుచున్నవాఁడును, మాత్రా = తల్లిచేత,

చుబుకే=గడ్డమందు, ఏకాఙ్గుళిలాలితస్య=ఒకవ్రేలిచే బుజ్జగింపఁబడినవాఁడును, స్మేరాననస్య=చిఱునగవుగల, శౌరేః=కృష్ణునియొక్క, అధరే=పెదవియందు, నిపతితా=పడిన, క్షీరకణాన్వితా=పాలచుక్కలతోఁగూడిన, దన్తద్యుతిః = పండ్లరంగు, నః = మమ్ముల, పాతు=రక్షించుఁగాక.

చ. ఒకకుచ మాని పాల్ గుడిచియునొక్కకుచం బొకకేలఁ బూని యా
ముకుళితనేత్రుఁడై జనని ముద్దునకుం జుబుకంబు వ్రేలఁ జి
ట్టకముగ నంటి మోవిఁ బ్రకటం బగులేనగ వొప్పు శౌరి దు
గ్ధకణసమేతదంతరుచి తత్పరతన్ ననుఁ బ్రోచుఁగావుతన్ 63

తా. ఒకటివెంట నొకటి వరుసగా నందుకొని త్రాగును గనుక, ఒకచన్నును త్రాగుచు, పాలచుక్కలు కాఱుచున్న వేఱొకచన్నును చేతఁ దాఁకుచు చూపునద్దను త్రిప్పి! గడ్డముమీఁద వ్రేలిడి తల్లి వినోదపఱచుచుండఁ జిఱునవ్వు నవ్వుచున్న కృష్ణుని పాలచుక్కలతోఁగూడిన తెల్లని దంతకాంతి మమ్ము గాపాడుఁగాక.

శ్లో. ఉత్తుఙ్గస్తనమణ్డలోపరిలసత్ప్రాలమ్బముక్తామణే
రన్తర్బిమ్బిత మిన్ద్రనీలనికరచ్ఛాయానుకారిద్యుతేః,
లజ్జావ్యాజముపేత్య నమ్రవదనా స్పష్టం మురారేర్వపుః
పశ్యన్తీ ముదితా ముదేఽస్తు భవతాం లక్ష్మీర్వివాహోత్సవే. 64

టీ. వివాహోత్సవే = పెండ్లిసంబంధమందు, లజ్జావ్యాజం = సిగ్గు అనుసాకును, ఉపేత్య=పొంది, నమ్రవదనా = తలవంచుకొనినదై, ఉత్తుఙ్గ...మణేః = ఉన్నతమైన చనుకట్టుమీఁద మెఱయుచు వ్రేలుచున్న ముత్తెపుకోలీఁపూసయొక్క, అంతః=నడుమ, బిమ్బితం=ప్రతిఫలించిన, ఇంద్ర...ద్యుతేః=ఇంద్రనీలమణిరాశియొక్క కాంతినిబోలుచున్నకాంతిగల, మురారేః=శ్రీకృష్ణునియొక్క, వపుః=శరీరమును, స్పష్టం=విశదముగా, పశ్యన్తీ = చూచుచున్నదై, ముదితా = సంతసించిన, లక్ష్మీః = రుక్మిణీరూపయగులక్ష్మి, భవతాం=మీకు, ముదే=సంతసముకొఱకు, అస్తు=అగుఁగాక.

మ. హరినీలచ్ఛవి గేరుశౌరిమృదుదేహచ్ఛాయ వక్షోరుహా
పరిముక్తామణియందుఁ గన్పడఁ ద్రపావ్యాజంబునం బెండ్లికూఁ
తురు దాఁ గావున మోము వాంచికొని సంతోషస్థితిం జెందునిం
దిర మా కీవుత నిష్టసంపద దయాదృష్టిన్ విలోకించుచున్. 64

తా. రుక్మిణీకృష్ణుల పెండ్లియందు రుక్మిణి తనయుఁరమున వ్రేలుహారము నడిమి ముత్తెపుఁబూసయందుఁ బ్రతిబింబించిన కృష్ణుని నల్లనిమేనికాంతిని సిగ్గను నొకసాకుచేఁ దలవంచుకొని యట్టెచూచి యానందించు రుక్మిణీరూపిణియగు లక్ష్మి మీసేమము కొఱకగుఁగాక.

శ్లో. కృష్ణేనామ్బ గతేన రన్తుమధునా మృద్భక్షితా స్వేచ్ఛయా
తథ్యం కృష్ణ క ఏవమాహ ముసలీ మిథ్యామ్బ పశ్యాననమ్,
వ్యాదేహీతి విదారితే శిశుముఖే దృష్ట్వా సమస్తం జగ
న్మాతా యస్య జగామ విస్మయపదం పాయాత్స నః కేశవః. 65

టీ. హే అమ్బ=ఓయమ్మా, రన్తుం=ఆడుటకొఱకు, గతేన = వెళ్లిన, కృష్ణేన = శ్రీకృష్ణునిచేత, అధునా=ఇప్పుడు, స్వేచ్ఛయా=ఇష్టముకొలఁది, మృత్=మన్ను, భక్షితా= తినఁబడినది, (అని రాముఁడు యశోదకుఁ జెప్పఁగా నామె) కృష్ణ=కృష్ణుఁడా, తథ్యం= మన్నుతిన్నది నిజమేనా, (అనియడుగ) కృష్ణుఁడు, కః=ఎవఁడు, ఏవం=ఇట్లు, ఆహ= చెప్పెను. (యశోద) ముసలీ=బలరాముఁడు చెప్పినాఁడు. (కృ) అమ్బ=అమ్మా, మిథ్యా= ఇదికల్లమాట. ఆననం = మొగము. పశ్య = చూడుము, (యశోద) వ్యాదేహీతి = తెఱవుమనఁగా, విదారితే = తెఱవఁబడిన, శిశుముఖే = బిడ్డనోటియందు, సమస్తం జగత్=ఎల్లలోకములను, దృష్ట్వా=చూచి, యస్య = ఏకృష్ణునియొక్క, మాతా = తల్లి. విస్మయపదం = ఆశ్చర్యస్థానమును, జగామ = పొందెనో, సః=ఆ, కేశవః=కృష్ణుఁడు, నః=మమ్మును, పాయాత్=రక్షించుఁగాక.

మ. మను భక్షించితె కృష్ణ యెవ్వరని రమ్మా యన్న యన్నాఁడు గ
ల్లొను నామో మది కల్ల చూపు మనుచుఁ నోరెత్త విశ్వంబు లె
ల్లను గన్పించిన నింతపెల్లఁ దిన నేలా గయ్యో నాశ్చర్య మం
చును వీక్షించుయశోదఁ గాంచి నగుఁకృష్ణుం గాంతు నశ్రాంతమున్.

తా. బలరాముఁడు వచ్చి, అమ్మా మనకృష్ణుఁడు ఆడుకొనఁబోయి, ఇష్టమువచ్చి నట్లు మన్నుఁదిన్నాఁడు, అని చెప్పఁగా, యశోద, ఏమిరాకృష్ణా నిజమేనా? యన, లేదమ్మా, ఎవరు చెప్పిరి? రాముఁడు. అది కల్లమాట. కాదేని నానోరుఁ జూడుము. అని తెఱచిచూప, వానికడుపులో నెల్లలోకములు గాంచి తల్లి యాశ్చర్యపడియెను. అట్టి కృష్ణుఁడు మమ్ముఁ గాపాడుఁగాక.

అవ:—ఈశ్లోకమునందు శ్రీకృష్ణుఁడు రోహిణీనక్షత్రమందుఁ బుట్టెను గావున దాని నుత్ప్రేక్షించుచున్నాఁడు

శ్లో. స్వాతీ సపత్నీ కిల తారకాణాం ముక్తాఫలానాం జననీతి రోషాత్,
సా రోహిణీ నీలమసూత రత్నం కృతాస్పదం గోపవధూకుచేషు.

టీ. తారకాణాం=చుక్కలకు, సపత్నీ = సవతియగు, స్వాతీ=స్వాతి, ముక్తాఫలానాం=ముత్తెములకు, జననీకిల=తల్లిగదా, (పుట్టించునది) ఇతి=అని, రోషాత్=మత్సరమువలన, సా=ఆ, రోహిణీ=రోహిణిఅనునక్షత్రము, గోపవధూకుచేషు=గొల్లతలచనుల యందు, కృతాస్పదం=కాఁపురమున్న, నీలం=నల్లని, రత్నం=మణిని, అసూత=కనెను.

ఉ. తారల కెల్లనుం సవతి దా నగుస్వాతి విశుద్ధమౌక్తికో
దారమణుల్ గనం గని నిజాత్మ నసూయ వహించి రోహిణీ
తారక గాంచె గోపవనితాకుచకోరకహారసంతతి
న్జేరినకృష్ణనాయకమణిం రవికోటిఘృణిం ముదంబునన్. 66

తా. నక్షత్రములకెల్ల సవతియగు స్వాతి ముత్యముల నీనుచున్నది. అనుమచ్చరమున రోహిణియను నక్షత్రము, గోపికలచన్నులయందు వ్రేలుచున్నహారమందలి నల్లని నాయకమణి నొకదానిని గనెను. (రోహిణీనక్షత్రమందు కృష్ణుఁడు జన్మించెనని భావము). నక్షత్రములన్నియుఁ జంద్రునకు భార్యలని లోకప్రతీతి. ఇందువలన ముత్యములకన్నను రత్నము విశేషముగాన స్వాతికన్న రోహిణి యాధిక్యత గాంచెను. స్వాతిముత్యములగునట.—స్వాతికార్తెయందుఁ గురియు వర్షబిందువులు ముత్యములగునని ప్రసిద్ధముగ రత్నశాస్త్రాదులయందుఁ జెప్పఁబడినది. మఱియు స్వాతి, ముక్త=ముక్తి వడసిన వారలకు, అఫల=ఫలముగానివారలఁ గనుచున్నది. ఈరోహిణియో ముక్తులకు ఫలరూపమైన నీలమణి నీనుచున్నది. అనియు నొకభావము ధ్వనించుచున్నది.

శ్లో॥ నృత్యన్తమత్యన్తవిలోకనీయం కృష్ణం మణిస్తమ్భగతం మృగాక్షీ,
నిరీక్ష్య సాక్షాదివ కృష్ణమగ్రే ద్విధా వితేనే నవనీతమేకమ్. 67

టీ. మృగాక్షీ=యశోద, నృత్యన్తం = గంతులిడుచున్న, అత్యంతవిలోకనీయం = మిగులచూడఁదగిన, మణిస్తమ్భగతం = రతనపుఁగంబమందుఁ బ్రతిఫలించిన, కృష్ణం = కృష్ణుని, అగ్రే=ముందర, సాక్షాదివ=ప్రత్యక్షముగా, నిరీక్ష్య=చూచి, ఏకం = ఒక్క, నవనీతం=వెన్నముద్దను, ద్విధా=రెండుగా, వితేనే=భాగించెను.

మ. ప్రకటానందవిచిత్రనాట్యపరుఁ డౌ బాలుం విలోకించుచుం
జకితాలోకకురంగలోచన మణిస్తంభంబులో నిక్కమై
నకుమారుంబలె దోఁచునీడఁ జెలువొందం గాంచి భాగించె నా
త్మకరాంభోజమునందు నున్ననవనీతం బయ్యెడం రెండుగన్. 67

తా. యశోద కృష్ణుఁడు మనోహరముగా గంతులిడి యాడుకొనుచుండ, వానికి వెన్నగుడుప వచ్చి రత్నస్తంభమున నున్నవానినీడను చూచి నిజముగా నిద్దఱుకృష్ణులని భ్రమసి, చేతిలోని వెన్నముద్దను రెండుగా విఱిచి యీయఁబోవుచున్నది.

శ్లో॥ వత్స జాగృహి విభాతమాగతం జీవ కృష్ణ శరదాం శతంశతం,
ఇత్యుదీర్య సుచిరం యశోదయా దృశ్యమానవదనం భజామహే. 68

టీ. వత్స=కుమారా, విభాతం=తెల్లవాఱుపూఁట, ఆగతం=వచ్చెను. జాగృహి=నిద్రలెమ్ము, కృష్ణ=కృష్ణుఁడా!, శరదాంశతం=నూఱేండ్లు, జీవ=బ్రతుకుము. ఇతి=ఇట్లు,

ఉదీర్య=పలికి, యశోదయా=యశోదచేత, సుచిరం=చాలకాలము, దృశ్యమానవదనం = చూడఁబడిన మొగముగల కృష్ణుని, భజామహే=సేవించెదము.

ఉ. వెన్నయుఁ బాలుఁ ద్రాగుదువు వేగమ లెమ్ము కుమార తెల్లవా
తె న్ననుఁ గన్నతండ్రి నిదురింపకు లే పదివేలయేండ్లునీ
కు న్నెఱయాయు వయ్యెడు ముకుంద యటన్న యశోదఁ జూచునా
వెన్నునిముద్దునెమ్మొగము వేడుక మీఱ భజింతు మెప్పుడున్. 68

తా. ప్రొద్దుననే లేచి యశోద కృష్ణా, తెల్లవాఱినది. ఇఁకనిద్రలేవరాయని లేపి చిరంజీవ అని రక్షపెట్టి చాలాసేపు ప్రేమతోఁ జూడఁబడిన కృష్ణుని సేవించెదము.

శ్లో॥ ఓష్ఠం జిఘ్రన్ శిశురితి ధియా చుమ్బితో వల్లవీభిః
కణ్ఠం గృహ్ణన్నరుణితపదం గాఢమాలిఙ్గితాఙ్గః,
దోష్ణా లజ్జాపదమభిమృశన్నఙ్కమారోపితాత్మా
ధూర్తస్వామీ హరతు దురితం దూరతో బాలకృష్ణః. 69

టీ. వల్లవీభిః=గొల్లతలచేత, శిశుఃఇతి ధియా=పిల్లవాఁడను తలఁపుతో, చుమ్బితః=ముద్దుగొనఁబడినవాఁడై, ఓష్ఠం=మోవిని, జిఘ్రన్=కొఱుకువాఁడును, ఆలిఙ్గితాఙ్గః=కౌఁగిలించుకోఁబడినశరీరముగలవాఁడై, అరుణితపదం=ఎఱ్ఱనైనతావుగలుగునట్లు, కణ్ఠం=మెడను, గాఢం=గట్టిగా, గృహ్ణన్=గ్రహించువాఁడును, అఙ్కం=తొడను, ఆరోపితాత్మా=ఎక్కించుకొనఁబడిన యొడలుగలవాఁడై, దోష్ణా=బాహువుతో, లజ్జాపదం=మఱుఁగుపట్టును, అభిమృశన్=తాఁకుచున్నవాఁడు, ధూర్తస్వామీ=విటనాయకుఁడునగు, బాలకృష్ణః=చిన్నికృష్ణుఁడు,దురితః=పాపమును,దూరతః=దూరముగా, హరతు=పోఁగొట్టుగాక.

ఉ. బాలుఁ డటంచు ముద్దిడుబాలలఁ బట్టుక మోవి నొక్కి కెం
గేలఁ దెమల్చి మన్మథనికేతన మంకముమీఁద నుంపఁ జాల్
చాలు నటంచు నెత్తికొనఁ జన్గవఁ బట్టుక కౌఁగిలించుగో
పాలకధూర్తశేఖరుఁడు పాపముఁ బాపి కృతార్థు జేయుతన్. 69

తా. గొల్లతలు బాలుఁడని తలఁచి ముద్దుఁగొనఁబోఁగాఁ బెదవిగొఱికెను. కౌఁగిలించుకోఁగా గట్టిగా మెడఁ బట్టి కౌఁగిలించెను. ఒడిలోఁ గూర్చుండఁ బెట్టుకోఁగా మర్మదేశములఁ దడవెను. ఇట్టి గడుసుపనులుచేయు విటరాజు మాపాపములఁ బాఱఁ దోలుగాక.

శ్లో॥ ఏతే లక్ష్మణ జానకీవిరహితం మాం ఖేదయ న్త్యమ్బుదా
మర్మాణీవచ ఘట్టయ న్త్యలమమీ క్రూరాః కదమ్బానిలాః,
ఇత్థం వ్యాహృతపూర్వజన్మచరితం యో రాధయా వీక్షితః
సేర్ష్యం శఙ్కితయా స నస్సుఖయతు స్వప్నాయమానో హరిః 70

టీ. హేలక్ష్మణ=ఓయిలక్ష్మణుఁడా, ఏతే=ఈ, అమ్బుదాః=మబ్బులు, జానకీవిరహితం=సీతతో నెడబాసిన, మాం=నన్ను, ఖేదయన్తి=శోకపెట్టుచున్నవి. క్రూరాః=క్రూరములైన, అమీ=ఈ, కదమ్బానిలాః=కడిమిచెట్లయందలి గాడ్పులు, మర్మాణి = ఆయువుస్థానములను. అలం=మిక్కిలి, ఘట్టయన్తి=నొవ్వఁజేయుచున్నవి. ఇత్థం=ఇట్లు, వ్యాహృతపూర్వజన్మచరితం యథాతథా=పలుకఁబడిన తొలిపుట్టువు యందలి కథలు కలుగునట్టుగా, స్వప్నాయమానః=నిదురలోఁ గలువరించుచున్నవాఁడై, యః=ఏకృష్ణుఁడు, శఙ్కితయా = మరియొకతె పేరువాడుటచే నవమానపడి, రాధయా = రాధ చేత, సేర్ష్యం=రోషముతోఁ జూచునట్టుగా, వీక్షితః=చూడఁబడెనో, సః=ఆ, హరిః=కృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, సుఖయతు=సుఖింపఁ జేయుఁగాక.

శా. అన్నా లక్ష్మణ జానకీరహితు నన్నంభోధరశ్రేణి యీ
సన్నంపున్వలిగాలి మర్మములు నొంచం జొచ్చె నంచుం బురా
ఖిన్నత్వంబు వచింప నీసు వెఱపుం గిల్కొన్న చిత్తంబుతోఁ
దన్నున్ రాధిక గాంచఁగాఁ గలవరింతం గూర్చు వాఁడేలుతన్. 70

తా. లక్ష్మణా! సీతావియోగము నొందిననన్ను ఈమేఘములు చల్లగాడ్పులును బాధించుచున్నవిరా, యని వెనుకటిపుట్టువుయందలి గాథలఁ గలువరించి, రాధచేఁ గోపముతోఁ జూడఁబడినకృష్ణుఁడు మమ్ము సుఖపెట్టుఁగాక.

శ్లో. ఓష్ఠం ముఞ్చ హరే బిభేమి భవతా పానైర్హతా పూతనా
కణ్ఠాశ్లేషమముం జహీహి దళితావాలిఙ్గనేనార్జునౌ,
మా దేహి చ్ఛురితం హిరణ్యకశిపుర్నీతో నఖైః పఞ్చతా
మిత్థం వారితరాత్రికేళిరవతాల్లక్ష్మ్యాపహాసాద్ధరిః. 71

టీ. హేహరే=ఓకృష్ణా, ఓష్ఠం=పెదవిని, ముఞ్చ=వీడుము, బిభేమి=భయపడుచున్నాను, భవతా=నీచేత, పూతనా = పూతనయనురక్కసి, పానైః = చీఁకుటలచేత, హతా=చంపఁబడినది. అముం=ఈ, కణ్ఠాశ్లేషం=కౌఁగిలింతను, జహీహి=వదలుము, ఆలిఙ్గనేన=నీకౌఁగిలింత చేత, అర్జునౌ = మద్దిచెట్లురెండును, దళితౌ=కూల్పఁబడినవి. ఛురితం=గిల్లుటను, మాదేహి=చేయకుము. నఖైః=గోళ్ళచేత, హిరణ్యకశిపుః = హిరణ్యకశిపు వనురక్కసుఁడు, పఞ్చతాం=మృతిని, నీతః=పొందింపఁబడెను. ఇత్థం=ఇట్లు, లక్ష్మ్యా=లక్ష్మీదేవి (రుక్మిణి) చేత, అపహాసాత్=పరిహాసమువలన, వారితరాత్రికేళిః = అడ్డుకోఁబడిన రాత్రిక్రీడగల, హరిః=కృష్ణుఁడు, అవతాత్=రక్షించుఁగాక.

ఉ. అమ్మకచెల్ల మోవిచవి యానకు పూతన పోలెఁ గ్రోలఁగాఁ
గ్రుమ్మకు ఱొమ్ము బల్మిన ధరం బడె మద్దులు కాన గోటిచేఁ

జిమ్మకుమీాహిరణ్యకథచే మది భీతిలె నంచుఁ దచ్చనల్
బ్రమ్ముచుఁ గేళి మాన్పరమఁ బైకొని నూఁకినశౌరిఁ గొల్చెదన్. 71

తా. కృష్ణా! నాకు భయమయ్యెడిని. పెదవి గఱచకుము. నీవు వెనుక చనులు పెదవులతోఁ జీకి, పూతనను జంపితివి. మెడ విడువుము. పూర్వము నీవు కౌఁగిలించు కోఁగా మద్దులు రెండు కూలిపోయెను. నన్ను గిల్లకుము. ముందు హిరణ్యకశిపుని గోళ్లతోఁజీఱి చంపితివి. ఇట్లు పరిహాసముతో రుక్మిణిచేత రాత్రి కేళియందు వారింపఁబడిన కృష్ణుఁడు మమ్ము గాచుఁగాక.

శ్లో. రామోనామ బభూవ హుం తదబలా సీతేతి హుం *తాం పితు
ర్వాచా పఞ్చవటీతటే విహరత స్తస్యాహరద్రావణః,
నిద్రార్థం జననీకథామితి హరేర్హుఙ్కారతః శృణ్వతః
సౌమిత్రే క్వ ధనుర్ధనుర్ధను రితి వ్యగ్రా గిరః పాన్తు వః. 72

టీ. రామోనామ=రాముఁడనియెడియొకరాజు, బభూవ=ఉండెను. హుం=ఊఁ, తదబలా=వానిపెండ్లాము, సీతేతి=సీతయనిపిలువఁబడును. హుం = ఊఁ, పితుః వాచా = తండ్రియాజ్ఞచేత పఞ్చవటీతటే=పంచవటిచెంతను, విహరతః=తిరుగుచున్న, తస్య = వానియొక్క, తాం=ఆభార్యయగుసీతను, రావణః = రావణుఁడనువాఁడు, అహరత్ = దొంగిలించెను. ఇతి=ఇట్లు, నిద్రార్థం=నిదురఁ బుచ్చుటకై, జననీకథాం = తల్లిచెప్పుచున్న రామకథను, హుంకారతః=ఊఁ కొట్టుచు, శృణ్వతః = వినుచున్న, హరేః = శ్రీకృష్ణుని యొక్క, సౌమిత్రే=లక్ష్మణా, ధనుః=విల్లు, క్వ=ఎచ్చట, ధనుః=ధనువు, క్వ=ఎచ్చట, ఇతి=ఇట్లు, వ్యగ్రాః=పరవశములైన, గిరః=మాటలు, వః=మమ్ము, పాన్తు=రక్షించుగాక.

మ. ఇలలో రాఘవుఁ డొప్పు వానిపతి యయ్యెన్ సీత వారిన్ వనం
బులకుం బంచె గురుం డటంచు నిదురం బొందించునయ్యంబ ప
ల్కులు దానూఁకొని రావణుండు మహిజం గొంపోయె నానుల్కు విల్
విలు దే లక్ష్మణయంచుఁ బల్కు హరియుద్వేలోక్తి నన్ బ్రోచుతన్. 72

తా. కృష్ణుని నిద్రఁ బుచ్చుటకొఱకు యశోద కలథను జెప్పుచు అబ్బాయీ! రాముఁ డనునొకరాజుండెను. అతనికి సీతయనుభార్యగలదు. వానిని వానితండ్రి భార్యతోఁగూడ నడవి కంపెను. వారు పంచవటిదగ్గర మెలగుచుండ అచ్చట సీతను రావణుఁ డనువాఁ డెత్తుకొనిపోయె ననునంతలో లక్ష్మణా! విల్లు, విల్లు తేతెమ్ము అనుకృష్ణుని తొందరతోఁగూడినమాటలు మాకు సేమము నిచ్చుఁగాక.

శ్లో. బాలోఽపిశైలోద్ధరణాగ్రపాణిర్నీలోఽపి నీరన్ధ్రితమఃప్రదీపః,
ధీరోఽపిరాధానయనావబద్ధో జారోఽపి సంసారహరః కుత స్త్వమ్.

---

* పా. తౌ పితుర్వాచా పఞ్చవటీవనే.

టీ. త్వం=నీవు, బాలోఽపి = పిన్నవైనను, శైలోద్ధరణాగ్రపాణిః = కొనచేతి తోఁగొండనెత్తినవాఁడవు, నీలోఽపి=నల్లనివాఁడవె యైనను, నీరన్ధ్రతమః ప్రదీపః=కటిక చీఁకటికి (అజ్ఞానమునకు) దీపమవు. ధీరోఽపి = ధైర్యముగలవాఁడవయ్యు, రాధానయనావబద్ధః=రాధకడకన్నులకు లోనైతివి, జారోఽపి=విటుఁడవయ్యును, సంసారహరః = సంసారమోచకుఁడవు, కుతః=ఇదియేమో నీమహిమ యెఱుఁగము.

ఉ బాలుఁడవయ్యు శైల మొకపాణితలంబునఁ దాల్చి నిల్పఁగాఁ
జాలుట పాపపుంజముల జారుఁడవయ్యు హరించుటల్ మహా
నీలతనుండవయ్యు నతినిర్భరగాఢతమఃప్రదీపమై
వ్రాలుట ధైర్యశాలి వయి రాధకుఁ జిక్కుట వింతగా హరీ! 73

తా. కృష్ణా! నీవు బాలుఁడవయ్యు కేల లీలతోఁ గొండ నెత్తితివి, నల్లనివాఁడవయ్యు నజ్ఞాన మను చీఁకటిం బాపుదీపమైతివి. ధీరుఁడవయ్యును రాధాచూపునకు లోఁబడితివి. జారుఁడవయ్యు సంసారతారకుఁడవు, ఇదియెట్లో తెలియరాదు.

శ్లో. బాలాయ నీలవపుషే నవకింకిణీక
జాలాభిరామజఘనాయ దిగమ్బరాయ,
శార్దూలదివ్యనఖభూషణభూషితాయ
నన్దాత్మజాయ నవనీతముషే నమస్తే. 74

టీ. బాలాయ=బాలుఁడును, నీలవపుషే=నల్లనియొడలుగలవాఁడును, నవ...నాయ=క్రొత్తచిఱుగజ్జెలపేరుచే మెఱయుమొలగలవాఁడును, దిగమ్బరాయ=దిసమొలవాఁడును, శార్దూల...తాయ = అందమైన పులిగోరుసొమ్ముచే నలంకరింపఁబడినవాఁడును, నవనీతముషే=వెన్నదొంగయగు, నన్దాత్మజాయ=నందునికొడుకగు, నీకొఱకు, నమః = నమస్కారము.

చ. అలరుపసిండికంకణము లందెలు మువ్వలు రావిరేక సం
కులపులిగోరుఁ దాయెతులుఁ గుప్పెడపున్కొలనూలు మద్దికా
యలుఁ గలనందనందను దిగంబరుఁ జారుజటీతటోజ్జ్వలు
న్నీలసితనీలదేహు నవనీతహరుం డగు బాలుఁ గొల్చెదన్. 74

తా. పిన్నవాఁడును, నల్లనివాఁడును, గజ్జెలమొలత్రాడుగట్టుకొనినవాఁడునుఁ దిసమొలవాఁడును, పులిగోరుసొమ్ముచే నలంకరింపఁబడినవాఁడును, వెన్నదొంగయునగు కృష్ణునికొఱకు నమస్కారము.

శ్లో. పాణౌ పాయసభక్తమాహితరసం బిభ్రన్ముదా దక్షిణే
సవ్యే శారదచన్ద్రమణ్డలనిభం హైయంగవీనం దధత్,

కణ్ఠే కల్పితపుణ్డరీకనఖరుప్యుద్దామదీప్తిం వహా
దేవో దివ్యదిగమ్బరో దిశతు నః సౌఖ్యం యశోదాశిశుః. 75

టీ. దక్షిణేపాణౌ=కుడిచేతియందు, ఆహితరసం=తేనెబోయుంచఁబడిన, పాయసభక్తం=పాలపరమాన్నమును, ముదా=మక్కువతో, బిభ్రత్=పట్టుకొనియున్నవాఁడును, సవ్యే=ఎడమచేతియందు, శారదచన్ద్రమణ్డలనిభం=శరత్కాలమందలి వెన్నెలతో సమానమగు, హైయంగవీనం=అప్పుడు చిలికితీసినవెన్నను, దధత్=పట్టుకొన్నవాఁడును, కణ్ఠే=మెడయందు, కల్పి...నఖమపి = కట్టఁబడిన పులిగోరుగలవాఁడును, ఉద్దామదీప్తిం = మిక్కుటపువెలుంగును, వహా=తాల్చువాఁడును, దేవః=క్రీడార్థమై మానుషశరీరము దాల్చినవాఁడును, దివ్యదిగమ్బరః=చక్కనిదిసమొలరూపుగల, యశోదాశిశుః=యశోదకొడుకు, నః=మాకు, సౌఖ్యం=సుఖమును, దిశతు=ఇచ్చుఁగాక.

మ. అలడాకేల శరన్మృగాంకనిభ మౌహైయంగవీనంబున
వ్వలికేలన్ రసయుక్తపాయసము గ్రీవాబద్ధచామీకరో
జ్జ్వలశార్దూలనఖం బనం బరకటీచక్రంబుః బెంపొంద ని
చ్చలుఁ గ్రీడించుయశోదపట్టి కరుణన్ సౌఖ్యంబు మాకీవుతన్. 75

తా. కుడిచేతఁ దేనెబోయుంచిన పరమాన్నపుముద్దయు, ఎడమచేత నప్పుడు చిలికియెత్తిన వెన్నముద్దయు, మెడలోఁ బులిగోరును గలిగిన జగన్మోహనాకారముగల, దిగంబరుఁడైన యశోదకొడుకు మాకు సేమముఁ గలుగఁ జేయుఁ గాక.

శ్లో. కిఙ్కిణికిణికిణిరభసై రఙ్గణభువి రిఙ్గణైః సదాఽటన్తమ్,
ఝుఙ్కణఝుణుపదయుగళం కఙ్కణకరభూషణం హరిం వన్దే. 76

టీ. కిఙ్కిణి...రభసైః=చిఱుగజ్జెల కిణికిణి యను మ్రోఁతలుగల, రిఙ్గణైః=దోఁగాడుటలచేత, అఙ్గణభువి=మందువాయందు, సదా = ఎప్పుడు, అటన్తం = తిరుగుచున్నవాఁడును, ఝుఙ్కణ...గళం=ఝణఝణ అని మ్రోగుచున్న రెండుపాదములుగలవాఁడును, కఙ్కణకరభూషణం=మురుగులచే ముద్దుగొలుపుచేతులుగల, హరిం = కృష్ణునిగూర్చి, వన్దే=మ్రొక్కుచున్నాను.

చ. గణనకు నెక్కుడైనకరకంకణనిక్వణనంబు మీఱఁ గుం
ఝణఝణనాదపాదములకుం దగు హేమమణీనిబద్ధకిం
కిణికిణినాదసంభ్రమము గీడ్పడ దాఁటుచు నందుమందిరాం
గణమున సంచరించునయగారపుముద్దులబాలుఁ గొల్చెదన్. 76

తా. మొలగజ్జెలు గల్లురన ముంగిలిలో దోఁగాడుచు, కాళ్లకడియములు చేతిమురుగులుఁ జిత్రముగా మ్రోఁగించుచు క్రీడించుకృష్ణునకు నమస్కారము.

శ్లో. *సమ్బాధే సురభీణా మమ్బా మాయాసయన్త మనుయాన్తీమ్,
లమ్బాలక మవలమ్బే తం బాలం తనువిలగ్నజమ్బాలమ్. 77

టీ. సురభీణాం=ఆవులయొక్క, సమ్బాధే = త్రొక్కిడియందు, అనుయాన్తీం = తఱుముకొనివచ్చుచున్న, అమ్బాం=తల్లిని, ఆయాసయన్తం = సిలుగులఁబెట్టువాఁడును, లమ్బాలకం=వ్రేలుముంగురులుగలవాఁడును, తను...బాలం= మేననంటినబురదగల, తం= ఆ, బాలకం=కుఱ్ఱని, అవలమ్బే=ఆశ్రయించెదను.

ఉ బాలకకేళి నాలగుమిఁ బల్లఱు నాడఁగ నంబ వెంబడి
న్దాలిమి లేక రా గునగునం బరువెత్తులలాటభాగజం
బాలకుఁ జక్రవాతశకటాదివిఘాలకు నంగలగ్నజం
బాలకు బాలకుం దలఁతుఁ బాలితదిక్తటలోకపాలకున్. 77

తా. మందలో నావులసందున నాటలతమిం బఱచుచు పసులనడుమ బిడ్డఁ డేమయ్యెడినో యని తల్లి వెంబడిఁ బడ గునుఁగుఁబరువులిడుచు నామెను త్రిప్పి యలయఁ జేయుచుఁ దలవిరియఁబోసికొని యొడలెల్ల బురదచేసికొని యాడుచున్న యా చిన్ని కృష్ణుని నాశ్రయించెదను.

శ్లో. అఞ్చితపిఞ్ఛాపీడం పఞ్చితసౌజన్యవల్లవీవలయమ్,
అధరమణినిహితవేణుం బాలం గోపాలమనిశమవలమ్బే 78

టీ. అఞ్చితపిఞ్ఛాపీడం=ఒప్పిదమైన నెమ్మిపురియే తలదాల్పుగాఁ గలవాఁడును, వఞ్చిత...లయం=మోసపుచ్చఁబడిన ప్రేమవతులైన గోపికలసమూహముగలవాఁడును, అధర... వేణుం = మోవిరత్నమందిడికొనిన పిల్లఁగ్రోవిగలవాఁడును, బాలం = శిశువగు, గోపాలం=ఆలకాపరిని, అనిశం=ఎల్లప్పుడును, అవలమ్బే=ఆశ్రయింతును.

మ. విలసత్పింఛవతంసుఁ డై చిగురుమోవిన్ వేణువుం జేర్చి కం
దళితాలాపసుధాపరంపరలచేతం జేతనాచేతన
ములకున్ నిశ్చలతాచలత్వముల పెంపుల్ గూర్చుసద్గోపికా
లలితాంగీసుజనత్వవంచకునిఁ గొల్వం గాంతు గోపాలకున్. 78

తా. నెమ్మిపురి సొమ్ముగాఁగలవాఁడును, గోపికలను వంచించువాఁడును, పిల్లఁగ్రోవినూఁదుచున్న బాలగోపాలకృష్ణుని నాశ్రయించెదను.

శ్లో. ప్రస్తావభాగధేయం నిగమమహాద్రేర్గుహాన్తరాధేయమ్,
నరహరిపదాభిధేయం విబుధవిధేయం మమానుసంధేయమ్. 79

* ఈశ్లోకార్థంబు సనత్కుమారసంహితయందు గోపాలసంపత్ప్రదష్టాక్షరీ మంత్రధ్యాన మని చెప్పఁబడినది. "పఞ్చహాయన మీశానం ధావమానం వ్రజాంగణే, కింకిణీనూపురగ్రీవాకర్ణభూషోజ్జ్వలం స్మరేత్."

టీ. ప్రహ్లాదభాగధేయం=ప్రహ్లాదునియదృష్టమును, నిగమమహాద్రేః = వేదపర్వతముయొక్క, గుహాన్తరాధేయం=కందరమున వసింపఁదగినదియు, నరహరిపదాభిధేయం=నరసింహామని పిలువఁదగిన, విబుధవిధేయం=పండితులకు వశమైన తేజము, మమ = నాకు, అనుసన్ధేయం=ధ్యానింపఁదగినది.

మ. యమిసంభావితరూపధేయమును బ్రహ్లాదోల్లసద్భాగధే
యము నామ్నాయమహాగుహాంతరనితాంతాధేయముం బ్రోల్లస
త్సుమనశ్శ్రేణివిధేయముం నరమృగాస్త్రోకాభిధానాభిధే
యముఁ గొల్తుం గమలామనఃకమలనిత్యాభిధేయముం వేడుకన్. 79

తా. ప్రహ్లాదునిభాగ్యమును, వేదగుహయందు వసించునదియు, నరసింహనామము గలదియు, విద్వాంసుల కెఱుఁగఁదగినదియు నగు వెలుఁగు నాశ్రయించెదను.

శ్లో. సంసారే కిం సారం కంసారేశ్చరణకమలపరిభజనమ్,
జ్యోతిః కిమన్ధకారే యదన్ధకారేరనుస్మరణమ్. 80

టీ. సంసారే=సంసారమందు, కిం=ఏది ? సారం=మేలు, కంసారేః = కృష్ణునియొక్క, చరణకమలపరిభజనమ్=కృష్ణునిపాదసేవయే, అన్ధకారే=చీఁకటిలో, జ్యోతిః = వెలుఁగు, కిం=ఏది ? యత్=ఏ ? అన్ధకారేః=కృష్ణునియొక్క, అనుస్మరణం=ధ్యానమే.

ఉ. సారము కంసవైరిపదసారసచారుతరార్చనంబు సం
సారమునందు నిందుధరసన్నుతి గాఢతమోంధకారని
స్తారము వీనికిం దగినసద్గురుసేవయు కారణంబుగా
కారయ నింతకంటెను శుభావహమైనవిశేష మున్నదే. 80

తా. సంసారమున మేలైన దేది ? కంసారిపాదసేవనమే. అజ్ఞానపుఁజీఁకటికి దీపమేది ? కృష్ణునిస్మరణమే.

శ్లో. కలశనవనీతచోరే కమలాదృక్కుముదచన్ద్రికాపూరే,
విహరతు నన్దకుమారే చేతో మమ గోపసున్దరీజారే. 81

టీ. కలశ...చోరే = బానయందలి వెన్నను దొంగిలించువాఁడును, కమలా...పూరే=లక్ష్మీదేవికలువకన్నులకు వెన్నెలపొంగైనవాఁడును, గోపసున్దరీజారే=గొల్లతలవిటకాఁడునగు, నన్దకుమారే=నందునికొడుకుయందు, మమ=నాయొక్క, చేతః=చిత్తము, విహరతు=విహరించుఁగాక,

ఉ. శ్రీరమణీమణీవికచదృక్కుముదస్మితసాంద్రచంద్రికా
సారు వ్రజాంగనానివహజారు జగజ్జనతామనోహరా
కారు విశుద్ధమానిహృదగారుఁ బయోనవనీతచోరు నా
భీరకుమారు నాహృదయపీఠికయందు వసింపఁజేసెదన్. 81

తా. బానలకొలఁది వెన్నను దొంగిలువాఁడును, లక్ష్మియొక్క కలువకన్నులకు వెన్నెలప్రవాహమును, గోపికలకు విటుఁడును నగు నందునికొడుకునందు నాచిత్తము క్రీడించుగాక.

అవతారిక:—ఈశ్లోకమును వెన్నదొంగలించు శ్రీకృష్ణునియొక్కయు, ఒకగోపికయొక్కయు ఉత్తరప్రత్యుత్తరము లీ రూపముగా కవి వర్ణించుచున్నాఁడు.

*శ్లో. కస్త్వం బాల బలానుజః కిమిహ తే మన్మన్దిరాశఙ్కయా
యుక్తం తన్నవనీతపాత్రవివరే హస్తం కిమర్థం న్యసేః,
మాతః కఞ్చన వత్సకం మృగయితుం మాగా విషాదం క్షణా
దిత్యేవం వరవల్లవీప్రతివచః కృష్ణస్య పుష్ణాతు నః. 82

టీ. హేబాల=ఓపిల్లఁడా! త్వం=నీవు, కః=ఎవఁడు? బలానుజః = బలరామునితమ్ముఁడను, ఇహ=ఇచ్చట, (మాయింటిలో) కిం=ఏమిపని? మన్మందిరాశఙ్కయా = మాయిల్లనుభ్రమతో, వచ్చితిని. తత్=అది, యుక్తం=మంచిదేకాని, నవ...వరే = వెన్నబానలో, హస్తం=చేతిని, కిమర్థం=ఎందులకు, న్యసేః = పెట్టితివు. మాతః = ఓయమ్మా! కఞ్చన=ఒక, వత్సకం = లేగదూడను, మృగయితుం = వెదకుటకు, క్షణాత్ = కొంచెము సేపు, విషాదం=కలవరమును, మాగాః=పొందకు. ఇత్యేవం=ఈలాగున, కృష్ణస్య=కృష్ణుని యొక్క, వర...వచః=గొల్లమిటారిమాటల కిచ్చుజవాబు, నః = మమ్ముల, పుష్ణాతు = కాచుఁగాక,

ఉ. చిన్నికుమార యెవ్వఁడవు నీరికిఁ దమ్ముఁడ నేల యిందు రా
మన్నిలయం బటంచు నిది మంచిదె కే లటు సాఁచె దేటికి
న్వెన్నపనంటికోన జననీ! యొకదూడను జూడవచ్చితిఁ
విన్నఁదనంబు మానుమని వేఁతకుఁ బల్కుమురారిఁ గొల్చెదన్. 82

తా. వెన్నదొంగిలుచున్న కృష్ణునిఁజూచి యొకగొల్లది అబ్బాయీ! ఎవరురా నీవు? అని యడుగ కృష్ణుఁడు నేను బలరామయ్య తమ్ముఁడఁగదా యనెను. సరిగాని మాయింటి కేల వచ్చితివి? మాయిల్లెయనుకున్నాను. అయిన వెన్నబానలో చేయిదూర్చెద వేల? మాదూడ యొక్కటి తప్పిపోయినది, అది యీబానలో నున్నదేమోయని వెదకుచున్నాను. కొంచెముసే పూరకుండుము. పోయెదనులే యని చెప్పు కృష్ణుని జవాబులు మమ్ముఁ గాచుఁగాక.

* ఈశ్లోకార్థంబు గోపాలకృష్ణైకాదశాక్షరీ మంత్రధ్యానమని సనత్కుమార సంహితయందుఁ జెప్పఁబడియున్నది. "హరంతం నవనీతాదీన్ చౌర్యేణ వ్రజయోషితామ్, సగోబాలైర్యుతం కృష్ణం ధ్యాయేన్మంత్రం జపేదిదమ్."

శ్లో. గోపాలాజిరకర్దమే విహరసే విప్రాధ్వరే లజ్జసే
బ్రూషే గోకులహుంకృతైః స్తుతిశతై ర్మౌనం విధత్సే విదామ్,
దాస్యం గోకులపుంశ్చలీషు కురుషే స్వామ్యం న దాన్తాత్మసు
జ్ఞాతం కృష్ణ తవాఙ్ఘ్రిపఙ్కజయుగం ప్రేమ్ణా చలం మఞ్జులమ్. 83

టీ. గోపా...ర్దమే = గొల్లలయింటిముంగిళ్ల బురదలయందు. విహరసే=ఆడెదవు. విప్రాధ్వరే=బ్రాహ్మణులయాగమందు, లజ్జసే = జంకెదవు. గోకులహుంకృతైః = ఆవుల అంకెలతో, బ్రూషే=మాఱుపలికెదవు. విదాం=పండితులయొక్క, స్తుతిశతైః = స్తోత్ర శతములచేత, మౌనం=మౌనమును, విధత్సే=పూనెదవు, గోకులపుంశ్చలీషు = గొల్లఱంకు టాండ్రయందు, దాస్యం=ఊడిగమును, కురుషే = చేయుదువు. దాన్తాత్మసు = శాంత చిత్తులయెడ, స్వామ్యం=ప్రాభవమును, నకురుషే=చేయవు. హేకృష్ణ=ఓకృష్ణా! జ్ఞాతం= తెలిసెను. మంజులం=అందమైన, తవ=నీయొక్క, అఙ్ఘ్రిపఙ్కజయుగం=అడుగుఁదామ రలజంట, ప్రేమ్ణా=అనురాగముచేత, చలం=లోలమైనది.

మ. క్రతుభూమిం జొరఁ బోవు గోపగృహపంకం బన్న మెట్టెవు గో
తతిహుంకారము విన్నఁ బల్కెదవు విద్వద్గోష్ఠికిం బల్కవా
నతి గావింతువు గోపజారలకు దాన్తశ్రేణిఁ గైకోవు యో
గ్యత యే హేతువుప్రేమ కారణము గాదా దేవ! నీచర్యకున్. 83

తా. కృష్ణా! గొల్లయిండ్లవెంబడిబురదలోఁ దిరిగియాడెదవు. బ్రాహ్మణయజ్ఞముల లోఁబోవ సిగ్గుపడుదువు, ఆవులఅంకెకు మాఱుపలికెదవు గాని జ్ఞానులు చేయుస్తుతుల నాలింపవు. గొల్లఱంకుటాండ్రకు నూడిగము సేతువు. శాంతచిత్తులకుఁ బ్రభుత్వము సేయు మన్నను చేయవు. నీపోఁబడి తెలిసినదిలే. నీ కెక్కడ ప్రేమయున్నదో అక్కడకేఁగుదువు గాని యెచ్చుతగ్గులు నీకు లేవు.

శ్లో. నమ స్తస్మై యశోదాయా దాయాదాయాస్తు తేజసే,
యద్ధి రాధాముఖామ్భోజం భోజం భోజం వ్యవర్ధత. 84

టీ. యశోదాయాః=యశోదయొక్క, దాయాదాయ=పుత్త్రుఁడైన, తస్మై=ఆ, తేజసే=వెలుఁగుకొఱకు, నమః=నమస్కారము. యద్ధి=ఏది? రాధాముఖామ్భోజం = రాధమోముదమ్మిని, భోజఁభోజం=ఆస్వాదించి యాస్వాదించి, వ్యవర్ధత=పెరిగెనో.

ఉ. ఏమహితప్రకాశ ముదయించినపిన్నటనాఁటనుండి రా
ధామధురాధరాంచితసుధారసధారలఁ గ్రోలుచుఁ యశో
దామహనీయదాయసముదాయముఁ గాంచి ప్రవర్ధమాన మౌ
నామహ మిచ్చుఁగా కహరహంబు నశేషసుఖాయురున్నతుల్. 84

తా. యశోద సర్వస్వమ్మునకు భోక్తయైన యా వెలుంగునకు మ్రొక్కు లొసంగెదను. ఏది రాధముఖమకరందమును గ్రోలి గ్రోలి పెద్ద దయ్యెనో.

శ్లో. అవతారాః సన్త్వన్యే సరసిజనయనస్య సర్వతోభద్రాః,
కృష్ణాదన్యః కోవా ప్రభవతి గోగోపగోపికాముక్త్యై. 85

టీ. సర్వతోభద్రాః=అంతట శుభకరములగు, సరసిజనయనస్య = కృష్ణునియొక్క, అన్యే=ఇతరములైన, అవతారాః = మూర్తులు, సన్తు=ఉండుగాక. కృష్ణాత్=కృష్ణుని కంటె, అన్యః=ఇతరుఁడైన, కోవా=ఎవఁడు? గోగోపగోపికాముక్త్యై=గోవులు గోపాలురు గోపికలు వీరల మోక్షముకొఱకు, ప్రభవతి=సమర్థుఁ డగును.

మ. అవతారంబులు లేవె శౌరి కతికళ్యాణంబు లిద్ధాత్రిలో
నవి పెక్కుల్ గల వెంచ గోనికరగోపానీకగోపాంగనా
నివహశ్రేయ మొసంగఁ జాలెనె కృపానిర్నిద్రుఁ డైనట్టిశౌ
రివలెన్ వేఱొకమూర్తి గావునఁ దదంఘ్రిం గొల్తు నెల్లప్పుడున్. 85

తా. విష్ణునిలోకరక్షకము లైనయవతారములు పెక్కులు వెలయుఁగాక, గోవులను గోపాలురను గొల్లపడఁతులను గృతార్థులఁ గావించుటలోఁ గృష్ణునికంటె యితరుఁ డెవఁడు నేర్చును?

శ్లో. *మధ్యే గోకులమణ్డలం ప్రతిదిశం చామ్భారవోజ్జృమ్భితే
ప్రాతర్దోహమహోత్సవే నవఘనశ్యామం రణన్నూపురమ్,
ఫాలే బాలవిభూషణం కటిరటత్సత్కిఙ్కిణీమేఖలం
కణ్ఠే వ్యాఘ్రనఖం చ శైశవకళాకళ్యాణకార్త్స్న్యం భజే. 86

టీ. గోకులమణ్డల మధ్యే = ఆవుల మందలనడుమ, ప్రతిదిశం = ఎల్లవంకలను, అమ్భారవోజ్జృమ్భితే=అమ్బా యనురొదచే వెల్లివిరిసిన, ప్రాత...త్సవే=ప్రొద్దుటిపూఁట పాలుపితికెడు సంబరమందు, నవఘనశ్యామం=క్రొమ్మబ్బువలె నల్లనైనవాఁడును, రణన్నూపురం=మొరయు నందెలుగలవాఁడును, ఫాలే=నుదుట, బాల...షణం=శిశువులకుఁ దగిన సొమ్మును దాల్చినవాఁడును, కటి...మేఖలం=మొలయందు మ్రోయుచున్న గజ్జెలుగలవాఁడును, కంఠే=మెడయందు, వ్యాఘ్రనఖం చ = పులిగోరు గలవాఁడును, శైశవ...కార్త్స్న్యం=బాల్యకళాసౌభాగ్యసర్వస్వమగుకృష్ణుని, భజే=ఆశ్రయింతును.

మ. మొలనూ లందెలు గజ్జెలున్ మొఱయ జీమూతాకృతిం జేరి మం
దల నంబారవ మెల్లెడం జెలఁగఁ బ్రాతర్దోహ మీక్షింపఁ జా

---

* ఈశ్లోకము గోపాలకృష్ణసర్వసమ్పత్కృదష్టాక్షరీమంత్రధ్యానమని సనత్కుమారసంహితయందుఁ జెప్పఁబడియున్నది. "పఞ్చవర్షమతిలాలసం ధావమానం పరివ్రాంగణే, కిఙ్కిణీనూపురగ్రైవ కర్ణభూషోజ్వలం స్మరేత్."

రులలాటంబున రావిరేక పులిగోరం గంఠవీథిం దటి
త్తులగా ముద్దులు గుల్కు బాలకుసిం గాంతుక్ జీవనప్రాఢికిన్. 86

తా. ప్రొద్దున పాలు పిదుకునప్పుడు ఆమ్భారవముతో నిండియున్న మందలో మేఘమువలెం జేరి, గజ్జల నందెలను మ్రోయించుచు, నుదుట రావిరేకయు, మొలలో మొలనూలును, మెడలోం బులిగోరును మెఱయ ముద్దుముదిపెములు చూపుచున్న బాల గోపాలకృష్ణమూర్తి నాశ్రయించెదను.

శ్లో. సజలజలదనీలం దర్శితోదారలీలం
కరతలధృతశైలం వేణునాదైరసాలమ్,
వ్రజజనకులపాలం కామినీకేళిలోలం
కలితలలితమాలం నౌమి గోపాలబాలమ్ 87

టీ. సజలజలదనీలం=నీరుమబ్బువలె నల్లనైనవాఁడును, దర్శితోదారలీలం=చూపఁబడిన గంభీరమైనవిలాసములు గలవాఁడును, కర...శైలం=చేతఁబట్టి యెత్తఁబడినకొండ గలవాఁడును, వేణునాదైః=పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁతల చేత, రసాఁం = రసవంత మైనవాఁడును, వ్రజజనకులపాలం=వ్రేపల్లె యందలిజనుల రక్షించువాఁడును, కామినీకేళిలోలం = గోప కాంతలతోఁ గ్రీడసల్పువాఁడును, కలితలలితమాలం=పట్టఁబడిన యందమైనవనమాలగల వాఁడును నగు, గోపాలబాలం=గోపాలకృష్ణునిగూర్చి, నౌమి= మ్రొక్కెదను.

మ. మురళీనాదవిశాలు నీలమణిజీమూతాతసీనీలు నీ
రరుహాక్షీరతిలోలు హస్తజలజాగ్రన్యస్తశైలుక్ సదా
దరశీలుక్ వ్రజలోకపాలుఁ గరుణోదారైకలీలుక్ భుజాం
తరరాజద్వనమాలుఁ గొల్చెద సముద్యద్గోపబాలుక్ మదిన్. 87

తా. నీరుమబ్బువలె నల్లనైన వాఁడును, చిత్రవిలాసములఁజూపుచున్న వాఁడును, కొండను జేతఁదాల్చినవాఁడును, తేనెలొలుక వేణువు నూఁదుచున్న వాఁడును,వ్రేపల్లియ వారలను గాపాడువాఁడును, గోపకామినీక్రీడాసక్తుఁడును, చక్కని వనమాలను దాల్చినవాఁడగు గోపాలకృష్ణునకు మ్రొక్కెదను.

శ్లో. స్మితలలితకపోలం స్నిగ్ధసంగీతలోలం
లలితచికురజాలం చౌర్యచాతుర్యలీలమ్,
శతమఖరిపుకాలం శాతకుమ్భాభచేలం
కువలయదళనీలం నౌమి గోపాలబాలమ్ 88

టీ. స్మితలలితకపోలం=చిఱునగవుచే నందమైన చెక్కిళులుగలవాఁడును, స్నిగ్ధ సంగీతలోలం=తీయని పాటలయందుఁ దవిలియున్న వాఁడును, లలితచికురజాలం = అంద

మైన కురులుగలవాఁడును, చౌర్యచాతుర్యలీలం=దొంగతనముసేయ నేర్పుగలవాడును, శతమఖరిపుకాలం=రాక్షసులకు మృత్యువైనవాఁడును, శాత...చేలం = బంగరువన్నెల వలువగలవాఁడును, కువలయదళనీలం=కలువఱేకులవలె నల్లనైన, గోపాలబాలం=గోపాలకృష్ణుని, నౌమి=మ్రొక్కెదను.

మ. సరసస్మేరకపోలుఁ గొల్తు మురళీసంగీతలోలుఁ శుభా
కరచామీకరచేలు నీలమణిరంగత్కుంతల శ్రీవిశా
లు రమాపాలు నితాంతశౌర్యగుణశీలుం దానవప్రాణహృ
త్కరవాలుం గపిలాదనీకువలయోద్యన్నీలు గోపాలునిన్. ౮౮

తా. నగవుదొలఁకు చెక్కిళ్లుగలవాఁడును, మృదువుగా గానముసేయువాఁడును, సొంపైనకురులు గలవాఁడును, దొంగతనమున గడితేరినవాఁడును, రాక్షసులపాలిటిమృత్యువును, బంగరువలువ గలవాఁడును, కలువఱేకులఁ బోలుకన్నులు గలవాఁడును నగు గోపాలకృష్ణునిఁగూర్చి మ్రొక్కెదను.

శ్లో. మురళినినదలోలం ముగ్ధమాయూరచూడం
దళితదనుజజాలం ధన్యసౌజన్యలీలమ్,
పరహితనవహేలం పద్మసద్మానుకూలం
నవజలధరనీలం నౌమి గోపాలబాలమ్. 89

టీ. మురళినినదలోలం=పిల్లఁగ్రోవి మ్రోఁతయందుఁ దవిలినవాఁడును, ముగ్ధ...చూడం=సొంపైన నెమిలిపురిని తలఁదాల్చినవాఁడును, దళితదనుజజాలం = పోకార్చఁబడినరక్కసులమూఁకగలవాఁడును, ధన్యసౌజన్యలీలం = కృతకృత్యులగు సాధులయెడ నాదరము కలవాడును, పర...హేలం=ఇతరులకు మేలుసేయునూత్నవిలాసములుగలవాఁడును, పద్మపద్మానుకూలం=లక్ష్మికి వశమైనవాఁడును, నవజలధరనీలం=నూతన మేఘమువలె నల్లనివాఁడును, గోపాలబాలం=గొల్లపిల్లవానినిఁగూర్చి, నౌమి=మ్రొక్కెదను.

చ. మురళినినాదలోలు నతిముగ్ధశిఖావళపింఛచూళు నిం
బరహితశీలు రాత్రిచరపాళివిఫాలుఁ గృతార్థలోలుఁ బం
కరుహగృహానుపాలు వ్రజకంజముఖీహితహేలు నవ్యపు
ష్కరధరనీలుఁ గొల్తు శుభకాంచనచేలుని గోపబాలునిన్. 89

తా. పిల్లఁగ్రోవినూఁదుచున్నవాఁడును, సొంపైననెమ్మిపురిని దాల్చినవాడును, రాక్షసులరూపుమాపినవాఁడును, సాధురక్షకుఁడును, లోకక్షేమములైనవిలాసములు గలవాఁడును, లక్ష్మికి వశమైనవాఁడును, క్రొత్తమబ్బువలె నల్లనైనవాఁడునునగు గోపాలబాలునకు మ్రొక్కెదను.

శ్లో. సరసగుణనికాయం సచ్చిదానన్దకాయం
శమితసకలమాయం సత్యలక్ష్మీసహాయమ్,
శమదమసముదాయం శాన్తసర్వాన్తరాయం
సుహృదయజనదాయం నౌమి గోపాలరాయమ్. ౮0

టీ. సరసగుణనికాయం = మేలైనగుణముల ప్రోవుగలవాఁడును, సచ్చిదానన్దకాయం=సచ్చిదానందరూపుఁడును, శమితసకలమాయం = అణఁగింపఁబడిన యెల్లకుచ్చితములు గలవాఁడును, సత్యలక్ష్మీసహాయం=సూనృతసంపదతోఁ గూడినవాఁడును, శమదమసముదాయం = బహిరంతరింద్రియనిగ్రహము గలవాఁడును, శాన్త...రాయం=శమింపఁజేయఁబడిన యెల్లవిఘ్నములుగలవాఁడును, సుహృదయజనదాయం = శుద్ధమైనచిత్తముగలవారలపాలిభాగ్యమగు, గోపాలరాయం = గొల్లఱేఁడగు కృష్ణుఁగూర్చి, నౌమి = మ్రొక్కెదను.

చ. సరసగుణోదయున్ శమితసర్వనిశాచరమాయునిన్ సుహృ
న్నరవరదాయు సత్యచిదనంతసుఖోజ్జ్వలరాయు సత్యకా
హరిణదృగిందిరాచిరసహాయునిశాంతమహాంతరాయు జి
త్వరు దమశాంతిముఖ్యసముదాయునిఁ గొల్చెద గోపరాయునిన్. ౯0

తా. మంచిగుణములకు గనియు, సచ్చిదానందరూపుఁడును, ఎల్లమాయలను జల్లార్చువాఁడును, సత్యసంపద కాకరమైనవాఁడును, అంతరింద్రియబహిరింద్రియనిగ్రహముగలవాఁడును, విఘ్నహంతయు, సాధుజనులపాలిభాగ్యము నగుకృష్ణునిగూర్చి నమస్కరించెదను.

శ్లో. లక్ష్మీకళత్రం లలితాబ్జనేత్రం పూర్ణేన్దువక్త్రం పురహూతమిత్రమ్,
కారుణ్యపాత్రం కమనీయగాత్రం వన్దే పవిత్రం వసుదేవపుత్రమ్. ౯1

టీ. లక్ష్మీకళత్రం=లక్ష్మియేభార్యగాఁగలవాఁడును, లలితాబ్జనేత్రం=సుందరమైన తామరలవంటికన్నులుగలవాఁడును, పూర్ణేన్దువక్త్రం=నిండుజాబిల్లివంటి మోముగలవాఁడును, పురుహూతమిత్రం=ఇంద్రునకుఁ జెలియైనవాఁడును, కారుణ్యపాత్రం = దయకు నెలవైనవాఁడును, కమనీయగాత్రం=సుందరమైన మేనుగలవాఁడును, పవిత్రం=పావనుఁడైన,వసుదేవపుత్రం=వసుదేవునికొడుకగు కృష్ణునిగూర్చి, వన్దే=నమస్కరించుచున్నాను.

ఉ. శ్రీరమణీకళత్రు సరసీరుహపత్త్రవిశాలనేత్రు బృ
న్దారకనాథమిత్రుఁ గరుణాగుణపాత్రుఁ బవిత్రుఁ బూర్ణిమా
నీరజవైరివక్త్రుఁ గమనీయవయఃస్ఫుటగాత్రు నాబ్రహ్మా
ద్ధీరవనౌఘచైత్రు వసుదేవునిపుత్రు మదిం దలంచెదన్. ౯1

తా. లక్ష్మీభర్తయును, తామరలఁబోలు కన్నులుగలవాఁడును, నిండుజాబిల్లివంటి మోముగలవాఁడును, ఇంద్రునకు నెచ్చెలియైనవాఁడును, దయకు నెలవైనవాఁడును, సుందరమైనశరీరముగల యందగాఁడగు కృష్ణునకు మ్రొక్కెదను.

శ్లో. మదమయమదమయదురగం యమునామవతీర్య వీర్యశాలీ యః,
మమ రతిమమరతిరస్కృతిశమనపరస్స క్రియాత్కృష్ణః. 92

టీ. యః=ఎవఁడు? వీర్యశాలీసన్=పరాక్రమముగలవాఁడై, యమునాం=యమునానదిని, అవతీర్య=దిగి, మదమయం = పొగరుకొనియున్న, ఉరగం=పామును, అదమయత్=శిక్షించెనో, అమర...పరః=దేవతాపరాధముల శమింపఁజేయువాఁడగు, సః=ఆ, కృష్ణః=శ్రీకృష్ణుఁడు, మమ=నాకు, రతిం=ప్రీతిని, క్రియాత్=చేయుఁగాక.

శా. కాళిందీజల ముబ్బి గట్లు కెదు రెక్కం జొచ్చి హాలాహల
జ్వాలాలీఢకరాళ కాళియఫణాజాలంబు నృత్తక్రియం
గాలం గేల నడంచి నిర్జరతిరస్కారంబు వారించు గో
పాలస్వామి కటాక్షవీక్షణము మాపాలం దిరం బయ్యెడిన్. 92

తా. యమునయందుండి జలమును విషమయముగాఁ జేయుచున్న కాళియుని నణఁచి గోవులను గోపాలురను గాపాడినవాఁడును, దేవతలకుఁ దోడునీడయై కాపాడువాఁడగు కృష్ణుఁడు నాకు మేలొసంగుఁగాక.

శ్లో. మౌళౌ మాయూరబర్హం మృగమదతిలకం చారులాలాటపట్టే
కర్ణద్వన్ద్వే చ తాళీదళ మతిమృదులం మౌక్తికం నాసికాయామ్,
హారో మన్దారమాలాపరిమళభరితే కౌస్తుభస్యోపకణ్ఠే
పాణౌ వేణుశ్చ యస్య వ్రజయువతియుతః పాతు పీతామ్బరో నః.

టీ. మౌళౌ=తలయందు, మాయూరబర్హం=నెమ్మిపురియును, చారు...పట్టే=అందమైననొసలియందు, మృగమదతిలకం = కస్తురిచుక్కయును, కర్ణద్వన్ద్వే = రెండుచెవులయందు, అతిమృదులం=మిక్కిలిలేతదైన, తాళీదళం = తాటాకును, నాసికాయాం = ముక్కున, మౌక్తికం=ముత్యమును, మన్దార...రితే=మందార పుష్పమాలిక పరిమళముచే నిండిన, కౌస్తుభస్య = కౌస్తుభమాణిక్యముయొక్క, ఉపకంఠే=వెంబడిని, హారః=వనమాలికయును, పాణౌ=చేతిలో, వేణుశ్చ=పిల్లఁగ్రోవియును (కలవో), వ్రజయువతియుతః=గొల్లపడఁతులతోఁ గూడియున్న, పీతామ్బరః=బంగరుపండు వన్నెపట్టుదోవతిగల కృష్ణుఁడు, నః=మమ్ముల, పాతు=రక్షించుఁగాక.

మ. నుదుటం గస్తురిబొట్టు నాసికతుదిన్ ముత్యంబు కర్ణద్వయిన్
మృదుతాళీదళయుగ్మమున్ మురళి పాణిన్ మౌళిఁ బింఛంబు పే

రెదపైఁ గౌస్తుభహారకల్పసుమనోహేమాంబరాడంబరం
బొదవన్ గోపికలెల్లఁ గొల్వహరి డాయున్ మమ్ము నెల్లప్పుడున్. 93

తా. సిగయందు నెమ్మిపురియు, నుదుటఁ గస్తురిబొట్టును, చెవులఁ దాటాకులును, ముక్కున ముత్తియమును, మెడలో మందారమాల కౌస్తుభము హారమును, చేతిలోఁ బిల్లఁగ్రోవియు, ఒడలియందుఁ బట్టువస్త్రమును గలకృష్ణుఁడు మమ్ము గాపాడుఁగాక.

శ్లో. మురారిణా వారివిహారకాలే మృగేక్షణానాం ముషితాంశుకానామ్,
కరద్వయం వా కచసంహతిర్వా ప్రమీలనం వా పరిధానమాసీత్.

టీ. వారివిహారకాలే=నీటియాటలప్పుడు, మురారిణా=కృష్ణునిచేత, ముషితాంశుకానాం = అపహరింపఁబడినబట్టలుగల, మృగేక్షణానాం=గొల్లతలకు, కరద్వయం వా = చేదోయిగాని, కచసంహతిర్వా = కేశసమూహముగాని, ప్రమీలనం వా=కనులమూఁతఁ గాని, పరిధానం=కట్టుకోక, ఆసీత్=ఆయెను.

ఉ. వారివిహారకాలమున వారిరుహాక్షుఁడు చీర లెత్తఁగా
వారిజపత్రపాళి కచభారము కన్నులమోడ్పుఁ జేతుల
వ్వారిగ మాటులై యొసఁగె వారిచరాక్షుల కెల్లనారయన్
వారికి మాటు లేటికి నవారితమోహతమంబు గ్రమ్మఁగన్. 94

తా. జలక్రీడ సేయుచున్నప్పుడు గోపికలవస్త్రములు వెన్నుఁడు దొంగిలించఁగా, వారు చేతులతో వెండ్రుకలతో గోప్యములను మూసికొనియుఁ గన్నులు మూసికొనియు నుండిరి.

శ్లో. యాసాం గోపాఙ్గనానాం లసదసితతరాలోలలీలాకటాక్షా
యన్నాసాచారుముక్తామణిరుచినికరవ్యోమగఙ్గాప్రవాహే,
మీనాయన్తేఽపి తాసా మతిరభసచలచ్చారునీలాలకాన్తా
భృఙ్గాయన్తే యదఙ్ఘ్రిద్వయసరసిరుహే పాతు పీతామ్బరో నః. 95

టీ. యన్నాసా... ప్రవాహే = ఎవని ముక్కు ముత్యపుకాంతులప్రోవు లను మిన్నేటిజాలునందు, యాసాం=ఏ, గోపాఙ్గనానాం=గొల్ల కాంతలయొక్క, లస... టాక్షాః = మెఱయుచున్న మిక్కిలి నల్లనైన చపలములైన విలాసపువాలుఁ జూపులు, మీనాయన్తే=చేఁపలవలె నగుచున్నవో, తాసాం=ఆగోపికలయొక్క, అతి... కాన్తాః= మిక్కిలి వేగముగాఁ దిరుగుచున్నయందములైన నల్లనిముంగురులు, యదఙ్ఘ్రి...రుహే =ఎవని యడుగు దామరలజతయందు, భృఙ్గాయన్తే=తుమ్మెదవలె నగుచున్నవో, సః=ఆ, పీతామ్బరః=కృష్ణుఁడు, నః=మమ్ముల, పాతు=కాపాడుఁగాక.

మ. సరవిన్ మీనము లయ్యె నే విభుని నాసామౌక్తికోద్యత్ప్రభా
సురగంగన్ వ్రజభామినీచటులశంపాలోలదృక్పాళు లే

హరిపాదాంబురుహాంబునందు నళులై వ్యాపించె గోపాంగనా
తరళా రాళవినీలకుంతలము లాధన్యుం డునన్ బ్రోచుతన్. 95

తా. ఎవనితళుకు లీను ముక్కుముత్తెపుకాంతు లనుగంగమనుపులయందు గోపికలమాపులు చేపలగుచున్నవో, ఎవనియడుగుఁదామరలయందు వారియలకలు తుమ్మెదలగుచున్నవో! అట్టి కృష్ణుఁడు మమ్ము గాపాడుఁగాక.

శ్లో. యద్వేణుశ్రేణిరూపస్థితసుషిరముఖోద్గీర్ణనాదప్రభిన్నా
ఏణాక్ష్య స్తత్క్షణేన త్రుటితనిజపతిప్రేమబన్ధా బభూవుః,
అస్తవ్యస్తాలకాన్తాః స్ఫురదధరకుచద్వన్ద్వనాభిప్రదేశాః
కామావేశప్రకర్షప్రకటితపులకాః పాతు పీతామ్బరో నః. 96

టీ. ఏణాక్ష్యః=లేడికన్నులఁబోలుకన్నులు గలయువతులు, యద్వేణు...భిన్నాః=ఎవనిపిల్లఁగ్రోవియందు బారుగానున్న రంధ్రములనుండి పుట్టిన ధ్వనిచేఁ జలించినవారై, అస్తవ్యస్తాలకాన్తాః=తాఱుమాఱై చిక్కువడిన కొనముంగురులు గలవారై, స్ఫుర...దేశాః=అదురుచున్న మోవులు చనులు పొక్కిళ్లుఁగలవారై, కామా...పులకాః=మదనవికారాతిశయముచేఁ దెలుపఁబడిన గగుర్పాటుగలవారై, తత్క్షణేన = ఆక్షణముననే, త్రుటిత...బన్ధాః = త్రెంపఁబడిన తమమగలయందలి యనురాగపు ముడి గలవారు, బభూవుః = అయిరో, పీతామ్బరః = పట్టువలువను గట్టిన యాకృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, పాతు=ప్రోచుఁగాక.

మ. మురళీరంధ్రవినిర్గతస్వరముచే మోహించి గోపాంగనల్
మరుబారిన్ బలుగుబ్బ లుబ్బి పులకింపం గ్రొమ్ముడుల్ వీడ వా
తెఱసొంపుల్ నిగిడింప నీవియను భర్తృప్రేమముల్ జాఱ నే
హరివెంటం జరియింతు రట్టిసుకుమారాకారుఁ గీర్తించెదన్. 96

తా. ఎవనిపిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁతను విని పురవనితలెల్లరును, కొప్పులుజాఱ, చనులదుర, మోవులుగులుక, పొక్కిలియుంబుక, పఱుపులువాఱి, తమమగలయందలి ప్రేమబంధమును వీడిరో, యాకృష్ణుఁడు మమ్ముఁ గాపాడుఁగాక.

శ్లో. దేవక్యా జఠరాకరే సముదితః క్రీతో గవాం పాలినా
నన్దే నానకదున్దుభే ర్నిజసుతాపణ్యేన పుణ్యాత్మనా,
గోపాలావళిముగ్ధహారతరళో గోపీజనాలఙ్కృతిః
స్థేయా న్నో హృది సన్తతం సుమధురః గోపేన్ద్రనీలో మణిః. 97

టీ. దేవక్యాః=దేవకియొక్క, జఠరాకరే = గర్భసముద్రమందు, సముదితః=పుట్టినదియుం, పుణ్యాత్మనా=పుణ్యమూర్తియగు, నన్దేన=నందుఁడనెడు, గవాంపాలినా=ఆల

కాపరిచేత, ఆనకదున్దుభేః=వసుదేవునివలన, నిజసుతాపణ్యేన=తనకూఁతురనెడు వెలచేత, క్రీతః = కొనఁబడినదియు, గోపాలా ... తరళః = ఆలకాపరులబాలునెడి అందమైన మాలకు నాయకమణి యైనదియు, గోపీజనాలంకృతిః గోపికల సొమ్మైనదియు, సుమధురః=అత్యంతసుందరమైన, కోఽపి=వర్ణింపరాని, ఇన్ద్రనీలః మణిః=నీలరత్నము. నః = మాయొక్క, హృది=చిత్తమందు, సన్తతం=ఎప్పుడు, స్థేయాత్=ఉండుఁగాక.

మ. వసుదేవప్రియదారగర్భఖనిజత్వం బొప్ప జన్మించి యా
వసుదేవుం డిడ నందగోపుఁడు సుతాపణ్యంబునం గొంచురా
నసమానవ్రజబాలహారతరళం బై గోపికాకల్ప మై
రసలీలాకృతియైన కృష్ణమణి నశ్రాంతం బెదకా నిల్పెదక. 98

తా. దేవకికడుపుగడలియందుఁ బుట్టినదియు, పుణ్యపూరుషుఁ డగునందుఁ డను గొల్లనిచేత తనకూఁతురు యోగమాయనిచ్చి, వసుదేవునినుండి కొనఁబడినదియు, గోపకుమారుల బాలునెడి హారమునకు నడిమిపూసయైనదియు, గోపికలప్రియమైన సొమ్మైనదియు, అత్యంతసుందరమైన యొక యింద్రనీలరత్నము మాచిత్తసీమలో నుండుఁ గాక. (అనఁగా, శ్రీకృష్ణమూర్తి మామనంబుల నెల్లపుడు నిలుచుగాత. అని ముఖ్యభావము. భగవదాజ్ఞవలన యశోదకడుపున మాయాస్త్రీ శిశువై పుట్టఁగా వసుదేవుఁడు దేవకీగర్భమం దుదయించినట్టి కృష్ణుని యశోదాశయనంబున నునిచి యాశిశువు నెత్తికొని వచ్చెనను భాగవతకథాది ప్రమాణములనుబట్టి కొన్ని పద్యములయందు అనేక భావవిశేషంబు లున్నవి. ఐనను గ్రంథవిస్తరభీతిచే విరమింపఁబడుచున్నవి.)

శ్లో. పీఠే పీఠనిషణ్ణబాలకగళే తిష్ఠన్స గోపాలకో
యన్త్రాన్తఃస్థితదుగ్ధభాణ్డమపకృష్యాచ్ఛాద్య ఘణ్టారవమ్,
వక్త్రోపాన్తకృతాఞ్జలిః కృతశిరఃకమ్పం పిబన్యః పయః
పాయా దాగతగోపికానయనయోర్గణ్డూషఫూత్కారకృత్. 98

టీ. పీఠే = పీఁటయందు, పీఠనిషణ్ణబాలకగళే = పీఁటమీఁదనున్న పిల్లకాయల దొంతరమీఁద, తిష్ఠన్=నిలచినవాఁడై, యన్త్రాన్తః...భాణ్డం=ఉట్టిలోని పెరుగుదుత్తను, అపకృష్య=వంచి, ఘణ్టారవం = గంట మోతను, ఆచ్ఛాద్య = నిలిపి, వక్త్రో...జలిః = నోటిదగ్గర దోసిలి పెట్టుకొనినవాఁడై, కృతశిరఃకమ్పం యథాతథా = చేయఁబడిన తల యూఁపుగలుగునట్లు, యః=ఎవఁడు? పయః=పాలను, పిబన్=త్రాగుచున్న వాఁడై, ఆగత...నయోః = ఇంతలో వచ్చిన గొల్లదానికన్నులయందు, గణ్డూషఫూత్కారకృత్ = పుక్కిలించి యుమిసినవాఁడో, సః=ఆ, గోపాలకః=ఆలకాపరికుఱ్ఱఁడు, పాయాత్ = కాపాడుఁగాక.

ఉ. తోరపుఁబెద్దగద్దియలు దొంతరగా నిడి బాలు నాపయిం
జేరిచి వాని మూఁపున వసించుచు నుట్టిపనంటి వంచి ఘం
టూరుచి నిల్పి పాల్ కరమునం దలయూఁచుచు నాని వచ్చు నా
భీరికకన్నులం దుముసి పెట్టక దాఁటినజాణుఁ గొల్చెదన్. 98

తా. ఒకదానిమీఁద నొకటి దొంతరగాఁ బీఁటలిడి, వానిమీఁద నొకనిమీఁద నొకనిని వరుసగా పిల్లకాయల నెక్కించి, చివరవానిమెడమీఁద తానెక్కి గంట మ్రోఁగకుండఁ బట్టుకొని, దుత్తవంచి నోటిదగ్గర దోసిలియుంచుకొని తలయూఁచుచు పెరుఁగు త్రాఁగుచు, ఇంతలో వచ్చిన గొల్లదానిమొగముమీఁద పుక్కిలించి యుమిసి, దుమికి పాఱిపోయినకృష్ణుఁడు రక్షించుఁగాక.

శ్లో. యజ్ఞైరీజిమహే ధనం దదిమహే పాత్రేషు నూనం వయం
వృద్ధాన్భేజిమహే తపశ్చకృమహే జన్మాన్తరే దుశ్చరమ్,
యేనాస్మాకమభూదనన్యసులభా భక్తిర్భవద్వేషిణీ
చాణూరద్విషి భక్తకల్మషముషి శ్రేయఃప్రుషి శ్రీజుషి. 99

టీ. వయం=మేము, జన్మాంతరే=పూర్వజన్మమున, యజ్ఞైః=జన్నములచేత, ఈజిమహే = యజించియుంటిమి. పాత్రేషు = యోగ్యులయందు, ధనం=విత్తమును, దదిమహే=ఇచ్చుచుంటిమి. నూనం=నిజము. వృద్ధాన్=జ్ఞానులను, భేజిమహే=సేవించితిమి. దుశ్చరం = చేయరాని, తపః=తపస్సును, చకృమహే=చేసితిమి. యేన=ఏహేతువుచేత, అస్మాకం=మాకు, భక్త...ముషి = భక్తులపాపములహరించు, శ్రేయఃపుషి = సంపదలను గాపాడు, శ్రీజుషి=లక్ష్మినిఁబొందిన, చాణూరద్విషి=కృష్ణునియందు, అనన్యసులభా=ఇతరులకు దొరకని, భవద్వేషిణీ=సంసారనాశకమైన, భక్తిః=భక్తి, అభూత్=కలిగెనో.

మ. మును జన్మాంతరవేళ దుష్కరతపంబుల్ పాత్రదానంబు స
జ్జనసంసేవయు నధ్వరంబు లొనరించం గంటిఁ గాకున్నఁ గ
ల్గునె లోకోత్తరభక్తి నాడుమది నాలోకింపఁ బాదావనే
జనకృత్తోషణు దుష్టభీషణు మహాచాణూరవిద్వేషణున్. 99

తా. మాకు శ్రీకృష్ణదేవునియందు దృఢభక్తి గుదురుట చూడఁగా, మేము పూర్వభవమున, బహుయజ్ఞములు చేసితిమి. బహుదానములఁ జేసితిమి. పెద్దల సేవించితిమి. మహాతపస్సు చేసితి మనియు నూహింపవలసియున్నది. (ఇచట శ్రీజుషియని ప్రయోగించుట ఆశ్రితరక్షణాదులయందును సర్వోత్కర్షణమందును హేతుతఁ దని తెలియఁజేయుట కొఱకు అని గ్రహించునది.)

శ్లో. త్వయి ప్రసన్నే మమ కిం గుణేన త్వయ్యప్రసన్నే మమకిం గుణేన,
రక్తే విరక్తేచ వరే వధూనాం నిరర్థకః కుఙ్కుమపత్రభఙ్గః. 100

టీ. త్వయి=నీవు, ప్రసన్నే = కరుణగలవాఁడవైన, మమ = నాకు, గుణేన=నీతి తోడ, కిం=ఏమిపని? త్వయి=నీవు, అప్రసన్నే = ప్రసన్నుఁడవు కావేని? మమ=నాకు, గుణేన=మంచిగుణములో, కిం=ఏమిపని? వధూనాం=జవ్వనులకు, వరే=మగఁడు, రక్తే=ప్రేమించినవాఁడైనను, విరక్తే చ = ప్రేమలేనివాఁడయినను, కుఙ్కుమపత్రభఙ్గః=మకరికాదిపత్రరచన, నిరర్థకః=ఉపయోగము లేనిదేగదా.

ఉ. నీవు ప్రసన్నుఁడైనయెడ నేరుపు లేటికి నప్రసన్నతన్
నీవు పరాకుచేసినను నేరుపు లేమిటి కెంచి చూడఁ గృ
ష్ణా! విభుఁ డాదరించుసమయంబున నొల్లమి సేయు వేళలం
గావలెనే లతాంగులకుఁ గైపగు కుంకుమపత్రభంగముల్. 100

తా. కృష్ణా! నీవు ప్రసన్నుఁడవైననాకు, మంచిగుణములేకున్న చేటులేదు. నీవు ప్రసన్నుఁడవు కాకుండిన నాకు మంచిగుణము లేకున్నను బాధలేదు. ఉండియుఁ బ్రయోజనము లేదు. యువతులకు మగఁ డనుకూలుఁడేని, యలంకారములు లేకున్నను బాధలేదు. అతఁడు ప్రతికూలుఁ డాయెనా, ఎన్నియలంకారము లున్నను వ్యర్థమే.

శ్లో. గాయన్తి క్షణదావసానసమయే సానన్దమిన్దుప్రభా
రున్ధన్త్యో నిజదన్తకాన్తినివహైర్గోపాఙ్గనా గోకులే,
మథ్నన్త్యో దధి పాణికఙ్కణఝణత్కారానుకారం జవా
ద్వ్యావల్గద్వసనాఞ్చలా యమనిశం పీతామ్బరోఽవ్యాత్స నః. 101

టీ. గోకులే = గొల్లపల్లెయందు, గోపాఙ్గనాః = గొల్లకాంతలు, క్షణదావసానసమయే=తెల్లవాఱుజామున, దధి = పెరుఁగును, మథ్నన్త్యః = చిలుకుచున్నవారలై, నిజదన్త...వహైః=తమపలువరుసలగుంపులచే, ఇందుప్రభాం = వెన్నెలను, రున్ధన్త్యః=నివారించుచున్నవారలై, పాణి...కారం=తమచేతిగాజులచప్పుడులకనుకూలముగా, జవాత్ = తొందరవలన, వ్యావల్గద్వసనాఞ్చలాః = విసరుచున్న పైఁటకొంగులుగలవారై, యం = ఏకృష్ణుని, అనిశం=ఎల్లప్పుడు, సానన్దం=సంతోషముగా, గాయన్తి=పాడుదురో, సః=ఆ, పీతామ్బరః=కట్టుబట్టలవాఁడు, నః=మమ్ము, అవ్యాత్=రక్షించుఁగాక.

ఉ. ప్రాకటకంకణారవము భాసిలి పయ్యెదకొంగు దూఁగఁగా
వేకువ మోద మొప్ప నరవిందముఖుల్ పెరుగుల్ మథించుచుం
గోకవిరోధికిం గలుఁ గూర్చురదద్యుతి మీఱ నేవానిం
గోకులవాటిఁ బాడుదురు కోరిక లావరి యిచ్చుఁ గావుతన్. 101

తా. ప్రేపల్లెలోఁ జెల్లవాఱుజామున గోపికలందఱు పెరుఁగు జిలుకుచుఁ దమపలు రంగులతో వెన్నెలను దిరస్కరించుచు, చేతిమురుగుల మ్రోతలకుఁదగినట్లు పైఁటకొంగు లాడఁగా, నానందముతో నెవనిఁ బాడుచుందురో, ఆకృష్ణుఁడు మమ్ముఁ బ్రోచుఁగాక.

శ్లో. అంసాలమ్బితవామకుణ్డలభరం మన్దోన్నతభ్రూలతం
కిఞ్చిత్కుఞ్చితకోమలాధరపుటంసాచిప్రసారేక్షణమ్,
ఆలోలాఙ్గుళిపల్లవైర్మురళికామాపూరయన్తం ముదా
మూలే కల్పతరో స్త్రిభఙ్గలలితం జానే జగన్మోహనమ్. 102

టీ. అంసా...భరం = ఎడమభుజముమీఁద మోపఁబడిన యంటుజోడులబరువు గలవాఁడును, మన్దోన్నతభ్రూలతం = కొంచెముగానెత్తఁబడిన తీవకనుబొమలు గలవాఁడును; కిఞ్చిపుటం=కొంచెము విఱువఁబడిన లేఁబెదవిగలవాఁడును, సాచిప్రసారేక్షణమ్= అడ్డముగాఁ ద్రిప్పఁబడిన చూపులుగలవాఁడును, ముదా = ఆనందముతో, ఆలోలాఙ్గుళి పల్లవైః = కదలుచున్న చిగురువ్రేళ్లతో, మురళికాం = పిల్లఁగ్రోవిని, ఆపూరయన్తం = ఊఁదుచున్నవాఁడును, కల్పతరోః = కల్పవృక్షముయొక్క, మూలే = మొదటనున్న, త్రిభంగిలలితం = మూఁడువంపులచే ముద్దుగులుకువాఁడును అగు, జగన్మోహనం = లోకమోహకుఁ డగుకృష్ణుని, జానే=ధ్యానించి తెలిసికొనుచున్నాను.

ఉ. మూఁపున వామకుణ్డలము మోవి నొకించుక మోడ్పుచందముం
జూపెడునోరచూపు సొగసుంబొమ నొక్కట నిక్కఁ గన్బడం
గ్రేవులు సొక్కఁ గల్పకముక్రిందఁ ద్రిభంగిగ నిల్చి యంగుళీ
వ్యాపితవంశపూర్తియయి వర్తిలుమోహనమూర్తిఁగొల్చెదన్. 102

తా. అంటుపోఁగు భుజముమీఁదను బడునట్లు తల యొరుగఁబెట్టికొని, ఆనందముచేఁ గొంచెముగా వంగిన కనుబొమ్మలుగలుగునట్లు, పెదవిని విఱిచి పిల్లఁగ్రోవినిగఱచికొని యొయ్యారముగాఁ జూచుచు వ్రేళ్లనువేసి మహానందముతోఁ బిల్లఁగ్రోవి నూఁదికొనుచుఁ గల్పవృక్షము నీడఁ గూర్చున్న శ్రీకృష్ణుని ధ్యానించెదను.

శ్లో. మల్లైశ్శైలేన్ద్రకల్పః శిశురితరజనైః పుష్పచాపోఽఙ్గనాభి
ర్గోపైస్తు ప్రాకృతాత్మా దివి కులిశభృతా విశ్వకాయోఽప్రమేయః,
క్రుద్ధః కంసేన కాలో భయచకితదృశా యోగిభిర్ధ్యేయమూర్తి
ర్దృష్టో రఙ్గావతారే హరిరమరగణానన్దకృత్పాతు యుష్మాన్. 103

టీ. రంగావతారే=కంసునిసభలోఁ దారసిల్లినయుద్ధములో, మల్లైః=చాణూరుఁడు మొదలగు మల్లులచేత, శైలేన్ద్రకల్పః = కొండతోఁ దుల్యమైనవాఁడుగాను, ఇతరజనైః=

తప్పక్కంగలచూపఱులచేత, శిశుః=బాలుఁడుగాను, అఙ్గనాభిః = స్త్రీలచే, పుష్పచాపః= మన్మథుఁడుగాను, గోపైః = గోపాలురచేత, ప్రాకృతాత్మా=పామరుఁడు గాను, దివి= ఆకసమునుండి చూచుచున్న, కులిశభృతా = ఇంద్రునిచేత, అప్రమేయః = ఊహింప రాని, విశ్వకాయః = విశ్వరూపము గలవాఁడుగాను, భయ...దృశా = భయవిహ్వ లములైన కన్నులుగల, కంసేన=కంసునిచేత, క్రుద్ధః=కోపముఁగొనిన, కాలః=యముఁడు గాను, యోగిభిః = యోగులచేత, ధ్యేయమూర్తిః = ధ్యానింపఁదగినయాకృతిగలవాఁడు గాను, దృష్టః = తలఁపఁబడినవాఁడును, అమరగణానన్దకృత్ = దేవతాసంతోషకారియు నగు, హరిః=శ్రీకృష్ణమూర్తి, యుష్మాన్=మిమ్ముల, పాతు=రక్షించుఁగాక.

చ. నగ మని చెట్లు పాపఁ డని నాగరికుల్ మరుఁ డంచుఁ గాంత ల
భ్రగపతి విశ్వరూపుఁడని ప్రాకృతుఁ డంచును గోపబాలు రు
గ్రగతిఁ దనర్చుమృత్యు వని కంసుఁడు యోగులు స్వామిగాఁ గనం
దగి సుర లుబ్బ రంగమునఁ దార్కొను దేవుఁడు మిమ్ముఁ బ్రోచుతన్.

తా. కంసుఁడు గల్పించిన మల్లయుద్ధరంగమున చాణూరాదుల కొక కొండ గాను, చూపఱులకు బాలుఁడుగాను, స్త్రీలకు మదనుఁడుగాను, గోపాలకులకు తమ తోడి గోపాలుఁడుగాను, ఆకసమునుండి చూచునింద్రాదులకు విశ్వమూర్తిగాను, కంసు నకు తనపాలిటి యముఁడుగాను, యోగులకు ధ్యానింపఁదగినమూర్తిగాను గన్పించుచు దేవతామోదకారియగు కృష్ణుఁడు మిమ్ముఁ బ్రోచుఁగాక.

శ్లో. సంవిష్టో మణివిష్టరేఽఙ్కతలమధ్యాసీనలక్ష్మీముఖే
కస్తూరీతిలకం ముదా విరచయన్ హర్షాత్కుచౌ సంస్పృశన్
అన్యోన్యస్మితచన్ద్రికాకిసలయై రారాధయన్మన్మథం
గోపీగోపపరివృతో యదుపతిః పాయాజ్జగన్మోహనః 104

టీ. మణివిష్టరే=రతనాలపీటయందు, సంవిష్టః=కూరుచున్నవాఁడై, అఙ్క... ముఖే=తొడమీఁదఁ గూరుచున్న లక్ష్మిమోమున, ముదా=వేడుకతో, కస్తూరీతిలకం = కస్తురిచుక్కను, విరచయన్=పెట్టుచు, హర్షాత్ = సంతసముతో, కుచౌ= స్తనములను, సంస్పృశన్=అంటుచు, అన్యోన్య...కిసలయైః = పరస్పరప్రసక్తములైన చిఱునగవు లనుచిగుళ్లతో, మన్మథం = పూవింటివానిని, ఆరాధయన్ = కొలుచుచు, గోపీగోపపరీ వృతః=గోపీగోపాలురతోఁ గూడియున్న, జగన్మోహనః = లోకమోహనుఁడగు, యదు పతిః=యాదవులదొర, పాయాత్=(మమ్ము) రక్షించుఁగాక.

చ. చెలు వగురత్నపీఠమున శ్రీసతి నంకముఁ జేర్చి కస్తురిం
దిలకము దిద్ది దిద్ది తమి దీరక వెంటన గుబ్బ లంట మో

ములఁ దళుకొత్తునవ్వు విరిమొత్తములన్ మరుపూజ సేయు న
చ్చెలు నగుపల్లవప్రకరసేవితమోహనమూర్తి బ్రోచుతన్. 104

తా. రతనపుఁబీఁటపయిఁ గూర్చుండి, తొడయందలి లక్ష్మీదేవిమోమున వేఁడు కగాఁ దిలకము దిద్దుచు, సంతోషముతోఁ గుచముల నంటుచు, ఉభయులనవ్వులచే మన్మథునిఁ బూజించుచు, గోపీగోపకులతోఁగూడి కొలువు దీరి జగన్మోహనుఁడై యున్న యాదవనాథుఁడు మమ్ముఁ గాచుఁగాక.

శ్లో. ఆకృష్టే వసనాఞ్చలే కువలయశ్యామా త్రపాధఃకృతా
దృష్టిః సంవలితా రుచా కుచయుగే స్వర్ణప్రభే శ్రీమతి,
బాలః కశ్చన చూతపల్లవ ఇతి ప్రాప్తస్మితాస్యశ్రియం
శ్లిష్యం స్తామథ రుక్మిణీం నతముఖీం కృష్ణ స్స పుష్ణాతు నః 105

టీ. వసనాఞ్చలే=చీరకొంగు, ఆకృష్టేసతి=లాగఁబడిన దగుచుండఁగా, కువలయ శ్యామా=కలువవలె నల్లనైనదియు, త్రపాధఃకృతా = సిగ్గుచేవాలినదియు, శ్రీమతి = చక్కనైన, రుచా=కాంతిచే, స్వర్ణప్రభే=బంగారుపన్నెగల, కుచయుగే = చనుదోయి యందు, సంవలితా=సంక్రమించిన, దృష్టిః=చూపు, చూతపల్లవ ఇతి=మామిడిచిగురని ప్రాప్తస్మితాస్యశ్రియం=చిఱునగవుతోఁగూడిన మోముగలదియు, నతముఖీం = మోము వంచుకొనియున్న, తాం=ఆ, రుక్మిణీం=రుక్మిణీదేవిని, శ్లిష్యన్ = కౌఁగిలించుకొన్న వాఁడును, కశ్చన=అనిర్వాచ్యుఁడును, బాలః=చిన్నవాఁడగు, సః=ఆ, కృష్ణః=కృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, పుష్ణాతు=పోషించుఁగాక.

మ. అలరుంబయ్యెదకొంగు దీయఁ దపనీయశ్రీ విడంబించుగు
బ్బలపై సిబ్బితిగబ్బిచూపు నెలకొల్పం దద్యుతిన్ నూత్నచూ
తలతాపల్లవరీతిఁ గాంచి స్మితవక్త్రప్రౌఢ యారుక్మిణీ
లలనం గౌఁగిట గారవించుహరి కళ్యాణంబు మా కిచ్చుతన్. 105

తా. పైఁటకొంగు లాగఁగానే సిగ్గుపడి మోము వంచుకొని బంగరుచాయగల తనచనులయందు వ్రాలిన తనదృష్టియా పసుపువన్నెతోఁ గలసి యుండుటను జూచి మామిడిచిగురని తలఁచుచు నవ్వుకొని రుక్మిణిఁ గౌఁగిలించు కుహనాబాలుఁడగు కృష్ణుఁడు మమ్ముఁ గాపాడుఁగాక.

అవ. ఈశ్లోకమును రుక్మిణీకృష్ణసంవాదముగఁ గవి చెప్పుచున్నాఁడు.—

శ్లో. ఉర్వ్యాం కోఽపి మహీధరో లఘుతరో దోర్భ్యాం ధృతో లీలయా
తేన త్వం దివి భూతలే చ సతతం గోవర్ధనోద్ధారకః,

త్వాం త్రైలోక్యధరం వహామి కుచయోరగ్రే న తద్గణ్యతే
కింవా కేశవ భాషణేన బహునా పుణ్యైర్యశో లభ్యతే. 106

టీ. హేకేశవ=ఓకృష్ణా! త్వయా=నీచేత, ఉర్వ్యాం = భూమియందు, కేఽపి= ప్రసిద్ధముకాని, లఘుతరః = చులకనగు, మహీధరః = కొండ, లీలయా=వేడుకచేత, దోర్భ్యాం = బాహువులచే, ధృతః=తాల్పఁబడినది. తేన=ఆకారణముచేత, త్వం=నీవు, దివి=స్వర్గమునను, భూతలే చ=భూమియందును, సతతం=ఎల్లప్పుడు, గోవర్ధనోద్ధారకః = గోవర్ధనపుఁ గొండనెత్తినవాఁడని. (కీర్తింపఁబడుదువు) త్రైలోక్యధరం=ముల్లోకములను, ధరించువాఁడవగు, త్వాం=నిన్ను, కుచయోః = చనులయొక్క, అగ్రే=మీఁద, వహామి= మోయుదును. తత్=ఆసంగతి. న గణ్యతే=లెక్కింపంబడదు. బహునాభాషణేన = పలు మాటలతో, కింవా=ఏమిలాభము? పుణ్యైః = సుకృతములచేత, యశః=కీర్తి, లభ్యతే= పొందఁబడును.

మ ధరణిం జేతుల నొక్కచిన్నగిరి యెత్తన్ నిన్ను గోవర్ధనో
ద్ధరణుం డంచు నుతించె నీదశదిశల్ త్రైలోక్యధారేయ! ని
న్నురువక్షోజములన్ భరింప నఘఁ జేర్కొ రెవ్వరుం బుణ్యవి
స్ఫురణం గీర్తి చెలంగుఁ బెక్కువచనంబుల్ కృష్ణ! యింకేటికిన్ 106

తా. కృష్ణా! నీవొక తేలికయైనకొండను (గోవర్ధనగిరిని) అనాయాసముగా నెత్తితి వని నిన్ను భూమిలోజనులు, స్వర్గములో వేల్పులు, గోవర్ధనోద్ధారకుఁడని యిప్పటికిని బొగడుచున్నారు. త్రిలోకధారివగు నిన్ను సర్వకాలములయందు కుచముల మీఁదనుంచి మోచు నన్నొక్కరును దలఁపరు. ఎందుకు ఈసోదె. ఇంతకు గొప్పపేరు రావలె నన్నఁ బుణ్యము జేసికొనవలెను. దానికి యోగ్యతాయోగ్యతలు పనికిరావు.

శ్లో. సన్ధ్యావన్దన భద్రమస్తు భవతే భోః స్నాన తుభ్యం నమో
భోదేవాః పితరశ్చ తర్పణవిధౌ నాహం క్షమః క్షమ్యతాం,
యత్ర క్వాపి నిషీద్య యాదవకులోత్తంసస్య కంసద్విషః
స్మారంస్మారమఘం హరామి తదలం మన్యే కిమన్యేన మే. 107

టీ. హేసన్ధ్యావన్దన=ఓ సంధ్యావందనమా! భవతే=నీకొఱకు, భద్రం=శుభము, అస్తు=అగుఁగాక. భోః స్నాన=ఓస్నానమా! తుభ్యం=నీకొఱకు, నమః=నమస్కారము! భోః దేవాః పితరశ్చ = ఓదేవతలారా, పితరులారా, తర్పణవిధౌ=మీకుఁ దర్పణము చేయుటయందు, అహం=నేను, న క్షమః=చాలినవాఁడను కాను. క్షమ్యతాం=సైచుఁడీ. యత్రక్వాపి=ఎక్కడనో ఒక్కచోట, నిషీద్య=కూరుచుండి, యాదవకులోత్తంసస్య = యదువంశనాయకుఁడగు, కంసద్విషః = కృష్ణుని, స్మారంస్మారం=తలఁచి తలఁచి, అఘం = పాపమును, హరామి=పాపుకొందును. తత్=ఆహరిధ్యానము, అలం=చాలును. (అని) మన్యే=తలంచెదను, మే=నాకు, అన్యేన=ఇతరచింతతో, కిం=ఏమిపని?

చ. సతతము సంధ్యకున్ శుభము స్నానజపాదివిశేషసత్క్రియా
తతికిని మ్రొక్కు దేవపితృతర్పణచర్య కశక్తియుక్తుఁడన్
మతిఁ గరుణింప నొక్కనియమస్థితిఁ గంసరిపున్ యదూద్వహున్
స్తుతి యొనరించి కల్మషవిదూరుఁడ నౌదు ననన్యకర్మతన్. 107

తా. ఓసంధ్యావందనమా! నీకొకదండము. ఓస్నానమా! నీకు నొక్క మ్రొక్కు. నేచేయఁజాలను. ఓదేవతలారా! పితరులారా! నే మీకుఁ దర్పణముఁ జేయలేనైతిని, మన్నింపుఁడు. నే నేమూలనైనఁగూర్చుండి కృష్ణుని ధ్యానించుకొందును. నాకది చాలు. మఱియొకదానితో నా కేమిపని ?

శ్లో. హేగోపాలక హేకృపాజలనిధే హేసిన్ధుకన్యాపతే
హేకంసాంతక హేగజేన్ద్రకరుణాపారీణ హేమాధవ,
హేరామానుజ హేజగత్త్రయగురో హేపుణ్డరీకాక్ష మాం
హేగోపీజననాథ పాలయ పరం జానామి న త్వాం వినా. 108

టీ. హేగోపాలక=ఓగొల్లఁడా! హేకృపాజలనిధే=ఓదయాసముద్రమా! హేసిన్ధుకన్యాపతే = ఓకడలికూఁతురిమగఁడా! హేకంసాంతక = ఓకంసధ్వంసీ! హేగజేంద్రకరుణాపారీణ = ఓగజరాజవరదా! హేమాధవ=ఓలక్ష్మీపతీ! హేరామానుజ = ఓబలరామునితమ్ముఁడా! హేజగత్త్రయగురో=ఓముల్లోకములదొరా! హేపుణ్డరీకాక్ష= ఓతెల్లదామరలఁబోలు కన్నులుగలవాఁడా! హేగోపీజననాథ=ఓగొల్లపడుచుల ప్రాణప్రియుఁడా! మాం=నన్ను, పాలయ=కాపాడుము. త్వాం వినా=నిన్ను విడిచి, పరం= అన్యుని, న జానామి=ఎఱుఁగను.

శా. ఓకారుణ్యసముద్ర యోకరటిదక్షోదీర్ణ యోమాధవా
యోకంసాంతక యోరమాసహచరా యోవల్లవీకింకరా
యోకంజేక్షణ యోజగద్గురుమణీ యోరౌహిణేయానుజా
మీకన్నన్ మఱియన్య నే నెఱుఁగఁ జుమ్మీ నన్ను రక్షింపుమీ.

తా. ఓగోపాలా! ఓదయామయా! ఓలక్ష్మీనాథా! ఓకంసవిధ్వంసీ! ఓగజరాజవరదా! ఓమాధవా! ఓకృష్ణా! ఓముల్లోకములతండ్రీ! ఓతామరకన్నులవాఁడా! ఓగోపాంగనావల్లభా! నన్నుఁ గావుము. నీకంటె నన్యు నెఱుఁగను.

శ్లో. కస్తూరీతిలకం లలాటఫలకే వక్షఃస్థలే కౌస్తుభం
నాసాగ్రే నవమౌక్తికం కరతలే వేణుం కరే కఙ్కణమ్,
సర్వాంగే హరిచన్దనం చ కలయన్ కణ్ఠే చ ముక్తావళిం
గోపస్త్రీపరివేష్టితో విజయతే గోపాలచూడామణిః. 109

టీ. లలాటఫలకే=పలకవంటి నొసలియందు, కస్తూరీతిలకం=కస్తురిచుక్కను, వక్షఃస్థలే = ఱొమ్మున, కౌస్తుభం = కౌస్తుభమును, నాసాగ్రే = ముక్కుకొనయందు, నవమౌక్తికం=క్రొత్తముత్తెమును, కరతలే=చేతియందు, వేణుం=పిల్లఁగ్రోవిని, కరే=ముంజేతియందు, కంకణం=మురుఁగును, సర్వాంగే=ఒడలియందంతటను, హరిచన్దనంచ = శ్రీచందనమును, కణ్ఠే=మెడయందు, ముక్తావళిం = ముత్యాలహారమును, కలయన్=ధరించుచున్న, గోపాలచూడామణిః=గోపాలశ్రేష్ఠుఁడు, గోపస్త్రీపరివేష్టితః=గొల్లపడఁతులతోఁగూడినవాఁడై, విజయతే=వెలయుచున్నాఁడు.

మ. నుదుటం గస్తురిబొట్టు నాసికతుద న్ముత్తెంబు శ్రీగంధసం
పద నెమ్మేనఁ గరంబులం గటకముల్ వంశంబు హస్తాగ్రమం
దెదపై నిస్తులకౌస్తుభంబు నలుతన్ శృంగారహారంబు నిం
పొదవం గృష్ణుఁడు గోపికావృతుఁడు సర్వోత్కృష్టుఁడై వర్తిలున్.

తా. మొగమునఁ గస్తురిచుక్కయు, ఱొమ్మున కౌస్తుభమును, ముక్కున ముత్యమును, చేతిలోఁబిల్లఁగ్రోవియు, మణికట్టునమురుగును, ఒడలంతయుఁగంధమును, మెడలో ముత్యాలదండను దాల్చినకృష్ణుఁడు గోపీజనపరివృతుఁడై వెలయుచున్నాఁడు.

శ్లో. లోకానున్మదయన్ శ్రుతీర్ముఖరయన్ క్షోణీరుహాన్ హర్షయన్
శైలాన్విద్రవయన్ మృగాన్వివశయ న్గోబృన్ద మానన్దయన్,
గోపాన్ సంభ్రమయన్ మునీన్ముకళయన్ సప్తస్వరాన్ జృమ్భయ
న్నోఙ్కారార్థ ముదీరయ న్విజయతే వంశీనినాద శ్శిశోః. 1.0

టీ. శిశోః=బాలకృష్ణునియొక్క, వంశీనినాదః = పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁత, లోకాన్= భువనములను, ఉన్మదయన్=మోహింపఁజేయుచు, శ్రుతీః=వేదములను, ముఖరయన్ = బదులుమొఱ వెట్టించుచు, క్షోణీరుహాన్ = వృక్షములను, హర్షయన్ = సంతసింపఁజేయుచు, శైలాన్=కొండలను, విద్రవయన్=కరఁగించుచు, మృగాన్=మృగములను, వివశయన్=ఒడలు మఱపించుచు, గోబృన్దం=గోవులమందను, ఆనందయన్=ఆలరింపఁజేయుచు, గోపాన్=గొల్లలను, సంభ్రమయన్ = సంబరపెట్టుచు, మునీన్=ఋషులను, ముకుళయన్=ధ్యాననిమీలితులనుగాఁజేయుచు, సప్తస్వరాన్=ఏడుస్వరములను, జృమ్భయన్=విస్తరించుచు, ఓంకారార్థం = ఓంకారవాచ్యమును, ఉదీరయన్ = చెప్పుచు, విజయతే=వెలయుచున్నది.

చ. మృగములుసొక్క మ్రాఁకు లిగురింపఁగ రాలు గరంగమ్రోయఁగా
నిగమము లావు లుబ్బఁగ మునిచ్ఛట మ్రాన్పడ గోపు లాడఁగా
జగము సెలంగ నోంకృతి యొసంగఁగ సప్తవిధస్వరాంగుళు
ల్నిగుడఁ గడంగె బాలమురళీనినదంబు ముదం బెసంగఁగన్. 1.0

తా. చిన్నికృష్ణుని వేణుగానధ్వని భువనముల మోహింపఁజేయుచున్నది. వేదముల మాఱుపలికించుచున్నది. వృక్షముల నానందము నొందించుచున్నది. కొండలనీఱు సేయుచున్నది. మృగములను మఱులుకొల్పుచున్నది. గోవులను తృప్తిపఱచుచున్నది. గోపాలురకుఁ దిక్కుచెచ్చుచున్నది. మునులను గనులు మూయించుచున్నది. సప్తస్వరముల వెదఁజల్లుచున్నది. ఓంకారార్థమును వ్యాఖ్యానము సేయుచున్నది.

* శ్లో. యస్యాత్మభూతస్య గురోః ప్రసాదా
దహం విముక్తోఽస్మి శరీరబన్ధాత్,
సర్వోపదేష్టుః పురుషోత్తమస్య
తస్యాఙ్ఘ్రిపద్మం ప్రణతోఽస్మి నిత్యమ్. 111

టీ. ఆత్మభూతస్య = ఆత్మరూపియగు, యస్య=ఏ, గురోః = సోమగిరిదేశికుని యొక్క, (కృష్ణునియొక్క) ప్రసాదాత్ =కారుణ్యమువలన, అహం=నేను, శరీరబన్ధాత్ = జన్మబంధమునుండి, విముక్తః=విడిపింపబడినవాఁడను, అస్మి=ఐతినో, సర్వోపదేష్టుః = అన్నియుపదేశములుసేయు, తస్య = ఆ, పురుషోత్తమస్య = పురుషశ్రేష్ఠుని (విష్ణుని) యొక్క, అఙ్ఘ్రిపద్మం=అడుగుఁదామరను గూర్చి, నిత్యం=ఎల్లవేళయందు, ప్రణతః అస్మి=మ్రొక్కెదను.

తా. ఆత్మరూపియగు నే మహామహుని యనుగ్రహమువలన నేను సంసారసాగరమునుండి జన్మమరణములను వీడి గట్టునఁ బడఁగలిగితినో, ఆట్టి శ్రీగురువుయొక్క పాదకమలములకు నమస్కారము.

మాలినీవృత్తము సతతవినుతభీమా సచ్చిదానందసీమా
శతమఖనుతనామా సాధుమానిప్రణామా
దితిజకులవిరామా దేవతాసార్వభౌమా
వితతతపనధామా వేంకటాహార్యధామా.

మ. ఇది కృష్ణాశ్రయయోగిపుంగవకృపావీక్షోత్తసారస్వతా
భ్యుదయశ్రీవిభవప్రసిద్ధచిదచిద్బోధక్షమాశాన్తిస
త్సదయాభూషణ వెల్లపూడిమణిపెద్దామాత్య వెంగాగ్రణీ
గదితాశ్వాసము వొల్చు రెండవది యై కర్ణామృతశ్రీకృతిన్.

ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

---

* ఈశ్లోకము కొన్నిప్రతులయందుఁ గానరాదు. తెలుఁగున పరివర్తనమునైతము లేదు. దానఁ జేసి ఇయ్యది ప్రక్షిప్తమని కొంద ఱూహించినట్లే ఇది ప్రకృతమునకుఁ గూడ సంబంధించినట్లు తోఁపదు.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ కృష్ణ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీకృష్ణకర్ణామృతము

ఆంధ్రపద్యటీకాతాత్పర్యసహితము.



తృతీయాశ్వాసము.

శ్లో. అస్తి స్వస్త్యయనం సమస్తజగతామభ్యస్తలక్ష్మీస్తనం
వస్తు ధ్వస్తరజస్తమోభిరనిశం న్యస్తం పురస్తాదివ,
హస్తోదస్తగిరీన్ద్రమస్తకతరుప్రస్తారవిస్తారిత
స్తస్తస్వస్తరుసూనసంస్తరలసత్ప్రస్తావి రాధాస్తుతమ్. 1

టీ. సమస్తజగతాం = ఎల్లలోకములకు, స్వస్త్యయనం = శుభప్రదమైనదియు, అభ్యస్తలక్ష్మీస్తనం=లక్ష్మీదేవి స్తనములయందు పరిచితమైనదియు, ధ్వస్తరజస్తమోభిః = పాడుచేయఁబడిన రజస్తమోగుణములు గలవారిచేత, అనిశం = ఎల్లప్పుడు, పురస్తాత్ = ముందట, న్యస్తమివ = ఉంచుకోఁబడిన దానివలె నున్నదియు, హస్తో...లసత్ = చేతులతో నెత్తఁబడిన గోవర్ధనగిరిమీఁది చెట్లగుంపులనుండి గుట్టలుగా రాలుచున్న పూవులచే నినుమడించిన కల్పకుసుమముల పఱుపుచేఁ బ్రకాశించునదియు, ప్రస్తావి=పొగడఁబడిన, రాధాస్తుతం=రాధచేఁ బొగడఁబడిన, వస్తు=ఒకవస్తువు, అస్తి=కలదు.

శా. హస్తోదస్తగిరీంద్రమస్తకతరువ్యత్యస్తవిస్తారిత
స్రస్తస్వస్తరుసూనసంస్తరలసత్ప్రస్తార మభ్యస్తప
ద్మాస్తోకస్తన మస్తకల్మషపురోన్యస్తంబు నుద్యజ్జగ
త్స్వస్తిశ్రీదము రాధికాస్తుతము చంచద్వస్తు వెంతే తగున్. 1

తా. ఎల్లలోకములకు రక్షకమైనదియు, లక్ష్మీదేవి చనులయం దలవాటుపడినదియు, రజస్తమోదూరులచే నెల్లప్పుడు స్వాధీనము చేసికోఁబడినదియు, చేతులతో గోవర్ధనము నెత్తినప్పుడు దానిమీఁది చెట్లనుండి రాలుపూవులచేతను, మింటనుండిపడు కల్పసుమములచేతను బఱచఁబడిన క్రిందిభాగముగలదియు, జగన్నుతమైన రాధాస్తవపాత్రమైన యొకవస్తు వున్నది.

శ్లో. రాధారాధితవిభ్రమాద్భుతరసం లావణ్యరత్నాకరం
సాధారణ్యపదవ్యతీతసహజస్మేరాననామ్భోరుహమ్,

ఆలమ్బే హరినీలగర్వగురుతాసర్వస్వనిర్వాపణం
బాలం వైణవికం విముగ్ధమధురం మూర్ధాభిషిక్తం మహః 2

టీ. రాధా...రసం=రాధచే సేవింపఁబడు విలాసములచే నాశ్చర్యమైన శృంగారముగలదియు, లావణ్యరత్నాకరం=లేఁటఁదనమునకు సంద్రమైనదియు, సాధారణ్యా... రుహం = లోకసామాన్యపదవిని దాఁటినసహజమగు చిఱునవ్వుగల మోముఁదమ్మిగలదియును, హరి...పణం=ఇంద్రనీలముయొక్క గర్వభారమునంతయుఁ రూపుమాపినదనియుఁ, బాలం = కిశోరరూపమైనదియుఁ, విముగ్ధమధురం=ప్రకృతి సుందరమై చిత్తాకర్షకమైనదియు. మూర్ధాభిషిక్తం=మనోహరవస్తువులకురాజగు, వైణవికం=వీణాగానమందు మిన్నయగు, మహః=ఒకానొక తేజమును, ఆలమ్బే=ఆశ్రయించుచున్నాను.

శా. సాధారణ్య *పదవ్యతీతదరహాసశ్రీముఖాంభోజుఁడై
మాధుర్యైకనిధానుఁడై మరకతాశ్మప్రౌఢిగర్వార్భటీ
వైధుర్యాపహతేజుఁడై సరసనిర్వ్యాజాంగశృంగారుఁడై
రాధారాధితుఁడైనవైణవికమూర్ధన్యుఁ గా మదిం గొల్చెదన్. 2

తా. రాధచే ననుభవింపఁబడిన యాశ్చర్యవిలాసపుంజముగలదియుఁ, లేఁటఁదనపుఁజోటైనదియుఁ, లోకసాధారణముగాని, యవ్యాజమై ప్రకృతిసుందరమైన నగుమోము గలదియు, ఇంద్రనీలమునకున్న సౌందర్యగర్వ మంతయుఁఁబిండి తలబరువుదింపినదియుఁ, కిశోరరూపమైనదియుఁ, అత్యంతసుందరము మధురము నైనదియుఁ, సౌందర్యవస్తువులకు రాజుగాఁ జేయఁబడినదియుఁ, వీణావాదనచణమైన యొకానొకదివ్యతేజము నాశ్రయించెదను.

శ్లో. కరిణా మలఙ్ఘ్యగతి వైభవం భజే
కరుణావలమ్బితకిశోరవిగ్రహమ్,
యమినా మనారతవిహారి మానసే
యమునావనాన్తరసికం పరం మహః. 3

టీ. కరిణాం=ఏనుఁగులకు, అలఙ్ఘ్యగతివైభవం=గెలువరానినడకసోయగము గలదియు, కరుణా...గ్రహం=దయతోఁదాల్పఁబడిన బాలరూపముగలదియు, యమినాం=యోగులయొక్క, మానసే=చిత్తమున, అనారతవిహారి=విడువకుండునదియుఁ, యమునావనాన్తరసికం = యమున దరినున్న యడవిసారస్యము నెఱిఁగినదియుఁ, పరం = ఉత్తమమైన, మహః=తేజమును, భజే=సేవించెదను.

ఉ. అల్లన మందయానము గజావలి గోరఁగ మానిమానసో
త్ఫుల్లసరోజపాళిఁ బదముల్ నెలఁగ యమునాతరంగిణీ

* సరణ్యతీత.

సల్లలితాంబుపూరములు సారవయస్యులమీఁదఁ జిమ్ముచుం
జల్లనిచూపులం గరుణఁ జల్లెడునల్లనిబాలుఁ గొల్చెదన్. 3

తా. ఏనుఁగుగున్నలకు మీఱరాని గతిసొంపుగలదియు, భక్తానుగ్రహార్థము గోపవేషమునుదాల్చినదియు, యోగులమానసముల నేప్పుడు పీఠకుండునదియు, యమునాతీరమందలి యడవిసొబగెఱిఁగిన యొక యుత్తమదివ్యతేజమును సేవించెదను.

శ్లో. అతన్త్రితత్రిజగదపి ప్రజాఙ్గనా
*నియన్త్రితం విపులవిలోచనాఞ్జయా,
నిరన్తరం మమ హృదయే విజృమ్భతాం
సమన్తతః సరసతరం పరం మహః. 4

టీ. అతన్త్రితత్రిజగదపి = అస్వతంత్రముగాఁ జేయఁబడిన ముల్లోకములు గలదయ్యును, విపులవిలోచనాఞ్జయా = వెడదకన్నులయుత్తరవుచేత, వ్రజాఙ్గనానియన్త్రితం=గొల్లకాంతలచే బంధింపఁబడినదియు, సమన్తతః=ఎల్లయెడల, సరసతరం = కడురసికమైన, పరం = మేలైన, మహః=వెలుఁగు, మమ=నాయొక్క, హృదయే = చిత్తమున, నిరన్తరం=ఎల్లప్పుడు, విజృమ్భతాం=చెలరేఁగుఁగాక.

ఉ. లోకము లన్నియుం దనకు లోకువగాఁ గొని యేలుమేటి య
స్తోకమనోహరావయవశోభితుఁ డెంతటివింత గోపికా
లోకనలీల నెల్లపనులుం దనుఁ దాన యొనర్చె వారిదే
కాక ప్రభావ మట్టిత్రిజగత్సులభుఁ మది నాశ్రయించెదన్. 4

తా. ముల్లోకముల నస్వతంత్రముగాఁ జేసినను తానుమాత్రము గొల్లయిల్లాండ్రకనుసన్నలకు లోనైనదియు సర్వవిధముల సరసమైన యుత్కృష్టతేజ మెప్పుడును నామనమున నిండియుండుఁగాక.

శ్లో. కన్దర్పప్రతిమల్లకాన్తివిభవం కాదమ్బినీబాన్ధవం
బృన్దారణ్యవిలాసినీవ్యసనినం వేషేణ భూషామయమ్,
మన్దస్మేరముఖామ్బుజం మధురిమవ్యామృష్టబిమ్బాధరం
వన్దే కన్దళితార్ద్రయౌవనవనం కైశోరకం శార్ఙ్గిణః. 5

టీ. కన్ద...భవం=మన్మథునికిఁ బ్రతిభటమైనసొబగు నొయ్యారముంగలదియు, కాదమ్బినీబాన్ధవం = మబ్బుతుట్టెలచుట్టమును, బృందారణ్యవిలాసినీవ్యసనినం = బృందావనమందలి (గొల్ల) హొయలుకత్తెల నంటుకొన్నదియు, వేషేణ = అలంకారముచేత, భూషామయం=సొమ్ములపెట్టెయైనదియు, మన్దస్మేరముఖామ్బుజం=చిఱునగవుకల మోము

---

* నియంత్రితం.

దమ్మిగలదియు, మధురిమవ్యామృష్టబిమ్బాధరం = తీయదనముచేఁ బాయఁబడిన దొండ పండువంటి పెదవిగలదియు, కన్దళితార్ద్రయౌవనవనం = ఉద్బుద్ధమై రసార్ద్రమైన జవ్వనపుటడవిగలదియునగు, శార్ఙ్గిణః = కృష్ణునియొక్క, కైశోరకం = పసితనమునుగూర్చి, వన్దే=నమస్కరించెదను.

శా. కందర్పప్రతిమల్లధామ నవమేఘశ్యాముఁ బ్రేమోల్లస
ద్బృందారణ్యవధూరతుఁ మధురిమామృష్టాధరోష్ఠాన్వితు
న్మందస్మేరకపోలు వేషకృతనానాభూషణోద్వేలుఁ జె
ల్వొందం గొల్చెద బాల్యయౌవనవిలాసాలంకృతుఁ శ్రీయుతున్. 5

తా. మన్మథునిఁ బ్రతిఘటించు సౌందర్యముగలదియు, మొగిళ్లకుఁ జుట్టమైనదియు, బృందావనమందలి గోపయువతులం దనురక్తమయినదియు, ఒడలెల్ల సొమ్ములచే నిండినదియు, చిఱునవ్వుచే నందమైన మోముగలదియు, తేనెగాఱు పెదవిగలదియు, శృంగారపూర్ణమైన ప్రథమయౌవనముగలదియు నగు శ్రీకృష్ణుని లేఁబ్రాయమునుగూర్చి మ్రొక్కెదను.

శ్లో. అముక్తమానుషమముక్తనిజానుభావ
మారూఢయౌవన మగూఢవిదగ్ధలీలం,
అమృష్టయౌవనమనష్టకిశోరభావ
మాద్యం మహః కిమపి మాద్యతి మానసే మే. 6

టీ. అముక్తమానుషం=కైకొనఁబడిన మానుషభావము గలదియు, అముక్తనిజానుభావం=విడువఁబడని తన ప్రభావముగలదియు, ఆరూఢయౌవనం = పొందఁబడిన యౌవనముగలదియు, అగూఢవిదగ్ధలీలం = వెల్లడియైన గడుసుఁదనపు విలాసములు గలదియు, అమృష్టయౌవనం=చొఱఁబడిన యౌవనముగలదైనను, అనష్టకిశోరభావం = పూర్తిగా వీడని పిన్నచేఁతలుగలదియు, కిమపి = అనిర్వాచ్యమైన, ఆద్యం=మొదటిదగు, మహః= తేజము, మే=నాయొక్క, మానసే=చిత్తమున, మాద్యతి=కైపువెట్టుచున్నది.

ఉ. మానవలీలయుఁ నిరుపమానమహామహిమానుభావముఁ
మేనిపరిగ్రహంబు మితి మీఱినప్రౌఢియు బాల్యచాపలా
నూనవిలాసముఁ నవమనోహరయౌవనముం జెలంగ నెం
తేనియు హర్షవిస్మయము లిచ్చుఁ జెలంగ వెలుంగు నామదిన్. 6

తా. మనుజరూపముఁ దాల్చియుఁ దననిజానుభావముల వీడనిదియు, యౌవనోదయమై వెల్లివిరియు విలాసములుగలదియు, యౌవనము వచ్చినను చిన్నతనపుఁ జేఁతల విడువనిదియునగు ననిర్వాచ్యమైన యామొదలితేజము నామనమును బరవశముగాఁ జేయుచున్నది.

శ్లో. తేతే భావా స్సకలజగతీలోభనీయ ప్రభావాః
నానాతృష్ణాసుహృది హృది మే కామమావిర్భవన్తు,
వీణా వేణుక్వణితలసితస్మేరవక్త్రారవిన్దా
న్నాహం జానే మధురమపరం నన్దపుణ్యామ్బురాశేః. 7

టీ. సకల...భావాః = ఎల్లలోకములకును నాశింపఁదగిన యనుభావములుగల, తేతే=ఆయా, భావాః=వస్తువులు, నానా...సుహృది=పలువిధములైన యాశలకు మిత్రమైన, మే=నాయొక్క, హృది=చిత్తమున, కామం=మిగుల, ఆవిర్భవన్తు=పుట్టుఁగాక. అహం=నేను, నన్దపుణ్యామ్బురాశేః = నందునిపుణ్యములకు సముద్రప్రాయమైన వస్తువుయొక్క, వీణా...విన్దాత్ = వీణవంటి పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁతలచే సొబగారు మోముదమ్మికంటె, అపరం=మఱియొక్క, మధురం=ప్రియవస్తువును, న జానే=ఎఱుఁగను.

మ. అమితాశావశమౌ మదిక్ నిఖిలలోకాశాస్యమౌ పెక్కుభా
వము లెన్నేనియు నిల్చుఁ గాక విలసద్వంశీనినాదానుమో
దము మందస్మితసుందరం బగుయశోదానందపుణ్యాంబుసా
రముకన్నన్ మధురంబు లే దొకటి చర్చల్ సేయ నింకేటికిన్. 7

తా. ఎల్లజగముల మోహింపఁజేయఁజాలు నేరుపుగలయాయాభావములు నానాదురాశలతోఁగూడి నామదిలోఁ బుట్టుచుండుఁగాక. నేను మాత్ర మెన్ని విధములఁ దలఁచి చూచినను నందునినోములపంటయగు కృష్ణుని వేణుగానమధురమైన మోము కంటె నింకొక ప్రియవస్తువును గానను.

శ్లో. సుకృతిభి రాదృతే సరసవేణునినాదసుధా
రసలహరీవిహారనిరవగ్రహకర్ణపుటే,
వ్రజవరసున్దరీముఖసరోరుహసారసికే
మహసి కదాను మజ్జతి మదీయమిదం హృదయమ్. 8

టీ. సుకృతిభిః=పుణ్యవంతులచేత, ఆదృతే = మెచ్చుకోఁబడినదియు, సరస...పుటే=సొంపైన పిల్లఁగ్రోవిమ్రోఁత లను తేనెకాలువలఁ గ్రీడించుటచేఁ దనిసిన కర్ణరంధ్రములుగలదియు, వ్రజ...సికే=గోపకాంతల మోముఁదామరల సౌభాగ్యము నెఱిఁగిన, మహసి=వెలుఁగునందు, ఇదం=ఈ, మదీయం = నాసంబంధియైన, హృదయం = చిత్తము, కదాను=ఎప్పుడు, మజ్జతి=మునుఁగునో.

చ. విమలతపోధనామృతము వేణురవామృతపారపూరవి
శ్రమపదకర్ణగోళము వ్రజప్రమదాముఖపద్మచంచరీ

కము కమనీయనాకము సకామజనావన మైనదివ్యతే
జమున మునుంగు టెన్నఁడొకో చల్లగ నుల్లము పల్లవింపఁగన్. 8

తా. అనేకులగు పుణ్యాత్ములచే గారవింపఁబడినదియు, మనోహరవేణుగాన మను నమృతప్రవాహముతో నిండి తనిసిన కర్ణరంధ్రములు గలదియు, గొల్లపడంతుల మోముఁదామరల సారస్యమెఱింగిన దివ్యతేజమం దీనాచిత్త మెప్పుడు మునిఁగి (లయమయి) పోవునో ?

శ్లో. తృష్ణాతురే చేతసిజృమ్భమాణం ముష్ణన్ముహుర్మోహమహాన్ధకారమ్,
పుష్ణాతు నః పుణ్యదయైకసిన్ధోః కృష్ణస్య కారుణ్యకటాక్షకేళిః. 9

టీ. తృష్ణాతురే=ఆశాగ్రస్తమైన, చేతసి = నాచిత్తమందు, ముహుః=లేప లేపకు, జృమ్భమాణం = క్రమ్ముకొనుచున్న, మోహమహాన్ధకారం = అజ్ఞానమను పెనుచీఁకటిని, ముష్ణన్=దొంగిలించుచున్న, పుణ్యదయైకసిన్ధోః = పుణ్యమునకును దయకును ముఖ్యస్థానమైన, కృష్ణస్య = శ్రీకృష్ణునియొక్క, కారుణ్యకటాక్షకేళిః = దయగులుకు కడగంటి చూపులవిలాసము, నః=మమ్ము, పుష్ణాతు=పోషించుఁగాక.

మ. అమితాశావశ మైననామది నవశ్యం బైనమోహాంధకా
రము గారుణ్యకటాక్షవీక్షణవిభారాశిన్ విఘాలించి నె
య్యమునం బ్రోచు దయాపయోధి ఘనబృందారణ్యకర్మంది బృం
దమనోలోచనసాధుసేవధి ప్రమోదం బొప్ప నెల్లప్పుడున్. 9

తా. లేప లేపకుఁ గ్రమ్ముకొనుచున్న నాచిత్తమందలి యజ్ఞానగాఢాంధకారము మ్రింగివేసిన పుణ్యదయారాశియగు శ్రీకృష్ణునిదయామయమైన కడగంటిసొబగు నన్ను రక్షించుఁగాక.

శ్లో. నిఖిలాగమమౌళిలాలితం పదకమలం పరమస్య తేజసః,
వ్రజభువి బహుమన్మహేతరాం సరసకరీషవిశేషరూషితమ్. 10

టీ. నిఖిలా...లాలితం = ఎల్లవేదాంతములచే నుపచరింపఁబడినదియు, వ్రజభువి=వ్రేపల్లెయందలి, సరస...రూషితం = పచ్చి పేఁడచిదురుపలచేఁ బూయఁబడిన, పరమస్య తేజసః = గొప్ప తేజముయొక్క, పదకమలం = అడుగుఁదామరను, బహుమన్మహేతరాం = మిగుల గౌరవించెదము.

మ. సిరి కేల్దమ్ముల నొత్తఁగా శ్రుతివధూసీమంతసింధూరసుం
దరమై యొ ప్పెసలార నందముగ మందన్ నందగోపాలుమం
దిరశాలాంతకరీషరూషితరసోదీర్ణంబు లౌ పాదము
ల్పరమానందముఁ జేయు నామదికి నుల్లాసంబు గల్పించుచున్. 10

తా. ఉపనిషత్తులచేఁ బొగడఁబడునదియు, గొల్లపల్లియలోని వీధులయందలి పేఁడచిదురుపలను ఋాసికొన్నదియుం నగు నొకపరమ తేజమును స్తుతించెదము.

శ్లో. ఉదారమృదులస్మితవ్యతికరాభిరామాననం
ముదా మహురుదీర్ణయా మునిమనోమ్బుజామ్రేడితం,
మదాలసవిలోచనవ్రజవధూముఖాస్వాదితం
కదాను కమలేక్షణం కమపి బాలమాలోకయే. 11

టీ. ఉదార...ననం=గంభీరమైన చిఱునవ్వుకలయికచే నందమగు మోముఁగల వాఁడును, ముహుః=తేపకు, ఉదీర్ణయా=పుట్టిన, ముదా = ఆనందముతోఁ (గూడిన), మునిమనోమ్బుజామ్రేడితం = యోగిచిత్తములయం దిబ్బడియైనవాఁడును, మదాలస... దితమ్=(యౌవన) మధుఘూర్ణితనేత్రలగుగొల్లయిల్లాండ్ర మోములచేఁ దనివారఁ జూడఁబడినవాఁడును, కమలేక్షణం=తామరలవంటి కన్నులుగల, కమపి = అనిర్వాచ్యమహిమగల, బాలం=శుఱ్ఱని, కదాను=ఎప్పుడు, ఆలోకయే=చూతునో !

ఉ. కన్నులకొద్దిఁ జూచి వ్రజకాంతలు వేడుక ముద్దులాడఁగా
సన్నపునవ్వువెన్నెలలు సల్లఁగఁ జల్లఁగ నెల్లమౌనులన్
సన్నుతమానసాబ్జముల సారెకు సారె వహింప మించు న
క్కన్నులపండు వైనముఖకంజము రంజిలుబాలుఁ గాంచెదన్. 11

తా. గంభీరముగాఁ బిన్ననవ్వులయు మోముగలవాఁడును, యోగిపుంగవులచే మహానందముతో ధ్యానింపఁబడినవాఁడును, మదవతులైన గొల్లపడుచులచేఁ బ్రేమింపఁబడువాఁడును, తామరలవంటి కన్నులుగల బాలరూపుఁడైన దేవుని నే నెప్పుడు చూడఁ గలనో !

శ్లో. వ్రజజనమదయోషిల్లోచనోచ్ఛిష్టశేషీ
కృత మతిచపలాభ్యాం లోచనాభ్యాముభాభ్యామ్,
సకృదపి పరిపాతుం తే వయం పారయామః
కువలయదళనీలం కాంతిపూరం కదాను. 12

టీ. వయం=మేము, వ్రజ...కృతం=మదించిన గొల్లపడఁతుల కన్నులచేఁ ద్రాగి వేయఁగా మిగిలిన, తే=నీయొక్క, కువలయదళనీలం=కలువఱేకులవలె నల్లనైన, కాంతిపూరం = సొబగులమొత్తమును, అతిచపలాభ్యాం = మిగులనాశచేఁ గొట్టుకొనుచున్న, ఉభాభ్యాం=రెండగు, లోచనాభ్యాం=కన్నులచే, సకృదపి=ఒక్కమాఱైనను, పరిపాతుం= గ్రోలుటకొఱకు, కదాను=ఎన్నఁటికి, పారయామః=అర్హతగలవార మగుదుమో !

మ. కొమరుంబ్రాయపుమబ్బు గుబ్బతిలఁ గోర్కుల్ జొబ్బిలన్ వల్లవ
ప్రమదల్ గన్నుల నాని యాని దిగుపాఱన్ శేష మై పొల్పు నా

రమణీయోత్పలకాంతిపూర మెదురై రా నొక్కసా రైనఁ బొం
కముగా నీకనుదోయి నానఁ గలభాగ్యం బెన్నఁడో కల్గెడున్. 12

తా. కృష్ణా! గొల్లపడుచులచేఁ దమనేత్రములచేఁ ద్రాగిత్రాగి యెంగిలిచేసి విడువఁబడినదైనను కలువలవలె నల్లనై మహాతృష్ణను గలిగించు నీసొబగు నొక్కతూరి యైన రెండుకన్నులతోఁ దనవితీరఁజూచుటకు మా కెప్పటికి యోగ్యత కలుగునోకదా!

శ్లో. ఘోషయోషిదనుగీతయౌవనం కోమలస్తనితవేణునిస్వనమ్,
సారభూతమభిరామసమ్పదాం ధామ తామరసలోచనం భజే. 13

టీ. ఘోష...వనం=గొల్లభామలచే స్తుతింపఁబడిన యౌవనముగలదియు, కోమల ...స్వనం=మధురధ్వనిగల వేణుగానముగలదియు, అభిరామసంపదాం = సౌందర్యసంపదలకు, సారభూతం=శ్రేష్ఠభూతమయినదియు, తామరసలోచనం=తామరలవంటికన్నులు గల, ధామ=తేజమును, భజే=సేవించెదను.

ఉ. వ్రేజవరాంగ్రు జవ్వనపువిన్నసువుం గొనియాడఁగా ముఖాం
భోజమునందు లేయుఱుముఁ బోనిరవంబున వేణు వొప్ప రా
రాజితకాంతిసంపదలరాశి యనన్ వెలుఁ గొందుశారదాం
భోజదళాక్షు దైవతవిభుం ద్రిజగత్పతి నాశ్రయించెదన్. 13

తా. గొల్లకాంతలచేఁ బాడఁబడిన యౌవనమహిమగలవాఁడును, మనోహరమైన పిల్లఁగ్రోవిపాటగలవాఁడును, సొబగుల గనియు, తామరలవంటి కన్నులుగలవాఁడును నగు తేజోరూపుఁడగు శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మను సేవించెదను.

శ్లో. లీలయా లలితయావలమ్బితం మూలగేహమివమూర్తిసమ్పదామ్,
నీలనీరదవికాసవిభ్రమం బాలమేవ వయమాద్రియామహే. 14

టీ. లలితయా=సొంపైన, లీలయా=సొబగుచే, అవలమ్బితం=ధరింపఁబడినవాఁడును, మూర్తిసమ్పదాం = శరీరసౌందర్యములకు, మూలగేహమివ = నివాసస్థానమువలె నున్నవాఁడును, నీలనీరదవికాసవిభ్రమం = నీరుమబ్బులసొబగువంటి సొబగుగలవాఁడును నగు, బాలమేవ=బాలకృష్ణునే, వయం=మేము, ఆద్రియామహే=మెచ్చుకొందుము.

శా. బాలుఁ మోహనవేషలీలు మురళీపాండిత్యశీలుఁ దయా
లోలుఁ సాంద్రఘనాఘనావళివినీలుఁ గోపకన్యానుత
శ్రీలావణ్యవయోవిశాలు నవనీరేజాయతాక్షిప్రభా
జాలుఁ సర్వకళాలవాలు నతివాంఛం గొల్తు నా నెమ్మదిన్. 14

తా. మనోహరసౌందర్యముగలవాఁడును, ఎల్లసొబగులకు నిధివంటివాఁడును, నల్లనిమేఘములకాంతివంటి కాంతిగలవాఁడును నగు గోపాలబాలునే మేము భక్తితో సేవించెదము.

శ్లో. వన్దే మురారే శ్చరణారవిన్దద్వన్ద్వం దయాదర్శితశైశవస్య,
వన్దారువృన్దారకబృన్దమౌళిమన్దారమాలావినిమర్దభీరు. 15

టీ. దయా...వస్య=భక్తానుగ్రహార్థము బాలరూపముఁదాల్చిన, మురారేః = శ్రీకృష్ణునియొక్క, వన్దారు...భీరు=మ్రొక్కుచున్న దేవసంఘముల కిరీటములయందుఁ జుట్టికొన్నకల్పవృక్షముల పూవుదండలరాపిడికి జడియుచున్న, చరణారవిందద్వన్ద్వం = అడుగుఁదామరల జంటనుగూర్చి, వన్దే=మ్రొక్కుచున్నాను.

మ. దితిజానీకముఁ ద్రుంప మానితతి వర్తింపన్ యశోదాదయో
దితశైశోరకళావిలాసుఁ డగునా దేవాదిదేవోత్తమున్
నతబృందారకబృందమౌళివిలసన్మందారమాలాతరం
గితధారాళమరందబిందుమృదులాంఘ్రిద్వంద్వు సేవించెదన్. 15

తా. నమస్కరింప వచ్చిన దేవతల శిరస్సులయందలి పూవుదండలరాపిడికి భయపడుచున్నదియు, (అనఁగా. దేవతలచే ననవరతము మ్రొక్కఁబడునది యనుట.) భక్తపాలనమునకై గోపాలబాలరూపముఁ దాల్చిన శ్రీహరియొక్క యందమైనయా యడుగుఁదామరలను మ్రొక్కెదను.

శ్లో. యస్మిన్నృత్యతి యస్య శేఖరభరైః క్రౌఞ్చద్విషశ్చన్ద్రికీ
యస్మిన్దృప్యతి యస్య ఘోషసురభిం జిఘ్రన్వృషో ధూర్జటేః,
యస్మిన్సజ్జతి యస్య విభ్రమగతిం వాఞ్ఛన్హరే స్సిన్ధుర
స్తద్బృన్దావనకల్పకద్రుమవనం తం వా కిశోరం భజే. 16

టీ. యస్మిన్ = ఏబృందావనమందు, యస్య=ఏకృష్ణునియొక్క, శేఖరభరైః = కొదలనున్న నెమ్మిపురులకట్టలచేత, క్రౌఞ్చద్విషః = కుమారస్వామియొక్క, చన్ద్రికీ = నెమిలి, నృత్యతి=పొంగియాడునో, యస్మిన్=ఏయడవిలో, ధూర్జటేః = శివునియొక్క, వృషః = ఎద్దు, యస్య = ఏకృష్ణునియొక్క, ఘోషసురభిం = మందయందలియావును, జిఘ్రన్=మోహముచే మూర్కొనుచు, దృప్యతి=గర్వించునో, యస్మిన్=ఏయడవిలో, హరేః=ఇంద్రునియొక్క, సిన్ధురః=ఏనుఁగు, యస్య=ఏకృష్ణునియొక్క, విభ్రమగతిం = ఒయారపునడకను, వాంఛన్ = కోరుచు, సజ్జతి=ఆట్లు నడవఁజూచునో, తత్=ఆ, బృన్దా...వనం=బృందావనమనెడి కల్పవృక్షములతోపును, తం=ఆ, కిశోరం = బాలుని గాని, భజే=సేవించెదను.

శా. ఎందే నెవ్వనిమౌళిఁ గాంచి గుహవాజీంద్రంబు నర్తించుఁ దా
నెందే నెవ్వనియానరీతి హరిదుత్తేభంబుఁ గాంక్షించుఁ దా

నెందే నెవ్వనిమంద మూర్కొనుచు భూతేశాశ్వముం బొంగు నా
బృందారణ్యసురద్రుసాంద్రవని నాకృష్ణుఁ మదిం గొల్చెదన్. 16

తా. ఏబృందావనమున కృష్ణునితలలోని నెమిలిపురినిఁజూచి, కుమారవాహనమైన నెమిలి యుత్సాహముతో కుంచె విప్పియాడునో, ఎచట శివుని యాఁబోతు మందలోని యావును మదముచే మూర్కొనునో, ఎచ్చోట నింద్రునియైరావతము కృష్ణునినడకను జూచి తాను దానినేరువఁజూచునో, ఆబృందావనమును శ్రీకృష్ణస్వామిని సేవించెదను. శ్రీహరిసేవార్థమై యింద్రాదులెల్లరు నిత్యసన్నిహితులై యుందురని భావము.

శ్లో. అరుణాధరామృతవిశేషితస్మితం
వరుణాలయానుగతవర్ణవైభవమ్,
తరుణారవిన్దదళదీర్ఘలోచనం
కరుణామయం కమపి బాల మాశ్రయే 17

టీ. అరుణా=స్మితం = ఎఱ్ఱనై అమృతమువలె భోగ్యమై అధరముచేత మిక్కిలి సుందరముగాఁ జేయఁబడిన చిఱునవ్వుగలవాఁడును, వరుణ...వైభవం=సముద్రముతో పోల్పఁబడిన కాంతిసమృద్ధి గలవాఁడును, తరుణా...లోచనం=అప్పుడే పూచిన తామర రేకులవంటి విశాలములైన కన్నులుగలవాఁడును, కరుణామయం=దయాస్వరూపుఁడైన, కమపి=ఒకానొక (వాచామగోచరుఁ డైన), బాలం = బాలకృష్ణుని, ఆశ్రయే=సేవించుచున్నాను.

ఉ. చల్లనివాని నవ్వు వెదఁజల్లెడువాని దయారసంబు జొ
బ్బిల్లెడువాని గెంపుజిగి పెంపు నెలంగెడుమోవివాని సం
ఫుల్లసరోజనేత్రములఁ బొల్చినవానిఁ బయోధివీచికా
వేల్లితనీలనీరదనవీనతనుద్యుతివానిఁ గాంచెదన్. 17

తా. మిక్కిలియందమై మధురమైన యధరమునందు దొలఁకుటచేత మఱింతగ ముద్దులుగులుకుచున్న చిఱునగవుగలవాఁడును, సముద్రమును బోలిన దేహకాంతి గల వాఁడును, లేఁదామర రేకులవంటి కన్నులు గలవాఁడును, దయాస్వరూపుఁడును నయిన బాలకృష్ణుని నాశ్రయించుచున్నాను.

శ్లో. లావణ్యవీచీరచితాఙ్గభూషాం భూషాపదారోపితపుణ్యబర్హామ్,
కారుణ్యధారాళకటాక్షమాలాం బాలాం భజే వల్లవవంశలక్ష్మీమ్

టీ. లావణ్యా...భూషాం = ముత్తెపుతేటవంటి కాంతియొక్క అలలచేత చేయఁబడిన అవయవములయొక్క అలంకారముగలదియు, భూషా...బర్హాం=అలంకారస్థానమునం దుంపఁబడిన పవిత్రమైన నెమిలిపింఛముగలదియు, కారుణ్యా...మాలాం=కరుణారసముచేత ఎల్లప్పుడు నిండియుండు కడగంటి చూపులయొక్క మాలిక (వరుస) గల

దియు, బాలాం=లేతప్రాయముగల, వల్లవవంశలక్ష్మీం = గొల్లవారికొలముయొక్క లక్ష్మిని, (సంపదనుగలిగించు బాలకృష్ణుని) భజే=ఆశ్రయించెదను.

చ. మెఱుఁగుల కేమి చక్కఁదనమే పదిలక్షలు సేయు మాయురే
సురుచిరపింఛదామకమె సొమ్ములలో వెల లేనిసొమ్మగుం
బరమకృపాకటాక్షసుమమాలిక బాపురె నందమందిరేం
దిరమురిపెంపుశైశవము నీటులు మీఱె నయారె కంటిరే. 18

తా. ముత్తెపుతేటవలె తళతళలాడు కాంతివిశేషముచేత దేహమున కలంకారమును గలిగించుచున్నదియు, భూషణములు ధరించు స్థానములయందు నెమలిపింఛము నుంచుకొనినదియు, కరుణారసము నొలుకుచున్న కడకంటిచూపులుగలదియు నగు బాలకృష్ణుఁ డనెడు గొల్లవారిసంపదను ఆశ్రయించుచున్నాను.

శ్లో. మధురైకరసం వపుర్విభోర్మథురావీథిచరం భజామహే,
నగరీమృగశాబలోచనా నయనేన్దీవరవర్షవర్షితమ్. 19

టీ. మధురైకరసం=సౌందర్యముయొక్క ముఖ్యమైన సారమైనదియు, మథురా...చరం=మథురాపట్టణపువీథులయందు సంచరించునదియు, నగరీ...వర్షితం=మథురాపట్టణమునందలి లేడిపిల్లలకన్నులవంటి కన్నులుగల స్త్రీలయొక్క కన్నులనెడు నల్లకలువలవర్షముచేత వర్షింపఁబడునదియునగు, విభోః=శ్రీకృష్ణునియొక్క, వపుః=దేహమును, భజామహే=సేవించుచున్నాము.

మ. అమరన్ సాహిణులెల్ల నుల్లసిలఁగా నారట్టకంఖాణముం
దుమికించం దిశలందుఁ గ్రేళ్లుఱుకుమాధుర్యైకకాంతుల్ ఘన
భ్రమ సేయన్ మధురావధూచపలనేత్రవ్రాతనీలాబ్జవ
ర్షము పైఁ గ్రమ్మఁగఁ జిత్రమై చెలఁగు కృష్ణస్వామి నీక్షించెదన్.

తా. అత్యంతమైన సౌందర్యమే ముఖ్యముగాఁ గలిగి మథురాపట్టణమందు సంచరించుచు అచ్చటి స్త్రీలచూపులచేత సంతసించు శ్రీకృష్ణుని దివ్యమంగళవిగ్రహమును సేవించుచున్నాము.

శ్లో. పర్యాకులేన నయనాన్తవిజృమ్భితేన
వక్త్రేణ కోమలదరస్మితవిభ్రమేణ,
మన్ద్రేణ మఞ్జులతరేణ చ జల్పితేన
నన్దస్య హన్త తనయో హృదయం ధునోతి 20

టీ. పర్యాకులేన = చంచలమైన, నయనాన్తవిజృంభితేన = కడకన్నులయొక్క నిక్కుటచేతను, కోమల...విభ్రమేణ = కోమలమైన చిఱునగవుయొక్క విలాసముగల,

వ క్త్రే ణ=ముఖము చేతను, మన్ద్రేణ=గంభీరమై, మంజులతరేణ=మిక్కిలి మనోహరమైన, జల్పితేన చ=పలుకు చేతను, నందస్య = నందునియొక్క, తనయే=కుమారుఁడైన కృష్ణుని యందు, హృదయం=మనస్సు, ధునోతి=ప్రీతిగలిగియున్నది.

మ. తెళుకుంగన్నులు మోముచుట్టుఁ దిరుగన్ బింబాధరోష్ఠంబుపైఁ
బళుకున్వెన్నెల లీనులేనగవు వింతల్ మాధురిం జెందఁ గం
దళితాలాపసుధారుచుల్ చెవికి నానందంబుగా నందుమం
దల నానందముఁ జిందె బాలుని యశోదానందనుం గాంచెదన్. 20

తా. చంచలములైన కడకంటిచూపులును మిక్కిలి యందమగు చిఱునగవును ముద్దులొలుకు (భావగంభీరముగల) పలుకులును గల శ్రీకృష్ణునియందు నామనస్సు ప్రేమకలిగియున్నది.

శ్లో. కన్దర్పకణ్డూలకటాక్షబన్దీ రిన్దీవరాక్షీరభిలాషమాణాన్,
మన్దస్మితాధారముఖారవిన్దా న్వన్దామహే వల్లవధూర్తపాదాన్.21

టీ. కందర్ప...బందీః=కామముచేత తాళఁజాలని మక్కువను దెల్పునట్టి కడ కంటి చూపులకు లోఁబడిన, ఇందీవరాక్షీః=నల్లగలువలవంటి కన్నులుగల స్త్రీలను, అభి లాషమాణాన్ = కోరుచున్నవారును, మన్ద...విందాన్ = చిఱునగవునకు ఉనికిపట్టైన మోముదామర గలవారును నగు, వల్లవ...పాదాన్ = గొల్లవిటకాఁడుగారిని, వందా మహే=నమస్కరించుచున్నాము.

మ. సరసాపాంగతరంగరంగితవిలాసప్రౌఢిచే నగ్గమై
మరుబారిన్ వలిగుబ్బ లుబ్బి పులకింపం గ్రొమ్ముడుల్ వీడఁ ద
త్తరపున్మేల్ సివ మెత్తి మత్తిలిన కాంతాపాళి లాలించుచి
త్తరపున్నవ్వ మొగంబునుం గలుగు ధూర్తస్వామిఁ గీర్తించెదన్.

తా. సుందరములయిన కడకంటిచూపులకు లోఁబడిన స్త్రీలఁ గోరుచున్నవాఁడై చిఱునవ్వుదొలఁకునట్టి ముద్దుమొగముగల గోపాలకృష్ణునికి వందనము చేయుచున్నాము.

శ్లో. లీలాటోపకటాక్షనిర్భరపరిష్వఙ్గప్రసఙ్గాధిక
ప్రీతే గీతివిభఙ్గసఙ్గరలసద్వేణుప్రణాదామృతే,
రాధాలోచనలాలితస్య లలితస్మేరే మురారేర్ముదా
మాధుర్యైకరసే ముఖేన్దుకమలే మగ్నం మదీయం మనః. 22

టీ. రాధా...లాలితస్య = రాధయొక్క కన్నులచేత బుజ్జగింపఁబడినవాఁడైన, మురారేః=కృష్ణునియొక్క, లీలా...ప్రీతే=విలాసములయొక్క అతిశయముచేతను గాఢ మైన కౌఁగిలింతయందు మిక్కిలిప్రీతిగలదియు, గీతి...దామృతే=గానములయొక్క రచ

నాభేదముల యొరయికచేతఁ బ్రకాశించుచున్న పిల్లనగ్రోవియొక్కధ్వనియనెడు అమృతముగలదియు, లలితస్మేరే=అందమైన చిఱునవ్వుగలదియు, మాధుర్యైకరసే=సౌందర్యమనెడు ముఖ్యమైన రసముగలదియునగు, ముఖేందుకమలే=చంద్రునివలెను తామరవలెను నున్న మోమునందు, మదీయం = నాదియగు, మనః=మనస్సు, ముదా=సంతోషముతో, మగ్నమ్=మునిఁగినది,

మ. లలితాలోకతరంగసంగతము లీలామందహాసప్రభా
పులినంబుల్ మురళీరవామృతరసంబుల్ రాధికాలోచనో
త్పలసంభావితమాధురీగుణము నై భాసిల్లు శ్రీకృష్ణు ని
ర్మలవక్త్రాంబురుహాకరంబున రమింపం గోరెదన్ నామదిన్. 22

తా. రాధాదేవి శ్రీకృష్ణుని విలాసముతోఁ జూచుచుండఁగా సతనిముఖి మాదేవి యొక్క కౌఁగిలింతయందు మిక్కిలి ప్రీతిని దెల్పుచున్నదై, నానావిధములైన గాన విశేషములయొక్క మార్పులచేత నమృతమువంటి వేణునాదముగలదై, ముద్దులుగుల్కు చిఱునవ్వుగలిగి, అత్యంతసౌందర్యముగలిగి కాంతిచేఁ జంద్రుని దామరగను బోలియున్న మోమునందె నామనస్సు నిలిచియున్నది.

శ్లో. శరణాగతవజ్రపఞ్జరే, శరణే శార్ఙ్గధరస్య వైభవే,
కృపయా ధృతగోపవిగ్రహే, కియదన్యన్మృగయామహే వయమ్.

టీ. శరణా...ఞ్జరే=శరణు చొచ్చినవారికి వజ్రములతోఁ జేయఁబడిన పంజరమైనదియు, కృపయా=దయచేత, ధృత...విగ్రహే=ధరింపఁబడిన గొల్లవాని దేహముగలదియును అగు, శార్ఙ్గధరస్య=విష్ణువుయొక్క, వైభవే=పెంపు, శరణే=రక్షకమగుచుండఁగా, అన్యత్=ఇతరమైన, కియత్=దేవిని, వయం=మేము, మృగయామహే=వెదకుదుము ?

ఉ. ఇవ్వల నవ్వలన్ వెదక నేటికి నన్యుల మాటిమాటికి
న్దవ్వుల నుండియైనఁ గరుణావరుణాలయగోపమూర్తియై
నవ్వుచు డాయ వచ్చి యదనన్ శరణాగతవజ్రపంజరుం
డవ్వనజాతనేత్రుఁ డనయంబు నయంబు సెలంగఁ బ్రోచుఁగన్. 23

తా. శరణుసొచ్చినవారికి అత్యంతరక్షకుఁడై శరణాగతులయందలి దయచేతగొల్లవాఁడుగనుండిన శ్రీకృష్ణుఁడు రక్షకుండనఁగా మఱియితరులగు రక్షకులను వెదుకనక్కఱలేదు.

శ్లో. జగత్త్రయైకాన్తమనోజ్ఞభూమి చేతస్యజస్రం మమ సన్నిధత్తామ్,
రమాసమాస్వాదితసౌకుమార్యం రాధాస్తనాభోగరసజ్ఞమోజః.

టీ. జగత్...భూమి = ముల్లోకములకును అచ్ఛపు చక్కదనమునకును ఉనికి పట్టు ఐనదియు, రమా...మార్యం=లక్ష్మీదేవిచేత, అనుభవింపఁబడిన సుకుమారత్వముగల దియు, రాధా...జ్జ మ్=రాధాదేవియొక్క కుచములవిరివియొక్క రసము నెఱిఁగినదియు అగు, తేజః = శ్రీకృష్ణుఁడను తేజము, మమ = నాయొక్క, చేతసి = మనస్సునందు, అజస్రమ్ = ఎల్లప్పుడు, సన్నిధత్తామ్ = నిలుచుఁగాత.

ఉ నామది నామతింతు భువనత్రయమోహనరూపధేయు రా
ధామదిరేక్షణాపరిణత స్తనభారవిధేయు భోజక
న్యామహనీయవిభ్రమరసాస్పదవిగ్రహసౌకుమార్యలీ
లామధురాధరస్మితకలాపుఁ గళాగురువర్యు నెప్పుడున్. 24

తా. మూఁడులోకములకును ఆధారమైనవాఁడును అచ్ఛపు చక్కఁదనమునకు స్థానమైనవాఁడును, లక్ష్మీరూపిణియగు రుక్మిణీదేవిచేతఁ జక్కఁగ ననుభవింపఁబడినవాఁడును, రాధాదేవి స్తనములయొక్క సౌందర్యము నెఱిఁగినవాఁడు నైన శ్రీకృష్ణునియందు నామనస్సు నిల్చుగాఁత.

శ్లో. వయమేతే విశ్వసిమః, కరుణాకరమూర్తికింవదన్త్యంగే,
అపిచ విభో తవ లలితే, చపలతరా మతిరియం బాల్యే. 25

టీ. విభో=స్వామీ, కరుణా...త్యంగే = దయకు జన్మస్థానమైన ఆకారముగల వాఁడు అనులోకప్రవాదరూపమైన శరీరమందు, ఏతేవయమ్ = ఈ మేము, విశ్వసిమః= నమ్ముచున్నాము, అపిచ = మఱియు, తవ = నీయొక్క, లలితే = సొగసైన, బాల్యే = బాల్యమందు, ఇయమ్మతిః=ఈబుద్ధి, చపలతరా=మిక్కిలి మక్కువగలిగియున్నది.

చ. అనిశము లోక మెల్లఁగరుణాకరమూర్తి వటంచుఁ దెల్పఁగా
జననపరంపరల్ గడచి సౌఖ్యము నొందుదు నంచుఁ గృష్ణ నా
మనమున నమ్మినాఁడ నను మాత్రమ కాదు భవత్కిశోరతా
జనితకథాసుధారసము సారెకుఁ గ్రోలఁగఁ దత్తరించెదన్. 25

తా. కృష్ణా! నీవు పెద్దవాఁడవై ఎందఱినో రక్షించి కీర్తిని బొందినను, అట్టి నీ పెద్దఱికమునకన్నను మిక్కిలి ముద్దులుగుల్కు నీబాల్యమునందే నామనస్సు మిక్కిలి మక్కువగలిగి యున్నది.

శ్లో. వత్సపాలచరః కోఽపి వత్సశ్శ్రీవత్సలాఞ్ఛనః
ఉత్సవాయ కదా భావీత్యుత్సుకే మమ లోచనే. 26

టీ. వత్సపాలచరః=దూడలను గాచు గొల్లపిల్లవాండ్రలోఁ దిరుగుచున్నవాఁడు, శ్రీవత్సలాంఛనః = శ్రీవత్సమను పుట్టుమచ్చ ఱొమ్మునందుఁ గలవాఁడును అగు, కోఽపి వత్సః = ఇట్టివాఁడని చెప్పనలవిగాని యొక చిన్నవాఁడు, ఉత్సవాయ = వేడుకకొఱకు,

కదా = ఎప్పుడు, భావీతి = అగునో యని, మమ=నాయొక్క, లోచనే = కన్నులు, ఉత్సుకే = ఉద్యుక్తములై యున్నవి.

శా. శ్రీవత్సాంకితవక్షుఁ డుల్లసిత నీరేజాక్షుఁ డంభోధిక
న్యావక్షోరుహకుంభికుంభయుగళాఢ్యక్షుండు బ్రహ్మాదిసా
ఖ్యావిర్భావవిధానదక్షుఁ డగువాఁ డానందపుత్రాకృతిఁ
గోవత్సంబులమేఁపఁ గన్గొనుచుఁ జక్షుః ప్రీతి వాటించెదన్. 26

తా. దూడలఁగాచు గొల్లవాండ్రనడుమఁ దిరుగుచు శ్రీవత్సలాంఛనముగల చిన్నికృష్ణుఁడు కన్నులపండువుగా నాకెప్పు డగపడునో యని యువ్విళ్లూరుచున్నాను.

శ్లో. మధురిమభరితే మనోభిరామే
మృదులతరస్మితముద్రితాననేన్దౌ
త్రిభువననయనైకలోభనీయే
మహసి వయం వ్రజభాజి లాలసాః స్మః. 27

టీ. మధురిమభరితే=సౌందర్యముచేత నిండినదియు, మనోభిరామే = మనస్సున కింపైనదియు, మృదుల... నేన్దౌ=మిక్కిలి సుకుమారమై చిఱునవ్వుచేత గుఱుతిడఁబడిన చంద్రునివంటి మోముగలదియు, త్రిభువన...భనీయే=మూఁడులోకములయం దుండు వారియొక్క నేత్రములకు ముఖ్యముగాఁ గోరఁదగిన, వ్రజభాజి = వ్రేపల్లెను బొందినది అగు, మహసి= శ్రీకృష్ణుఁడను తేజమునందు, వయం=మేము, లాలసాః = ఆసక్తిగల వారము, స్మః=అగుచున్నాము.

మ. రమణీయస్మితమాధురీకలితముద్రాముద్రితంబై సుధా
సమసల్లాపకలాపమై త్రిజగతీసంమోహనాకారమై
కమలానేత్ర మనోభిరామరుచియై కన్పట్టువక్త్రేందుబిం
బమునన్ మీఱువెలుంగు గొప్పగృహసౌభాగ్యంబు నేఁ గోరెదన్.

తా. మిక్కిలి చక్కఁదనముగలిగి మనస్సున కింపై లేఁతనవ్వు నెలకొన్న చందురునిబోలిన మోముగలిగి ముల్లోకములవారికిని మిక్కిలి యాసతోఁ జూడఁదగిన గొల్లపల్లెయందుఁ దిరుగునట్టి తేజస్స్వరూపుఁడైన శ్రీకృష్ణునియందు మేము ఆసక్తిగలిగి యున్నారము.

శ్లో. ముఖారవిన్దే మకరన్దబిన్దు, నిష్యన్దలీలామురళీనినాదే,
వ్రజాఙ్గనాపాఙ్గతరఙ్గభృఙ్గ, సఙ్గ్రామభూమౌ తవ లాలసాః స్మః. 28

టీ. మకరంద...నినాదే=పూఁదేనెయొక్క బొట్టుయొక్క స్రవించుటగల విలాసార్థమైన పిల్లఁగ్రోవియొక్క నాదముగలదియు, వ్రజ...భూమౌ=వ్రేపల్లెయందలి స్త్రీలయొక్క కడకంటిచూపులయొక్క అలలు అనెడు తుమ్మెదలయొక్క, యుద్ధమునకుస్థాన

మైనదియుం అగు, తవ = నీయొక్క, ముఖారవిందే=మోముదామరయందు, లాలసాః=ఆసక్తిగలవారము, స్మః=అగుచున్నాము.

మ. మురళీగానమరందబిందుకృతసమ్మోదభ్రమద్వల్లవీ
సరసాపాంగతరంగభృంగపటలీసంగ్రామరంగస్థలీ
సరణిం జెల్వగునీముఖాంబుజమునం జంచన్మనః పంకజా
కరమధ్యంబునఁ బాదుకొల్పుటకు నాకాంక్షింతు నెల్లప్పుడున్. 28

తా. కృష్ణా! మకరందబిందువులవలె మధురమైన వేణునాదములు చేయుచు గోపికాస్త్రీలయొక్క చూపులు పైవ్యాపించుచున్న నీముఖకమలము సేవించుటకు మిక్కిలి ఆసక్తిగలిగి యున్నారము.

శ్లో. *ఆతామ్రాయతలోచనాంశులహరీలీలాసుధాప్యాయితైః
గీతామ్రేడితదివ్యకేళిభరితైః స్ఫీతం వ్రజస్త్రీజనైః,
స్వేదామ్భఃకణభూషితేన కిమపి స్మేరేణ వక్త్రేన్దునా
పాదామ్భోజమృదుప్రచారసుభగం పశ్యామి దృశ్యం మహః. 29

టీ. ఆతామ్ర...యితైః=కొంచెము ఎఱ్ఱనివియుం నిడుదలైనవియుం అగు కన్నుల కిరణముల ప్రవాహముయొక్క విలాసమనెడి అమృతముచేత సుఖించినవియు, గీతా...రితైః = గానములచేత రెండింతలుగాఁ జేయఁబడిన సుందరములైన విలాసములచేత నిండినవియు ఆయిన, వ్రజస్త్రీజనైః=గోపికల సమూహములచేత, స్ఫీతమ్ = వృద్ధిపొందినదియుం, పాదా...సుభగమ్ = అడుగుదామరల సుకుమారమైన నడకచేత అందమైనదియుం, స్వేదామ్భఃకణభూషితేన = చెమటనీటియొక్క బొట్లచేత అలంకరింపఁబడినదై, స్మేరేణ=చిఱునవ్వుగల, వక్త్రేందునా=చంద్రునివంటి ముఖముతోఁగూడినదియు, దృశ్యం=చూడఁదగినదియు, కిమపి = ఇట్టిది అని చెప్పుటకు సాధ్యముకానిదియుం అగు, మహః=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజమును, పశ్యామి=చూచుచున్నాను.

మ. మురిపెంపుంజిఱునవ్వుఁ గ్రొంజెమటసొంపుల్ నింపునెమ్మోముపై
సరసాలోకసుధాతరంగములు మించన్ వేణుగానధ్వనుల్
ల్దిఱచై రంజిలఁ జొక్కి గోపికలు గొల్వన్ నృత్యలీలాయత
స్ఫురణన్ మెల్లన సంచరించుహరి నంభోజాక్షు వీక్షించెదన్. 29

* ఈశ్లోకార్థంబు శ్రీగోపాలకృష్ణమంత్రరాజధ్యానంబని గోపాలకల్పంబునందుఁ జెప్పఁబడియున్నది.

శ్లో. గోపీనాం పాదపద్మాని, గృహీత్వా సహనృత్యతః,
ధ్యాయేల్లక్షం జపంచైవ కన్యకాముద్వహేచ్ఛుభామ్.

తా. కొనలయందు ఎఱ్ఱనై విస్తారములయిన నేత్రములకాంతుల పరంపరలను అమృతప్రవాహమువలె వెల్లిఁగొల్పుచు పాటలచేత రెట్టింపఁబడిన యాటలుగల గోపికలతో కడుసంతసించుచు, చిఱుచెమటబిందువులచే నొప్పుచు చిఱునగవుగల మోముతో సుకుమారముగా నడుగులువేయుచు ఆడుచుండు శ్రీకృష్ణుఁ జూచెదను.

* శ్లో. పాణౌ వేణుః ప్రకృతిసుకుమారాకృతౌ బాల్యలక్ష్మీః
పార్శ్వే బాలాః ప్రణయసరసాలోకితాపాంగలీలాః
మౌళౌ బర్హం మధురవదనామ్భోరుహే మౌగ్ధ్యముద్రే
త్యార్ద్రాకారం కిమపి కితవం జ్యోతిరన్వేషయామః. ౨౯

టీ. పాణౌ=హస్తమందు, వేణుః=పిల్లఁగ్రోవియు, ప్రకృ...కృతౌ=స్వభావముచేత కోమలమైన ఆకారమునందు, బాల్యలక్ష్మీః = బాల్యముయొక్క సంపదయును, పార్శ్వే=ప్రక్కను, ప్రణయ...లీలాః=ప్రేమచేత రసముతోఁ గూడిన చూపులుగల కడకన్నులయొక్క విలాసముగలవారైన, బాలాః=బాలురును, మౌళౌ = సిగయందు, బర్హం=నెమిలిపించమును, మధురవదనాంభోరుహే = మిక్కిలి యందమగు మోముఁదామరయందు, మౌగ్ధ్యముద్రా = బేలతనపుగుఱుతును, ఇతి=ఇట్లు, ఆర్ద్రాకారం=మనోహరమైన ఆకారముగల, కితవం=కృత్రిమమైన, కిమపి = వచింపనలవిగాని, జ్యోతిః=తేజమును, (శ్రీకృష్ణుని) అన్వేషయామః=వెదకుచున్నాము.

మ. సరసాపాంగవినోదవాక్యములు మించన్ బాలకుల్ గొల్వఁగా
మురళిం గేల నమర్చి పింఛమకుటంబున్ మోముచెల్వంబు సుం
దరవేషంబును బాల్యకాయము దయార్ద్రస్వాంతముం గల్గుబి
త్తరపుంధూర్తశిఖామణిన్ వెదకి హృత్పద్మంబునన్ నిల్పెదన్. ౩౦

తా. చేత వేణువును ధరించి స్వభావముగా సుకుమారమైన యాకారమునందు బాల్యవేషము సొంపు గుల్కఁగా పార్శ్వములయందు ప్రేమను దెల్పు సరసములైన కడకంటి చూపులుగల గోపబాలకులుండఁగా సిగను పింఛమును దాల్చి మోమునందుఁ బసితనపుబేలతన మింపులుగుల్కఁగా, అందమైన ఆకారము గలిగి కృత్రిమమైనబాలగోపాలవేషమును దాల్చిన శ్రీకృష్ణుని వెదకుచున్నారము.

---

* ఈశ్లోకార్థంబు శ్రీగోపాలకృష్ణైకాదశాక్షరీమంత్రధ్యానంబని సనత్కుమారసంహితయందుఁ జెప్పఁబడియున్నది.

శ్లో. హరన్తం నవనీతాది చౌర్యేణ వ్రజయోషితాం
గోపబాలైర్యుతం కృష్ణం ధ్యాయేన్మంత్రమిమం జపేత్.

శ్లో. ఆరూఢవేణుతరుణాధరవిభ్రమేణ
మాధుర్యశాలి వదనామ్బుజముద్వహన్తీ,
ఆలోక్యతాం కిమనయా వనదేవతా వః
కైశోరకే వయసి కాపి చ కాన్తియష్టిః. 31

టీ. వనదేవతాః = ఓదేవతలారా, వః=మీకు, అనయా = ఈవ్యర్థమైన పనిచేత, కిం=యేమిప్రయోజనము ? కైశోరకే=బాల్యమైన, వయసి=వయస్సునందు, ఆరూఢ .. విభ్రమేణ = ఉంచఁబడిన పిల్లనగ్రోవిగలదియును, కోమలమైనదియు నగు పెదవియొక్క విలాసముచేత, మాధుర్యశాలి = సౌందర్యముచేత ఒప్పుచున్న, వదనాంబుజం = మోము దామరను, ఉద్వహన్తీ=వహించుచున్నదై, కాపి=చెప్ప నలవికానిదైన, కాంతియష్టిః = కఱ్ఱవలె నిలుకడగాఁ గుదిరియున్న కాంతి (శ్రీకృష్ణమూర్తి), ఆలోక్యతాం = చూడఁ బడుఁగాత.

ఉ. దాఁపక వంశి మింపొదవ దా నధరంబున మోపి నాదసం
ప్రాపితమందహాసమధురాననుఁడై మహనీయతేజుఁడై
క్రేపుల మేప మీపొదల క్రేవనె పాపఁడు నిల్చినాఁడు మీ
రోపితి రేని పట్టుఁ డిఁక నోవనదేవతలార తెల్పితిన్. 31

తా. వనదేవతలారా, మీరు ఇతరములయిన కార్యములు మాని సుకుమారమై ముద్దులుగుల్కెడు కెంపెదవిమీఁద వేణువు నిడుకొని విలాసముచేత కడుసుందరమైన మోముదామరగలిగి బాల్యప్రాయముగలిగి నిలుకడగల కాంతియో యనునట్లున్న చిన్ని కృష్ణుని సేవింపుఁడు. ఇదియే ప్రయోజనకారి.

శ్లో. అనన్యసాధారణకాన్తికాన్తమాక్రాన్తగోపీనయనారవిన్దమ్,
పుంసః పురాణస్య నవం విలాసం పుణ్యేన పూర్ణేన విలోకయిష్యే.

టీ. అనన్య...కాంతం = ఇతరులకు సాధారణముగాని కాంతిచేత మనోహర మైనదియుఁ, ఆక్రాన్త...విందం = ఆక్రమింపఁబడిన గోపికలయొక్క కనుదామరలు గల దియు అగు, పురాణస్య పుంసః = పురాణపురుషుఁడగు నారాయణునియొక్క, నవం విలాసం=క్రొత్తవిలాసమును, పూర్ణేన=నిండిన, పుణ్యేన=పుణ్యముచేత, విలోకయిష్యే = చూచెదను.

చ. ఇతరుల కంద రానిజగదేకమనోహరకాంతియుక్ సమా
గతనవయౌవనాకరవికాసము లన్నియు గోపబాలికా
యతనయనారవిందముల కగ్గము సేయుపురాణపూరుషుక్
మతిఁ దలపోసి చూచెద సమగ్రసనాతనపుణ్యసంగతిన్. 32

తా. ఇతరులకు ఎవ్వరికిని లేని దివ్యకాంతిచేత సుందరమై గోపికల కన్నుదామరలచే మిక్కిలి యాసతోఁ జూడఁబడునట్టి శ్రీకృష్ణుని విలాసమును పూర్వమునందు పుణ్యము చేసియుంటినేని సేవింపఁ గలను.

శ్లో. సాష్టాఙ్గపాతమభివన్ద్య సమస్తభావైః
సర్వాన్ సురేన్ద్రనికరానిదమేవ యాచే,
మన్దస్మితార్ద్రమధురాననచన్ద్రబిమ్బే
నన్దస్య పుణ్యనిచయే మమ భక్తిరస్తు. 33

టీ. సాష్టాఙ్గపాతం = (హస్తములు పాదములు భుజములు ఊరము లలాటము) అను అష్టాంగములు క్రింద పడునట్లుగా, సర్వాన్=సకలములైన, సురేంద్రనికరాన్=దేవతాశ్రేష్ఠులసమూహములను, అభివంద్య=నమస్కరించి, సమస్తభావైః=సర్వవిధములచేత, ఇదమేవ=ఇదియే, యాచే=యాచించుచున్నాను. (ఏదియనఁగా) మన్ద...బింబే=చిఱునవ్వుచేత, సరసమై సుందరమై చంద్రబింబమును బోలిన మోముగల, నన్దస్య = నందగోపకుని యొక్క, పుణ్యనిచయే = పుణ్యరాశియందు (అనఁగా: నందుండు చేసిన పుణ్యమునకు ఫలముగా నవతరించిన శ్రీకృష్ణునియందు, మమ = నాకు, భక్తిః=భక్తి, అస్తు=కలుగుఁగాక.

మ. అమరన్ సర్వసుపర్వముఖ్యతతికిన్ సాష్టాంగదండప్రణా
మము గావించుచు సర్వభావముల నాత్మన్ వేఁడెదన్ మందహా
సముఖాంభోజవిలాసవైభవనివాసంబైననందాగ్రజో
త్తమపుణ్యావలియంద భక్తిసెలువందన్ మాకు నెల్లప్పుడున్. 33

తా. నేను దేవతలనందఱిని గొల్చి యాచించున దేమనఁగా: చిఱునవ్వుచే ముద్దులుగుల్కెడు నందమగు మోముచందురుఁడు గల నందుని పుణ్యఫలముగా నవతరించిన శ్రీకృష్ణునియందు నాకు భక్తి గలుగుఁగాక.

శ్లో. ఏషు ప్రవాహేషు స ఏవ మన్యే క్షణోఽపిగణ్యః పురుషాయుషేషు,
ఆస్వాద్యతే యత్ర కయాపి భక్త్యా నీలస్య బాలస్య నిజంచరిత్రమ్.

టీ. ఏషు ప్రవాహేషు = ఈఎడతెగక జరుగుచున్నట్టి, పురుషాయుషేషు = పురుషుని జీవితకాలములలో, యత్ర=ఏక్షణమందు, కయాపి=అనన్యవిషయమై (యిట్టిదియని నుడువ నశక్యమైన), భక్త్యా=భక్తిచేత, నీలస్య=నీలవర్ణుఁడైన, బాలస్య = బాలకృష్ణునియొక్క, నిజం=స్వకీయమైన, చరిత్రం=వృత్తాంతము, ఆస్వాద్యతే=సుఖముగా అనుభవింపఁబడుచున్నదో, సఏవక్షణః=అక్షణమె, గణ్యః=లెక్కింపఁదగినది. (సార్థకమైనది.)

ఉ. ఏమిటి కంబుజాక్షు మది నెంచనియాయువు లెక్కపెట్టఁగాఁ
బామరవృత్తినైన మఱి భక్తివిధంబున నైనబాలలీ
లామహనీయుఁడౌ హరిఁ దలంచని మేషములున్ ముహూర్తముల్
జాములు లెక్క కెక్కనటు సల్పనికాలము లెల్లవ్యర్థముల్. 34

తా. పురుషుని జీవితకాలములు జన్మపరంపరలచేత నెడతెగక జరుగుచున్నవి గాని అవి యన్నియు సార్థకములు గావు. భక్తితో శ్రీకృష్ణునిచరిత్రము ఏక్షణమందు సుఖముగా వినఁబడునో ఆక్షణమె సార్థకమైనది.

శ్లో. నిసర్గసరసాధరం నిజదయార్ద్రదివ్యేక్షణం
మనోజ్ఞముఖపఙ్కజం మధురసార్ద్రమన్దస్మితమ్,
రసజ్ఞహృదయాస్పదం రమితవల్లవీలోచనం
పునఃపునరుపాస్మహే భువనలోభనీయం మహః. 35

టీ. నిసర్గ సరసాధరం = స్వభావముతో రసవంతమయిన పెదవిగలదియు, నిజ...క్షణం=తనదియగు దయారసముచేత తడిసినమహనీయములగు కన్నులుగలదియు, మనో...ఙ్కజం=సుందరమయినదియు తామరను బోలినదియు అగు ముఖము గలదియు, మధు...స్మితం=తేనెచేతఁ దడిసిన (తేనెవలె భోగ్యమైన) చిఱునవ్వుగలదియు, రస...స్పదం = రసికులైనవారి హృదయములె స్థానముగాఁ గలదియు, రమిత...లోచనం = రమించునట్లుగా చేయఁబడిన గోపికల నేత్రములు గలదియు, భువనలోభనీయం = లోకములకు పేరాసపడఁదగినదియు అగు, మహః=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజస్సును, పునః పునః = పలుమాఱు, ఉపాస్మహే=ఉపాసించుచున్నాము.

ఉ. కమ్మనితేనెవానజడి గ్రమ్మెడుమోవి సుధారసంబులం
జిమ్మెడుతేటనవ్వు దయ చిప్పిలుచూపులు మోముఁదమ్మి చె
ల్వమ్మును గోపికల్ గని హళాహళిఁ జెంద రసజ్ఞు లెల్ల లో
కమ్ములుఁ గాంచి సొక్కనపకం బగుతేజముఁ గొల్చెదన్ మదిన్.

తా. స్వభావముచేత సరసమైన యధరముగలిగి దయారసము కన్నులయందుఁ జూపుచు, సొంపుగుల్కెడు మోముగలిగి. ముద్దులుగుల్కెడు నందమగు చిఱునవ్వు గలిగి, రసికులగువారి యుల్లంబుల నెలకొనుచు, గోపికలనేత్రములకు పరువమై లోకములోని వారికందఱికిని పేరాసపడఁదగిన శ్రీకృష్ణుఁడను తేజమును సారెసారెకును గొలుచుచున్నారము.

శ్లో. స కోఽపి బాల స్సరసీరుహాక్షః, స్సా చ వ్రజస్త్రీజనపాదధూళిః,
ముహు స్తదేతద్యుగళం మదీయే, మోముహ్యమానేఽపిమనస్యుదేతు

టీ. సః=ప్రసిద్ధుఁడై, కోఽపి = అనిర్వాచ్యుఁడైన, సరసీరుహాక్షః = తామరల వంటి కన్నులుగలవాఁడు అగు, బాలః=బాలకృష్ణుఁడును, సా=ప్రసిద్ధమైన, వ్రజస్త్రీజన పాదధూళిశ్చ=గోపికాసమూహముయొక్క అడుగులయందలి దుమ్మును, వితత్ యుగళం= ఈరెండును, మోహమప్యాసాదేఽపి = మోహమును పొందుచున్నదైనను, మదీయే= నాదియగు, మనసి=మనస్సునందు, ముహుః=మాటిమాటికి, ఉదేతు=పుట్టునుగాక.

చ. అలఘువిమోహభావమున నల్కుచుఁ గుంద్యుడునన్ను బ్రోవఁగా
లలితవిశాలలోచనములం బరికించుచు వాయు నేగుఁ డై
దులదుల వచ్చుబాలుఁడును దోఁగనె కొ నసియాడ నాతనిం
గలసికొనంగ వచ్చువ్రజకాంతలపాదరజంబుఁ గాంచెదన్. 35

తా. నామనస్సు ఎంత యజ్ఞానమును బొందుచున్నదైనను తామరవంటి కన్నులుగల చిన్నికృష్ణునియందు ఆ కృష్ణునిసంబంధముచేత పుణ్యాత్మలైన గోపికల పాదధూళియందును ఎల్లప్పుడు నిలిచి సేవించుఁగాక.

శ్లో. మయి ప్రయాణాభిముఖేచ వల్లవీ స్తనద్వయీదుర్లలిత స్స బాలకః,
శనైశ్శనైశ్శ్రావితవేణునిస్వనో విలాసవేషేణ పురః ప్రతీయతామ్

టీ. మయి=నేను, ప్రయాణాభిముఖే = ప్రయాణము చేయుటకు ఎదురుకొన్న వాఁడ నగుచుండఁగా, వల్లవీ...లలితః = గోపికలయొక్క చన్నుదోయిచేత ఎక్కువగా లాలనచేయఁబడిన వాఁడైన, సఃబాలకః=ప్రసిద్ధుఁడయిన చిన్నికృష్ణుఁడు, శనైశ్శనైః = మెల్లమెల్లఁగా, శ్రావి...స్వనః=వినిపింపఁబడిన పిల్లఁగ్రోవియొక్క ధ్వని గలవాఁడగుచు, విలాసవేషేణ=విలాసముగల వేషముతోడ, మమ= నాకు, పురః=ఎదుట, ప్రతీయతామ్= తోఁచునుగావుత.

ఉ. గొల్లమిటారిప్రూపచనుగుత్తులు హత్తిన వింతలాగుతోఁ
జల్లనిచూపుతో వదలి సారెకు జాఱెడుపీలిదండతో
నల్లపరాకుఁ దెల్పుటకు నై విలకిల్లినపిల్లఁగ్రోవితో
నల్లనిబాలుఁ డొక్కరుఁడు నాపయనంబున నిల్చు ముంగలన్. 37

తా. నేను ప్రయాణమగునపుడు గోపికల కుచయుగముల చేత మిక్కిలి లాలింపఁ బడిన కృష్ణుఁడు మందమధురముగా వేణుగానము సేయుచు విలాసములుగల వేషముతో నాకు ముందర తోఁచుచుండును గాక.

శ్లో. అతిభూమి మభూమిమేవ వా వచసాం వాసితవల్లవీ స్తనమ్,
మనసామపరం రసాయనం మధురాద్వైతముపాస్మ హే మహః. 38

టీ. వచసాం=వాక్కులకు, అతిభూమిం=మిక్కిలివిషయమయినదియు, వా=లేక, అభూమిం=విషయము కానిదియు (పరస్వరూపము చే వాగతీతుఁడనియు సౌలభ్యయుక్త

మైన యీవిధవస్వరూపముచే మిక్కిలి విషయమైనవాఁడను అనియుం భావము). వాసిత వల్లవీ స్తనం = నివాసస్థానముగా చేసికొనఁబడిన గోపికలయొక్క స్తనములు గలదియు, మనసాం=మనస్సులకు, అపరం=రెండవదిలేని (సాటిలేని), రసాయనం=భోగ్యమైనదియు, మధురాద్వైతం = మధురమే తప్ప రెండవది లేనిదియు అగు, మహః = తేజమును, ఉపాస్మహే=సేవించుచున్నారము.

చ. పలుకఁ గొలందిగానియను భావముఁ గాంచియు సద్వితీయమై
పొలుపు వహించి నెమ్మది కపూర్వరసాయన మై మహోన్నతిం
దొలఁకెడు దివ్యతేజము మనోహరవల్లవపల్లవాధరీ
లలితపయోధరాంతరవిలాసనివాసము గాంచెఁ గంటిరే. 38

తా. వాగతీతుఁడును, వాక్కులకు విషయమైనవాఁడును, అనవరతము గొల్లచెలువల గుబ్బలకౌఁగిలింతలయందె మిక్కిలి యాసక్తిగలవాఁడును, మనస్సునకు తలంచినంతమాత్రమున నత్యంతసుఖము నిచ్చువాఁడును అచ్చపుచక్కఁదనము గలవాఁడును అగు శ్రీకృష్ణుఁ డను తేజమును సేవించుచున్నారము.

శ్లో. జననాన్తరేఽపిజగదేకమణ్డనే, కమనీయధామ్ని కమలాయతేక్షణే,
వ్రజసున్దరీజనవిలోచనామృతే, చపలానిసన్తు సకలేన్ద్రియాణి మే. 39

టీ. జగదేకమండనే = లోకములకు సాటిలేని అలంకారమైనదియు, కమలాయతేక్షణే=కమలమువలె విశాలములైన నేత్రములు గలదియు, వ్రజ...నామృతే=గొల్లపల్లెయందలి చక్కని స్త్రీలయొక్క కన్నులకు అతిభోగ్యమైనదియుం అగు, కమనీయధామ్ని = మనోహరమైన తేజమునందు (శ్రీకృష్ణునియందు), జననాంతరేఽపి=మఱియొకజన్మమందును, మే=నాయొక్క, సకలేంద్రియాణి = సర్వేంద్రియములును, చపలాని=మిక్కిలి ఆసక్తిగలవిగా, సన్తు=అగుఁగాక.

మ. శతపత్రోజ్జ్వలపత్రనేత్రు వ్రజకంజాతాననాలోకనా
మృతధారాధరచారుఁగ త్రిభువనోన్మేషైకభూషాసము
న్నతచారిత్రుఁ బవిత్రుఁ గొల్చు యనుజన్మంబుల విలోలేంద్రియ
ప్రతతుల్ సౌఖ్యము నొందుఁగాత నిజచాపల్యంబు లీడేరఁగన్. 39

తా. లోకములకు ముఖ్యమైన యలంకారమై తామరలవంటి కన్నులుఁగలిగి గోపికలకన్నులకు భోగ్యమై దివ్యసుందరమగు శ్రీకృష్ణుఁడను తేజమునందు జన్మాంతరమందును నాయొక్క సర్వేంద్రియములును ఆసక్తి గలిగి యుండునుగాక.

శ్లో. మునిశ్రేణీవన్ద్యం మదఘోరలసద్వల్లవవధూ
స్తనశ్రోణీబిమ్బస్తిమితనయనామ్భోజసుభగమ్,

పునశ్లాఘాభూమిం పులకితగిరాం నైగమగిరాం
ఘనశ్యామం వన్దే కిమపి కమనీయాకృతి మహః 40

టీ. ముని...వరిద్యం=మునులసమూహమునకువందనము చేయఁదగినదియు, మద ...సుభగం=మిక్కుటమైన మదముచేత ప్రకాశించుచున్న గోపస్త్రీలయొక్క కుచముల యందును పట్టువలైన పిఱుఁదులయందును నిశ్చలములైన తామరలవంటి కన్నులచేత సుందరమైనదియు, పునః=ఇంకను, పులకితగిరాం = గద్గదమైన వాక్కులుగల, నైగమగిరాం=వేదవాక్కులకు, శ్లాఘాభూమిం=పొగడ్తకు విషయమైనదియు, ఘనశ్యామం = మేఘమువలె నల్లనైనదియు, కమనీయాకృతి = మనోజ్ఞమైన ఆకారముగలదియు, కిమపి = వచింపనశక్యమైనదియు అగు, మహః = శ్రీకృష్ణాఖ్యతేజమునుగూర్చి, వందే= నమస్కరించుచున్నాను.

చ పులకలు గ్రమ్మ మౌనిజనముల్ శ్రుతివాక్యములన్ నుతింపఁగా
జలదమనోహరాకృతి యొసంగ మదాలసపల్లవాంగనా
లలితపయోధరాంతరవిలాసకటీతటలోలలోచనం
బులఁ దనరారునందకృతపుణ్యనిధానము నన్నుఁ బ్రోఁచుతన్. 40

తా. సకలమునులచేత నమస్కరింపఁ దగినవాఁడును, యౌవనమదసుందరలగు గోపికల కుచములందును పిఱుఁదులందును సుందరముగఁ జూడ్కులను నిలుపువాఁడును, మఱియు వేదవాక్యములచేత మిక్కిలి ప్రీతితో పొగడఁబడినవాఁడును, మేఘమువలె నీలమైనవర్ణము గలిగి యత్యంతసుందరమైన యాకారము గలవాఁడు నగు శ్రీకృష్ణునికి వందనము చేయుచున్నాను.

శ్లో. అనుచుమ్బతామవిచలేన చేతసా
మనుజాకృతేర్మధురిమశ్రియం విభోః,
అయి దేవ కృష్ణ దయితేతి జల్పతా
మపి నో భవేయురపి నామ తాదృశాః. 41

టీ. అవిచలేన=అంతగా చలింపకుండెడు, చేతసా=మనస్సుచేత, మనుజాకృతేః= మనుష్యరూపముదాల్చిన, విభోః=స్వామియొక్క, మధురిమశ్రియం = సౌందర్యసంపదను, అనుచుంబతాం = ఆస్వాదించువారును; దేవ-కృష్ణ-దయిత=శ్రీకృష్ణమూర్తీ, ఇతి= అని, జల్పతాం = చెప్పుచున్నవారును అగు, నః అపి=మాకును గూడ, తాదృశాః=అట్టివి (మేము మనస్సులోఁదలఁచినట్టివి) అపినామభవేయుః=అగునా ? అగునో యేమో.

ఉ. మానుషవేషధారి యగుమాధవుమోహనకాంతి చంచలం
బై నటియించుచిత్తముననానుచుఁ 'కృష్ణ! ముకుంద!' యంచు స

స్నానము మీఱంగాఁ బలుక మా కొనఁగూడెడుఁ గాక నీదృశ
ధ్యానవిధేయు లైన సనకాదిమహామునిభాగ్యసంపదల్. 41

తా. చలింపని మనస్సుచేత శ్రీకృష్ణుని దివ్యసౌందర్యమును దలంచుచు 'ఓకృష్ణ, ఓదేవ, ఓనయిత' అని పలుకుచున్న నావంటివారికినిగూడ పూర్వము ప్రత్యక్షముగా అనుభవించిన మహాత్ములకుఁ గలిగిన భాగ్యములు కలుగునో యేమో కదా.

శ్లో. కిశోరవేషేణ కృశోదరీదృశాం, విశేషదృశ్యేన విశాలలోచనమ్,
యశోదయా లబ్ధయశోనవాంబుధేః, ర్నిశామయే నీలనిశాకరం కదా.

టీ. కృశోదరీదృశాం = సన్నని నడుముగల గోపికల కన్నులకు, విశేషదృశ్యేన = మిక్కిలి యాసతోఁ జూడఁదగిన, కిశోరవేషేణ = బాల్యవేషముతో (గూడినవాఁడును), విశాలలోచనం = వెడఁల్పైన కన్నులుగలవాఁడును, యశోదయా = యశోదచేత, లబ్ధ యశోనవాంబుధేః=పొందఁబడిన కీర్తియను క్రొత్తసముద్రమునకు, నీలనిశాకరం = నల్లని చంద్రుఁడైనవాఁడును (అయిన కృష్ణుని), కదా=ఎప్పుడు, నిశామయే=చూతును ?

శా. లీలాలోలవిశాలలోచనునిఁ గేళీశైశవాలంకృతు
న్బాలుం బాలితలోకపాలు వ్రజకాన్తల్ సొక్కుచుం బెక్కుచుం
దాలం గన్నులఁ గొల్లఁ గన్గొనుయశోదాకీర్తిరత్నాకర
ప్రాలేయాంశుని నీలనీరదతనుం భావింతు నెల్లప్పుడున్. 42

తా. బాలుఁడైనను యౌవనవతులగు గోపికలకు ఆశింపఁదగిన దివ్యసౌందర్యము గలవాఁడును యశోదబిడ్డఁడగుటచే ఆయమకు కీర్తిని వృద్ధిబొందించువాఁడును అగు శ్రీకృష్ణుని ఎప్పుడు చూతును ?

శ్లో. ప్రకృతిరవతు నో విలాసలక్ష్మ్యాః, ప్రకృతిజడం ప్రణతాపరాధవీథ్యామ్,
సుకృతికృతపదం కిశోరభావే, సుకృతిమనః ప్రణిధానపాత్రమోజః.

టీ. కిశోరభావే=బాల్యమునందు, విలాసలక్ష్మ్యాః = విలాసములసంపదకు, ప్రకృతిః =మూలకారణమైనదియు, ప్రణ...వీథ్యాం=నమస్కరించువారి అపరాధములయొక్క పరంపరలవిషయమై, ప్రకృతిజడం = స్వభావముగా మందమయినదియు, సుకృతి... పాత్రం=పుణ్యపురుషులమనస్సులయొక్క నిశ్చలత్వమునకు విషయమయినదియుఁ, సుకృ ...పదం=పుణ్యపురుషులయందు చేయఁబడిన స్థానముగలదియు అగు, ఓజః=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజము, నః=మమ్ము, అవతు=రక్షించుఁగాక.

చ. హితజనతాపరాధముల నెన్నెడుపట్ల జడస్వభావ మై
కృతమతు లాత్మలోనఁ బరికింపఁగఁ బాత్రము నై కిశోరతా
శ్రితపదమై విలాసమృదురీతికి హేతువు నై మనోహరా
కృతిఁ గనిపించునాసుకృతి కేవల తేజము మమ్ముఁ బ్రోఁచుతన్. 43

తా. బాల్యమునందు సకలములైన విలాసములుగలిగి ఆశ్రితులు చేసిన యపరాధములను పాటింపక కాపాడుచు, పుణ్యాత్ములు చేయు మనస్సమాధికి విషయమయి (అనఁగా యోగులు తనను గూర్చియే మనస్సును సమాహితము చేయుచున్నారు) అట్టి సజ్జనులహృదయములందు నెలకొనియుండు శ్రీకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించును గాక.

శ్లో. అపహసితసుధామదావలేపై రతిసుమనోహరమార్ద్రమన్దహాసైః,
వ్రజయువతివిలోచనావలేహ్యం రమయతు ధామ రమావరోధనం నః.

టీ. అప...లేపైః = ఎగతాళి చేయఁబడిన అమృతముయొక్క మదముచేతనైన గర్వముగల, ఆర్ద్రమందహాసైః = సరసములైన చిఱునవ్వుల చేత, అతిసుమనోహరం = మఱింత సుందరమయినదియు, వ్రజ...లేహ్యం = యౌవనవతులయిన గోపికలకన్నుల చేత నాకఁదగినదియు (అతిప్రేమచేతఁ జూడఁదగినది అని భావము), రమావరోధనం= లక్ష్మీదేవికి వల్లభుఁడైనదియు అగు, ధామ = శ్రీకృష్ణుఁడను తేజస్సు, నః=మమ్ము, రమయతు=ఆనందమును బొందింపఁ జేయుఁగాత.

చ. నవసుధక్రొవ్వునవ్వు చిఱునవ్వులు మోమున గోము సూప వ
ల్లవలలనావిలోచనవిలాసవిలేహ్యము నై రమామణీ
భవనభుజాంతరస్థలిని భాసిలునందతపఃప్రభావసం
భవఫల మైనధామము శుభంబు లభంగురభంగి నిచ్చుతన్. 44

తా. అమృతమువలె అత్యంతభోగ్యములైన మందహాసముల చేత మిక్కిలి సుందర మయినవాఁడును, గోపికల చూడ్కులకు మిగుల వేడ్కఁ గొలుపుచున్నవాఁడును, లక్ష్మీదేవికి ప్రాణనాథుఁడును అయిన శ్రీకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించును గాక.

శ్లో. అఙ్కురితస్మేరదశావిశేషై, రశ్రాన్తహర్షామృతవర్షమక్ష్ణామ్,
సంక్రీడతాం చేతసి గోపకన్యా, ఘనస్తనస్వస్త్యయనం మహో నః.

టీ. అఙ్కు...శేషైః = అంకురించిన చిఱునవ్వుతోఁగూడిన అవస్థాభేదముల చేత, అక్ష్ణాం=చూచువారి కన్నులకు, అశ్రా...వర్షం=ఎడతెగనిసంతోష మను అమృత వర్షమయినదియు, గోప...యనం = గోపస్త్రీలయొక్క చక్కనిచన్నులకు మంగళము నిచ్చునదియు అగు, మహః= తేజస్సు, నః=మాయొక్క, చేతసి=మనస్సునందు, సంక్రీడతాం=లెస్సగా క్రీడించుఁగాక.

చ. అతులితమందహాసరుచిరాననముల్ విలసిల్ల దర్శనో
ద్గతజనితావలోకఘనహర్షసుధామయవర్షరూప మై
సతతము గోపికాఘనకుచస్థలనిస్తులదివ్యమంగళా
యతనము నైనధామము నిరంతరముం జరియించు నామదిన్. 45

తా. క్రొత్తక్రొత్తగ మొలకలెత్తుచుండు చిఱునగవు చేత చూచువారి కెల్ల అమృతపుసోనలు గురిసినట్లు ఆనందమును గలిగించునదియు, గొల్లపడుచుల చన్నుంగవలకు నిబ్బరమైన యానందమును గూర్చునదియు అగు శ్రీకృష్ణుఁడను దివ్యతేజము మాహృదయమునందు క్రీడించుచు గాక.

శ్లో. మృగమదపఙ్కసఙ్కరవిశేషితవన్యమహా
గిరితటగణ్డగైరికఘనద్రవవిద్రుమితం,
అజితభుజాన్తరం భజత హే బత గోపవధూ
స్తనకలశస్థలీఘుసృణమర్దనకర్దమితమ్. 46

టీ. మృగ...విద్రుమితం=కస్తూరి బురదయొక్క కూడికచేత ఎక్కువగా చేయఁబడిన అడవియందుండునట్టి పెద్దకొండయొక్క చఱియయందలి పెనుబండలయొక్క గైరికమను ధాతువిశేషముయొక్క దట్టమైన ద్రవముచేత పగడముగాఁ జేయఁబడినదియు, గోప...కర్దమితం=గోపికల కలశములవంటి స్తనములయొక్క ప్రదేశమందలి కుంకుమయొరపిడిచేత బురదగలిగినదిగాఁ జేయఁబడినదియు అగు, అజి...తరం = జయింపరానివాఁడైన కృష్ణునియొక్క ఱొమ్మును, బత హే=ఓజనులారా!, భజత=సేవింపుఁడు.

చ. మృగమదపంకసంకరగిరిస్థితగైరికధాతురక్తిమం
దొగరు వహించి వల్లవవధూపృథులస్తనకుంకుమంబునన్
ద్విగుణితకాంతివత్తుఁ డగు నీరరుహాక్షుఁ గృపాకటాక్షునిం
దగిలి భజింప నిల్పుఁడు ముదంబున నుత్తములార చిత్తముల్. 46

తా. అడవియందలి గొప్పకొండలచఱులయందు కస్తూరీమృగములు లెక్కకు మిక్కిలి పరుండఁగా వానిపొక్కిటి కస్తూరి మిక్కిలి యంటుకొని యాబండలయందలి ఎఱ్ఱగైరికధాతువు పరిమళించుచుండును. అట్టి గైరికధాతుద్రవమును పూసికొనుటవలన పగడమువలెఁ గనుపట్టుచు గోపికల గుబ్బలయందుఁ బూసికొనిన కుంకుమపూఁత దట్టముగా నంటుకొని యొప్పుచుండు కృష్ణుని ఱొమ్మును జనులారా సేవింపుఁడు.

శ్లో. ఆమూలపల్లవితలీల మపాఙ్గజాలై
రాసిఞ్చతీ భువనమాదృతగోపవేషా,
బాలాకృతిర్మ్రదిమముగ్ధముఖేన్దుబిమ్బా
మాధుర్యసిద్ధి రవతాన్మధువిద్విషో నః. 47

టీ. ఆమూలపల్లవితలీలం=మొదటివరకు చిగురొత్తిన విలాసములుగలుగునట్టుగా (అంతయు విలాసముగనే), అపాంగజాలైః=కడకంటిచూపులయొక్క సమూహములచేత, భువనం=ప్రపంచమును, ఆసించతీ=తడుపుచున్నదియు, ఆదృతగోపవేషా=ఆదరింపఁబడిన గొల్లవేషము గలదియు (గొల్లవేషమును దాల్చినదియు), బాలాకృతిః=బాల్యసంబంధియైన

ఆకారముగలదియును, మృదు...బింబా = కోమలమయి సుందరమయి చంద్రబింబముం బోలిన మోముగలదియును నగు, మధువిద్విషః = విష్ణుమూర్తియొక్క, మాధుర్యసిద్ధిః = సౌందర్యఫలపరిపాకము, నః=మమ్ము, అవతాత్=రక్షించును గాక.

చ. కరుణను బాదుకొల్పినజగంబుఁ గటాక్షసుధారసాప్తిచేఁ
బరిణతపల్లవప్రసవపక్వఫలంబునుగా నొనర్చుచుం
జిఱుతమిటారిప్రాయమునఁ జెల్వగుచక్కఁదనాలపంట న
మ్ముఁరహాసుఁ బూర్ణచంద్రముఖు మోహనపల్లవవేషుఁ గొల్చెదన్. 47

తా. పరిపూర్ణముగ విలాసములను దొలఁకునట్లు చల్లని కడకంటిచూపులచేత జగమును ఆప్యాయనమును బొందించుచున్నవాఁడును, గొల్లపిల్లవాని వేషమును దాల్చినవాఁడును, కోమలమై సుందరమై చంద్రునివలె ఆహ్లాదకరమైన మోముగలవాఁడైన శ్రీకృష్ణునియొక్క సౌందర్యసారము మమ్ము రక్షించుచుగాక.

శ్లో. విరణన్మణినూపురం వ్రజే చరణామ్భోజ ముపాస్వ శార్ఙ్గిణః,
సరసే సరసి శ్రియాశ్రితం కమలం వా కలహంసనాదితమ్ 48

టీ. సరసే = మనోహరమయిన, సరసి = సరస్సునందు, శ్రియా = కాంతి చేత, ఆశ్రితం=ఆశ్రయింపఁబడినదై, కలహంసనాదితం=రాజహంస చేత ధ్వనిగలదిగా చేయఁబడినదియును అగు, కమలం వా=కమలమువలె, వ్రజే = గొల్లపల్లెయందు, విరణన్మణినూపురం=మ్రోయుచున్న అందెగల, శార్ఙ్గిణః=కృష్ణునియొక్క, చరణాంభోజం=అడుగుఁదామరను, ఉపాస్వ=సేవింపుము.

ఉ. సారసరోమరాళవరసారసపన్నిభనూత్నరత్నమం
జీరవిలాసపాదములచేఁ జరియించుచు వీధి లేఁగలం
బాఱఁగఁ దోలి వెంబడినె పర్వులు వాఱుచుఁ జేరి పట్టుచుం
గేరి నటించుచిన్నియదుకేసరి నామది నాశ్రయించెదన్. 43

తా. శ్రీకృష్ణుఁడు గొల్లపల్లెయందు సంచరించుచుండఁగా అందెలచేత మ్రోయుచున్న పాదాబ్జము సరస్సులో కాంతియుక్తమయి కలహంసనాదితమగు కమలమును బోలియున్నది. అట్టిపాదము నుపాసింపుము.

శ్లో. శరణ మశరణానాం శారదామ్భోజనేత్రం
నిరవధిమధురిమ్నా నీలవేషేణ రమ్యమ్,
స్మరశరపరతన్త్రస్మేరనేత్రామ్బుజాభి
ర్వ్రజయువతిభిరవ్యాద్భ్రిమ్లాసంవేష్టితం నః. 49

టీ. అశరణానాం=దిక్కులేనివారిని, శరణం = రక్షించునదియు, శారదాంభోజనేత్రం=శరత్కాలమందలి పద్మములవంటి నేత్రములు గలదియు, నిరవధిమధురిమ్ణా = మితిలేనిసౌందర్యముగల, నీలవేషేణ = నల్లనివేషముచేత, రమ్యం=రమణీయమైనదియు, స్మర...జాభిః = మన్మథునియొక్క బాణములకు అధీనములై వికసించిన తామరలవంటి కన్నులుగలవారైన, వ్రజయువతిభిః=గోపికలచేత, సంవేష్టితం=చక్కఁగా చుట్టుకొనఁబడినదియు అగు, బ్రహ్మ=శ్రీకృష్ణపరమాత్మ, నః=మమ్ము, అవ్యాత్=రక్షించునుగాక.

మ. శరదంభోరుహనేత్రు నిస్తులకళాసౌందర్యపాత్రున్ మనో
హరపౌరందరనీలగాత్రుఁ గుసుమాస్త్రావేశజాతస్మితాం
కురనంద వ్రజసుందరీపరివృతుం గోపాంగనాలింగితున్
శరణత్రాణసమున్నతున్ వరద...సారోన్నతుం గొల్చెదన్. 49

తా. దిక్కులేనివారిని గాపాడుచున్నవాఁడై అత్యంత సుందరమగు నీలవేషము గలవాఁడై తనయందు మదనవికారమును దెల్పు చూపులఁ జూచుచున్న గోపికలచేత గొలువఁబడిన శ్రీకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించుఁగాక.

శ్లో. సువ్యక్తకాన్తిభరసౌరభదివ్యగాత్ర
మవ్యక్తయౌవనపరీతకిశోరభావమ్,
గవ్యానుపాలనవిధానుశిష్టమవ్యా
దవ్యాజరమ్య మఖిలేశ్వరవైభవం నః. 50

టీ. సువ్యక్త...గాత్రం=మిక్కిలి స్ఫుటమయిన కాంతులయొక్క అతిశయముచేతను పరిమళముచేతను సుందరమైన దేహముగలదియు, అవ్య...భావం=తెలియఁబడని యౌవనముచేత ఆవరింపఁబడిన బాల్యముగలదియు, గవ్యా...విధౌ=గోవులసమూహము కాచుటయొక్క విధానమందు, అనుశిష్టం=నేర్పుగలదియు, అవ్యాజరమ్యం = నిమిత్తము లేకయే రమణీయమయినదియు అగు, అఖిలేశ్వరవైభవం=సర్వేశ్వరుఁడగు శ్రీవిష్ణుదేవుని యొక్క విభవము (శ్రీకృష్ణుఁడు), నః=మమ్ము, అవ్యాత్=రక్షించునుగాక.

చ. ప్రకటితకాంతిసౌరభకరంబితగాత్రము యౌవనార్భటీ
చకితకిశోరభావము నిసర్గమనోహరరూపధేయమై
సకలజగన్నియంత యగుశౌరిమహత్త్వము గొల్లపల్లెఁ బా
యక యొకయింట నాపసుల నారసి మేపెని దేమి చిత్రమో. 50

తా. మిక్కిలికాంతియు మిక్కిలివాసనయుఁ గలిగినదివ్యమంగళవిగ్రహముగలవాఁడును, కొంచెము యౌవనముతోఁ గలిసిన బాల్యముగలవాఁడును, గోవులఁ గాచుటయందు నేర్పుగలవాఁడును, భూషణాదినిమిత్తములు లేకయే రమణీయమైనవాఁడును అగు

శ్రీకృష్ణుఁడే సర్వేశ్వరుఁడగు విష్ణుమూర్తి యవతారములలో మిక్కిలి మనోహరమైన వాఁడు. అట్టి కృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించునుగాక.

శ్లో. అనుగతమమరీణా మమ్బరాలమ్బినీనాం
నయనమధురిత శ్రీసర్గనిర్మాణసీమ్నామ్,
వ్రజయువతివిలాసవ్యాపృతాపాఙ్గమవ్యా
త్త్రిభువనసుకుమారం దేవకై శోరకం నః. 51

టీ. అంబరాలంబినీనాం = ఆకాశమును ఆశ్రయించినవారును, నయన... సీమ్నాం = నేత్రసౌందర్యముయొక్క సంపదకు సంబంధించిన విలాసముయొక్క సృష్టికి మేరయైనవారును అగు, అమరీణాం=దేవతాస్త్రీలచే, అనుగతం=అనుసరింపఁబడినదియు, వ్రజ... పాంగం = గోపికలయొక్క విలాసములయందు వ్యాపింపఁజేయఁబడిన కడకంటి చూపులుగలదియు, త్రిభు...మారం = మూఁడులోకములయందును కోమలమైనదియు అగు, దేవకైశోరకం=శ్రీకృష్ణునిబాల్యము, నః=మమ్ము, అవ్యాత్ =రక్షించుఁగాక.

శా. లోలాలోకనహావభావముల నాలోకించుచుం దేవతా
నాళి కాస్యలు మింట నంటి తిరుగ నంపవ్రజాంభోరుహా
క్షీలీలార్ద్రకటాక్షవీక్షలనురక్తిం బన్నఁ డై త్రిలోక్యర
మ్యాలంకారము నై చెలంగుహరిబాల్యప్రౌఢి నన్ బ్రోచుతన్. 51

తా. దేవతాస్త్రీలు ఆకాశమునందు సంచరించుచున్నవారై శ్రీకృష్ణుని దివ్య సౌందర్యమును అతిసుందరములగు తమనేత్రములవిలాసములతోఁ జూచుచు నతని విడ నాడలేక వెంటనంటి తిరుగుచున్నారు గాన అట్టివాఁడును గొల్లగుబ్బెతల కలుకులందు తనక్రేగంటిచూపుల నిగుడ్చుచున్నవాఁడును, ముల్లోకములందు ముద్దులుగుల్కెడు సుకు మారసౌందర్యముగలవాఁడును అగు బాలకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించునుగాక.

శ్లో. ఆపాద మాచూడ మతిప్రసక్తై రాపీయమానా యమినాంమనోభిః,
గోపీజనజ్ఞాతరసాఽవతాన్నో గోపాలభూపాల కుమారమూర్తిః

టీ. ఆపాదం=పాదము మొదలు, ఆచూడం=శిఖవఱకు, అతిప్రసక్తైః = మిక్కిలి యాసక్తిగలిగిన, యమినాం=మునులయొక్క, మనోభిః=మనస్సులచేత, ఆపీయమానా = మిక్కిలి పానముచేయఁబడుచున్నదియు, గోపీ...రసా=గోపికలయొక్కసమూహాముచేత తెలియఁబడిన రసముగలదియు అగు, గోపా...మూర్తిః = గోపకులకురాజైన నందుని యొక్క కుమారుఁడైన కృష్ణునియొక్క దివ్యమంగళవిగ్రహము, నః=మమ్ము, అవతాత్= రక్షించుఁగాక.

మ. విమలాపాంగవిలాసగోపమహిళావిజ్ఞాతసారస్యముం
దమితో నువ్విళు లూనుడెందములచేతన్ మౌను లాపాదము
స్తము నాపోవఁగ నానునట్టిసుష మూసౌభాగ్య ధారాముదో
జ్జ్వము గోపాలకబాలరూపము మహానందంబు మీ కిచ్చుతన్. 52

తా. మునులు మనస్సునందు కృష్ణునిసౌందర్యమునంతయు సేవించుచున్నారు. గోపికలు ప్రత్యక్షముగా అట్టి సౌందర్య సౌకుమార్యములను అనుభవించినారు. కనుక మునులకును గోపికలకును అనుభావ్యుఁడై నందుని ముద్దుపట్టి యగు కృష్ణుఁడు నన్ను రక్షించుఁగాక.

శ్లో. దిష్ట్యా బృన్దావనమృగదృశాం విప్రయోగాకులానాం
ప్రత్యాసన్నం ప్రణయచపలాపాఙ్గవీచీతరఙ్గైః,
లక్ష్మీలీలాకువలయదళశ్యామలం ధామ కామాన్
పుష్ణీయాన్నః పులకముకుళాభోగభూషావిశేషమ్. 53

టీ. విప్రయోగాకులానాం = (కృష్ణుఁడు తమ్ము) ఎడఁబాయుటచేత కలఁగినవారైన, బృందావనమృగదృశాం = బృందావనమందలిగోపికలకు, ప్రణయ...తరంగైః = ప్రేమచేత చంచలములైన కడకంటిచూపులయొక్క పరంపరలచేత, పులక...విశేషం = మొగ్గలవంటి గగ్గురులయొక్క పరిపూర్ణతయనెడి ఆభరణవిశేషములు గలుగునట్లుగా, దిష్ట్యా=భాగ్యవశమున, ప్రత్యాసన్నం = కడుదాపునకు చేరినదియును, లక్ష్మీ...శ్యామలం = లక్ష్మీదేవియొక్క విలాసార్థమైన కలువపువ్వులయొక్క రేకులవలె నల్లనైనదియును అగు, ధామ=శ్రీకృష్ణుఁ డను తేజము, నః=మాయొక్క, కామాన్=కోర్కులను, పుష్ణీయాత్ = పోషించుఁగాక.

మ. విరహోష్మన్ వ్రజభామినుల్ గరఁగి యున్నీళ్లూర భాగ్యంబునం
దరళాపాంగతరంగసంతతుల సేదల్ దీర్చుచున్ వచ్చి ని
ర్భరరోమాంచవిశేషభూషుఁ డగు గోపాలుండు పద్మాలయా
కరనీలోత్పలనీలవర్ణుఁ డొసఁగుం గళ్యాణపారంపరిన్. 53

తా. బృందావనమందలి గోపికలను లీలార్థము ఎడఁబాసిపోవఁగా వారు కలఁతఁ జెంది నలఁగుటను జూచి తన చల్లనికటాక్షములచే వారివిరహాగ్నిని జల్లార్చుచు వారి మేనులు పులకరింపఁగా వారిభాగ్యవశమున కనుపడినట్టివాఁడును, లక్ష్మీదేవి విలాసార్థము ధరించునట్టి నల్లగలువరేకులవంటి కాంతిగలవాఁడును అగు శ్రీకృష్ణుఁడు మాకోర్కులను దీర్చునుగాక.

శ్లో. జయతి గుహశిఖీన్ద్రపిఞ్ఛమౌళి స్సురగిరిగైరికకల్పితాఙ్గరాగః,
సురయువతివికీర్ణసూనవర్షస్నపితవిభూషితకున్తలః కుమారః. 54

టీ. గుహ...మౌళిః = కుమారస్వామియొక్క శ్రేష్ఠమయిన నెమిలియొక్క పురిసిగయందుఁ గలవాఁడును, సుర...రాగః = మేరుపర్వతముయొక్క గైరికధాతువులచేత చేయఁబడిన మైపూఁత గలవాఁడును, సురయు...కుంతలః=దేవతాస్త్రీలచేత చల్లఁబడిన పుష్పములయొక్క వానచేత తడుపఁబడినవై అలంకరింపఁబడిన కురులు గలవాఁడును అగు, కుమారః=బాలుఁడగు కృష్ణుఁడు, జయతి=సర్వోత్కృష్టుఁడై వర్తించుచున్నాఁడు.

మ సురకన్యాకరముక్తకల్పకసుమస్తోమంబు లొయ్యారపుం
దలుచుం బెన్నెఱిగుంపుపై నిలిపి చెంతం దాకెమ్మెతుల్ సుట్టి ని
ర్జరధాత్రీధరధాతుధారఁ జెలువారం బూని సేనానివా
పురపుంబింఛపుఁదావళిం బమసి దేవుం డొప్పు బాలోన్నతిన్. 54

తా. కుమారస్వామియొక్క నెమిలిపింఛమును సిగయందుఁ దాల్చినవాఁడును, మేరుపర్వతముసందలి గైరికము బూసికొన్నవాఁడును, దేవతాస్త్రీలు చల్లినపూవులవానకుఁ దడిసి యొప్పుచున్నవాఁడును అగు కృష్ణుఁడు సర్వోత్కృష్టుఁడై యుండుఁగాక.

శ్లో. మధురమన్దశుచిస్మితమఞ్జులం వదనపఙ్కజమఙ్గజవేల్లితమ్,
విజయతాం వ్రజబాలవధూజనస్తనతటీవిలుఠన్నయనం విభోః. 55

టీ. మధుర...మంజులం=సుందరమయి కొంచెపాటిదై పరిశుద్ధమయి చిఱునవ్వుచేత ఒప్పుచున్నదియు, అంగజవేల్లితం=మదనునిచేత చలింపఁబడినదియు, వ్రజ...నయనం=వ్రేపల్లెయందలి బాలలయిన స్త్రీలయొక్క సమూహముయొక్క చనుమిట్టలయందు సంచరించునట్టి కన్నులుగలదియు అగు, విభోః = శ్రీకృష్ణునియొక్క, వదనపంకజం= మోముఁదామర, విజయితాం=సర్వోత్కృష్టమగుఁగాక.

మ. ముఱిపెంపుఁ జిఱునవ్వు నివ్వటిలు కెమ్మోవిన్ సుధాబిందువుల్
గురియం జొక్కపుమోముఁ జిత్తజునిసొక్కుల్ సక్కఁగాఁ దీర్చు న
బ్బురపుం బ్రాయముగొల్లపల్లెకులుకుం బూఁబోండ్ల పాలిండ్ల బి
త్తరపుం జన్నులఁ జూచుచూపు గిఁధూర్తస్వామి నెల్వొందెడిన్.

తా. మధురమగు మందహాసముతో నొప్పుచు మన్మథవికారముల (అనఁగా: కులుకుఁడుటుకుల) తెలుపుచు ప్రాయంపుగోపికల గుబ్బచన్నులందుఁ జూపుల నిగుడ్చుచుండు కృష్ణుని వదనారవిందము సర్వోత్కృష్టమయినది.

శ్లో. అలసవిలసన్ముగ్ధస్నిగ్ధస్మితం వ్రజసున్దరీ
మదనకదనస్విన్నం ధన్యం మహద్వదనామ్బుజమ్,

తరుణమరుణజ్యోత్స్నాకార్త్స్న్యస్మితస్నపితాధరం
జయతి విజయశ్రేణీ మేణీదృశాం మదయన్మహః. 56

టీ. అలస...స్మితం=మందమై ప్రకాశించుచున్నదై సుందరమై స్నిగ్ధముగలదైన చిఱునవ్వుగలదియు, వ్రజ...స్వైరం = గొల్లభామలతోడి మన్మథక్రీడలచేత వెలసిన దియు, ధన్యం=స్వతస్సుందరమైనదియు, తరుణం=సుకుమారమైనదియు, అరుణ...ధరం= ఎఱ్ఱనైన వెన్నెలయొక్క సాకల్యముగల (ఎఱ్ఱని కాంతులన్నియుఁగలిగిన) చిఱునగవుచేత తడుపఁబడిన పెదవిగలదియు, మహః=మిక్కిలి తేజముగలిగి యొప్పుచున్న, మహద్వద నాంబుజం=శ్రీకృష్ణుని పద్మమువంటిముఖము, ఏణీదృశాం=గోపికాస్త్రీలయొక్క, విజయ శ్రేణీం=కార్యసిద్ధులయొక్క పరంపరలను, మదయన్=ఉప్పొంగించుచు (అతిశయింపఁ జేయుచున్నదై), జయతి సర్వోత్కృష్టమై వర్తించుచున్నది.

మ. పొగరుం గెంపుఁ జొంపునింపు లలితంపుం దేట కెమ్మోవిపై
పొగసున్నిద్దపుఁ జల్కు లేనగవు మోసుల్ మీఱ బృందావనీ
మృగనేత్రాసురతశ్రమాంబుకణికామృద్వాసనాబ్జంబుతోఁ
జిగురుంబోండ్ల విరాళిఁ గొల్వు రసికున్ సేవించి భావించెదన్. 56

తా. మందమును మధురమును యొప్పుచున్న చిఱునవ్వుగలిగి గొల్లచెలువలతోడి రతిక్రీడలయందు సొక్కు చిఱుచెమటచే నొప్పారుచు భూషణాదులు లేకయే స్వతస్సిద్ధ ముగా సౌందర్యముఁగలిగి సమస్తకామములు తీరి ఎఱ్ఱని కాంతులచే నొప్పు మోవిగలిగి కాంతిపుంజమో యనునట్లు ప్రకాశించెడు శ్రీకృష్ణుని వదనాంబుజము గోపికాస్త్రీల యొక్క మనోరథములను సఫలములుగా చేయుచు సర్వోత్తమమై యున్నది.

శ్లో. రాధాకేలికటాక్షవీక్షితమహావక్షఃస్థలీమణ్డనా
జీయాసుః పులకాఙ్కురా స్త్రిభువనస్వాదీయసస్తేజసః,
క్రీడాన్తప్రతిసుప్తదుగ్ధతనయాముగ్ధావబోధక్షణ
త్రాసారూఢదృఢోపగూహనమహాసామ్రాజ్యసాన్ద్రశ్రియః. 57

టీ. త్రిభువనస్వాదీయసః=మూఁడు లోకములకును మిక్కిలి ఆస్వాదింపఁదగినట్టి, తేజసః=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజముయొక్క, రాధా...మండనాః=రాధాదేవియొక్క విలాస ములచేతనైన కడకంటిచూపులచేత చూడఁబడిన గొప్పదైన ఱొమ్ము ప్రదేశమునకు అలం కారములైనవియు, (రాధాదేవి శ్రీకృష్ణుని ఱొమ్మునందు ఇతరస్త్రీసంభోగచిహ్నములు న్నవో యేమో అని క్రేగంట చూడఁగా ఆచూపులచేత మరులుగలిగి ఆఱొమ్మునందు గగ్గురులువొడమి యొకయలంకారముగా నున్నవని భావము.) క్రీడా...శ్రియః=రతికేళి యొక్క తుదను నిద్రించిన లక్ష్మీదేవియొక్క మనోహరమైన మేలుకొనుటయొక్క క్షణ కాలమందలి భయముచేతకలిగిన గాఢమైన కౌఁగిలింతయనెడు సకలభూమండలాధిపత్య

ప్రాప్తిచేత మిగులదట్టమైన సంపదగలవియు అగు, (అనఁగా: లక్ష్మీస్వరూపురాలగు రుక్మిణీదేవి రతిక్రీడాంతమందు సొలసి నిద్రించి మేలుకొన్నప్పుడు రాధాదేవిని జూచి బెదరి తనంతఁ దాను కౌఁగిలించుకొనఁగా శ్రీకృష్ణునికిఁ గలిగిన యానందమునకు పరిమితి లేదని భావము.) పులకాంకురాః = గగురుపొడుపులు, జీయాసుః = సర్వోత్కృష్టములై వర్తించునుగాక.

మ. రతికేళిం దమి దీఱఁగా నలసి నిద్రం జెంది స్వప్నంబుచే
నతిభీతిన్ రమ గౌఁగిలింప నిబిడం బై రాధికాపాంగవీ
క్షితవక్షఃస్థలనిస్తులాభరణమై చెన్నొందు రోమాంచసం
తతి సామ్రాజ్యరమానుభూతపరమానందాకృతిన్ శౌరికిన్. 57

తా. శ్రీకృష్ణుని ఱొమ్మునీఁద రాధాదేవి చూచునపుడు పులకాంకురములు గలిగెను. అవి రుక్మిణీదేవి తనంత కౌఁగిలించికొనినపుడు మఱింత మెండై త్రిలోకముల యందలి దర్శనీయములలో శ్రేష్ఠతములై యొప్పారుచుండెను.

శ్లో. స్మితస్నుతసుధాధరా మదశిఖండిబర్హాఙ్కితా
విశాలనయనామ్బుజా వ్రజవిలాసినీవాసితాః,
మనోజ్ఞముఖపఙ్కజా మధురవేణునాదద్రవా
జయన్తి మమ చేతసశ్చిరముపాసితా వాసనాః 58

టీ. స్మిత... ధరాః=చిఱునవ్వు అనెడు కాఱుచున్న అమృతముగల మోవిగలవియు, (అత్యంతభోగ్యమగు చిఱునవ్వు పెదవియందుఁ దొలఁకుచున్నదియనుట.) మద... కితాః=మదముగల నెమిలియొక్క పురిచే గురుతిడఁబడినవియు, విశా... బుజాః=వెడలుపైన కనుదామరలు గలవియు, వ్రజ... సితాః = గొల్లపల్లెయందలి విలాసము గలస్త్రీల యందు నిలుకడగొన్నవియు, మనో... పంకజాః=అందమైన మోముదామరగలవియు, మధు... ద్రవాః = తీయనైన వేణునాదమనెడి అమృతరసముగలవియు, చిరం=బహుకాలము, ఉపాసితాః=కొలువఁబడినవి అగు, మమ=నాయొక్క, వాసనాః=సంస్కారములు, జయంతి=సర్వోత్కృష్టములై యొప్పుచున్నయవి.

చ. చెలువగుమోముతోఁ దళుకుఁజెక్కులతో మధురాధరంబుతో
సులువగునవ్వుతో సొలపుఁజూపులతో వ్రజబాలికాళితోఁ
లలితకలాపభూషణవిలాసముతో మురళీరవంబుతోఁ
బలుమఱు మీఱుఁ గాక మధుభంజనవాసన లెల్లదిక్కులన్. 58

తా. అమృతమువలె అతిభోగ్యమగు చిఱునవ్వు మోవియందుఁ దొలుకఁగా నెమిలిపింఛమును ధరించి విశాలములైన కన్నులుగలిగి గొల్లపడుచులచేఁ బ్రేమ నుపాసింపఁబడుచు ముద్దులుగులుకు మోముగలిగి తేనెలొలుకు వేణుగానము నేయుచుండునట్టి చిన్ని

కృష్ణుని యాకారము నేను ఇంతకుముందు అనుభవించియున్నాను. అట్టి సుందరరూపము సర్వోత్తమమైనది.

శ్లో. జీయాదసౌ శిఖిశిఖణ్డకృతావతంసః
సాంసిద్ధికీ సరసకాన్తిసుధాసమృద్ధిః,
యద్బిన్దులేశకణికాపరిమాణభాగ్యైః
సౌభాగ్యసీమపదమఞ్చతి పఞ్చబాణః. 59

టీ. పంచబాణః=మన్మథుఁడు, యత్...భాగ్యైః=దేనియొక్క బిందువుయొక్క అణువుయొక్క అతిసూక్ష్మాంశముయొక్క పరిమితిగల మహిమగలవాఁడగుచు, సౌభా... పదం=సౌందర్యముయొక్క కడపటిది అయినస్థానమును, అంచతి = పొందుచున్నాఁడో, శిఖి...తంసః=నెమిలియొక్క పురిచేతచేయఁబడిన శిరోభూషణముగలదియు, సాంసిద్ధికీ=స్వభావసిద్ధమైనదియు అగు, సరస...వృద్ధిః = రసముతోఁగూడిన కాంతియనెడు అమృతముయొక్క పెంపు, జీయాత్=సర్వోత్కృష్టమగుఁగాత.

మ. అవతంసం బగుపింఛదామకము నెల్వొందం బ్రభాసంపదు
ద్భవలీలామృతధార లెల్లదెసలన్ భాసిల్లఁ ద్రైలోక్యమో
హవిహారాస్పదరూపధేయసుకుమారాంశప్రభావంబులో
లవమాత్రం బొదవన్ మరుండు జగ మెల్లం గెల్చు లీలాగతిన్. 59

తా. శ్రీ కృష్ణునియొక్క దివ్యసౌందర్యమునందలి అతిసూక్ష్మాంశములోని సూక్ష్మాంశముగలిగి మన్మథుఁడు సౌందర్యము గలవారిలో మొదటివాఁడుగ ఎన్నఁబడుచున్నాఁడో, ఆసౌందర్యము శ్రీకృష్ణునికి ఆభరణాదులు ధరింపకయే స్వభావముగానే యున్నది. పింఛము మొదలగు ఆభరణములు ఆసౌందర్యముచేత ప్రకాశించుచున్నవి. అట్టి లోకోత్తరసౌందర్యము పొగడతరముగాదు.

శ్లో. ఆయామేన దృశోర్విశాలతరయో రక్షయ్యమార్ద్రస్మిత
చ్ఛాయాధర్షితశారదేన్దులలితం చాపల్యమాత్రం శిశోః,
ఆయాసాననపరాన్విధాయ రసికైరాస్వాద్యమానం ముహు
ర్జీయాదున్మదవల్లవీకుచభరాధారం కిశోరం మహః. 60

టీ. విశాలతరయోః = మిక్కిలి వెడల్పులైన, దృశోః=కన్నులయొక్క, ఆయామేన = పొడవుచేత, అక్షయ్యం = తగ్గింపసాధ్యముకానిదియు, ఆర్ద్ర...లలితం=సరసమైన చిఱునవ్వుయొక్క కాంతిచేత తిరస్కరింపఁబడిన శరత్కాలమందలి చంద్రునివలె సుందరమయినదియు, శిశోః=బాలునియొక్క, చాపల్యమాత్రం=చపలత్వముమట్టుకు కలదియు, (అనఁగా: పసిపిల్లదాని చపలత్వముమట్టుకే కలదుగాని తక్కిన అజ్ఞానాదిబాల్యలక్షణములు ఏవియును లేవు అనిభావము.) రసికైః=సారస్యమును దెలిసినవారిచేత, అప

రాణ్ =ఇతరములైన, ఆయాసాణ్ =ప్రయాసములను, విధూయ = పోఁగొట్టి, ముహుః= మాటిమాటికిని, ఆస్వాద్యమానం = అనుభవింపఁబడుచున్నదియు, ఉన్మద...ధారం = మిక్కిలి మదముగల (యౌవనముచేనైన కామాతిశయముగలిగిన) గోపికలయొక్క కుచముల పెంపు (ఉన్నతములగు స్తనములు), ఆధారం=ఆశ్రయముగాఁ గలదియు, కిశోరం = పసిదియు అగు (బాలరూపమగు), మహః=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజము, జీయాత్ =సర్వోత్తమముగా వర్తించునుగాక.

ఉ. క్రొన్ననబోండ్లు గబ్బిపలిగుబ్బల నానుచు గారవింపఁగా
వెన్నెల నవ్వునవ్వు లరవిందముచందముఁ గ్రించుసేయువా
ల్గన్నులు బాల్యచాపలవిలాసము మీఱ రసజ్ఞలోక మీ
యన్నియు బుజ్జగింప హృదయంగమ మైనవెలుంగుఁ గాంచెదన్. ౬౦

తా. విశాలములై దీర్ఘములైన కన్నులయొక్క కరుగని చక్కఁదనముగలిగి సరసమయిన చిఱునవ్వుకాంతిచేత శరత్కాలచంద్రునిఁబోలి రసికులైన మహానుభావులచే సకలశ్రమలు తీరునట్లుగా సదా అనుభవింపఁబడుచు యౌవనముచే మత్తుగొనిన గొల్లపడుచులయొక్క గుబ్బచనులమీఁద మక్కువగొని నిలకడచేయుచుండునట్టి ప్రకాశమానుఁడైన చిన్నికృష్ణుఁడె సర్వోత్తముఁడై యుండునుగాక.

శ్లో. స్కన్ధావారసదో వ్రజః కతిపయే గోపాస్సహాయాదయః
స్కన్ధాలమ్బిని వత్సదామ్ని ధనదా గోపాఙ్గనాః స్వాఙ్గనాః,
శృఙ్గారాగిరిగైరికం శివ శివ శ్రీమన్తి బర్హాణి చ
శృఙ్గగ్రాహికయా తథాపి తదిదం ప్రాహు స్త్రిలోకేశ్వరమ్. ౬౧

టీ. వ్రజః=గొల్లపల్లె, స్కంధావారసదః=పాళెమందలిసభ (అనఁగా: రాజధానియందలి రాజసభగానున్నది), గోపాః=గొల్లవారు, సహాయాదయః=సహాయులు మొదలగువారు, వత్సదామ్ని=దూడపలుపు, స్కంధాలంబిని = మెడమీఁద వ్రేలుచుండఁగా, ధనదాః=ధనము నిచ్చువారు (గానుండిరి), గోపాంగనాః=గొల్లచెలువలు, స్వాంగనాః= కనయిల్లాండ్రు, శృంగారాః=అలంకారములు, గిరిగైరికం = కొండయందలిగైరికధాతువు, శ్రీమంతి=కాంతిగలిగిన, బర్హాణి చ=నెమలిపింఛములును (సొమ్ములుగానున్నవి), శివ శివ!, (సంతాపాశ్చర్యద్యోతకము - మంచివిషయము లెవ్వియుఁ లేవని సంతాపమును, అట్లైనను ఇంత మహిమగలవాఁడె యని యాశ్చర్యమును శివశివ అని తెల్పినాఁడు) తథాపి=అట్లైనను, శృంగగ్రాహికయా=కొంచెముగా గ్రహించి, తత్ =ప్రసిద్ధమైన, ఇదం=ఈవస్తువును (శ్రీకృష్ణుని), త్రిలోకేశ్వరం=మూఁడులోకములకు అధిపతినిగా, ప్రాహుః = (పెద్దలు) చెప్పిరి.

ఉ. బాలిశులై సగోపకులు బంధులు పాళెము గొల్లపల్లెము
త్ర్యాలసరాలు దామెనలు దారలు గోపిక లంగరాగముల్
శైలవిటంక ధాతువులు చారువిభూషలు పింఛదామముల్
పోలిన నైన విష్ణుఁ డని బుద్ధి నెఱుంగుదు రెల్ల పెద్దలున్. 61

తా. గొల్లపల్లె రాజధాని: గొల్లవారు సహాయులు; దూడపలుపు రాజదండము; గొల్లపడుచులు ఇల్లాండ్రు; గైరికము అలంకారము; నెమలిపురి సొమ్ము; ఇట్టి తక్కువైన సాధనసంపత్తి గలవాఁడైనను కృష్ణుఁడు త్రిలోకేశ్వరుఁడని మునులు వక్కాణించి యున్నారు. అహో యేమి యాశ్చర్యము! ఇంత మహిమగలవాఁడని కనిపెట్టుటకు మనకు సాధ్యుఁడు కాఁడని భావము.

శ్లో. శ్రీమద్బర్హిశిఖణ్డమణ్డనజుషే శ్యామాభిరామత్విషే
లావణ్యైకరసావసిక్తవపుషే లక్ష్మీసరఃప్రావృషే
లీలాకృష్టరసజ్ఞధర్మమనసే లీలామృతస్రోతసే
కే వా న స్పృహయన్తి హన్త మహసే గోపీజనప్రేయసే. 62

టీ. శ్రీ...జుషే-కాంతిగలిగిన నెమిలిపింఛమనెడు భూషణమును పొందినదియు, శ్యామ...త్విషే=నల్లనై యొప్పుచున్న కాంతి గలదియు, లావణ్య...వపుషే=ముత్తెపు తేటవలె నిగనిగలాడుచు కాంతియనెడు ఒక్కటేరసముచేత తడుపఁబడిన శరీరముగల దియు, లక్ష్మీసరః ప్రావృషే=లక్ష్మీదేవి యనెడు కొలఁకునకు వర్షాకాలమైనదియు, లీలా ...మనసే=విలాసముచేత ఆకర్షింపఁబడిన రసికులైనవారియొక్క ధర్మమందు ఆసక్తి గల మనస్సు గలదియు, (రసికులమనస్సులు శ్రీకృష్ణునె ఎల్లప్పుడు ఆశ్రయించుచున్నవి.) లీలామృతస్రోతసే=విలాసములనెడు అమృతప్రవాహముగలదియు, (అమృతప్రవాహము వలె భోగ్యములై ఎడతెగని విలాసములు గలది) గోపీజనప్రేయసే=గోపికల సమూహ మునకు అత్యంతప్రియమైనదియు అగు, మహసే=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజముకొఱకు, కేవా= ఎవ్వరు, న స్పృహయంతి=ఆశపడరు. హన్త=ఔరా!

శా. లావణ్యామృతసీముఁ గన్దళితలీలారాము లక్ష్మీసరః
ప్రావృడ్ధాము నితాంతసంయమితబర్హశ్రీసముద్దాము రా
గావిర్భూతవయోభిరాము విలసద్గారాధరశ్యామునిన్
సేవింపన్ మది గోరరే రసికు లాసీమాఖిలప్రేమునిన్. 62

తా. తళతళలాడు నెమిలిపురిని శిరమున నిడుకొని నల్లని చాయగలిగి ముత్తెపు తేటవలె స్వచ్ఛమైన కాంతిగలిగి లక్ష్మీదేవికి మిక్కిలి ఉల్లాసము గలిగించుచు ధర్మాత్ములైన విద్వాంసుల మనస్సుల కింపై యెడతెగని విలాసములు గలిగి గోపికలకు ప్రేమాతిశయ

మును గలిగించునట్టి గోపాలకృష్ణుని సేవింప నెవ్వరు కోరకుందురు. ఎంతచక్కఁదనము? ఏమివిలాసము ? ఏమికాంతి ? ఏమిప్రభావము ? ఏమి యలంకారము ? సర్వమును మహైశ్వర్యము; మహానందదాయకము.

శ్లో. ఆపాటలాధర మధీరవిలోలనేత్ర
మామోదనిర్భరిత మద్భుతకాన్తిపూరమ్,
ఆవిస్స్మితామృత మనుస్మృతిలోభనీయ
మాముద్రితాననమహో మధురం మురారేః. 63

టీ. ఆపాటలాధరం=అంతట ఎఱ్ఱనైన మోవి గలదియు, అధీ... నేత్రం=బెదరు గలవై చంచలములైన కన్నులు గలదియు, ఆమోదనిర్భరితం=సంతోషముచేత నిబ్బర మైనదియు, అద్భుతకాంతిపూరం = ఆశ్చర్యకరమైన కాంతియొక్క ప్రవాహము గల దియు, ఆవిస్స్మితామృతం=ఆవిర్భవించిన అమృతమువంటి చిఱునవ్వు గలదియు అగు మురారేః=కృష్ణునియొక్క, మధురం=సుందరమైనదియు అగు, ఆముద్రితాననం=కొంచెము మోడ్పబడిన మోము, అనుస్మృతిలోభనీయం = ఎడతెగని తలంపుచేత మిక్కిలి యాస పడఁదగినది.

మ. అతులానందరసామృతార్ణవ మహాంగాభంగరంగత్తరం
గతతిం బొంగుచుఁ గెంపుమోవి సరిదాఁకం దత్సుధాబిందువుల్
స్మితలీలన్ విలసిల్లె నంచు జనముల్ చిత్తంబులన్ మెచ్చున
ద్భుతశృంగారరసైకముద్రితముఖాంభోజున్ హరిం గొల్చెదన్. 63

తా. స్వభావముచేత ఎఱ్ఱనై గోపికల దంతక్షతములచేత మఱింత ఎఱ్ఱనైన పెదవి గలిగి స్వభావముచేత చపలములై గోపికలఁజూచుటచేత మఱింత చంచలములైన కన్నులు గలిగి అత్యంతమైన ఆనందముగలిగి లోకోత్తరమైన కాంతివిశేషముగలిగి అమృతమువంటి చిఱునవ్వు గలిగి కడుసుందరమగు కృష్ణుని మోము తలంపఁదలంప నాన మెండగు చున్నది. (అత్యంత భోగ్యమైనదని భావము.)

శ్లో. జాగృహి జాగృహి చేత శ్చిరాయ చరితార్థతా భవతః,
అనుభూయతా మిద మిదం పురః స్థితం పూర్ణనిర్వాణమ్. 64

టీ. చేతః=మనసా ! భవతః=నీకు, చిరాయ=బహుకాలమునకు. చరితార్థతా = కృతార్థత్వము (కలిగినది.) జాగృహిజాగృహి=మేలుకొను మేలుకొను. పురస్థ్సితం=ముం దున్న, ఇదమిదం=ఈయీ; పూర్ణనిర్వాణమ్ = నిండినసంతోషము, అనుభూయతాం = అనుభవింపఁబడుఁగాక.

చ. వెనుకటివేళలం దను భజించినజన్మశతంబు లట్ల నేఁ
డును భ్రమ మోసపోవక గడుం దెలి వొందుము డెందమా చిరం

తనతపముల్ ఫలించి పురతఃస్థితి నున్నది కృష్ణరూపమై
యనవరతానుచింతనసుధారసవీచుల నోలలాడుమీ. 64

తా. ఓమనసా, ఎంతకాలమునకో ఇప్పుడు నీకు మేలు కలుగుచున్నది ఇఁక అజ్ఞానమును పెట్టుకోక ఇదిగో కృష్ణరూపముగా నెదుట వచ్చి యున్న ఆనందమును అనుభవింపుము.

శ్లో. చరణయో రరుణం కరుణార్ద్రయోః
కచభరే బహుళం విపులం దృశోః,
వపుషి మఞ్జుల మఞ్జనమేచకే
వయసి బాల మహో మధురం మహః 65

టీ. అహో=ఓజనులారా! చరణయోః = పాదములయందు, అరుణం=ఎఱ్ఱనైనదియు, కచభరే=సిగయందు, బహుళం = విస్తారమైనదియు, కరుణార్ద్రయోః=దయచేత తడిసినవైన, దృశోః=కన్నులయందు, విపులం=విశాలమైనదియు, అంజనమేచకే=కాటుకవలె నల్లనైన, వపుషి=దేహమందు, మంజులం = సుందరమైనదియు, వయసి=వయస్సునందు, బాలం=పసిదైనది అగు, మహః = శ్రీకృష్ణుఁడను తేజము, మధురం = అత్యంత భోగ్యమైనది.

ఉ. మేను ఘనాఘనప్రతిభ మించెను బాదపయోరుహంబు గెం
పూనె విలోలమయ్యెను దయార్జితమయ్యెను గన్నుదోయి తే
జోనిధి యయ్యె హృత్సరసిశోభితుఁ డయ్యెఁ బురాణుఁ డయ్యె నౌ
రా నెఱులందు నల్పు నెలప్రాయము గాంచుట వింత యెంతయున్.

తా. ఓజనులారా ! ఎఱ్ఱని పాదములుగలిగి దయారసమును దెల్పు విశాలములైన కన్నులుగలిగి విస్తారమైన సిగ గలిగి నల్లనై సుందరమగు మేను గలిగి బాల్యవయస్సు గలిగిన శ్రీకృష్ణునిరూపము ఎంత భోగ్యమైనది. ఎన్ని విధముల నెంతకాలమనుభవించినను తనివి తీరదు.

శ్లో. మాలాబర్హమనోజ్ఞకున్తలభరాం వన్యప్రసూనోక్షితాం
శైలేయద్రవక్లృప్తచిత్రతిలకాం శశ్వన్మనోహారిణీమ్,
లీలావేణురవామృతైకరసికాం లావణ్యలక్ష్మీమయీం
బాలాం బాలతమాలనీలవపుషం వన్దే పరాం దేవతామ్ 66

టీ. మాలా...భరాం=పూలదండగానున్న నెమిలిపింఛములచేత ఒప్పుచున్న సిగ గలదియు, వన్యా...క్షితాం=అడవియందుఁబుట్టిన పువ్వులచేత చల్లఁబడినదియు, శైలే...తిలకాం=కొండయందుఁబుట్టిన ధాతువులయొక్క ద్రవముచేత ఏర్పఱుపఁబడిన రమణీయమైన బొట్టుగలదియు, శశ్వ...రిణీం=ఎప్పుడు అందమైనదియు, లీలా...రసికాం=

విలాసార్థమైన వేణుధ్వనియనెడు అమృతమునందు ముఖ్యముగా రసమును తెలిసినదియు, లావ...మయీం = లావణ్యమనెడు కాంతిస్వరూపమయినదియు, (ముత్తెపుచేటవంటి కాంతితోనే చేయఁబడినట్లున్నది) బాలాం = బాల్యప్రాయముగలదియు, బాల...వపుషం=లేఁతయగు (అప్పుడుచూచిన) క్రొనుగపువ్వువలె నల్లనైన దేహముగలదియు అగు, పరాం దేవతాం=సర్వోత్కృష్టమగు దేవతనుగూర్చి, (సర్వోత్కృష్టదైవమైన శ్రీకృష్ణుని గూర్చి), వందే=నమస్కరించుచున్నాను.

ఉ. వింతలుగాఁ గలాపములు వేనలిఁ జుట్టియు వన్యమాలికా
సంతతిఁ జుట్టి జేగురురసంబున దొంతరబొట్లు పెట్టి చె
ల్వంతయు రాశి చేసినక్రియఁ గా మురళీతరళీకృతామృతా
భ్యంతరసారమై పరఁగు నావిభు మేచకధాముఁ గొల్చెదన్. 66

తా. సిగకు నెమిలిపురులదండను చుట్టుకొని అడవియందు పూచినపువ్వులను దురిమికొని పర్వతమందలి ద్రవములైన ధాతువులచే తిలకము నిడుకొని, అమృతము లొలుకునట్లు వేణుగానము నుల్లాసముగఁ జేయుచు లావణ్యకాంతిచే నిండి బాల్యప్రాయముగల్గిన నల్లనిరూపుచే ముద్దులుగుల్కెడు కృష్ణునికి నమస్కరించెదను.

శ్లో. గురుమృదుపదే గూఢం గుల్ఫే ఘనం జఘనస్థలే
నళినముదరే దీర్ఘం బాహ్వోర్విశాలమురఃస్థలే
మధుర మధరే ముగ్ధం వక్త్రే విలాసి విలోచనే
బహు కచభరే వన్యం వేషే మనోజ్ఞ మహో మహః. 67

టీ. పదే=పాదమందు, గురుమృదు = మిగులకోమలమయినదియు, గుల్ఫే=గుల్ఫమందు (చీలమండలందు), గూఢం=కమ్ముకొని యుండునదియు, జఘనస్థలే = మొలకట్టునందు, ఘనం=గొప్పదియు, ఉదరే=కడుపునందు, నళినం=పద్మము అయినదియు, (నాభికమలము గలది,) బాహ్వోః=భుజములందు, దీర్ఘం=పొడవైనదియు, ఉరఃస్థలే = వక్షస్థలమందు, విశాలం=వెడలుపైనదియు, అధరే = పెదవియందు, మధురం = తీయనైనదియు, వక్త్రే=మొగమునందు, ముగ్ధం = సుందరమయినదియు, విలోచనే=కన్నులందు, విలాసి=విలాసములు గలదియు, కచభరే=సిగయందు, బహు=విస్తారమయినదియు, వేషే=వేషమునందు, వన్యం=అడవిలో నుండునదియు, మనోజ్ఞం=మనోహరమయినదియుఅగు, మహః=శ్రీకృష్ణుఁడను తేజము, అహో=ఆశ్చర్యము.

చ. గురుపదముల్ నిగూఢతరగుల్ఫములుం బలు పొపిఉందు వి
స్ఫురదుదనాభిదీర్ఘకరముల్ పృథువక్షముఁ దావిమోవి సుం

దరవదనంబుఁ బద్మనయనంబులు నీలశిరోజములు మనో
హరసుకుమారవేష మొఱపై తగుతేజము నాత్మ *నెంచెదన్. 67

తా. మిగుల కోమలములైన పాదములు, గూఢముగనుండు గుల్ఫములు, విస్తారమయిన జఘనము, నాభియందు పద్మము, ఆజానుపులగు బాహువులు, విశాలమగు వక్షఃస్థలము, మధురమయిన అధరము, సుందరమగు వదనము, విలాసములుగల కన్నులు,విస్తారమగు కచభారము, అడవియందుండువారి వేషము గలిగిన శ్రీకృష్ణుడు ఎంత సౌందర్యము గలిగియున్నాఁడు. ఆహా ఎంత అనుభవించినను తనివి తీరదు గదా.

శ్లో. జిహానం జిహానం సుజాతేన మాధ్వ్యం
దుహానం దుహానం సుధాం వేణునాదైః,
లిహానం లిహానం సుదీర్ఘై రపాఙ్గై
ర్మహానన్దసర్వస్వమేత న్నమస్తాత్. 68

టీ. సుజాతేన = యౌవనముచేత, మాధ్వ్యం=సౌందర్యమును, జిహానంజిహానం = మిక్కిలి పొందుచున్నవాఁడును, వేణునాదైః=పిల్లఁగ్రోవిధ్వనులచేత, సుధాం=అమృతమును, దుహానందుహానం = మిక్కిలిగా కలిగించుచున్నవాఁడును, సుదీర్ఘైః = మిక్కిలి పొడవులైన, అపాంగైః=కడకంటి చూపులచేత,లిహానంలిహానం=గోపికలను ఆసగొనిపలుమారు చూచుచున్నవాఁడును, మహానందసర్వస్వం=గొప్పవాఁడైన నందగోపునియొక్క సకల సంపదయగు, తం=ప్రసిద్ధుఁడైన, ఏతం = ఈకృష్ణునిగూర్చి, నమస్తాత్=నమస్కరించుచున్నాఁడను.

ఉ. అందఱుఁ గోరఁగాఁ దగినయౌవనకాంతినిరూఢి నందముం
జెంది కటాక్షవీక్షణముచే వలపించుచుఁ బిల్లఁగ్రోవిచే
డెందము సల్లగా సుధఁ గడించిజడిన్ నిగిడించుచున్ మహా
నందనిధానమై చెలఁగునందకుమారకుఁ గాంచి మ్రొక్కెదన్. 69

తా. జననమును పొందిన మాత్రముననే అత్యంతసౌందర్యముగలిగి అమృతమువలె భోగ్యమగునట్లు వేణునాదము చేయుచు మిగుల నాసతో గొల్లపడుచుల చక్కఁదనమును జూచుచు నందునిపుణ్యాతిశయమువలన కొమరుఁడై యతని సంకలసంపదలు తానే అయియుండిన శ్రీకృష్ణునికి వందనము చేయుచున్నాను.

శ్లో. లసద్బర్హాపీడం లలితలలితస్మేరవదనం
భ్రమత్క్రీడాపాఙ్గం ప్రణతజనతానిర్వృతిపదమ్,

---

* నొల్చెదన్.

నవామ్భోదశ్యామం నిజమధురిమామోదభరితం
పరం దేవం వన్దే పరిమిళితకైశోరకరసమ్. 69

టీ. లసత్...పీడం = ప్రకాశించుచున్న నెమిలిపింఛము శిరోభూషణముగాఁ గలవాఁడును, లలిత...వదనం=మిక్కిలి సుందరమైన చిఱునవ్వుగల మోముగలవాఁడును, భ్రమత్=పాంగం = చలించుచున్నవిలాసములుగల కడకంటి చూపులు గలవాఁడును, ప్రణత...పదం=నమస్కరించిన జనసమూహముయొక్క అత్యంతమైనసుఖమునకు స్థానమైనవాఁడును, నవాంభోదశ్యామం=క్రొత్తదైన మేఘమువలె నల్లనైనవాఁడును, నిజ...భరితం=స్వకీయమైన సౌందర్యముయొక్క పరిమళముచేత నిండినవాఁడును, పరి...రసం=పరిమళించునట్లుగా చేయఁబడిన బాలసంబంధియగు రసముగలవాఁడును, (అనఁగా బాల్యమందలి సౌందర్యాదులు మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్నవని భావము), పరం=సర్వోత్తముఁడగు, దేవం=శ్రీకృష్ణుని, వందే=నమస్కరించుచున్నాను.

మ. పటుధారాధరశోభితాంగు విలసద్బర్హోత్తమాంగుఁ బను
త్కటమందస్మితసుందరుఁ జలదపాంగశ్రేణికాడంబరుఁ,
స్ఫుటకైశోరకలాపు మోహనకళాభోగస్వరూపుఁ విశం
కటసంసేవకనిర్వృతిప్రదు శుభాకారాస్పదుం గొల్చెదన్. 70

తా. ప్రకాశించెడు నెమిలిపింఛమును సిగయందుఁ దాల్చి మిక్కిలి యందమై చిఱునవ్వుగల మోముగలిగి విలాసములుగల కటాక్షములుగలిగి ఆశ్రయించినవారికి పరమానందమును గలిగించుచు క్రొత్తమేఘమువలె నల్లనై చక్కఁదనమును వెల్లిగొల్పుచు బాల్యరూపచేష్టాదులచేత ముద్దుగులుకుచుండెడు కృష్ణునకు వందనము.

శ్లో. సారస్యసామగ్ర్యమివాననేన మాధుర్యచాతుర్యమివ స్మితేన,
కారుణ్యతారుణ్యమివేక్షితేన చాపల్యసాఫల్యమిదం దృశోర్మే. 70

టీ. ఆననేన=ముఖముచేత, సారస్యసామగ్ర్యమివ = శృంగారరసముయొక్క పరిపూర్ణత్వమువలెను, స్మితేన=చిఱునవ్వుచేత, మాధుర్యచాతుర్యమివ=సౌందర్యముయొక్క చమత్కారమువలెను, ఈక్షితేన = చూపుచేత, కారుణ్యతారుణ్యమివ = దయయొక్క యౌవనమువలెను, ఇదం=ఈవస్తువు (కృష్ణుఁడు), మే=నాయొక్క, దృశోః=కన్నులకు, చాపల్యసాఫల్యం=పేరాసయొక్క సఫలత్వము (అగుచున్నది.)

చ. మురిపెపునవ్వుగా దిది విమోహరసాస్పదరాశి గాని బి
త్తరమగుచూపు గా దిది నితాంతదయానిధి గాని మోముఁదా
మర యిది గా దఖండరసమాధురి గాని వ్రజాలయాంగనాం
తర మిది గాదు నాదునయనంబులభాగ్యము గాని చూడఁగన్. 70

తా. నేను కృష్ణునిఁ జూచుటకు పేరాసపడి యుండఁగా నిండు శృంగారముగల మోమును ముద్దులు మూటగట్టు చిఱునవ్వును దయారసముతు లోలఁకు చూపును గలిగి నాకు పొడగట్టి నా పేరాసను సఫలము చేసెను.

శ్లో. యత్ర వా తత్ర వా దేవ యది విశ్వసిమ స్త్వయి
నిర్వాణ మపి దుర్వార, మర్వాచీనాని కిం పునః. 71

టీ. దేవ=స్వామీ! యత్ర వా తత్ర వా=ఎక్కడనో ఒకచోట ఒకజన్మమందు, త్వయి=నీయందు, విశ్వసిమో యది = నమ్మియుంటిమేని, (నీవే రక్షకుఁడవని నీయందు భక్తిగలిగి యుంటిమేని), నిర్వాణమపి = మోక్షముకూడ, దుర్వారం=అడ్డగింపరానిది, (అగును). అర్వాచీనాని=తక్కువైన పురుషార్థములు, కింపునః=ఏమిచెప్పవలెను.

మ. క్రతుహవ్యాదివిశిష్టభావనల ధారావాక్యసుజ్ఞానసం
తతి నెల్లనను విశ్వసించి నిను నాత్మం గొల్వ మోక్షం బనా
వృతమై వర్తిలు నీకృపారసలసద్వీక్షా ప్తిచే నట్టిసు
వ్రతముం గాంచుమహాత్మకోటి కిల నర్వాచీనముల్ బ్రాఁతియే. 71

తా. కృష్ణా, నిన్ను ఎప్పుడైనను నమ్మియుంటిమేని మోక్షముకూడ అడ్డులేక దొరకును. తక్కిన పురుషార్థములు దొరకుటకు సందేహమే మాత్రమును లేదు.

శ్లో. రాగాన్ధగోపీజనవన్దితాభ్యాం
యోగీన్ద్రభృఙ్గేన్ద్రనిషేవితాభ్యామ్,
ఆతామ్రపఙ్కేరుహవిభ్రమాభ్యాం
స్వామి న్పదాభ్యామయ మఞ్జలి స్తే 72

టీ. స్వామిన్=స్వామీ! రాగ...తాభ్యాం = మిక్కిలి ప్రేమచేత కన్నుగానని గోపికలయొక్క సమూహముచేత వందనముచేయఁబడినవియు, యోగీ...తాభ్యాం = యోగీశ్వరులనెడు తుమ్మెదలచే మిక్కిలి సేవింపఁబడినవియు, ఆతా...మాభ్యాం-అంతట ఎఱ్ఱనైన పద్మముయొక్క విలాసము గలవియు అగు, తే=నీయొక్క, పదాభ్యాం=పాదములకొఱకు, అయం=ఈ, అంజలిః=చేమోడ్పు, (నాచేత చేయఁబడుచున్నది.)

మ. అరుణాంభోజవిలాస మై ప్రబలమోహావేశగోపీమన
స్సరసీశోభిత మై మునీంద్రజనచంచచ్చంచరీకవ్రజా
కర మై హంసకనాదమేదురము నై కన్పట్టు పాదాబ్జముం
గరయుగ్మంబున నింటి యంటి తుద సోఁకన్ వీఁక నోలార్చెదన్. 72

తా. కృష్ణా! మిక్కిలి మక్కువగొనిన గోపికలచేఁ గొలువఁబడి యోగీశ్వరులచేతఁ బూజింపఁబడుచు ఎఱ్ఱదామరలవలె సందములైన నీపాదములకు మ్రొక్కుచున్నాను.

శ్లో. అర్థానులాపా న్వ్రజసున్దరీణా, మకృత్రిమాణాం చ సరస్వతీనాం,
ఆర్ద్రాశయేన శ్రవణాఞ్చలేన, సంభావయ న్తం తరుణం గృణీమః. 73

టీ. వ్రజసుందరీణాం = గొల్లచెలువలయొక్క, అకృత్రిమాణాం=కపటము లేని, సరస్వతీనాం=వాక్కులయొక్క, అర్థానులాపాన్ =అర్థములయొక్క పలుకులను, శ్రవణాంచలేన = చెవియొక్క ప్రాంతముచేతను, ఆర్ద్రాశయేన = సరసమగు మనస్సుచేతను, సంభావయంతం=గారవించుచున్న, తరుణం=ఎలప్రాయముగలవాని (కృష్ణుని), గృణీమః= స్తోత్రము చేయుచున్నాము.

చ. చుళకిత మైనచూపు లొకచోట నెఱుంగనిపూపుబోండ్లమేల్
సొలపునిటారిచూపులను జొక్కుచెలంగెడి తేటమాటలున్
వలపులు రేపఁగా విని మనంబున నువ్విళులూరుచెల్వొనన్
లలితవయోవిలాసుని ననారతమున్ నుతియింపఁ జెల్లదే 73

తా. గోపికలు నిష్కపటముగ నుడివినపలుకులను వినుచు వాని యర్థములను మనంబునఁ దలంచుకృష్ణుని మేము స్తోత్రము చేయుచున్నాము.

శ్లో. మనసి మమ సన్నిధత్తాం, మధురముఖా మన్థరాపాఙ్గా
కరకలితలలితవంశా, కాపి కిశోరా కృపాలహరీ. 74

టీ. మధురముఖా=అందమైనమోము గలదియు, మంథరాపాంగా = మందములైన కడకంటిచూపులు గలదియు, కర...వంశా=చేతియందు ధరింపఁబడినసుందరమైన పిల్లఁగ్రోవిగలదియు అగు, కాపి=చెప్పనలవికాని, కృపాలహరీ = దయాప్రవాహము, అనవరతము దయగలవాఁడగు శ్రీకృష్ణుఁడు, మమ=నాయొక్క, మనసి=మనస్సునందు, సన్నిధత్తాం=సన్నిధానము సేయుఁగాత.

ఉ. అందము నొందు నెమ్మొగమునందుఁ గృపామృతవృష్టి పైపయిం
గ్రందుకొనంగ నొప్పుకడగన్నులు సెన్నలరంగ వేణు వం
దంద కరంబులం జెలఁగ నంగజమోహనమూర్తి యై కరం
బుం దనరారుబాలకుఁడు పొల్చు మదీయహృదంతరంబునన్. 74

తా. అంద మగుమోము గలిగి మందములగు కడకంటిచూపులుగలిగి చేత పిల్లఁగ్రోవిని దాల్చి మిక్కిలి దయగలవాఁడగు కృష్ణుఁడు నాకు ఎల్లప్పుడు పొడకట్టునుగాత.

శ్లో. రక్షన్తు న శ్శిక్షితపాశుపాల్యా, బాల్యావృతా బర్హిశిఖావతంసాః,
ప్రాణప్రియాః ప్రస్తుతవేణుగీతాః, శీతా దృశోః శీతలగోపకన్యాః.

టీ. శిక్షితపాశుపాల్యాః=నేరుపఁబడిన గోరక్షణము గలవియు, బాల్యావృతాః= పసితనముచేత ఆవరింపఁబడినవియు, బర్హిశిఖావతంసాః = నెమిలిపింఛము శిరోభూషణ

ముగాఁ గలవియు, ప్రాణప్రియాః = ప్రాణమువలె ప్రియములైనవియు, ప్రస్తుతవేణుగీతాః = మిక్కిలి కొనియాడఁబడిన పిల్లఁగ్రోవి పాటగలవియు, దృశోః = కన్నులకు, శీతాః= చల్లనైనవియు, శీతలగోపకన్యాః = కామాగ్ని చల్లఁబడునట్లుగా అదరింపఁబడిన గొల్లపడుచులు గలవియు అగు (శ్రీకృష్ణమూర్తులు) నః=మమ్ము, రక్షంతు = రక్షింతురుగాక. ఇట బహువచనము పూజార్థము. పూజ్యుఁడగు కృష్ణుఁడు రక్షించుగాక యని యర్థము.

మ. పొలుపొందన్ వ్రజబాలకుల్ గొలువ రేపుల్ గ్రేపులన్ మేపి మా
పులు గుంజామణిపుంజరంజితకరాంభోజంబుతోఁ బింఛభూ
షలతోఁ జల్లనిమోవితో మధురవంశప్రౌఢితో వచ్చి కాం
తలఁ బాలించుచుఁ గాఁకఁ దీర్చుహరి నిత్యంబున్ మముం బ్రోచుతన్.

తా. పశువులఁగాచుటను జక్కఁగా నేర్చికొని ప్రాణములకన్న ప్రియుఁడై సకల జనులు పొగడునట్లుగా వేణుగానము సేయుచు చూచువారికన్నులకుఁ జంద్రునివలె చల్లఁగ ఆహ్లాదము గలిగించుచు గోపికల మక్కువ దీరునట్లు రమించుచు కామాగ్నినిఁ జల్లార్చుచు నెమిలిపింఛము సిగయం దుంచుకొని బాలరూపముతో నున్నకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించునుగావుత.

శ్లో. స్మితస్తబకితాధరం శిశిరవేణునాదామృతం
ముహుస్తరళలోచనం మదకటాక్షమాలాకులమ్,
ఉరఃస్థలవిలీనయా కమలయా సమాలిఙ్గితం
భువస్తలముపాగతం భువనదైవతం పాతు నః 76

టీ. స్మిత...తాధరం=చిఱునవ్వుచేత గుత్తులుగలదియగు మోవిగలదియు, (అనఁగా: మోవియందు చిఱునవ్వు మెండుగాఁ దొలఁకుచున్నదని భావము) శిశి...మృతం = చల్లనైన పిల్లనగ్రోవిధ్వనియనెడు అమృతముగలదియు, ముహుస్తరళలోచనం = మాటిమాటికి చంచలములైన కన్నులుగలదియు, మదకటాక్ష మాలాకులం=మదించిన కడకంటిచూపులయొక్క వరుసలచేత నెఱసినదియు, ఉరఃస్థలవిలీనయా=వక్షఃస్థలమునందు నివసించియున్న, కమలయా=లక్ష్మీదేవిచేత, సమాలింగితం=మిక్కిలి కౌఁగిలింపఁబడినదియు, భువః=భూమియొక్క, తలం=ప్రదేశమును, ఉపాగతం=పొందినదియు అగు, భువనదైవతం=లోకములకంతయు దైవమగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ, నః = మమ్ము, పాతు=రక్షించునుగాత.

చ. ఉరమున సింధురాజసుత నుంచియుఁ గౌఁగిట గారవించియున్
ధరణికి డిగ్గి యీభువనదైవత మెవ్వత వేఁడిగాంచెనో

తరళకుదాలసేక్షణసుధారసమున్ మధురాధరోత్థము
స్మరళికవాఙ్మృతంబు సుమనోజ్ఞదరస్మితబిందుబృందమున్. 76

తా. కెంబెదవియందు చిఱునవ్వు దొలుకరించుచుఁ జల్లఁగా వేణుగానము సేయుచు మాటిమాటికి బెళుకులీను కన్నులు గలిగి కడకంటి చూపులను, చిరునవ్వుల నెఱయించుచు ఎదపై నెలకొనినపంటవలంతి కౌఁగిలింప భూలోకమునకు వచ్చియున్న సర్వలోక దైవమగు కృష్ణుఁడు రమ్ము రక్షించుఁగాత.

శ్లో. నయనామ్బుజే భజత కామదుఘం
హృదయామ్బుజే కిమపి కారుణికమ్,
చరణామ్బుజే మునికులైకధనం
వదనామ్బుజే వ్రజవధూవిభవమ్ 77

టీ. నయనాంబుజే = తామరవంటి నేత్రమునందు, కామదుఘం = కోరికలను ఇచ్చునదియు, హృదయాంబుజే = హృదయకమలమునందు, కిమపి=ఇంతింతని చెప్పవలవి గాని, కారుణికం = దయగలదియు, చరణాంబుజే = పద్మమువంటిపాదమునందు, మునికులైకధనం=మునీశ్వరుల సమూహమునకు ముఖ్యమైన ధనమైనదియు, వదనాంబుజే = మోమను దామరయందు, వ్రజవధూవిభవం = గోపికలకు ఐశ్వర్యమైనదియు అగు (కృష్ణుని) భజత=(జనులారా) సేవింపుఁడు.

ఉ. కన్నులె చాలుఁ గోర్కు లొసఁగన్ హృదయాబ్జము చాలుఁ జెల్మికిన్
సన్నుతపాదపంకజము చాలు మునీంద్రజనానురూపము
పన్నధనాప్తికిన్ వదనపద్మము చాలు వ్రజాంగనావిలా
సోన్నతి కట్టిదివ్యవిభవోజ్జ్వలు నామది నాశ్రయించెదన్. 77

తా. కంటఁ జూచినంతనె కోర్కుల నెల్లనిచ్చునట్టివాఁడై, మనసునందు మితిలేనిదయగలవాఁడై, మునీశ్వరులచేత కులధనముగా నెన్నఁబడి సేవింపఁబడిన పాదములు గలవాఁడై, గోపికలకు అత్యంత సంతోషకారియగు మోముగల కృష్ణు సేవింపుఁడు.

శ్లో. నిర్వాసనం హన్త రసాన్తరాణాం
నిర్వాణసామ్రాజ్యమివావతీర్ణమ్,
అవ్యాజమాధుర్యమహానిధాన
మవ్యాద్వ్రజానామధిదైవతం నః 78

టీ. రసాంతరాణాం = ఇతరరసములను, నిర్వాసనం=తిరస్కరించునదియు, అవతీర్ణం=భూమియందవతరించిన, నిర్వాణసామ్రాజ్యమివ = మోక్షముయొక్క సర్వాధిపత్యమువలెనున్నదియు, అవ్యా...నిధానం = (ఆభరణాది) కారణములులేకయె కలిగి

సౌందర్యమునకు గొప్పనిధి యైనదియు, వ్రజౌకసాం=గొల్లవారికి, అధిదైవతం=అభిమాన దైవమగు (శ్రీకృష్ణుఁడు), నః=మమ్ము, అవ్యాత్=రక్షించుఁగాక.

చ. ఇతరరసంబు లేమిటికి నీనవమోహనమాధురీనిధిన్
సతతముఁ గాంచినం దనివి చాలునె ముక్తిసుఖానుభూతి యా
కృతి యలరారఁగా దను వరించె ననం దగుగోపరూపసం
గత మగుదైవతం బఖిలకాంక్షితముల్ జతకూర్చుఁగావుతన్. 78

తా. లోకములో నుండు సర్వరసములను మించిన మాధుర్యము గలవాఁడును, ఆశ్రయించినవారికి మోక్షసామ్రాజ్య మిచ్చుటకు నవతరించిన ట్లున్నవాఁడును, కారణములేని చక్కఁదనము గలవాఁడును, గొల్లవారికి కులదైవమైనవాఁడును నగు కృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించును గాఁత.

శ్లో. గోపీనా మభిమతగీతవేషహార్దా
దాపీనస్తనభరనిర్భరోపగూఢమ్,
కేళీనా మవతు రసైరుపాస్యమానం
కాళిన్దీపులినచరం పరం మహో నః. 79

టీ. అభిమ...హార్దాత్=ఇష్టమైన గానముచేతను వేషముచేతను కలిగిన సంతోషమువలన, గోపీనాం=గోపికలయొక్క, ఆపీన...గూఢం=అంతట బలిసిన గుబ్బల పెంపుచేత గట్టిగా కౌఁగిలింపఁబడినదియు, కేళీనాం = క్రీడలయొక్క, రసైః = రసములచేత, ఉపాస్యమానం = సేవింపఁబడుచున్నదియు, కాళిందీపులినచరం = యమునానదియొక్క ఇసుకదిన్నెలందు సంచరించునదియు, పరం = సర్వోత్కృష్టమైనదియు అగు, మహః= శ్రీకృష్ణుఁడను తేజము, నః=మమ్ము, అవతు=రక్షించును గాత.

మ. నవలావణ్యవయోవిలాసమురళీనాదంబులం జొక్కి వ
ల్లవకాంతల్ యమునాధునీపులినలీలావేదికిన్ దార్చి గా
రవ మొప్పం గుచకుంభసంభృతపరీరంభంబులన్ సంధిబం
ధవిశేషంబులఁ దెల్ప మెచ్చుభువనాధారుండు నన్ బ్రోచుతన్. 79

తా. గోపికలకు ఇంపైన పాటలు పాడుచు వారికి సొంపైన వేషమును దాల్చి వారినిబ్బరంపు గబ్బి గుబ్బలచే గాఢంబుగఁ గౌఁగిలింపఁబడుచు ఆటలయందు వింత వింతలగు కోర్కులు గలిగి యమునానది యిసుక దిన్నెలందుఁ దిరుగునట్టి కృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించునుగాక.

శ్లో. ఖేలతాం మనసి ఖేచరాఙ్గనా, మాననీయమృదు వేణునిస్వనైః,
కాననే కిమపి నః కృతాస్పదం, కాలమేఘకలహోద్వహం మహః.80

టీ. ఖేచ...నిస్వనైః=దేవతాస్త్రీలకు కొనియాడఁదగిన మృదువులైన పిల్లఁగ్రోవి యొక్క ధ్వనులతో (గూడినదై), కాననే=అడవియందు, కృతాస్పదం = చేయఁబడిన యునికిగలదియు, కాల...ద్వహం=వల్లరి మేఘముతోడి కలహమును పొందినదియు (మేఘముపలె నల్లనైనది), కిమపి=ఇట్టిదని నుడువరాని, మహః=తేజము, శ్రీకృష్ణుఁడు, నః=మాయొక్క, మనసి=మనస్సునందు, ఖేలతాం=విహరించును గాత.

మ. అమరీమానిత వేణుగానమున బృందారణ్యమందారబృం
దము క్రీడఁదన్ యమునాతరంగకణికాంతర్వేదికామధ్యదే
శమునన్ సాంద్రఘనాఘనప్రతిభటశ్యామద్యుతిం బొల్చుధా
మము నామానసపీఠికం గరుణ గ్రమ్మన్ నిల్చుఁ గా కెప్పుడున్. 80

తా. దేవగాంధర్వమును మించినదియగు బ్రహ్మగాంధర్వముతో వేణుగానము సేయుచు దేవతాస్త్రీలచేఁ గొనియాడఁబడుచు వనములందుఁ గ్రీడించు నల్లని రూపుగల కృష్ణుఁడు మనస్సులందు విహరించుఁ గాత.

శ్లో. ఏణీశాబవిలోచనాభి రలసశ్రోణీభరప్రౌఢిభి
ర్వేణీభూతరసక్రమాభిరభిత శ్శ్రేణీకృతాభి ర్వృతః,
పాణీ ద్వౌ చ వినోదయన్ రతిపతే స్తూణీశయైస్సాయకై
ర్వాణీనా మపదం పరం వ్రజజనశ్రోణీపతిః పాతు నః. 81

టీ. అలస...ప్రౌఢిభిః=మందగమనములైన గొప్ప పిఱుఁదులచేత నేర్పుగలవాఁడును, వేణీ...క్రమాభిః=అధికమైన శృంగారరసముయొక్క ఆక్రమించుట గలవారును, అభితః=చుట్టును, శ్రేణీకృతాభి=బంతిగాఁ జేయఁబడిన వారును అగు, ఏణీశాబవిలోచనాభిః=జింకపిల్లలయొక్క కన్నులవంటి కన్నులుగల స్త్రీలచేత, వృతః=చుట్టుకొనఁబడినవాఁడును, రతిపతేః=మన్మథునియొక్క, ద్వౌచపాణీ = రెండుచేతులను, తూణీశయైః = అమ్ముల పొదులయందుండునట్టి, సాయకైః = బాణములచేత, వినోదయన్=క్రీడింపఁజేయుచున్నవాఁడై (మన్మథుఁడు రెండు చేతులతో పొదులందలి బాణములనుదీసి ఎక్కువగా ప్రయోగించునట్లు చేయువాఁడు అని యర్థము. అనఁగా విశేషము మన్మథోద్రేకము కలిగించువాఁడు అని భావము.) వాచాం = వాక్కులకు, పరం=మిక్కిలి, అపదం=విషయము కానివాఁడును, వ్రజ...పతిః = గొల్లపల్లె యందలిజనులకు రాజైన వాఁడును అగు కృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, పాతు=రక్షించును గాత.

మ. సొలఁపుంజూపులు గబ్బిగుబ్బలు ఘనశ్రోణీభరప్రౌఢిని
స్తులశృంగారరసోర్మికల్ గలుగునింతుల్ బారు లై కొల్వ గ
న్నిలతూణీశయబాణసంగజుఁడు పాణిం బూనఁగాఁ జేయున
చ్చెలువున్ వాఙ్మనసాతిలంఘితుఁ బరున్ సేవింతు నందాత్మజున్. 81

తా. నిర్ఝరంపుఁ బిఱుఁదులచేత మందముగ నడచువారును ఎడతెగని శృంగార రసము గలవారును వరుసలుదీరి చుట్టుకు జేరి క్రీడించువారును మిక్కిలి బెళుకులైన కన్నులుగలవారును అగు గోపికల మధ్యమందు క్రీడించువాఁడై చెప్పనలవిగాని మహిమ గలిగి గోపకులకు రాజైన శ్రీకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించుఁ గాత.

శ్లో. కాళిన్దీపులినే తమాలనిబిడచ్ఛాయే పురస్సంచర
త్తోయే తోయజపత్రపాత్రనిహితం దధ్యన్న మశ్నాతి యః,
వామే పాణితలే నిధాయ మధురం వేణుం విషాణం కటి
ప్రాన్తే గాశ్చ విలోకయన్ ప్రతికలం తం బాలమాలోకయే. ౮౨

టీ. యః=నీకృష్ణుఁడు, వామే=డాపలిదైన, పాణితలే=అఱచేతియందు, మధురం= అందమైన, వేణుం=పిల్లఁగ్రోవిని, కటిప్రాంతే = మొలప్రక్కను, విషాణం = ఊఁదునట్టి కొమ్మును, నిధాయ=ఉంచి ప్రతికలం=ప్రతిక్షణమందును, గాః=గోవులను, విలోకయంశ్చ=చూచుచున్నవాఁడై, తమాలనిబిడచ్ఛాయే = చీఁకటిమ్రాకులయొక్క దట్టమైన నీడ గలదై, పురస్సంచరత్తోయే=ఎదుట ప్రవహించుచున్న ఉదకముగల, కాళిందీపులినే = యమునానదియొక్క ఇసుకదిన్నెయందు, తోయజపత్రపాత్రనిహితం = తామరాకనెడి పాత్రమందుంచఁబడిన, దధ్యన్నం=పెరుఁగన్నమును, అశ్నాతి = భుజించుచున్నాఁడో, తం=అట్టి ప్రసిద్ధుఁడైన, బాలం=బాలకృష్ణుని, ఆలోకయే=చూచుచున్నాను.

ఉ. చీఁకటిమ్రానిజొంపమునఁ జెన్నగు సైకతవేది నీలపు
న్వాకజలంబులో మురళి వామకరంబునఁ బట్టి దట్టిపై
దా కొనగొమ్ముఁ జెక్కుకొని తామరపాకునఁ జల్ది మెక్కుచున్
గోకులముం బ్రతిక్షణముఁ గూరిమిఁ గన్గొనుబాలుఁ గాంచెదన్. ౮౨

తా. మొలకట్టున నూఁదెడుగొమ్మును జెక్కుకొని ఎడమచేత పిల్లఁగ్రోవిని బట్టుకొని కుడిచేతియందు తామరాకులోఁ బెరుగన్నము పెట్టుకొని దట్టమైన చీఁకటి మ్రాకుల నీడగలదై ఎదురు నీరు పారుచుండినట్టి యమునయొద్దను ఇసుకదిన్నెయందు భోజనము సేయుచు విహరించునట్టి బాలగోపాలకృష్ణుని జూచుచున్నాను.

శ్లో. యద్గోపీవదనేన్దుమణ్డన మభూ త్కస్తూరికాపత్రకం
యల్లక్ష్మీకుచశాతకుమ్భకలశవ్యాకోశ మిన్దీవరమ్,
యన్నిర్వాణనిధానసాధనవిధౌ స్సిద్ధాఞ్జనం యోగినా
త న్నశ్శ్యామల మావిరస్తు హృదయే కృష్ణాభిధానం మహః ౮౩

టీ. యత్=ఏది, గోపీ...మండనం=గోపికలయొక్క చంద్రునివంటి మొగమునకు భూషణమైన, కస్తూరికాపత్రకం = కస్తూరితిలకము, అభూత్=ఆయెనో, యత్=ఏది, లక్ష్మీ...వ్యాకోశం = లక్ష్మీదేవియొక్క స్తనములనెడి బంగారుకుండలయందు వికసించిన,

ఇందీవరం=నల్లకలువ, అభూత్, యత్=ఏది, యోగినాం = యోగులకు, నిర్వాణ...విధౌ=మోక్షమనెడినిధిని (గూఢమగు ధననిక్షేపమును) సాధించుటయొక్క విధానమునందు, సిద్ధాంజనం=సిద్ధుల కాటుక, అభూత్, శ్యామలం=నల్లనిదై, తత్=ప్రసిద్ధమైన, కృష్ణాభిధానం=కృష్ణుఁడను పేరుగల, మహః=తేజము, శ్రీకృష్ణుఁడు, మమ = నాయొక్క, హృదయే=మనస్సునందు, ఆవిరస్తు=ఆవిర్భవించుఁగాత.

ఉ. ఏహరి వల్లవీజనముఖేందులకున్ మృగనాభిచిత్రకం
బేహరి కల్మికొమ్మకుచహేమఘటంబుల నొప్పుసత్పలం
బేహరి ముక్తిసేవధి మునీంద్రులకుం గనఁ జేయుసంజనం
బాహరి నీలమూర్తి హృదయంబున సన్నిధిఁ జేయుఁగావుతన్. 83

తా. గోపికలయొక్క చంద్రునివంటి మోములకు కస్తురిబొట్టువలె నందమునుగలిగించువాఁడును, లక్ష్మీదేవియొక్క కుచములయందు నందము గుల్కుచుండువాఁడును, యోగీశ్వరులకు మోక్షమును జూపువాఁడును అగు నల్లని కాంతిగల కృష్ణుఁడు మామనంబులఁ దోఁచుఁగాత.

శ్లో. ఫుల్లేన్దీవరకాన్తి మిన్దువదనం బర్హావతంసప్రియం
శ్రీవత్సాఙ్క ముదారకౌస్తుభధరం పీతామ్బరం సున్దరమ్,
గోపీనాం నయనోత్పలార్చితతనుం గోగోపసఙ్ఘావృతం
గోవిన్దం కలవేణునాదనిరతం దివ్యాఙ్గభూషం భజే. 84

టీ. ఫుల్లేందీవరకాంతిం = వికసించిన నల్లఁగలువయొక్క కాంతిగలవాఁడును, ఇందువదనం=చంద్రునివంటి మోముగలవాఁడును, బర్హావతంసప్రియం=నెమిలిపించమును శిరోభూషణమే ఇష్టమైనదిగాఁ గలవాఁడును, శ్రీవత్సాంకం = శ్రీవత్సమనెడు పుట్టుమచ్చగలవాఁడును, ఉదారకౌస్తుభధరం = గొప్పదియగు కౌస్తుభమను మాణిక్యమును ధరించినవాఁడును, పీతాంబరం=పచ్చనివలువ గలవాఁడును, సుందరం = అందమైనవాఁడును, గోపీనాం=గోపికలయొక్క, నయనోత్పలార్చితతనుం = నేత్రములనెడి కలువ పువ్వులచేత, ఖూజింపఁబడిన దేహముగలవాఁడును, గోగోపసంఘావృతం = గోవులయొక్కయు గోపకులయొక్కయు సమూహములచేఁ జుట్టుకొనఁబడిన వాఁడును, కలవేణునాదనిరతం=అవ్యక్తమధురమైన వేణునాదమునందు ఆసక్తి గలవాఁడును, దివ్యాంగభూషం=సర్వోత్తములైన అవయవములందలి ఆభరణములు గలవాఁడును అగు, గోవిందం=శ్రీకృష్ణుని, భజే=సేవించుచున్నాను.

శా. శ్రీవత్సాంకితు గోపికానయనరాజీవార్చితుం గోపగో
సేవాభావితుఁ గౌస్తుభోల్లసితు వంశీనాదమోదాన్వితున్

గోవిందుఁ నవపింఛయుక్తశశివక్త్రుఁ ఫుల్లనీలోత్పలుఁ
శ్రీవిభ్రాజితు హాటకాంబరయుతుఁ సేవింతు భూషాంచితున్. ౯4

తా. శ్రీవత్సాంకుండును, గోపికలనయనోత్పలంబులచేతం బూజింపఁబడువాఁడును, గోగోపాలసేవితుండును, కౌస్తుభవక్షుండును, వేణునాదవినోదుండును, బర్హిబర్హావతంసుండును, బూర్ణచంద్రాననుండును నీలోత్పలకాంతిశరీరుండును, హారకేయూరాద్యలంకారశోభితుండును నగుగోవిందుని సేవించుచున్నాను.

శ్లో. యన్నాభీసరసీరుహాన్తరపుటే భృఙ్గాయమాణో విధిః
యద్వక్షః కమలావిలాససదనం యచ్చక్షుషీ చేన్దినౌ,
యత్పాదాబ్జవినిస్సృతా సురనదీ శమ్భోశ్శిరోభూషణం
యన్నామస్మరణం ధునోతి దురితం పాయాత్స నః కేశవః. ౯౫

టీ. యన్నాభీ...పుటే = ఎవ్వనియొక్క బొడ్డునందలి తామరయొక్క లోపలిభాగమను దొప్పయందు (దొప్పవలెనుండునట్టి యాతామరయొక్క లోపలిభాగమందు) విధిః=బ్రహ్మ, భృంగాయమాణః = తుమ్మెదలవలె నాచరించుచున్నాఁడో, యద్వక్షః = ఎవ్వనిఱొమ్ము, కమలావిలాససదనం=లక్ష్మీదేవియొక్క విలాసార్థమైన గృహమో (లక్ష్మీదేవి యెవ్వనిఱొమ్మునందు విలాసముగా నెలకొన్నదో) యచ్చక్షుషీ = ఎవ్వనికన్నులు, ఇందినౌ=సూర్యచంద్రులో, యత్పాదాబ్జవినిస్సృతా=ఎవ్వని పాదమునుండి వెలువడినదైన, సురనదీ=గంగానది, శంభోః = శివునికి, శిరోభూషణం = శిరోభూషణమాయెనో, యన్నామస్మరణం=ఎవ్వనినామములను తలంచుట, దురితం=పాపమును, ధునోతి=చెదరఁగొట్టుచున్నదో, సః=ఆప్రసిద్ధుఁడైన, కేశవః=శ్రీకృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, పాయాత్ = రక్షించుఁగాత.

ఉ. ఎవ్వనినాభికంజమున భృంగముభంగిఁ జెలంగుఁ బద్మజుం
డెవ్వనికన్నులిందురవు లెవ్వనివక్షము లచ్చికాటప
ట్టెవ్వనిపాదపద్మజల మీశుజటాటవిఁ బొల్చుభూషణం
బెవ్వనిఁ జేర్కొనం గలుష మీఁగునొ యాహరి నన్నుఁబ్రోచుతన్.

తా. బ్రహ్మకు పుట్టినిల్లు అయిన నాభికమలము గలవాఁడును, లక్ష్మీదేవికి నివాసమైన వక్షస్స్థలము గలవాఁడును, సూర్యచంద్రులు నేత్రములుగాఁ గలవాఁడును, శివశిరోభూషమైన గంగకు పుట్టినిల్లైన పాదము గలవాఁడును, సకలపాపహారములయిన నామధేయములు గలవాఁడైనకృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించుఁగాక.

శ్లో. రక్షన్తు త్వామసితజలజై రఞ్జలిః పాదమూలే
మీనా నాభీసరసి హృదయే మారబాణా మురారేః,

హారాః కణ్ఠే హారిమణిమయా వక్త్రపద్మే ద్విరేఫాః
పిఞ్ఛాపీడా శ్చికురనిచయే ఘోరయోషిత్కటాక్షాః. 86

టీ. మురారేః=కృష్ణునియొక్క, పాదమూలే=అడుగులమొదట, అసితజలజైః=నల్లగలువల చేతనైన, అంజలిః=దోయిలియు, నాభీసరసి=బొడ్డు అనెడు కొలఁకునందు, మీనాః=చేఁపలును, హృదయే=ఱొమ్మునందు, మారబాణాః = మన్మథుని బాణములును, కంఠే=కంఠమునందు, హారిమణియయాః = ఇంద్రనీలరత్నవికారములైన, హారాః=హారములును, వక్త్రపద్మే=మోముదామరయందు, ద్విరేఫాః = తుమ్మెదలును, చికురనిచయే = కురులమొత్తమునందు, పింఛాపీడాః = నెమలిపురులనెడు శిరోభూషణములును అగు, ఘోషయోషిత్కటాక్షాః = గొల్లభామల కడకంటిచూపులు, త్వాం=నిన్ను, రక్షంతు = రక్షించుఁగాత.

చ. కమలదళాక్షు సంఘ్రులకుఁ గల్వలదోయిలి నిమ్ననాభికూ
పమునకు మీలు పేరెదకు భావజువాలు శిరోధి కింద్రర
త్నములసరాలు మోమువిరిదమ్మికిఁ దుమ్మెదచాలు మౌళికిన్
విమలపుఁబీలిడాలు దగువ్రేతలచూపులు నిన్నుఁ బ్రోచుతన్. 86

తా. గోపికల నల్లని కడకంటిచూపులు కృష్ణునిపాదములయందుఁ బొఁసినపుడు నల్లగలువల దోయిలివలెను, నాభిసరస్సున మీనములవలెను, మనస్సున మదనబాణములవలెను, కంఠమున ఇంద్రనీలహారములవలెను, మోముఁదామరయందు తుమ్మెదలవలెను, కురులందు పింఛములవలెను జూపట్టుచుండెను. అట్టి కటాక్షములు మమ్ము రక్షించును గాక.

శ్లో. దధిమథననినాదై స్త్యక్తనిద్రః ప్రభాతే
నిభృతపద మగారం వల్లవీనాం ప్రవిష్టః,
ముఖకమలసమీరై రాశు నిర్వాప్య దీపాన్
కబళితనవనీతః పాతు గోపాలబాలః 87

టీ. ప్రభాతే=ప్రాతఃకాలమునందు, దధిమథననినాదైః = పెరుఁగుచిలుకుటవలని ధ్వనులచేత, త్యక్తనిద్రః = విడువఁబడిన నిద్రగలవాఁడగుచు, నిభృతపదం=అలికిడిలేని పాదన్యాసములు గలుగునట్లుగా, వల్లవీనాం=గోపికలయొక్క, అగారం = గృహమును, ప్రవిష్టః = ప్రవేశించినవాఁడగుచు, ముఖ...సమీరైః = తామరవంటి ముఖముయొక్క వాయువులచేత, దీపాన్=దీపములను, ఆశు=శీఘ్రముగా, నిర్వాప్య = ఆర్పి, కబళితనవనీతః=మ్రింగఁబడిన వెన్నగలవాఁడగు, గోపాలబాలః = గొల్లపిల్లవాఁడగు శ్రీకృష్ణుఁడు, నః=మమ్ము, పాతు=రక్షించుఁగాత.

ఉ. ప్రొద్దునఁ జల్లఁ జిల్కుࠁరవముల్ చెవి సోఁకినయంతలోపలన్
నిద్దురలేచి గోపరమణీసదనంబులఁ జొచ్చి యొయ్యన
న్నద్దు మణంచి యాస్యపవనంబున నాళముఁ బూని దీపము
ల్పెద్ద యొనర్చి వెన్నఁ గబళించిన గోపకుమారుఁ గాంచెదన్. 87

తా. వేఁకువజామున గొల్లభామలు పెరుఁగు చిలుకుచుండఁగా ఆధ్వని విని మేలుకొని ఎవ్వరికి తెలియకుండునట్లు తిన్నఁగా అడుగు లిడుచు వారియిండ్లకుఁ బోయి అక్కడి దీపములను ఊఁదియార్పి వెన్న మ్రింగునట్టి కృష్ణుఁడు మమ్ము రక్షించునుగాక.

శ్లో. ప్రాతః స్మరామి దధిఘోషవినీతనిద్రం
నిద్రావసానరమణీయముఖారవిన్దం,
హృద్యానవద్యవపుషం నయనాభిరామ
మున్నిద్రపద్మనయనం నవనీతచోరమ్. 88

టీ. దధిఘోషవినీతనిద్రం=పెరుఁగు చిలుకుటవలనఁ గలిగిన చప్పుడుచేత అణఁపఁబడిన నిద్రగలవాఁడును, నిద్రా...విందం=నిద్ర చాలించినప్పుడు ముద్దుగుల్కు మోముదామర గలవాఁడును, హృద్యా...వపుషం = మనోజ్ఞమై దోషరహితమైన దేహము గలవాఁడును, నయనాభిరామం=కన్నులకు రమణీయమైనవాఁడును, ఉన్ని...నయనం=వికసించిన పద్మములవంటి కన్నులు గలవాఁడును అగు, నవనీతచోరం = వెన్నను దొంగిలించునట్టి బాలకృష్ణుని, ప్రాతః=ప్రొద్దున, స్మరామి=తలఁచుచున్నాను.

చ. పెరుఁగు మథించువేళఁ గనిపెట్టుక లేచిననిద్రమబ్బుతో
నరుణిమఁ జెందుకన్నుఁగవయందముఁ జారుముఖారవిందమున్
సరసతనూవిలాసములచందముఁ జూడ్కికి వేడ్క సేయఁగా
బరగెడు వెన్నదొంగను బ్రభాతమునన్ నుతియింతు నామదిన్. 88

తా. పెరుఁగు చిలుకుచుండఁగా ఆ చప్పుడు విని మేలుకొని, మేలుకొనినపుడు ముద్దులు మూటగట్టునట్టి మోముగలిగి చక్కఁదనమే కాని దోషము కొంచమైనను లేని మేను గలిగి చూచువారికి కన్నులపండువై వికసించిన తామరలవంటి కన్నులు గలిగిన చిన్నారి వెన్నదొంగను చిన్నికృష్ణుని ప్రొద్దుననే తలంచుచున్నాఁడను.

శ్లో. ఫుల్ల హల్లక వతంస కోల్లస, ద్గల్ల మాగమగవీ గవేషితం,
వల్లవీచికురవాసితాఙ్గులీ, పల్లవం కమపి వల్లవం భజే. 89

టీ. ఫుల్ల...గల్లం=వికసించిన ఎఱ్ఱదామరయనెడు కర్ణభూషణముచేతఁ బ్రకాశించుచున్నచెక్కిళ్లు గలవాఁడును, ఆగ...వేషితం = వేదవాక్కులచేత వెదకఁబడినవాఁడును, వల్ల...పల్లవం = గోపికలయొక్క కుంతలములచేత పరిమళింపఁజేయఁబడిన చిగుళ్ల

వంటి వేళ్లు గలవాఁడును, కమపి = ఇట్టివాఁడని నుడువ శక్యముకాని వాఁడును అగు, వల్లవం=గోపాలకృష్ణుని; భజే=సేవించుచున్నాను.

ఉ. హల్లకతల్లజశ్రుతిపుటాభరణోజ్జ్వలగల్లభాగునిఁ
వల్లవకామినీచికురబంధసుమోత్కరవాసితాంగుళీ
పల్లవు మౌనిమానసవిభాసితు వేదగవీగవేషితుఁ
సల్లలితారుణాంబుజవిశాలవిలోచనుఁ గొల్చెదన్ మదిన్. 89

తా. వేదవాక్యములకును అందరాని మహిమ గలవాఁడైనను లీలార్థము గొల్ల వేషమును దాల్చి చెక్కిళ్లకు కాంతి గలుగునట్టుగా చెవికొనను ఎఱ్ఱదామర పువ్వు నిడికొనిన విలాసముగలవాఁడై గొల్లపడుచుల కురులు దువ్వి కొప్పుఁబెట్టుచు వారిని మచ్చిక చేసికొనువాఁడైన కృష్ణుని సేవించుచున్నాను.

శ్లో. స్తేయం హరే ర్హరతి య న్నవనీతచౌర్యం
జారత్వమస్య గురుతల్పకృతాపరాధం,
హత్యాం దశాననహతి ర్మధుపానదోషం
యత్పూతనా స్తనపయ స్స పునాతు కృష్ణః. 90

టీ. యత్=ఎందువలన, హరేః=శ్రీకృష్ణునియొక్క, నవనీతచౌర్యం=వెన్నదొంగతనము, స్తేయం=బంగారు దొంగిలించుట యనుమహాపాపమును, హరతి = పోఁగొట్టుచున్నదో, యత్, అస్య=ఈకృష్ణునియొక్క, జారత్వం=గోపికాజారుఁడగుట, గురుతల్పకృతాపరాధం=గురుభార్యయందు చేయఁబడిన అపరాధమును, హరతి, యత్, దశాననహతిః=రావణునిచంపుట, హత్యాం = బ్రహ్మహత్యను, హరతి, యత్, పూతనా స్తనపయః=పూతనయొక్క చన్నుబాలుగుడుచుట, మధుపానదోషం = మద్యముద్రాఁగుటవలని దోషమును, హరతి, తతః=అందువలన, సః=ఆప్రసిద్ధుఁడైన, కృష్ణః=కృష్ణుఁడు, పునాతు= మమ్ము పవిత్రులను జేయుఁగాత.

చ. గురుసతిఁ గూడినట్టి యఘకోటి చనుఁ వ్రజజారతారతిం
బొరయవు మద్యదోషములు పూతనచన్నులు చేపు లెంచినఁ
దెరలును హత్య రావణహతిఁ విన జౌర్యము వాయు వెన్నదొం
గరికము లెన్న నట్టికథ గల్గినశౌరి పవిత్రుఁ జేయుతన్. 90

తా. వెన్నదొంగిలించిన చరిత్రమును వినినయెడ స్వర్ణస్తేయమను పాపముపోవుచున్నది. గోపికాజారుఁడగు చరిత్రమును వినిన గురుతల్పగమనమువలని పాపము పోవుచున్నది. రావణుని వధించిన చరిత్రమును వినిన బ్రహ్మహత్యాదోషము నశించుచున్నది. పూతనా స్తన్యపానము చేసిన చరిత్రమును వినిన మద్యపానదోషము పోవుచున్నది.

కావున ఇట్టి మహిమాతిశయము గలిగిన శ్రీకృష్ణుఁడు సర్వవిధములచేతను మమ్ము పవిత్రులఁ జేయుఁగాక.

శ్లో. మార మా వస మదీయ మానసే, మాధవైకనిలయే యదృచ్ఛయా,
శ్రీరమాపతి రిహాగమే దసౌ, క స్సహేత నిజవేశ్మలఙ్ఘనమ్ 91

టీ. మార=మన్మథుఁడా! మాధవైకనిలయే=శ్రీకృష్ణునకు ఒక్కనికే నివాసమైన, మదీయమానసే=నామనస్సునందు, యదృచ్ఛయా = ఇష్టమువచ్చినట్లు, మావస=ఉండకు. అసౌ=ఈ, శ్రీరమాపతిః=లక్ష్మీనాథుఁడగు శ్రీకృష్ణుఁడు, ఇహ=ఇక్కడికి, ఆగమేత్ = వచ్చెని, నిజవేశ్మలఙ్ఘనం=తనయింటిని ఆక్రమించుటను, కః=ఎవఁడు? సహేత=ఓర్చును.

చ. అనుపమదివ్యధామము మురారికి నామన మట్లు గావునన్
మనసిజ నిల్వ వద్దు చనుమా వినుమా యనుమాన మేటికిన్
వనరుహలోచనుం డిటకు వచ్చిన నేరము వచ్చు నెమ్మెయిం
దనగృహసీమ నొండొకఁడు దార్కొన నెవ్వఁడు సైఁచుఁ జెప్పుమా.

తా. ఓయి మదనుఁడా! నామనంబు శ్రీనాయకుండగు శ్రీవిష్ణుదేవునకు నాలయంబు గావున నిక్కడ నిల్వకుమా. శ్రీపతి వచ్చిన నీకు నేరంబు దొరఁకొనును. తన యింటఁ జొచ్చిన నెవ్వని నెవ్వండు సైఁచును? ఇంకనైన శీఘ్రముగ వెడలుము.

ప్రతీక:—శ్రీకృష్ణభగవానుని విరహముచే మన్మథపీడితయగు గోపిక మన్మథ దూషణము చేయుచున్నదని భావము.

శ్లో. ఆకుఞ్చితం జాను కరంచ వామం, న్యస్య క్షితౌ దక్షిణహస్తపద్మే,
ఆలోకయన్తం నవనీతఖణ్డం, బాలం భజే కృష్ణ ముపానతాఙ్గమ్. 92

టీ. ఆకుంచితం=ముడువఁబడినట్టి, వామం = డాపలిదైన, జాను=మోఁకాలిని, కరంచ=చేసిలిని, క్షితౌ=భూమియందు, న్యస్య=ఉంచి, దక్షిణహస్తపద్మే=తామరవంటి కుడిచేతియందు, నవనీతఖండం = వెన్నముద్దను, ఉపానతాంగం = వంచఁబడిన దేహము గలవాఁడగుచు, ఆలోకయంతం = చూచుచున్నవాఁడును, బాలం = బాలుఁడును అగు, కృష్ణం=కృష్ణుని, భజే=సేవించుచున్నాను.

ఉ. దాపలికేలు జానువు నుదారగతిన్ ధరణీతలంబున
న్మోపి యుపానతాంగమున నూల్కొని దక్షిణహస్తపంకజ
స్థాపిత మైనవెన్నఁ బ్రమదంబునఁ జూచి చెలంగు చెల్వుని
న్గోపకుమారు దంతిగమనున్ సతతంబు మదిం దలంచెదన్. 92

తా. ఎడమమోఁకాలు ఎడమచేతిని వంచి భూమియందు మోపి కుడిచేతియందు వెన్నముద్దను నుంచుకొని వంగి చూచుచుండు బాలకృష్ణుని సేవించుచున్నాను.

శ్లో. జానుభ్యామభిధావన్తం పాణిభ్యా మతిసున్దరమ్,
సుకుణ్డలాలకం బాలం గోపాలం చిన్తయే దుషః. 93

టీ. జానుభ్యాం = మోఁకాళ్ల చేతను, పాణిభ్యామపి = చేతులచేతను, అభిధావంతం=పరువిడుచున్నవాఁడును, సుందరం=అందమైనవాఁడును, సుకుండలాలకం=మంచి కుండలములును ముంగురులును గలవాఁడును, బాలం=బాలుఁడును అగు, గోపాలం = గొల్లవేషము దాల్చినకృష్ణుని, ఉషః=వేఁకువను, చింతయేత్=ధ్యానింపవలెను.

ఉ. నిద్దపుముద్దికాయ లరనిక్కఁ బదంబున జానుయానముల్
ముద్దుమొగంబునం జెలఁగుముంగురు లందపుఁ రావిరేకయుల్
గద్దరిబెళ్కుఁజూపులు జిగా కాటపునవ్వులుఁ గల్గుబాలకుం
బ్రొద్దున మేలుకాంచి దినముల్ మది నెంచెద నందనందనున్. 93

తా. మోకాళ్లతోను అఱచేతులతోను వడివడిగా దోఁగాడుచు ముద్దులు గుల్కుచుండువాఁడై చెవుల పోఁగులును నొసట ముంగురులును మురువుసూప బాల గోపాలవేషముం దాల్చిన శ్రీకృష్ణుని ధ్యానము చేసెదను.

అవ. శ్రీకృష్ణభగవానుఁడు లీలాశుకయోగికిఁ గల యవతారాంతరభక్తిని శోధింపఁ గోరి తాను గోదండరాముఁడై యావిర్భవించి దర్శన మీయఁగా లీలాశుక యోగీంద్రుఁడు చెప్పుచున్నాఁడు.

శ్లో. విహాయ కోదణ్డశరౌ ముహూర్తం
గృహాణ పాణౌ మణిచారువేణుమ్,
మాయూరబర్హం చ నిజోత్తమాఙ్గే
సీతాపతే త్వాం ప్రణమామి పశ్చాత్. 94

టీ. సీతాపతే=రామా ! కోదండశరౌ=ధనుస్సును బాణమును, విహాయ = విడిచి, పాణౌ=హస్తమందు, ముహూర్తం=కొంచెముసేపు, మణిచారువేణుం = రత్నవికారమైనది గనుకనే అందమైన పిల్లఁగ్రోవిని, నిజోత్తమాంగే = సొంతశిరమునందు, మాయూర బర్హాంచ=నెమిలిపింఛమును, గృహాణ=పెట్టుకొనుము. పశ్చాత్=వెనుక, అహం=నేను, త్వాం=నిన్నుఁ గూర్చి, ప్రణమామి=నమస్కరించుచున్నాను.

మ. శరచాపంబులు మాని మానికపువంశం బున్నతిం గేలుఁదా
మరలం బూని కిరీట మంద మగునీమౌళిం గలాపంబు దా
ల్చి రవాణంబుగ నిల్చినన్ మఱి తగన్ సేవించి సీతామనో
హార నాముచ్చట దీరునప్పుడుగదా యాత్మం బ్రశంసించెదన్. 94

తా. రామా ! నీవు ధనుస్సును బాణములను విడిచి పిల్లఁగ్రోవిని నెమిలిపింఛమును ధరించితివేని నేను నీకు మ్రొక్కెదను. అనఁగా రాముఁడు కృష్ణుఁడు భేదము లేనివారయ్యు నాకు కృష్ణావతారమందే భక్తి మెండు గాన కృష్ణుఁడవుగానే సాక్షాత్కరింపుము. నామనోరథము ఈడేరును.

అవ. ఈశ్లోకార్థంబు గోపాలబాలవాక్యంబుగాఁ జెప్పఁబడుచున్నది.

శ్లో. అయం క్షీరాంభోధేః పతి రితి గవాం పాలక ఇతి
శ్రితోఽస్మాభిః క్షీరోపనయనధియా గోపతనయః,
అనేన ప్రత్యూహో వ్యరచి సతతం యేన జననీ
స్తనా దప్యస్మాకం సకృదపి పయో దుర్లభ మభూత్. 95

టీ. అయం=ఈ, గోపతనయః=గొల్లపిల్లవాఁడు, క్షీరాంభోదేః = పాలసముద్రమునకు, పతిరితి=రాజనియు, గవాం=గోవులకు, పాలకఇతి=కాపరియనియు, క్షీరో... ధియా=పాలను సంపాదించుకొనవలయు ననుతలంపుచేత, అస్మాభిః=మాచేత, శ్రితః= ఆశ్రయింపఁడెను. యేన = ఏకారణముచేత, సతతం = ఎల్లప్పుడు, అస్మాకం = మాకు, జననీస్తనాదపి=తల్లిచంటినుండియు, సకృదపి=ఒకప్పుడైనను, పయః=పాలు, దుర్లభం = పొందనలవికానిది, అభూత్=ఆయెనో (తేన=ఆకారణముచేత), అనేన=ఈకృష్ణునిచేత, ప్రత్యూహః=పాలుదొరకుటకు అటంకము, వ్యరచి = చేయఁబడినది.

చ. చెలువుఁడు గోగణాధిపతి క్షీరపయోధివిహారి యీతనిం
గొలిచినఁ బాలు గల్గు ననుకోరికతోఁ గడుభక్తి సేయఁగా
భళిభళి మాదుతల్లి చనుఁబాలకు సైతము విఘ్నకర్తయై
యలవడె నెట్టు గొల్తు మిఁక నక్కట తేఁడని నమ్మి గోపకున్. 95

తా. ఈకృష్ణుఁడు పాలసముద్రమునకు రాజనియు, గోవులను బాలించువాఁడనియు ఎంచి మనకు వలచినన్ని పాలు దొరకు ననునభిలాషచేత వీనిని ఆశ్రయించితిమి. ఈతని సేవింప మొదలిడినది మొదలు మాతల్లిచనుఁబాలకుఁగూడ కరవయ్యెను. (మరల జన్మము రాదనుట.)

అవ. ఈశ్లోకార్థంబు ఒకగోపికయొక్క విరహవచనంబుగా జెప్పఁబడుచున్నది.

శ్లో. హస్త మాక్షిప్య యాతోఽసి బలాత్కృష్ణ కి మద్భుతమ్,
హృదయా ద్యది నిర్యాసి పౌరుషం గణయామి తే. 96

టీ. కృష్ణ! బలాత్=బలవంతముగా, హస్తం=చేతిని, ఆక్షిప్య=జాఱగుంజుకొని, యాతః=పోయినవాఁడవు, అసి=అగుచున్నావు. కిం=ఏమి? అద్భుతం=ఆశ్చర్యము, హృద

యాత్=మనస్సునుండి, నిర్యాసి యది=పోయెద వేని, తే=నీయొక్క, పౌరుషం=మగతనమును, గణయామి=ఎంచుచున్నాను.

చ. వలచితిరా యటంచుఁ జెయివట్టినఁ గౌఁగిట గారవించి చె
క్కిలిఁ గొనగోట నొక్కి కరఁగింపక చిమ్ముక పోయె దిక్రియం
దలఁపున నిల్పఁ జిక్కక కదా చనఁ గల్గినఁ బౌరుషంబు నీ
కలవడె నంచుఁ బల్కుచెలి నక్కునఁ జేర్చినశౌరిఁ గాంచెదన్. 96

తా. కృష్ణా! నీవు బలవంతముగాఁ జేయి యూడఁబెఱికికొని పోయినను నామనస్సున నిన్ను పోకుండునట్లు నిలిపియున్నాను. అక్కడనుండి తప్పించుకొంటివేని నీసామర్థ్యము తెలియును. (అనఁగా: అనవరతము నిన్ను తలంచుచున్న నన్ను విడనాడుట ధర్మముకాదు అనుట.)

శ్లో. తమసి రవి రివోద్యన్మజ్జతా మమ్బురాశౌ
ప్లవ ఇవ తృషితానాం స్వాదువర్షీవ మేఘః,
నిధిరివ విధనానాం దీర్ఘతీవ్రామయాణాం
భిషగివ కుశలం నో దాతుమాయాతు శౌరిః. 97

టీ. తమసి=చీఁకటియందు, మజ్జతాం=మునుఁగుచున్న వారికిని, ఉద్యన్ = ఉదయించుచున్న, రవిరివ=సూర్యునివలెను, అంబురాశౌ = సముద్రమునందు, మజ్జతాం, ప్లవ ఇవ=తెప్పవలెను, తృషితానాం = దప్పిగొన్నవారికి, స్వాదువర్షీ = తీయని ఉదకమును గురియుచున్న, మేఘఇవ = మేఘమువలెను, విధనానాం = ధనము లేనివారికి, నిధిరివ=నిక్షేపమువలెను, దీర్ఘతీవ్రామయాణాం = ఎడతెగనికష్టములైన రోగములు గలవారికి, భిషగివ=వైద్యునివలెను, శౌరిః=శ్రీకృష్ణుఁడు, నః=మాకు, కుశలం=కుశలమును, దాతుం=ఇచ్చుటకు, ఆయాతు=వచ్చునుగాత.

మ. అడవిం జీఁకటిఁ బోవువాని కుదయం బైనట్టిసూర్యాకృతిన్
జడధిం గ్రుంగఁగ నావ దగ్గఱినయోజం బేదకున్ లిబ్బి చొ
ప్పడురీతిం దృష దీర్పఁగా జడిమొగుల్ పైకొన్నచందాన నొ
వ్వడరన్ మాన్పెడువైద్యునట్లు హరి డాయన్ వచ్చినన్ బ్రోచుతన్.

తా. కటికిచీఁకటిలోఁబడి దుఃఖించువానికి సూర్యుఁ డుదయించినటుల, నంబురాశింబడి మునుంగువానికి నావ సమీపించినకైవడి, నీరువట్టున దయ్యువానికి జడిమొగులు పైకొన్నవడువున, బేదకు లిబ్బి యబ్బినచందమున, రోగంబులచే నొవ్వంబడినవానిని వైద్యుండు డాయఁకరణి శ్రీకృష్ణమూర్తి నన్ను డాయనేతెంచి మేలొనగూర్చుఁగాత.

శ్లో. కోదణ్డం మస్రృణం సుగన్ధి విశిఖం చక్రాబ్జపాశాఙ్కుశం,
హైమీం వేణులతాం కరైశ్చ దధతం సిందూరపుఞ్జారుణమ్,

కన్దర్పాధికసున్దరం స్మితముఖం గోపాఙ్గనా వేష్టితమ్
గోపాలం మదనాధిపం తమభజం త్రైలోక్యరక్షామణిమ్. 93

టీ. మసృణం=మృదువైన, కోదండం = ధనుస్సును, సుగంధి=పరిమళించుచున్న, విశిఖం = బాణమును, చక్రాబ్జపాశాంకుశం = చక్రమును, శంఖమును, పాశమును, హైమీం=బంగారుదైన, వేణులతాం=పిల్లఁగ్రోవియు, కరైః=హస్తములచేత, దధతం = ధరించుచున్నవాఁడై, సిందూరపుంజారుణం=సిందూరపురాశివలె ఎఱ్ఱనైనవాఁడును, కందర్పాధికసుందరం=మన్మథునికంటె ఎక్కువగా అందమైనవాఁడును, స్మితముఖం=చిఱునవ్వు మోముగలవాఁడును, గోపాంగనావేష్టితం = గోపికలచేత చుట్టుకొనఁబడినవాఁడును, త్రైలోక్యరక్షామణిం=ముల్లోకములకు చింతామణి యైనవాఁడును, మదనాధిపం=మన్మథునికి అధిదేవతయైనవాఁడును, తం=ప్రసిద్ధుఁడైనవాఁడును అగు, గోపాలం = గోపాల కృష్ణుని, అభజం= సేవించితిని.

చ. అలరులకోరి యించువిలు నంకుశపాశరథాంగశంఖవం
శలతలు బాహులన్ వెలయఁ జక్కనిగోపకుమారమన్మథున్
లలితదరస్మితాననుఁ ద్రిలోకజనావనుఁ గుంకుమారుణో
జ్జ్వలతరగాత్రు గోపజలజాతముఖీ సుఖపాత్రుఁ గొల్చెదన్. 93

తా. చెఱకువిల్లును, పుష్పబాణమును, శంఖచక్రపాశాంకుశములను పిల్లనఁగ్రోవిని చేతులఁ దాల్చి ఎఱ్ఱని దేహకాంతి గలిగి మన్మథునికంటె సౌందర్యము గలిగి చిఱునవ్వు మోముగలిగి గోపికలచేత చుట్టుకొనఁబడి ముల్లోకములను రక్షించువాఁడై మన్మథునికి అధిదైవమై మన్మథువేషమును దాల్చిన శ్రీకృష్ణుని నేఁ గొల్చుచున్నాను.

శ్లో. సాయఙ్కాలే వనాన్తే కుసుమితసమయే సైకతే చన్ద్రికాయాం
త్రైలోక్యాకర్షణాఙ్గం సురనరగణికా మోహనాపాఙ్గమూర్తిమ్,
సేవ్యం శృఙ్గారభావై ర్నవరసభరితై ర్గోపకన్యాసహస్రై
ర్వన్దేఽహం రాసకేళీరత మతిసుభగం వశ్యగోపాలకృష్ణమ్ 99

టీ. కుసుమితసమయే=వసంతకాలమందు, వనాంతే=రమణీయమగు తోటయందు, సైకతే=ఇసుకదిన్నెలయందు, సాయంకాలే = సాయంకాలమందు, చంద్రికాయాం = వెన్నెలయందు, త్రైలోక్యాకర్షణాంగం=మూఁడులోకములనువశపఱచుకొనెడు అవయవములుగలవాఁడును, సుర...మూర్తిం=దేవతలయొక్కయు మనుష్యులయొక్కయు వేశ్యలకు మోహమును బుట్టించునట్టి కడకన్నులుగల దేహముగలవాఁడును, నవరసభరితైః = తొమ్మిది రసములచేనిండిన, గోపకన్యాసహస్రైః=వేలకొలఁది గోపకన్యకలచేత, శృంగార భావైః = శృంగారముచేతనైన భావములతోడ, సేవ్యం = సేవింపఁదగినవాఁడును, రాస కేళీరతం=రాసక్రీడయందు ఆసక్తుఁడైనవాఁడును, అతిసుభగం=మిక్కిలి సౌందర్యముగల

వాఁడును అగు, వశ్యగోపాలకృష్ణం = అందఱికిని వశ్యుఁడైన గోపాలకృష్ణుని, అహం= నేను, వందే=నమస్కరించుచున్నాను.

మ. పటుశృంగారతరంగితాంగు లగు గోపాలాంగనల్ గొల్వ ను
త్కటబృందావనసైకతంబుల వసంతజ్యోత్స్నలన్ రోదసీ
తటవేశ్యాతతి దృగ్విలాసములచేతం జొక్క రాసక్రియా
నటనాటోపవశీకృత త్రిభువను న్సంజన్ మదిం గొల్చెదన్. 99

తా. వసంతర్తువునందు సాయంకాలమున వెన్నెలగాయుచుండఁగా యమునానది యొద్దను ఇసుకదిన్నెపై విలాసముగల గోపకన్నియలతోఁ గూడి త్రిలోకసుందర మూర్తియై విలసిల్లు గోపాలకృష్ణునికి వందనము చేయుచున్నాము.

శ్లో. కదమ్బమూలే క్రీడన్తం బృన్దావన నివేశితం,
పద్మాసనస్థితం వన్దే వేణుం గాయన్త మచ్యుతమ్. 100

టీ. కదంబమూలే=కడిమిచెట్టుక్రింద, క్రీడంతం = ఆడుచున్నవాఁడును, బృందావననివేశితం = బృందావనమందు ప్రవేశించినవాఁడును, పద్మాసనస్థితం=పద్మాసనమందుఁ గూరుచున్నవాఁడును, వేణుం=పిల్లఁగ్రోవిని, గాయంతం = పాడుచున్నవాఁడును అగు, అచ్యుతం=కృష్ణునిగూర్చి, వన్దే=నమస్కరించుచున్నాను.

ఉ. పావన యామునాంబుకణభావిత శీతలవాతధూతబృం
దావనపాళిఁ బుష్పితకదంబకవృక్షపుమూలకేళి రా
జీవ నవీనపీఠిక వశించుచు వేణువినోదనాది యా
నా వనజాయతేక్షణు నహర్నిశ మెన్నెద నిష్టసిద్ధికిన్. 100

తా. బృందావనమందుఁ జేరి కమిడిచెట్టుమొదట క్రీడ సల్పుచుఁ దమ్మిగద్దెపయిఁ గూర్చుండి వేణుగానము చేయుచుండెడు శ్రీకృష్ణునిం గూర్చి నమస్కరించెదను.

శ్లో. బాలం నీలామ్బుదాభం నవమణివిలసత్కిఙ్కిణీజాలబద్ధ
శ్రోణీజఙ్ఘాన్తయుగ్మం విపులరుచనఖప్రోల్లసత్కణ్ఠభూషం,
ఫుల్లామ్భోజాభవక్త్రం హతశకటమరుత్పూతనాద్యం ప్రసన్నం
గోవిన్దం వన్దితేన్ద్రాద్యమరవర మజం పూజయే ద్వాసరాదౌ. 101

టీ. నీలాంబుదాభం=నల్లని మేఘమువంటి కాంతిగలవాఁడును, నవ...యుగ్మం= నవరత్నములచేత ప్రకాశించుచున్న గజ్జెలయొక్క వరుసచేత కట్టఁబడిన పిఱుఁదుల యొక్కయుం, పిక్కల చివరలయొక్కయుం జంట గలవాఁడును, విపుల...భూషం= పెద్దది యగు నల్లచాఱల దువ్వియొక్క గోటిచేత ప్రకాశించుచున్న కంఠాభరణము గల వాఁడును, ఫుల్లాంభోజాభవక్త్రం=వికసించిన తామరయొక్క కాంతిగల మోముగల

వాఁడును, హతశకటమరుత్పూతనాద్యం=చంపఁబడిన శకటాసురుఁడును తృణావర్తుఁడును పూతనయును మొదలగువారు గలవాఁడును, ప్రసన్నం=అనుగ్రహము గలవాఁడును, వంది...వరం=నమస్కరింపఁబడిన ఇంద్రుఁడు మొదలగు దేవతాశ్రేష్ఠులు గలవాఁడును, అజం=పుట్టుక లేనివాఁడును అగు, గోవిందం=శ్రీకృష్ణుని, వాసరాదౌ = ప్రాతఃకాలము నందు, పూజయేత్=పూజింపవలెను.

ఉ. బాలుఁ బయోదనీలు సురపాలకవర్ణితశీలు ఘంటికా
లోల కటీతటీ పదతలున్ హతచక్రసమీర శాంబరీ
జాలుఁ బ్రఫుల్లపద్మ విలసన్ముఖు వ్యాఘ్రనఖాభిరాము గో
పాలుఁ బ్రసన్ను నచ్యుతుఁ బ్రభాతసమర్చితుఁ జేయఁగాఁ దగున్.

తా. నల్లని కాంతిగలిగి నవరత్నములు దాపిన గజ్జెలు మొలను దాల్చి పాదములకు గజ్జెలు కట్టుకొని దుప్పిగోరులుగూర్చిన హారమును ధరించి తామరవంటి మోము గలవాఁడై శకటాసురుఁడు మొదలగు దుష్టరాక్షసులఁ జంపి దేవతలకెల్ల శ్రేష్ఠుఁడైన శ్రీకృష్ణుని ప్రాతఃకాలమునఁ బూజింపవలయును.

శ్లో. వన్ద్యం దేవై ర్ముకున్దం వికసితకురువిన్దాభ మిన్దీవరాక్షం
గోగోపీబృన్దవీతం జితరిపునివహం కున్ద మన్దారహాసం,
నీలగ్రీవాగ్ర్యపిఞ్ఛగ్రథన సువిలసత్కున్తలం భానుమన్తం
దేవం పీతామ్బరాఢ్యం యజ యజ దినశో మధ్యమాహ్నే రమాయై.

టీ. దేవైః=దేవతలచేత, వంద్యం=వందనము చేయఁదగినవాఁడును, వికసితకురువిందాభం=ప్రకాశించుచున్న కెంపులయొక్క కాంతిగలవాఁడును, ఇందీవరాక్షం = నల్లఁగలువలవంటి కన్నులు గలవాఁడును, గోగోపీబృందవీతం=గోవులయొక్కయుం గోపికలయొక్కయుం సమూహములచేతఁ జుట్టుకొనఁబడినవాఁడును, జితరిపునివహం=జయింపఁబడిన శత్రువులయొక్కసమూహము గలవాఁడును, కుందమందారహాసం = మొల్లలవంటియుం మందారపుఁ బువ్వులవంటియు నవ్వు గలవాఁడును, నీల...కుంతలం=నెమిలియొక్క శ్రేష్ఠమైనపురిని కూర్చుటచేత మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్న ముంగురులు గలవాఁడును, భానుమంతం=మిక్కిలి కాంతులు గలవాఁడును, పీతాంబరాఢ్యం = పచ్చని వలువచేతఁ బూర్ణుఁడైనవాఁడును, దేవం=దేవుఁడైన, ముకుందం=శ్రీకృష్ణుని, దినశః = ప్రతిదినము, మధ్యమాహ్నే = మధ్యాహ్నకాలమందు, రమాయై=సంపదకొఱకు, యజ యజ=పూజింపుము పూజింపుము.

మ. కురువిందప్రతిమాన మోహనతనున్ గోగోపికాసంవృతున్
సురసందోహమునీంద్రవందితు ముకుందుం గుంద మందార సుం

దరమందస్మితుఁ బింఛభూషణు రిపుధ్వంసిన్ సువర్ణాంబరున్
సరసీజాక్షుని మధ్యమాహ్నమునఁ బూజల్ సేసి శ్రీఁ గాంచెదన్.

తా. దేవతలచేతను వందనము చేయఁదగినవాఁడును, కెంపులవంటి కాంతి గలవాఁడును, నెమిలిపింఛము దాల్చిన సిగగలవాఁడును, పీతాంబరము దాల్చిన కృష్ణుని మధ్యాహ్నమునందుఁ బూజించినయెడ సంపద గలుగును; గాన అవశ్యము పూజింపవలెను.

శ్లో. చక్రాన్తర్ధ్వస్తవైరివ్రజ మజిత మపాస్తావనీభార మాద్యై
రావీతం నారదాద్యై ర్మునిభి రభినుతం తత్త్వనిర్ణీతిహేతోః,
సాయాహ్నే నిర్మలాఙ్గం నిరుపమరుచిరం చిన్తయే న్నీలభాసం
మన్త్రీ విశ్వోదయస్థి త్యపహరణపదం ముక్తిదం వాసుదేవమ్ 103

టీ. మంత్రీ=కృష్ణవిషయమగు మంత్రము జపించువాఁడును, చక్రా...వ్రిజం=సుదర్శన మనుచక్రముయొక్క కొనచేత నశింపఁజేయఁబడిన శత్రువులయొక్క సమూహముగలవాఁడును, అజితం=ఎవ్వరిచేతను జయింపఁబడనివాఁడును, అపా...భారం = పోఁగొట్టఁబడిన భూమియొక్క బరువు గలవాఁడును, ఆద్యైః=మొదటివారైన బ్రహ్మాదులచేత, ఆవీతం = చుట్టుకొనఁబడినవాఁడును, నారదాద్యైః=నారదుఁడు మొదలగు, మునిభిః=మునులచేత, తత్త్వనిర్ణీతిహేతోః = తత్త్వమును నిర్ణయించుటయను హేతువును బట్టి, అభినుతం=మిక్కిలి స్తోత్రము చేయఁబడినవాఁడును, నిర్మలాంగం = స్వచ్ఛమైన యవయవములు గలవాఁడును, నిరుపమరుచిరం = సాటిలేని సౌందర్యము గలవాఁడును, నీలభాసం = నల్లనికాంతి గలవాఁడును, విశ్వో...పదం = ప్రపంచముయొక్క పుట్టుకకును నిలుకడకును లయమునకును స్థానమైనవాఁడును, ముక్తిదం=మోక్షము నిచ్చువాఁడును అగు. వాసుదేవం=శ్రీకృష్ణుని, సాయాహ్నే = సాయంకాలమునందు, చింతయేత్=ధ్యానింపవలయును.

మ. క్షితిభారాపహు నారదాదిమునిరాజీసేవ్యు విశ్వోదయ
స్థితిసంహారవిశారదున్ నిరుపమశ్రీనిర్మలాంగున్ సము
న్నతచక్రాయుధఖండితారి నజితు న్సాయంబునం గొల్వ సం
తత విజ్ఞానము భుక్తిముక్తు లమరుం దన్మంత్రసంసిద్ధికిన్. 103

తా. చక్రాయుధముచేత శత్రువులఁ జంపినవాఁడును, శత్రువులచేఁ దానుజయింపఁబడనివాఁడును, దుష్టసంహారము చేసి భూభారమును దొలగించినవాఁడును, బ్రహ్మాది దేవతలచేతను నారదాదిఋషులచేతను బరమాత్మయని నుతింపఁబడినవాఁడును, లోకముల సృష్టిస్థితిసంహారములఁ జేయువాఁడును, మోక్షము నిచ్చువాఁడును, మిక్కిలి యందము గలవాఁడును అగు శ్రీకృష్ణుని సాయంకాలమునందు ధ్యానింపవలయును.

శ్లో. కోదణ్డ మైక్షవ మఖణ్డ మిషుం చ పౌష్పం
చక్రాబ్జపాశ సృణి కాఞ్చనవంశ నాళం,
బిభ్రాణ మష్టవిధ బాహుభి రర్క వర్ణం
ధ్యాయే ద్ధరిం మదనగోపవిలాస వేషమ్. 104

టీ. అఖండం=తరుగులేని, ఐక్షవం=చెఱకుదైన, కోదండం=వింటిని, పౌష్పం = పువ్వుదైన, ఇషుం = బాణమును, చక్రా...నాళం=చక్రమును శంఖమును పాశమును అంకుశమును బంగారు పిల్లఁగ్రోవిని, అష్టవిధబాహుభిః=ఎనిమిది చేతులచేత, బిభ్రాణం = ధరించుచున్నవాఁడును, అర్కవర్ణం = సూర్యునికాంతిగలవాఁడును, మదనగోపవిలాస వేషం=మదనగోపాలరూపమగు విలాసముతోఁ గూడిన వేషము గలవాఁడును అగు,హరిం= శ్రీకృష్ణుని, ధ్యాయేత్=ధ్యానింపవలయును.

చ. విరుల లకోరియుం జెఱకువిల్లు గుణాంకుశశంఖచక్రముల్
కరముల నాఱిటం జెలఁగఁ గాంచన వేణువు రెండుచేతులన్
మెఱయఁగఁ బట్టి సూర్యరుచి మీఱినగోపకుమారమన్మథు
న్హరి నవమోహనాంగుని మనంబున నిల్పెద నిష్టసిద్ధికిన్. 104

తా. ధనుస్సును బాణమును చక్రమును శంఖమును పాశమును అంకుశమును ఒక్కొక చేతితోఁ బట్టుకొని, వేణువును రెండుచేతులతోఁ బట్టుకొని విలాసమగు వేషము దాల్చిన మదనగోపాలకృష్ణుని ధ్యానము చేయవలెను.

అవ.—ఇక్కడ గోపికలను కృష్ణునకును చమత్కారముగాఁ జరిగిన సంభాషణ మును వర్ణించుచున్నాఁడు.

శ్లో. అఙ్గుళ్యా కః కవాటం ప్రహరతి? కుటిలే! మాధవః, కిం వసన్తో?
నో చక్రీ, కిం కులాలో? నహి ధరణిధరః, కింద్విజిహ్వః ఫణీన్ద్రః?
నాహం ఘోరాహిమర్దీ, కిమసి ఖగపతి? ర్నో హరిః, కిం కపీన్ద్రః?
ఇత్యేవం గోపకన్యాప్రతివచనజితః పాతు వ శ్చక్రపాణిః. 105

టీ. గోపిక:—కః=ఎవ్వఁడు? అంగుళ్యా=వ్రేలిచేత, కవాటం=తలుపును, ప్రహరతి=కొట్టుచున్నాఁడు?కృష్ణుఁడు—మాధవః=మాధవుఁడను (కృష్ణుఁడను), గో—వసంతః కిం=వసంతుఁడవా ఏమి ? కృ—నో=కాదు (వసంతుఁడనుకాను), చక్రీ=చక్రముగల వాఁడను. గో—కులాలః కిం=కుమ్మరివాఁడేమి ? కృ—నహి=కాదు(కులాలుఁడనుకాను), ధరణిధరః = భూమినిధరించినవాఁడను. గో—ద్విజిహ్వః ఫణీంద్రః కిం=రెండు నాలుకలుగల సర్పరాజగు శేషుఁడవా ఏమి? కృ—అహం=నేను, న=కాదు. (శేషుఁడనుకాను) ఘోరాహిమర్దీ =భయంకర మగుపామును నలిపినవాఁడను. గో—ఖగపతిః=పక్షిరాజవు

(గరుత్మంతుఁడవు), అని కిం=అగుచున్నావా ఏమి ? కృ—నో=కాదు. (గరుడుఁడను కాను.) హరిః=హరిని. గో—కపీంద్రః కిం=వానరరాజవా ఏమి? ఇతి=ఇటు, గోప కన్యా ప్రతివచనజితః = గొల్లకన్నియయొక్క బదులుమాటలచేత నోడిపోయిన, చక్ర పాణిః=చక్రము హస్తమందుఁగల కృష్ణుఁడు, వః=మిమ్ము, పాతు=రక్షించుఁగాక.

తా. కృష్ణుఁడు ఒక గోపికయింటికిఁ బోయి చేతితోఁ దలుపు తట్టెను. అప్పుడు గోపిక "తలుపుతట్టువాఁ డెవ్వ" డని యడిగెను. అందుకు కృష్ణుఁడు "మాధవుఁడు" అని చెప్పెను. దానికి గోపిక "వసంతుఁడా!"యనెను. కృష్ణుఁడు "చక్రి"అని చెప్పెను. గోపిక "కులాలుఁడాయేమి!" అనెను. కృష్ణుఁడు "ధరణిధరుఁ" డని చెప్పెను. గోపిక "ఫణీంద్రుఁడా ఏమి!" అనెను. కృష్ణుఁడు "అహిమర్ది"యనెను; గోపిక "ఖగపతియా!" యని యడిగెను. కృష్ణుఁడు "హరి" యనెను. గోపిక "కపీంద్రుఁడ వా" యనెను. దానికి బదులు చెప్పలేక కృష్ణుఁడు ఓడిపోయెను. ఇట్టి కృష్ణుఁడు మిమ్ము రక్షించుఁగాత. (అనఁగా కృష్ణుఁ డన్నమాటలకన్నిటికిని గోపిక వేఱర్థమును జేయఁగాఁ బదులు చెప్పుచుండి కడపట చెప్పలేక వైలక్ష్యమును వహించి చూడ వేడుకగా నుండెననుట.)

శ్లో. రాధామోహనమన్దిరా దుపగత శ్చన్ద్రావలీ మూచివాన్
రాధే క్షేమ మయేఽస్తి తస్య వచనం శ్రుత్వాఽహ చన్ద్రావలీ,
కంస క్షేమ మయే విముగ్ధహృదయే కంసః క్వ దృష్ట స్త్వయా
రాధా క్వేతి విలజ్జితో నతముఖః స్మేరో హరిః పాతు వః. 106

టీ. రాధామోహనమందిరాత్ = రాధయొక్క రమణీయమైన గృహమునుండి, ఉపగతః=వచ్చినవాఁడై, చంద్రావళీం=చంద్రావళియను గోపికను గూర్చి, ఊచివాన్ = పలికెను. అయేరాధే=ఓరాధా? క్షేమం=క్షేమము, అస్తి=కలదా? (అని కృష్ణుఁడు అడిగెను.) తస్య=ఆకృష్ణునియొక్క, వచనం=మాటను, శ్రుత్వా=విని, చంద్రావళీ = చంద్రావళీ, ఆహ = పలికెను. కంస=కంసుఁడా? క్షేమం = క్షేమమా! అయే విముగ్ధ హృదయే=ఓసీ తెలివిలేని మనస్సు కలదానా! త్వయా=నీచేత, కంసః=కంసుఁడు, క్వ= ఎక్కడ, దృష్టః=చూడఁబడినాఁడు? రాధా=రాధ! క్వ=ఎక్కడ? దృష్టా=చూడఁ బడినది? ఇతి=ఈప్రకారము (అడుగఁబడినవాఁడై,) విలజ్జితః = సిగ్గుబడినవాఁడై, నత ముఖః = వంచఁబడిన ముఖము గలవాఁడై, స్మేరః = చిఱునవ్వుగల, హరిః=కృష్ణుఁడు, వః=మిమ్ము, పాతు=రక్షించును గాత.

తా. కృష్ణుఁడు రాధగృహమునుండి వచ్చుచు చంద్రావళియను గోపికను జూచి రాధ యని భ్రమసి "రాధా కుశలమా?" యని యడిగెను. ఆమాట విని చంద్రావళి తనను వేఱుగాఁ దలంచుచున్నాఁడని కోపపడి కృష్ణుని కంసుఁడా? యని పిలిచెను, అందుకు కృష్ణుఁడు తెలివిమాలినదానా? నేను కృష్ణుఁడను గదా? కంసుఁ డెక్కడ

నున్నాఁడని యడిగెను. ఆమాటకు చంద్రావళి నేమ చంద్రావళిని గదా ? రాధయొక్కడ నున్నదనెను. అప్పుడు భీమతీరి సిగ్గుపడి నవ్వుచుండు కృష్ణుఁడు మిమ్ము రక్షించుఁగాత.

శ్లో. యా ప్రీతి ర్విదురార్పితే మురరిపో కున్త్యర్పితే యాదృశీ
యా గోవర్ధనమూర్ధ్ని యాచ పృథుకే స్తన్యే యశోదార్పితే,
భారద్వాజ సమర్పితే శబరికాదత్తేఽధరే యోషితాం
యా ప్రీతి ర్మునిపత్నిభక్తిరచితేఽప్యత్రాపి తాం తాం కురు. 107

టీ. మురరిపో=కృష్ణా!, విదురార్పితే=విదురునిచేత సమర్పింపఁబడిన యన్నమందు, యా ప్రీతిః=ఏ ప్రీతిగలదో, కుంత్యర్పితే = కుంతీదేవిచేత సమర్పింపఁబడిన యన్నమందు, యాదృశీప్రీతిః=ఏవిధమైన ప్రేమగలదో, గోవర్ధనమూర్ధ్ని=గోవర్ధన పర్వతముయొక్క శిఖరమువందు, యా ప్రీతిః=ఏ ప్రీతిగలదో, పృథుకే = కుచేలుఁడు సమర్పించిన అడుకు లందు, యా ప్రీతిః=ఏప్రీతిగలదో, యశోదార్పితే=యశోదచేతసమర్పింపఁబడిన, స్తన్యే= చన్నుఁబాలయందు, యా ప్రీతిః, భారద్వాజ సమర్పితే=భారద్వాజముని చేత సమర్పింపఁ బడిన విందునందు, యా ప్రీతిః, శబరికాదత్తే = శబరిచేత ఇయ్యఁబడిన ఫలాదులందు, యా ప్రీతిః, యోషితాం=గోపికాస్త్రీలయొక్క, అధరే=అధరమందు, యా ప్రీతిః, ముని పత్నిభక్తిరచితే = మునిభార్యలచే భక్తితో రచింపఁబడిన అన్నమందు, యా ప్రీతిః, అత్రాపి=ఈకర్ణామృతమందును, తాం తాం=ఆయా ప్రీతిని, కురు=చేయుమా!

మ. శ్రమణావన్యము రాధికాధరము భారద్వాజువిందుఁగాముని
ప్రమదాభక్తము మాతృదత్తకుచధారల్ విప్రుముంగొంగుభ
క్ష్యము గోవర్ధనపూజయుఁగా విదురుమృష్టాన్నంబు గుంతీసప
ర్య మదిం గైకొనునట్లు నాకవితఁ గృష్ణాప్రీతిఁ జేకోఁగదే. 107

తా. విదురుఁడు మొదలగువారు నీకు సమర్పించిన విందునందు ఎంత ప్రీతి కలదో అంత ప్రీతిని ఈకర్ణామృతమునం దుంచుము కృష్ణా !

శ్లో. కృష్ణానుస్మరణా దేవ పాపసఙ్ఘాతపంజరః,
శతధా భేదమాయాతి గిరి ర్వజ్రహతో యథా. 108

ఇతి శ్రీ లీలాశుకవిరచితే, శ్రీకృష్ణకర్ణామృతే, తృతీయశతకమ్.

టీ. పాపసంఘాతపంజరః=పాపముల సమూహామనెడి గూఁడు, కృష్ణానుస్మరణా దేవ=కృష్ణుని ఎడతెగక స్మరించుటచేతనే, వజ్రహతః=వజ్రాయుధముచేతఁ గొట్టఁబడిన, గిరిర్యథా=పర్వతమువలెను, శతధా = నూఱువిధములుగా, భేదం=చీలుటను, ఆయాతి= పొందుచున్నది.

క. వనజాక్షుఁడు కర్ణామృత
మును జదివిన వ్రాయ వినినఁ బురుషులకును గో
ధన కనక వస్తు వాహన
తన యాది సమృద్ధి శాశ్వతంబుగ నొసఁగున్.

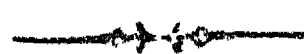
మాలినీవృత్తము:—

జలరుహదళనేత్రా! సర్పరాడ్వైరిపత్రా!
ఖలజనఘనవాతా! కంజసంజాతతాతా!
సలలిత గుణభూషా! సత్యనిత్యైకభాషా!
విలసితసితహాసా! వేంకటాహార్యవాసా!

మ. ఇది కృష్ణాశ్రయయోగిపుంగవ కృపావీక్షాప్తసారస్వతా
భ్యుదయశ్రీవిభవప్రసిద్ధచిదచిద్బోధక్షమాశాంతిస
త్యదయాభూషణ వెల్లపూడిమణి పెద్దామాత్య వెంగాగ్రణీ
గదితాశ్వాసము వొల్చు మూఁడవది యై కర్ణామృతశ్రీకృతిన్.

తా. గాఢముగా క్రమ్ముకొని యుండు పాపములన్నియుం కృష్ణునితలంచుచుండిన యెడ వజ్రాయుధముచే కొండలు పగిలి పోయినట్లు పోవుచు గాన శ్రీకృష్ణస్మరణము సకలశుభములను నిచ్చును.

శ్రీ కృష్ణకర్ణామృతము సమాప్తము.



చెన్నపురి : వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.
P. I. Card Q. H. No: Ms. 22, 30—11—1946.

స్తోత్రములు.

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
ఆదిత్యహృదయము, సటీక	...	0	4
ఆళవందార్‌స్తోత్రము, సటీక	...	0	12
ఇంద్రాక్షీశివకవచము	...	0	3
కనకధారాస్తవము, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	...	0	3
కృష్ణకర్ణామృతము, ఆంధ్రటీకాపద్యతాత్పర్యసహితము	...	2	0
శ్రీకృష్ణలీలాతరంగిణి, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	...	2	0
గంగాలహరి, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము	..	0	2
ప్రాతఃస్మరణ, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము		0	3
భజగోవిందము, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము	...	0	3
ముకుందమాల, సటీక		0	6
రామకర్ణామృతము, ఆంధ్రపద్యతాత్పర్యము		2	0
శివానందలహరి, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యము		1	0
శివమహిమ్నస్తోత్రము ,,		0	8
లక్ష్మీనృసింహస్తోత్రము, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము ..	...	0	3
లక్ష్మీనారాయణహృదయము	...	0	3
లక్ష్మీస్తోత్రరత్నత్రయము	...	1	0
హరిమీడేస్తవము, సాంధ్రతాత్పర్యము	...	0	4
శ్యామలాదండకము, సటీక	...	0	3
నారాయణకవచము	...	0	2
స్తోత్రరత్నపంచకము	...	0	8
మృత్యుంజయమానసికపూజ, చిన్నసైజు	...	0	2
రామబ్రహ్మమానసికపూజ ,,	...	0	2
శంకరాచార్యస్తోత్రాది	...	0	3
శ్రీకృష్ణలీలాతరంగిణి, సటీక	...	2	0
కృష్ణకర్ణామృతము, సాంధ్రతాత్పర్యము	...	2	0
శారదాచతుశ్శతీస్తవము, తాత్పర్యసహితము	...	1	0
తులసీస్తోత్రకదంబము, చిన్నసైజు	...	0	4
సౌందర్యలహరి, సటీక	...	0	8
పరమేశ్వరస్తోత్రకదంబము, శుద్ధప్రతి, చిన్నసైజు	...	0	6
శ్రీగుణరత్నకోశము, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యవిశేషార్థసహితము	...	0	6

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,
292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి.